

**T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

MÜBECCEL İZMİRLİ / HAYATI VE ESERLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yağmur YILDIRIMAY BAYRAKÇI

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Yeni Türk Edebiyatı Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Handan İNCİ ELÇİ

MAYIS 2019

Yağmur Yıldırım Bayrakçı tarafından hazırlanan Mübeccel İzmirli / Hayatı ve Eserleri adlı bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Handan İNCİ ELÇİ

Bu çalışma jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı – Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Handan İNCİ

Üye: Prof. Dr. Bâki ASİLTÜRK

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Özge ŞAHİN

Bu tez, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak yazılmıştır.

**T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

MÜBECCEL İZMİRLİ / HAYATI VE ESERLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yağmur YILDIRIMAY BAYRAKÇI

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Yeni Türk Edebiyatı Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Handan İNCİ ELÇİ

MAYIS 2019

..... tarafından hazırlanan
..... adlı bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak uygun
olduğunu onaylarım.

Tez Danışmanı:

Bu çalışma, jürimiz tarafından Anabilim
Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman :

Üye :

Üye :

Üye :

Üye :

Bu tez, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna
uygun olarak yazılmıştır.

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel etik kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Ücret karşılığı başka kişilere yazdırmadığımı (dikte etme dışında), uygulamalarımı yaptırmadığımı,
- Ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

Yağmur YILDIRIMAY BAYRAKÇI

ÖN SÖZ

Bu çalışmada, Türk edebiyatında üzerinde durulmayan Mübeccel İzmirli'nin (1934-1982) farklı türlerde ortaya koyduğu eserleri ayrıntılı olarak incelenmiştir. Mübeccel İzmirli'nin hem edebi hem de kişisel hayatı hakkında bilgi vermek amacıyla hazırlanan tezde, yazarın kitapları, dergilerde kalan öykü ve şiirleri, kurucusu ve yöneticisi olduğu dergi tahlil edilmiştir.

Beni bu çalışmaya Mübeccel İzmirli hakkında daha önce çalışma yapılmamış olması sevk etti. Onun Türk edebiyatına yaptığı katkıları ortaya koyabilmek için araştırmalarımı edebiyat tarihi ve ansiklopedileri inceleyerek başladım. Uzun süren bir dergi taraması ardından Mübeccel İzmirli'nin dergilerde kalan edebi yazılarına, şiirlerine, öykülerine ulaştım ve bulduklarımı, tezin ilgili bölümlerinde inceledim.

Çalışmam sırasında Mübeccel İzmirli hakkında bilgi alabileceğim aile fertlerinin ya da tanıdıklarının olup olmadığını araştırdım ve yakın arkadaşı Âfet Muhteremoğlu Ilgaz'ın kızı Fatma Defne Ilgaz'a ulaştım. Mübeccel İzmirli'nin şiir defterine, basılmamış şiirlerine, fotoğraflarına ulaştığım bu görüşme sırasında, onun hayatına dair çokça bilgi edindim ve bunlara tezimde yer verdim. Ayrıca ufak da olsa bilgi alabilirim umuduyla Mübeccel İzmirli'nin arkadaşlarıyla da görüştim.

İki bölümden oluşan tezin “birinci bölümünde” Mübeccel İzmirli'nin ailesi ve çocukluğu hakkında kısaca bilgi verdikten sonra, evliliklerine, kişilik özelliklerine, çalışma hayatına ve arkadaş çevresine değindim. Bu bölümü oluştururken Mübeccel İzmirli'nin kendi yazılarından ya da hakkında yazılanlardan olduğu kadar, Fatma Defne Ilgaz ile yaptığım görüşmeden yararlandım.

“İkinci bölümde” yazarın sanat hayatını detaylı bir şekilde incelemeye çalıştım. “Öykü” başlığında, yazarın *Sabah Geçidi* adlı öykü kitabında yer alan

ve dergilerde dağınık halde bulunan öykülerini işlediği temalar, kurguda ve dilde yaptığı yenilikler bağlamında inceledim. *Gök Katında Kaza* adlı şiir kitabıyla başladığım şiir incelemelerimde, İzmirli'nin dergilerde kalan ve daha önce hiçbir yerde yayımlanmayan şiirlerine yapı, tema bakımından odaklandım.

“Çocuk Kitapları” başlığında yazarın *Mavi Çamlar Ülkesi* ve *Ay Kız ile Gün Oğlan* adlı çocuk kitaplarını yapı, dil-anlatım özellikleri, görsel uyarıcılığı olan resimler ve çocuklara verilmek istenen iletiler doğrultusunda inceledim. Mübeccel İzmirli'nin, Atıf Özbilen'in sanat hayatını kaleme aldığı biyografi kitabı *Muhteşem ve Yalnız Bir Ağaç Kurdu*'nu “Biyografi” başlığı altında detaylıca anlattıktan sonra, yazarın dergilerde kalan yazılarına “Sürelî Yayınlardaki Yazılar” başlığında kısaca değindim. İkinci bölümün son başlığı “Otağ Dergisi”nde ise, yazarın kurucular adına sahibi olduğu ve kendi yazılarının da yer aldığı *Otağ* dergisinin genel özelliklerini verdim. Ayrıca derginin sayılarına göre oluşturulan dizinini de teze ekledim.

Çalışmamın sonunda ise, Mübeccel İzmirli'ye dair ulaşabildiğim fotoğraflara, mektuplara, basılmamış şiirlerine, el yazısından örneklere “Ekler” bölümünde yer verdim. Ayrıca dergilerde dağınık halde duran öykü ve şiirlerini de tek bir başlık altında toplamak adına buraya ekledim.

Mübeccel İzmirli, Türk edebiyatında ismi çok az anılan yazarlardan biridir. Hakkında çalışma yapılmamış olması başlarda beni zorlasa da zamanla, yaptığım çalışmanın ne kadar besleyici olduğunu gördüm. İki yıl boyunca edindiğim her bilgiyi tezime ekledim, ekledikçe Türk edebiyatında Mübeccel İzmirli'nin boşluğunu doldurduğumu düşündüm.

Zorlu ama bir o kadar keyifli bu tez sürecimde yanımda olan birkaç kişiye teşekkür etmek isterim:

Öncelikle, lisans ve yüksek lisans sürecimde desteğini benden esirgemeyen danışmanım, sevgili hocam Prof. Dr. Handan İnci'ye çok teşekkür ederim. Mübeccel

İzmirli ile ilgili elinde olan materyalleri benimle paylaşan, faydası dokunacağını düşündüğü her bilgiyi bana ulaştıran sevgili Fatma Defne Ilgaz’a minnettarım. Tezin her aşamasında benimle birlikte olan, her konuda bana yardım eden sevgili dostum Meryem Çakır’a sonsuz teşekkür ederim. Özellikle eğitim hayatım boyunca bana duydukları güvenle, daha ileriye gitmemi sağlayan annemi, babamı ve kardeşlerimi de unutmamalıyım. Son olarak, anlayışını ve inancını hep üzerimde hissettiğim eşim Cenk Bayrakçı’ya çok teşekkür ederim; olmasaydı hayatım çok renksiz olurdu.

Yağmur Yıldırım Bayrakçı

İstanbul, 2019

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	ix
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
GİRİŞ	1
1. BİRİNCİ BÖLÜM: MÜBECCEL İZMİRLİ’NİN HAYATI.....	4
1.1. Ailesi, Çocukluğu, Gençliği.....	4
1.2. Evliliği.....	5
1.3. Çalışma Hayatı.....	7
1.4. Kişiliği ve Mizacı.....	9
1.5. Mektuplaşmaları ve Arkadaş Çevresi	11
1.6. Mübeccel İzmirli’ye İthaf Edilen Öykü ve Şiirler	17
1.7. Vefatı.....	19
2. İKİNCİ BÖLÜM: MÜBECCEL İZMİRLİ’NİN ESERLERİ	21
2.1. Öyküleri	21
2.1.1. Sabah Geçidi	21
2.1.1.1. Sabah Geçidi	25
2.1.1.2. Koku.....	30
2.1.1.3. Ölü Yargıçlar.....	34
2.1.1.4. Sodom-Gomore.....	41
2.1.1.5. Gecenin Not Defterinden	48
2.1.1.6. Ayrikotu	50
2.1.2. Kitaplaşmamış öyküler	54
2.1.2.1. Aşk Mektupları	54
2.1.2.2. Mermerde Unutulmuş Bir Ad	56
2.1.2.3. Ulak.....	59
2.1.2.4. Şahidin Gözleri	61
2.2. Şiirleri.....	64
2.2.1. Gök Katında Kaza	64
2.2.1.1. Hüzün.....	68
2.2.1.2. Aşk	73

2.1.1.3. Anılar	79
2.1.1.4. Dostluk ve Umut Üstüne.....	82
2.1.1.5. Düş Kırıklıkları	86
2.2.2. Kitaplaşmamış şiirler	91
2.2.3. Yayımlanmamış şiirler.....	98
2.3. Çocuk Kitapları.....	110
2.3.1. Mavi Çamlar Ülkesi.....	111
2.3.1.1.Özet.....	111
2.3.1.2. Yapı.....	114
2.3.1.2.1. Zaman	114
2.3.1.2.2. Mekân	115
2.3.1.2.3. Karakterler	115
2.3.1.3. Dil ve anlatım.....	117
2.3.1.4. Resim	118
2.3.1.5. İletiler.....	120
2.3.2. Ay Kız ile Gün Oğlan	121
2.3.2.1. Özet.....	121
2.3.2.2. Yapı.....	124
2.3.2.2.1. Zaman	124
2.3.2.2.2. Mekân	125
2.3.2.2.3. Karakterler	126
2.3.2.3. Dil ve anlatım.....	128
2.3.2.4. Resim	132
2.3.2.5. İletiler.....	135
2.4. Biyografi.....	137
2.4.1. Muhteşem ve Yalnız Bir Ağaç Kurdu.....	137
2.5. Süreli Yayınlardaki Yazıları.....	140
2.5.1 Eleştiri-kitap/dergi değerlendirme	143
2.5.2. Soruşturma	146
2.5.3. Söyleşi-röportaj.....	147
2.5.4. Deneme	153

2.6. Otağ Dergisi.....	155
2.6.1. Derginin genel özellikleri.....	155
2.6.2. Sayılarına göre dizin	163
SONUÇ	185
KAYNAKÇA.....	189
EKLER	194
EK-1: Fotoğraflar	194
EK-2: El yazısından örnekler (şairler, mektuplar).....	203
EK-3: Kitaplaşmamış öyküleri	219
EK-4: Kitaplaşmamış şiirleri	262
ÖZGEÇMİŞ.....	281

ÖZET

YAĞMUR YILDIRIMAY BAYRAKÇI

MÜBECCEL İZMİRLİ HAYATI VE ESERLERİ

Mübeccel İzmirli (1934-1982), Türk edebiyatına öykü ve şiir türlerinde eserler kazandırmış bir yazardır. Bu çalışmada hayatı ve eserleri hakkında henüz hiç çalışma yapılmamış Mübeccel İzmirli, tüm yönleriyle tanıtılacaktır.

En fazla şiir türünde eserler kaleme alan Mübeccel İzmirli, yazdığı şiir ve öykülerinde kadının mutsuzluğuna, toplumdaki yerine, vermek zorunda kaldığı mücadeleye ve toplumsal hayattaki yozlaşmaya odaklanmıştır.

Yaşadığı toplumun sosyo-ekonomik durumundan kendini soyutlamadan öykülerini yazan Mübeccel İzmirli, kadınların yaşadığı sorunlara değinir. Toplumsal hayattaki çözümlerin kadının hayatında yarattığı sıkıntıları görmezden gelmeyen İzmirli, kadınların sesi olmaya çalışır. Şiirlerinde de kadının iç dünyasını anlatmaya çalışan İzmirli, hayal kırıklıklarının şairi olarak anılır.

Öykü ve şiir kitabı dışında, bir biyografi, iki çocuk kitabı olan Mübeccel İzmirli, arkadaşlarıyla birlikte *Otağ* adında bir de dergi çıkarmıştır.

Bu tezin amacı, Türk edebiyatında yeterince tanınmayan isimlerinden biri olan Mübeccel İzmirli'yi etraflıca tanıtmak, edebiyat tarihindeki bir eksikliği tamamlamaktır.

ABSTRACT

YAĞMUR YILDIRIMAY BAYRAKÇI

THE LIFE AND WORKS OF MÜBECCEL İZMİRLİ

Mübeccel İzmirli (1934-1982) is among the authors who has brought works of stories and poems in Turkish literature. In this study, Mübeccel İzmirli, who has not been put emphasis on before, will be introduced in all aspects.

Having written down poems mostly, Mübeccel İzmirli focused on women's dissatisfaction, their position in society, the fight that they have to put up and the corruption in society.

Writing her stories without isolating herself from society's social-economic situation, in her stories, she touches upon the problems which women face under these circumstances. İzmirli, who does not ignore the problems that social disintegration provokes, tries to be women's voice. Trying to telling about women's inner world, she appears as a poet of disappointments.

Apart from her books of stories and poems, having a biography and two children's books, she also published the magazine called *Otağ* with her friends.

The aim of this thesis is to make up a deficiency in history of literature by bringing to light Mübeccel İzmirli and her works of art that have been forgotten about and not appreciated.

GİRİŞ

1934 yılında Çorlu’da doğan Mübeccel İzmirli, çok küçük yaşta annesiyle babası ayrılınca, annesinin yanında İstanbul’a gelir. Çapa Kız Ortaokulu’ndan mezun olduktan sonra sağlık sorunları sebebiyle liseye devam edemez. Eğitimini özel derslerle sürdüren İzmirli, bu dönemde şiire merak salar ve yerel dergilerde şiirleri yayımlanır. Aynı zamanda para kazanabilmek için personel memurluğu, sekreterlik gibi işlerde de çalışır.

1960’lı yıllara gelindiğinde edebiyatla ilişkisi gitgide artan Mübeccel İzmirli’nin adına *Çatı*, *İlgaz*, *Varlık*, *Kıyı*, *Dost*, *Yelken*, *Yeni Ufuklar* dergilerinde rastlanır. 1963 yılında İsmet Kemal Karadayı, Mehmet Haşmet ve İsmet Yazgan ile bir araya gelerek *Otağ* dergisini çıkarırlar ve derginin neredeyse tüm işleriyle İzmirli ilgilenir. 15 sayı süren dergi yönetiminin ardından 1966-1969 yıllarında *Yelken* ve *Çatı* dergilerinin yöneticiliğini yapar. Edebiyatla iç içe olduğu bu yıllarda öykü, şiir, çocuk kitabı, biyografi kitabı da çıkaran Mübeccel İzmirli, edebi üretimine ölünceye kadar devam etmiştir.

Mübeccel İzmirli’nin tespit edebildiğim ilk şiiri, 1955 yılında *Aksekililer* gazetesinde yayımlanan “İstifham” başlıklı şiiridir. 1960’a gelene kadar ismine herhangi bir yerde rastlanılmayan İzmirli, en çok şiir türünde eser vermiştir. *Gök Katında Kaza*’da yer alan kırk beş şiirin dışında, dergilerde kalan on iki şiiri ve basılmamış dokuz şiiri vardır. Şiirlerinde daha çok kadının duygularını ön plana çıkaran İzmirli, bunu yaparken zaman zaman sanat tarihinden de esinlenmiş, kullandığı metaforları bu alandan seçmiştir. Yine halk şiirinin ozanları ve onların şiirleri, doğaya ait unsurlar, sisli atmosfer onun şiirlerinin temel kaynağı olmuştur.

Mübeccel İzmirli’nin *Sabah Geçidi* adlı öykü kitabı 1967 yılında yayımlanır, fakat öyküleri 1963 yılından itibaren dergilerde görülür. Kitabında yer alan altı öyküsünün dışında, dergilerde kalan dört öyküsü daha vardır. Öykülerinde kadının toplumdaki

yerini irdeleyen, eril sistemi eleştiren İzmirli, 1950-1970 yıllarının yazarlarıyla aynı doğrultuda ilerlemiş, biçim ve içerikte yenilik arayışına girmiştir. Bu sebeple öykülerinde iç monolog, bilinç akışı gibi teknikleri deneyen İzmirli, varoluşçuluk akımının yarattığı “bunaltı edebiyatından” da etkilenmiştir.

1970’li yıllardan sonra edebiyat sahasında ismini pek sık göremediğimiz Mübeccel İzmirli, 1977 yılında arkadaşı Âtîf Özbilen hakkında bir biyografi kitabı yayımlar. Klasik bir biyografi metninden uzak olan kitapta İzmirli, Özbilen’i kendi düşünceleriyle anlatır. Bu anlatımında Özbilen ile yaptığı bir söyleşiden de yararlanır. Kırk sayfalık bu kısa çalışma, Özbilen’e ait görsellerle desteklenir.

Mübeccel İzmirli’nin, biri ölümünden sonra yayımlanan, iki de çocuk kitabı vardır. *Mavi Çamlar Ülkesi* ve *Ay Kız ile Gün Oğlan* adındaki bu kitaplar, çocuklara sevgi, saygı, merhamet, yardımlaşma, barış gibi konularda bilgi verici niteliktedir. *Mavi Çamlar Ülkesi*’nde bu kavramları gerçeküstü öğelerden yararlanarak anlatırken *Ay Kız ile Gün Oğlan*’da bir aşk hikâyesi üzerinden anlatır. Yazar, kitaplarını görsellerle destekleyerek çocukların kitapla bağ kurmasına da olanak sağlamıştır.

1962-1982 yılları arasında aynı zamanda dergilerde edebi yazılar da yazan Mübeccel İzmirli, birkaç denemenin haricinde edebiyatın dışına çıkmamıştır. *Ataç*, *Otağ*, *Çatı*, *Varlık*, *Yelken*, *Yeni İnsan* ve *Yeni Ufuklar* dergilerinde toplam 35 yazısına ulaştığım İzmirli’nin çalışmalarının çoğunu yazarlarla yaptığı röportajlar oluşturmaktadır. Bunların haricinde kitap eleştirileri ve denemeleri dikkat çekicidir. Az sayıdaki denemelerinin birkaçında Bâbîâli ve Ahmet Haşim hakkında düşündüklerini anlattığı görülür. Kadınların toplumsal hayattaki yerlerine odaklanan “Kadınlık Durumu ve Kadın Yazarlarımız” başlıklı soruşturmayla İzmirli’nin cesur kimliğini de ortaya koyan önemli bir çalışmadır. Sadece iki sayıda görülse de sorulan sorularla Mübeccel İzmirli, tüm kadınlar adına “Ben buradayım!” demektedir.

Mübeccel İzmirli’nin bu çalışmaları dışında Türk edebiyatına yaptığı bir başka hizmet 1963-1964 yılları arasında çıkardığı *Otağ* dergisidir. Her ne kadar arkadaşlarıyla birlikte çıkardığı görülse de bu durum neredeyse kâğıt üzerinde kalmıştır. Kuruculardan İstanbul’da olan tek kişi Mübeccel İzmirli olduğu için derginin tüm işleriyle o ilgilenmiştir. Bir “sanat-düşünce-eğitim” dergisi olan

Otağ'da, şiir, deneme, öykü, makale, eleştiri, söyleşi, çeviri şiir/öykü türlerinde eserlere yer verilmiştir. Tanınmış isimlerin yanında genç şairlere de yer verilen, sanat ve edebiyat dünyasındaki gelişmelerden okuru haberdar eden dergi, 15. sayıyla son bulmuştur.

Mübeccel İzmirli'nin henüz ortaokul yıllarındayken yakalandığı hastalığı peşini bırakmamış, hastalık yaşamına sirayet etmiştir. Bu duruma para kazanmak için farklı işlerde çalışmaları da eklenince edebiyata istediği zamanı ayıramamıştır. Fakat Mübeccel İzmirli, özellikle yazdığı şiir ve öykülerle döneminin sorunlarına da değinmiştir. Hakkında çok az kaynakta bilgi verilen Mübeccel İzmirli'nin hayatı ve eserleri bu tezle ortaya konmaya çalışılacaktır.

1. BİRİNCİ BÖLÜM: MÜBECCEL İZMİRLİ’NİN HAYATI

1.1. Ailesi, Çocukluğu, Gençliği

Fatma Mübeccel İzmirli¹, 30 Mayıs 1934² tarihinde Çorlu’da³ dünyaya gelir.⁴ Babası, Seyyidlere mensup (Lekesiz, 1999, s.74) bir aileden gelen Hikmet Bey, annesi ise Müşerref Hanım’dır. Çok küçük yaşta annesi ile babası ayrılan İzmirli, annesiyle birlikte İstanbul’a gelir. Burada İzmirli, annesi ve onun ikinci eşi Mustafa Abay ile Çubuklu’da yaşar: “İzmirli’nin hep yaşlı ve esmer ve hep gülümseyen bir annesi vardı. Mustafa Abay dediği, sesi çıkmayan, uzun boylu bir kişi de vardı evinde. Büyükağa’da bir köşkte bahçıvanmış” (Uğurlu, 2000, s.43).

Mübeccel İzmirli, İlkokulu Kadıköy 6. İlkokulu’nda okur ve 1947 yılında Çapa Kız Ortaokulu’ndan mezun olur (*Varlık Yıllığı 1963*, 1962, s.485).⁵ Sağlık sorunları sebebiyle lise öğrenimine devam edemeyen İzmirli bazı kaynaklarda verilen bilgilere göre bu eksikliğini özel ders alarak giderir (Ağaoğlu ve Saral, 2013, s.247). *Otağ*’ın

¹ Mübeccel İzmirli’nin nüfus kayıt örneğinde ve emeklilik kartında adı, Fatma Mübeccel İzmirli olarak geçmektedir.

² Mübeccel İzmirli’nin doğum tarihi tüm kaynaklarda 22.05.1934 olarak geçer. Fakat kendisinin nüfus kayıt örneğinde görülen bilgiye göre doğum tarihi, 30.05.1934’tür.

³Mübeccel İzmirli’nin nüfus kayıt örneğinde nüfusa kayıtlı olduğu yer, Giresun’un Tirebolu ilçesine bağlı Hamam Mahallesi’dir. Aynı belgede boşandığına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Bu sebeple kayıtlı olduğu yer bilgisinin eşinin memleketi olduğu düşünülmelidir.

⁴ Ömer Lekesiz, 31 Aralık 1998 tarihinde İzmirli’nin yakın arkadaşı Afet Muhteremoğlu ile İzmirli üzerine bir görüşme yapar. Bu görüşme hakkında bilgi alabilmek için kendisiyle 10.09.2018 tarihinde buluştum. Buluşmada Lekesiz, Muhteremoğlu’ndan aldığı bilgilere de dayanarak İzmirli’nin asker kızı olabileceğini söylemiştir: “Mübeccel İzmirli’nin soyadı İzmirli ama Çorlu doğumludur. Asker kızı olma ihtimali var. Böyle olunca da Çorlu’da doğması normal ama İzmirli olduğunu zannetmiyorum. Yaşam düzeni falan da onun asker kızı olduğunu gösteriyor aslında.”

⁵ Bu okulları, mezuniyetini doğrulamak ve kendisi hakkında bilgi alabilmek için 31.09.2018 tarihinde ziyaret ettim, fakat bilgi güvenliği gerekçesiyle vârisi olmadığı takdirde kimseye bilgi veremeyeceklerini söylediler.

yedinci sayısında Ahmet Haşim'i nasıl tanıdığını anlattığı bir yazıda anılardan bahsederken bu zamanları şöyle dillendirir:

O sıralarda ne kadar küçük olduğumu şimdi artık kesin olarak hatırlayamıyorum. Olay, amansız hastalığa yakalanıp çöküntüleri üst üste yaşadığım sıralarda okuldan alınışımın iki üç yıl ötesine rastladığına göre, belki on beş sularında, belki on altıyı sürdürüyor olacağım. Yani, ilerde de belki hiçbir zaman değişmeyecek acayip bir çocuk, kızlık devresi... (Otağ, sayı 7, 1963, s. 12)

İzmirli'nin "kendi babası gibi" sevdiği ve "bunu sık sık söyle"diği (İlgaz, D., 2018) Mustafa Abay, çocukluğundan ölümüne kadar olan süre içinde aynı zamanda onun maddi manevi en büyük destekçisi olur. Annesinden ve üvey babasından ayrı, sürekli ev değiştirerek Çengelköy (tepeye doğru, bir ayazmanın yanında, ikinci kat bir dairede (Uğurlu, 2000, s.43)), Kuzguncuk ve Erenköy'de yaşayan İzmirli'nin bu durumunu Afet Muhteremoğlu şu şekilde dile getirir:

"Üvey babası ona hep yardımcı olurdu" diyor İlgaz. Çünkü İzmirli hep fakr u zaruret içinde yaşamış. "Aman ne kadar ev değiştirdi, ne kadar ev değiştirdi" diye eklemeyi ihmal etmiyor; evden eve taşınmış durmuş (Lekesiz, 1999, s.76).

Babası Hikmet Bey ile ilgili herhangi bir bilgiye rastlanılmasa da İzmirli'nin Feriha Aktan'a yazdığı vasiyeti niteliğindeki mektupta babasıyla görüştüğü söylenebilir: "Kastelli işini de lütfen izleyerek zamanı geldikçe babama verirsin. O parayla borçları ödeyip kabrimi yaptıracak" ("Feriha Aktan'a Mektup", 2000, s.53).

1.2. Evliliği

Mübeccel İzmirli, ilki 1960'lı yılların başı ya da öncesi(?), ikincisi 1970'li yılların sonu olmak üzere iki kez evlenir. Bu evlilikleri kiminle, tam olarak hangi tarihlerde yaptığı bilinmemektedir fakat hakkında yazılan yazılarda, tarafımca yapılan görüşmelerde bu iki evliliğin de yapıldığına dair bilgiler mevcuttur.

Evliliklerden ilki ile ilgili bilgiyi, Melisa Gürpınar'ın İzmirli öldükten sonra *Cumhuriyet* gazetesinde kaleme aldığı yazısından almak mümkündür. Mübeccel İzmirli ile aynı dönemde yaşayan Melisa Gürpınar (1941-2014), İzmirli'nin 1960'lı yıllarda Cağaloğlu'nda tanıştığı, birlikte şiir matinelerine gittiği yakın

arkadaşlarındandır. İzmirli'nin arkadaş çevresi arasında adı sıkça zikredilen Gürpınar, yazısında İzmirli'nin çok erken yaşta evlendiğini söyler:

Sevgili Mübeccel, şimdi anımsıyorum da, yirmi yıl kadar önce Cağaloğlu'nda tanışmıştık seninle. (...) Ben öğrenciydim, başta yaşam olmak üzere her şeyin acemisi. Sense, evlenip boşanmış, ekmek parası için yollara düşmüş deneyimli durumunla, çilenin zamansız olgunlaştırdığı, yaşı belirsiz bir genç kadındın ("Mübeccel İzmirli'nin Ardından", 1982).

Yine İzmirli'nin 1960'lı yıllardan ölümüne kadar olan süre içinde yakın arkadaşı, birlikte *Otağ* dergisini çıkardıkları İsmet Kemal Karadayı da anılarını anlattığı *Arınmalar* adlı kitabında İzmirli'nin erken yaşta evlendiğini şu sözlerle dile getirir: "O, (...) Babıali'ye olsun, evlilik kapısından içeriye olsun, çok erken ama yoz, yanlış işlemler, zorunluluklar sonucu düşmüştü" (Karadayı, 1982, s.152). Karadayı'ya göre bu evliliği yapmasındaki sebep, yoksulluktur: "Çocuk yaşta, yoksulluk nedeniyle olacak, zorlanarak bir yanlış evliliğe itilmiş... Sonu, sayrılarevi" (Karadayı, 2000, s.39).

Karadayı'nın ifade ettiği, erken yaşta yapılan bu "hatalı" evlilik çok uzun sürmemiştir. *Otağ* dergisini çıkarmak için sürekli mektuplaştıkları Karadayı'ya 1963 yılında İzmirli, yirmi sayfaya kadar uzayan mektuplarında özel yaşamından bahseder:

Bendeki mektuplar, tanışmamızdan hemen sonra, 1963'lerde başlar. (...) Yazdıklarında neler mi var? Yaptığı sekreterlik çalışmaları, geçim sıkıntıları, evlenme önerileri, edebiyat dünyasının olumlu olumsuz adları, olayları, tasarımlar, dostluk, övgü ve özlemleri vb... (...)

O mektupların çok ilginç anlatıları arasında, insanı acıyla güldüren aşk duyuruları da bulunuyordu. Örneğin, Necip Fazıl Kısakürek'in, Ahmet Kabaklı'nın... Kuşkusuz ciddi olanları da... (Adlarını vermiyorum). O, hiç kimseyi kendisiyle evlenmeye zorlamamıştır (Karadayı, 2000, s.41).

Bu bilgilerin yanı sıra, *Varlık Yıllığı 1963*'te de İzmirli'nin o yıl bekâr olduğu belirtilmiştir. Yine 1968 yılında *Varlık* dergisinde İzmirli, Afet Muhteremoğlu ile yaptığı söyleşide evlenip ayrıldığını söyler (Muhteremoğlu, 1968, s.8). Verilen bilgilerin ışığında, Mübeccel İzmirli'nin 1960'lı yıllardan önce ya da başında,

kiminle olduğu ve ne kadar sürdüğü bilinmemekle beraber bir evlilik yaptığı görölmektedir.

Mübeccel İzmirli'nin ikinci evliliğı ise, 1979'lı yılların sonuna denk gelir. Ömer Lekesiz, Afet Muhteremoğlu ile yaptığı görüşmede, kendisinden İzmirli'nin sessiz sedasız bir evlilik yaptığını, fakat kiminle evlenip ne kadar süre evli kaldığını bilmediğini öğrenir (Lekesiz, 1999, s.76). Daha sonra yaptığımız görüşmede de Lekesiz şunları söyler:

Hastalanmadan bir ya da iki yıl önce bir evlilik yapıyor. Evlendiğı adam meçhul. Sadece içki sofrasında bir fotoğraf var. Yine Afet Abla'nın bana söylediğı kadarıyla, bu bir tepki evliliğıydi, öyle çok âşık olunarak yapılmış bir evlilik değildi. Onun için de zaten çok fazla sürmedi, ben bile adamı tanımıyorum, dedi. Bir ya da iki yıl evli kalıyorlar. İzmirli'nin hastalığı da ağırlaşınca adam bırakıp gidiyor (Lekesiz, Ö., 2018).

Defne Ilgaz ile yaptığım görüşme sırasında da ikinci evliliğın bu tarihe denk geldiğı bilgisi doğrulanmaktadır:

Ben bu evliliğın geç bir dönemde yapıldığını tahmin ediyorum, 70'lerin sonu gibi. Eşiyile bu yıllarda bizim Bakırköy'deki evimize gelirdi. O dönemde kimselerde olmayan takılar takar, çok güzel giyinirdi. Varlıklı olduğı belliydi. Onlar annemle sohbet ederken ben de Mübeccel Teyze'nin çizmelerini giyer gezerdim (Ilgaz, D., 2018).

İki evlilik yaptığı görölen Mübeccel İzmirli'nin bu evliliklerden çocuğının olmadığı bilinmektedir.

1.3. Çalışma Hayatı

Ortaokulu bitirdikten kısa süre sonra iş hayatına atılan Mübeccel İzmirli, ilk olarak personel memurluğı görevinde çalışır. 1955 yılında edebi anlamda ilk çalışması olan “İstifham” başlıklı şiiri *Aksekililer* gazetesinde yayımlanır fakat 1960'lı yıllara gelene kadar herhangi bir yerde ismi görölmez.

1962-1963 yıllarında özel bir kurumda sekreterlik, reklam filmlerinde dublaj yapan İzmirli, yayın dünyasıyla da tanışır. Bu tanışıklığın ilk ürünü, *Otağ* dergisidir. 1963 yılında İsmet Kemal Karadayı, Mehmet Haşmet ve İsmet Yazgan ile bir araya gelerek çıkardıkları derginin yönetimini Mübeccel İzmirli üstlenir:

Mübeccel’le Otağ dergisini çıkarıyoruz. Yıl 1963. Ortaklar arasında İ. Yazgan ve M. Haşmet var. Anadolu’dan iki kez geliş yeter mi? Derginin tüm yönetimi ‘Sevgili Mübe’imize bırakılmıştı. Yani onun küçücük omuzlarına (Karadayı, 2000, s.40).

15 Ocak 1963 tarihinde ilk sayısı yayımlanan derginin kurucular adına sahibi, Mübeccel İzmirli’dir. Sanat, düşünce ve eğitim dergisi olarak çıkan *Otağ*’ın ömrü sadece 15 sayı sürer ve Mart 1964’te son sayısını yayımlayarak kapanır.⁶

1961 yılından itibaren *Çatı*, *İlgaz*, *Varlık*, *Kıyı*, *Dost*, *Yelken*, *Yeni Ufuklar* dergilerinde şiirleri ve öyküleri yayımlanan İzmirli, 1966 yılına gelindiğinde *Yelken* dergisinin yönetimini üstlenir. Toplumcu bir çizgiyle, 128-142 sayılarını Attilâ İlhan ile yönettiği dergi, başarı yakalar. 142. sayıda Attilâ İlhan’ın yerine geçen Ayhan Can bu durumu şöyle ifade eder:

Attilâ İlhan – Mübeccel İzmirli yönetimi dergiye büyük hareket, toplumsal gerçekçi bir kişilik ve sanat öncülüğü kazandırmıştır. YELKEN’in satışı yüzde yüz artmıştır. Sürekli olarak kendisinden söz ettirmesine bakılırsa diktirdiğimiz fidanın tuttuğunu kolaylıkla görmek olasıdır. [...] Attilâ İlhan bu dergiye, Mübeccel İzmirli’yle çok şeyler kazandırmıştır (Can, 1969, s.2).

Mübeccel İzmirli, yöneticilik görevini 1969 yılı Haziran ayına kadar sürdürür ve bu tarihten sonra dergi yönetimi Zühal Tekkanat’a kalır: “İzmirli, çalıştığı *Yelken* dergisini bırakmıştı; dergi, yönetici arıyordu, devreye ben geçirildim. Birbirimize öncel ardıl olduk...” (Tekkanat, 2000, s.52). Dergi yönetimi İzmirli’nin ayrılığıyla ilgili bu haberi okuyucularına şu şekilde duyurur: “Arkadaşımız MÜBECCEL İZMİRLİ, (gördüğü gerek üzerine) 4 yıldan bu yana titizlikle yürütmeye çalıştığı yönetmenlik görevinden ayrılmıştır. Okurlarımıza duyururuz” (*Yelken*, 1969, s.3).

Yelken dergisinin yönetimi sırasında *Çatı* dergisini de yöneten İzmirli, aynı zamanda Gazeteciler Cemiyeti İstanbul Şubesi’nde (1967)⁷, *Tercüman*, *Yeni İstanbul*, *Milliyet* gazetelerinde ve *Milliyet Yayınları*’nda da düzeltmenlik ve redaktörlük yapar (*Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi* 2004).

⁶ Dergiyle ilgili detaylı bilgi “Mübeccel İzmirli’nin Eserleri” bölümünde yer almaktadır.

⁷ Mübeccel İzmirli hakkında bilgi alabilmek adına 03.09.2018 tarihinde Gazeteciler Cemiyeti’ni ziyaret ettim, fakat benimle bilgileri paylaşamayacaklarını söylediler.

Mübeccel İzmirli bu işlerinin yanı sıra 1963 yılında şiir kitabı *Gök Katında Kaza*'yı; 1967 yılında ise öykü kitabı *Sabah Geçidi*'ni yayımlar. 1970 yılına kadar gerek çıkardığı kitapları gerek gazete ve dergilerde yer alan yazıları, şiirleri olsun üretken bir kimlik inşa eden İzmirli, bu tarihten sonra edebiyat dünyasında çok fazla görülmez. 1970'li yılların başında birkaç kez *Soyut* ve *Yelken* dergilerinde öykü ve şiir yayımlar. 1977 yılında yakın arkadaşı Atıf Özbilen'in biyografisini anlattığı *Muhteşem ve Yalnız Bir Ağaçkurdu* isimli kitabını çıkarır. Bu yıllarda sessizliğini sürdüren Mübeccel İzmirli, 1979 yılında SSK'dan emekli olur.⁸ Emekli olduktan sonra sindirim sisteminde yaşadığı sıkıntılar sebebiyle zamanının büyük kısmını hastanelerde geçiren İzmirli, 1981 yılında *Mavi Çamlar Ülkesi* adında bir çocuk kitabı yayımlar. İzmirli'nin ölümünden sonra ise, 1983 yılında *Ay Kız ile Gün Oğlan* adında bir çocuk kitabı daha basılır.⁹

1.4.Kişiliği ve Mizacı

“Yazın sanatının geniş orkestrasında [...] yaylı sazların içine küçük bir kemanla katılan” (Gürpınar, 1982, s.5) Mübeccel İzmirli, çevresinde sessiz biri olarak tanınmıştır. “İçini oyan, büyüten, dışının suskunluğu, çekiştiricilerini çileden çıkaran” (Karadayı, 1985, s.152) şey, durgunluğu ve inceliği olmuştur. Ağırbaşlı ve sakin olmayı seven İzmirli'nin belirgin özelliklerinden biri, huzursuz zamanlarında bile bu sakinliğini koruyabilmek olmuştur. Arkadaşı Melisa Gürpınar, ölümü ardından şu cümlelerle İzmirli'nin bu yönünü vurgulamıştır: “Gergin sinirlerin bir saz teli gibi akortluydu çılgına. Ve kendini parçalayacak kadar derin titreşimleri yaşar, sonra da döner uzun süreli suskunluklara boynunu bükerek katlanırdın” (Gürpınar, 1982, s.5). Elinden geldiğince dingin bir hayat sürdürmeye çalışan İzmirli'nin bu çabası, çoğu zaman canını yakmıştır.

Ne yaşamı ne de ölümü seven Mübeccel İzmirli, hayatı boyunca bu iki durum arasında sıkışıp kalmıştır. İçinde olduğu bu var oluş sancısından şiir yazarak kurtulmaya, duygularını şiirlerinde dizginlemeye çalışmıştır. Yazdıkça daha da hassaslaşan İzmirli, daha narin bir yapıya bürünmüştür: “Her an, her elde kırılmaya

⁸ Bkz: “Ekler” bölümü, Ek-1: Fotoğraflar.

⁹ Kitaplarla ilgili detaylı bilgi “Mübeccel İzmirli'nin Eserleri” bölümünde yer almaktadır.

hazır” bu narin yapıya sahip İzmirli, “her kırıldığında parçalarını bir araya getirmiş” fakat “tuzla buz olana dek gene kırılmış, gene onarılmış olarak” yaşamını sürdürmüştür (Karadayı, 1985, s.153).

İzmirli, onu arada bırakan hayatında şiirlerine o derece sığınmıştır ki yapılan eleştirilere karşı bazen çok kırılğan olmuştur:

Eskiye ilişkin bildiğim, sanırım altmışlı yıllarda, Sedat Umran’a, “Sizi ben alırım,” diye bir mektup yazdığı, buluştukları, bir boğaz gezisi için bindikleri otobüste Sedat Umran’ın, “Siz şiiri bırakın, öykü yazın,” demesiyle, “düşecek gibi” olduğudur (Erkekli, 2000, s.46).

İzmirli, narin bir yapıya sahip olmasına rağmen çevresindekilere hoşgörü konusunda katı davranmıştır. Bunun nedeni, kusursuzu arama çabasıdır: “En sevdiklerine bile sevginin kör gözüyle bakmaz, ne kusurlar ne bağışlanmaz yanlışlar bulurdun. Kendinde de hep kusursuz olmaya gayret etmiştin çünkü mümkünmüş gibi” (Erkekli, 2000, s.46).

Bu durum onu “hastalık derecesinde” onuruna düşkün biri yapsa da etrafındaki “yapışık insanlardan, mal mülklülerden, ünlülerden, çığırtkanlardan, çömezlerden” (Erkekli, 2000, s.46) uzak durmasına yardımcı olmuştur. Bir “onur anıtı” gibi görünen, yaşadığı tüm olumsuzluklara rağmen hayatını tek başına idame ettiren İzmirli, çevresindekiler yardımcı olmaya çalıştığında şiddetle karşı durmuştur (Uğurlu, 2000, s.43). Nitekim kendisi arkadaşı Günel Altıntaş’a yazdığı mektupta insanlara muhtaç olmaktan korktuğunu yazmıştır: “Ölüm ürkütmüyor beni. Çalışamamaktan, kendime bakamamaktan korkuyorum yalnız. Ve yalnızca bir korkum var yaşam üzerine, pazarlık yüzünden gururumun kırılması.”¹⁰

Mübeccel İzmirli, “küçücük yapısı, kendine özgü giyimi, gülüşü, konuşma biçimiyle bulunduğu her yerde dikkati çeken” bir kişiliğe sahip olmuştur. “İnsan tininin labirentlerine kolayca sızan ve oraları ısıtan benzersiz bir” özelliğe sahip İzmirli’nin, insanları anlama konusunda bir “büyücü” gibi başarılı olduğu söylenmiştir (Uğurlu, 2000, s.43).

¹⁰ Bkz: “Ekler” bölümü, Ek-2: El yazısından örnekler.

Arkadaşları arasında daima “sevecen, saygılı, yumuşak, yakın bir dost” görünen Mübeccel İzmirli, onlara karşı inceliğini hiç kaybetmemiştir. Osman Serhat Erkekli ölümü ardından yazdığı bir yazıda Cemal Süreya, Ercüment Uçar ve Halim Uğurlu’dan “Boğaz’ın Anadolu yakasındaki evinde, sanatçıları ağırladığı günlere ilişkin anıları” (Erkekli, 2000, s.46) dinlediğini söylemiştir. Arkadaşlarıyla zaman geçirmeyi seven İzmirli, onlara her zaman olabildiğince ilgili davranmıştır:

Günlerden bir gün birçok yazarı ve şairi evine yemeğe çağırmıştı. Amacını geç anladık. Mehmet Seyda Türk Dil Kurumu ödülünü almıştı, onu kutluyormuşuz. Seyda da orada öğrenebildi durumu. Böylesine özverili arkadaş ve sanat canlısıydı (Erkekli, 2000, s.44).

En çok sevdiği şarkı “Hazanda Gel”, mırıldandığı türkü ise, “Kürdün Gelini” olan Mübeccel İzmirli’nin sıklıkla söz ettiği oyun, “Bir Yaz Gecesi Rüyası”dır. Konuşurken daha çok eski kelimeleri kullanmayı seven İzmirli, şiirlerinde de bu dili benimsemiştir:

Sözcüklerinde eski Türkçeyi yeğliyordu. Hatta hakikaten sözcüğünü çok kullanıyordu. Ben de hemen gerçekten diye anımsatma yapardım. O da “Aman Zühal, bu kadar öztürkçeci olma, ne çıkar. Hakikaten kelimesini ben çok severek kullanıyorum,” diye yanıtlardı” (Tekkanat, 2000, s.52)

1.5. Mektuplaşmaları ve Arkadaş Çevresi

Mübeccel İzmirli’nin arkadaş çevresi, fazla seçici davrandığından çok genişleyememiştir. Arkadaşlarıyla samimi, sevgi dolu yıllar geçiren İzmirli, onlara karşı hep ilgili olmuştur.

Erken yaşta çalışmaya başlayan İzmirli’nin arkadaş çevresini, edebiyat dünyasına girmesiyle daha çok şair ve yazarlar oluşturmuştur. İsmet Kemal Karadayı, Afet Muhteremoğlu, Feriha Aktan, Melisa Gürpınar, Sennur Sezer, Nursen Karas, Türkân İldeniz, Zühal Tekkanat, Adnan Özyalçınar, Atıf Özbilen, İsmet Yazgan, Mahmut Makal, Halim Uğurlu, Cemal Süreya, Behzat Ay, Aysel Alpsal gibi isimler, İzmirli’nin yakın arkadaşları olarak bilinmektedir.

En yakın arkadaşlarından biri, beraber *Otağ* dergisini de çıkardıkları İsmet Kemal Karadayı’dır. 1962 yılında tanıştığı Karadayı ile bir mektup yüzünden kısa süre küs

kalsa da, daima yan yana olmuşlardır. Görevi dolayısıyla sık sık İstanbul dışına çıkan Karadayı, İstanbul'a geldiğinde buranın tadını İzmirli ile çıkarmayı sevmiştir:

İç açıcı, ılık, kıpır kıpır İstanbul gecelerinin tadı, bu bölgeyi tanımakla, dostla çıkar. Yoksa tadı kaçır burada gecenin de gündüzün de. Örneğin sizi, “gök katında kaza”lara uğramış “kürdün gelini”, o içli ses, o güzelim içtenlik bile kurtarmaz (Karadayı, 1985, s.29).

İsmet Kemal Karadayı, görev yaptığı yerlerin çoğunda kültür-sanat geceleri düzenlemiş, bunların çoğuna da Mübeccel İzmirli'yi çağırıştır. Karadayı, 1964 yılında Ankara Kızılcahamam'da Arif Nihat Asya, Behzat Ay, Hasan Hüseyin Korkmazgil, Azime Korkmazgil, Mahmut Makal, Türkân İldeniz gibi isimlerin yer aldığı bir etkinlik düzenlemiş, bu etkinliğe yakın arkadaşı Mübeccel İzmirli'yi de davet etmiştir. İzmirli burada oluşturulan halk seçkisinin birincilik ödülünü Hasan Hüseyin Korkmazgil ve Türkân İldeniz ile paylaşmıştır (Karadayı, 1985, s.17). Etkinlik sonunda Arif Nihat Asya ile Hasan Hüseyin Korkmazgil ve Mahmut Makal arasında edebiyata dair tartışma yaşanmış, bu tartışmada Arif Nihat Asya'nın haksız olduğu söylenmiştir. Bunun üzerine Türkân İldeniz ile Mübeccel İzmirli, “Bayrak Şairi'nin söyledikleri yanlış mı doğru mu, ayıracak yerde değiliz; yanlış bile olsa, saygıdeğer bir hoca karşısında susmak gerek” (Uğurlu, 2000, s.43) diyerek tarafsız bir tutum sergilemişlerdir.

Mübeccel İzmirli'yi bir “onur anıtı” olarak gören Halim Uğurlu, İzmirli'nin hasta olduğu zamanlarda ona evini açacak kadar yakın arkadaşlarındandır. Uğurlu, Erenköy'de oturduğu günlerde sıkıntılı bir hastalık süreci geçiren İzmirli'yi, eşinin de isteğiyle evine götürüp on beş gün ona bakmıştır (Uğurlu, 2000, s.43). Her ne kadar hastalığı boyunca İzmirli'ye faydası dokunsa da (belki istemeden de olsa) Uğurlu, onun büyük acılar çekmesine de neden olmuştur. 12 Eylül zamanlarında yasaklı kitaplarını İzmirli'nin evine saklayan Uğurlu, onun yakalanmasına ve suçsuz yere işkence görmesine sebep olmuştur:

Bir gün polis benim iki işyerime (yazıevi ve okul) ve evime baskınlar düzenleyeceğini haber aldım. Evdeki onlarca zararlı kitapları evden uzaklaştırmayı düşündüm. Mübeccel'e bırakmayı uygun buldum. Gel gör ki, biz izleniyormuşuz. Evimle Mübeccel'in evi aynı zamanda basıldı. Kitapların bana ait olduğunu söylemediği için birçok işkenceye uğradığını sonradan

öğrenebildik. Bu olayların çoğuna İsmet Kemal Karadayı ve Atıf Özbilen de tanıklırlar (Uğurlu, 2000, s.43).¹¹

Mübeccel İzmirli ile Mehmet Seyda aracılığıyla tanışan Zühal Tekkanat, *Yelken* dergisi yönetimini devraldıktan sonra İzmirli ile yakınlaşmıştır. Bir dönem Melisa Gürpınar ve Sennur Sezer ile birlikte dördü, çok yakın arkadaş grubu olarak anılmışlardır. İzmirli'nin erken ölümüne üzülen Tekkanat, *Türk Dili Dergisi*'ne şunları yazmıştır:

Sevgili Mübeccel İzmirli'yle, Kadıköy vapur iskelesinde raslaştığımda, yanında Melisa olurdu hep. Saçları, geçirdiği hastalıktan ya da aldığı ilaçlardan dökülmüştü. Bu yüzden peruk takardı. O zaman eski Mübeccel olurdu. Ne sevimli, kendine çabucak insanı çeken sesli biriydi o! (Tekkanat, 2000, s.52)

İzmirli'nin 1960'ların sonuna doğru tanıştığı Afet Muhteremoğlu ile dostluğu, ölümüne kadar her gün gelişerek ilerlemiştir. Muhteremoğlu özellikle İzmirli'nin maddi sıkıntı yaşadığı zamanlarda hep yanında olmuş, tedavisi sırasında ona destek olması için tanıdıklarından para da istemiştir. Hatta SSK'dan emekli olabilmesi için de büyük çaba göstermiştir. *Yazko Edebiyat*'ta İzmirli'nin, “Ey evreni direncinde bozup bozup kuran/ Yeniden kuran ve kurcalayan kadın!” diye tarif ettiği Muhteremoğlu, babasından kendisine miras kaldıktan sonra İzmirli ile eskisi gibi ilgilenmemeye başlamıştır. Kızı Defne Ilgaz bu durumu şöyle anlatmıştır:

Annem ona hep destek gösterdi ama babasından miras kalıp da zenginleştikten sonra ona hiç yardım etmedi. Mübeccel Teyze, şiirlerini kitap haline getirmesi için ona vasiyet etti ama annem o şiirleri hiçbir zaman basmadı. Şimdi bendeler (Ilgaz, D., 2018).¹²

Yine Defne Ilgaz ile yaptığım görüşmede İzmirli'nin bir zamanlar Adnan Özyalçiner ile sevgili oldukları öğrenilmiştir. 1964 yılında başlayan bu aşk, 1966 yılına kadar devam etmiştir. Bu yıllar içinde farklı şehirlerde bulunan Özyalçiner, gittiği

¹¹ Bunun dışında Mübeccel İzmirli'nin yaşadığı bu sıkıntılı günleri, Defne Ilgaz şu şekilde anlatmıştır: “Mübeccel Teyze o dönemde taze bir solcu olduğu için sol içerikli kitaplar evinde yokmuş ama evinde bulunan bu kitaplar yüzünden işkence görmüş. Ve anlattığına göre, klitorisine elektrik verilmiş. Ama evine kitap saklayan o adamlar Mübeccel delirdi, hayal görüyor, uyduruyor, dediler ve onu yalnız bıraktılar.”

¹²Ilgaz'ın bahsettiği bu şiirlerden birkaçına tezin “Ekler” kısmında yer verilecektir.

yerlerden çektiği fotoğraflara notlar yazarak onları İzmirli'ye göndermiştir.¹³ Lekesiz, kendisiyle yaptığım görüşmede bu aşkla ilgili şunları söylemiştir:

Adnan Özyalçiner'le ilk tanıştığımızda Kanal 7'deki Söz Gelimi programına davet etmiştim. Program arasında ona, Mübeccel İzmirli'yi sorayım mı, demiştim. O da, Ömerciğim, tamamlandı gitti, ne onun ailesini ne de benim ailemi rahatsız etmeye gerek yok, sormazsan sevinirim, dedi. Ben de sormadım. İlişkileri sanırım 1 yıl sürmüştü. O denize doğru bakan fotoğrafının da o zamanlara ait olduğunu söylemişti Afet Ablâ. Hayatının en mutlu, en huzurlu günleri o zamanlarmış (Lekesiz, Ö., 2018).¹⁴

İki yıla yakın süren bu aşk, Adnan Özyalçiner'in Sennur Sezer ile tanışmasıyla son bulmuştur. 1967 yılında Özyalçiner ile evlenen Sezer, Lekesiz'in verdiği bilgiye göre etraflarında görünmesin diye, bir süre sonra İzmirli'nin çalıştığı dergideki işine de son verdirmiştir.

Yine bilinen bir başka aşk ilişkisi de Cemal Süreya ile. 1970'lerin sonunda yaşanan bu aşk, çok kısa sürmüştür. O dönemde Afet Muhteremoğlu ile İzmirli'nin yakın arkadaşı olan Feridun Benden, aşkın bitme nedenini şöyle anlatmıştır:

Mübeccel ile Cemal Süreya sevgiliydi 80'li yıllarda. Belki 78-79'larda da olabilir. Tabii o zamanlar Süreya evli (Birsen Sağnak ile). Bir gün bunlar Karaköy'de alt geçidi çıkınca hemen üstte bir yerde oturup içkilerini içerlerken Süreya'nın karısı gelip bunları basıyor ve olay çıkarıyor. Bir gün Mübeccel, Afet ile ben kafede otururken yanımıza geldi. Durun size Cemal'in hikâyesini anlatayım diyerek kahkahalarla bu olayı anlattı. O zaman bana bununla ilgili, ben hayatımda bu kadar çok utanmamıştım, ne çirkef kadınmış böyle, dedi. O gün kadın almış Cemal'i de götürmüş, Mübeccel kalmış orada (Benden, F. 2018).

Mübeccel İzmirli ile en çok zaman geçiren arkadaşlarından biri de Feriha Aktan'dır. Ölümüne bir yıl kala İsmet Kemal Karadayı ve Aysel Alpsal ile İzmirli'nin iyileşmesi için hastane hastane koşturan Aktan, arkadaşının iyi olması için çabalayıp durmuştur. "Ne çok gelmek istedim sana bilsen/Yok ki ölümün adresi" dizelerini İzmirli için yazan Aktan'ın bu ölümden çok etkilendiğini Defne Ilgaz şu şekilde anlatmıştır:

¹³ Bkz: "Ekler" bölümü, Ek-1: Fotoğraflar.

¹⁴ İzmirli'nin bahsedilen fotoğrafı için bkz: Ek-1: Fotoğraflar.

Mübeccel Teyze bağırsak kanserinden öldükten kısa süre sonra Feriha Teyze beyin kanserinden öldü. Mübeccel Teyze defnedildikten sonra Feriha Teyze eve gitmiş ve evi, kesif bir fesleğen kokusu sarmış. Mübeccel Teyze fesleğeni çok severmiş... Sonra duvarı bir ışık dolaşmış. Dışarıdan araba geçer ya, öyle. Acaba araba mı geçti diye gidip camdan bakmış, ama öyle bir şey yokmuş. O ışık bir anda, kesif bir fesleğen kokusuyla evi dolaşmış ve çıkmış... Çok geçmeden, belki bir yıl bile değil, Feriha Teyze çok ani gelişen bir tümörden öldü, Mübeccel Teyze'ye kavuştu (İlgaz, D., 2018).

Mübeccel İzmirli Feriha Aktan'a, aynı zamanda vasiyeti sayılabilecek bir mektup yazmış, mektupta, kendisi öldükten sonra Aktan'dan yapmasını istediklerini sıralamıştır.¹⁵

Günün şartlarının da etkisiyle çoğu arkadaşıyla mektup yoluyla iletişim kuran İzmirli bu mektuplarında onlara iş hayatından, yaşadığı maddi sıkıntılardan, kendisiyle evlenmek isteyen kişilerden ya da evliliğe dair düşüncelerinden, edebiyat dünyasıyla ilgili olaylardan, arkadaşlarına duyduğu sevgi ve özleminden bahsetmiştir. En sık mektuplaştığı isimlerden biri, beraber de çalıştıkları İsmet Kemal Karadayı olmuştur fakat Karadayı'ya farklı konulardan yirmi sayfaya yakın yazdığı mektuplar bulunamamıştır.¹⁶

Türk Dili Dergisi'nin 2000 yılında çıkardığı Mübeccel İzmirli dosya konulu sayısında, İzmirli'nin Anıl Meriçelli, Süleyman Okay ve Günel Altıntaş'a yazdığı mektuplara yer verilmiştir.

Bu mektuplardan 8.3.1967 tarihli Antalya'da yaşayan Süleyman Okay'a yazdığı mektupla aşk hayatına dair bilgi edinilen İzmirli, Okay'ın kendisine cevap vermemesinden duyduğu üzüntüyü dile getirmiş ve buna nelerin sebep olabileceğini sıralamıştır. Kısa süren flörtleşmeleri hakkında düşüncelerini yazdığı mektupta İzmirli, her ne olursa olsun Okay ile arkadaşlığını sürdürmek istediğini ifade etmiştir:

Üçünce sebep Zuhal hanımla barışman olabilir. Eğer her şeye rağmen yeniden anlaşıp bir düzen kurabildinizse, yemin ederim ve seni temin ederim ki ben buna ancak sevinirim ve pek çok sevinirim. İnan bana. İnan ve katiyyen böyle bir sebeple benimle dostluğunu kesme. [...]

¹⁵ Mektupla ilgili daha geniş bilgiye “Vefatı” bölümünde yer verilmiştir.

¹⁶ Mektupların akıbeti hakkında bilgi almak için 05.09.2018 tarihinde İsmet Kemal Karadayı'nın oğlu Haldun Karadayı'ya ulaştım fakat kendisinin de bu mektupları bulamadığına dair bilgi aldım.

Sevgili olamıyorsak dost, arkadaş ve nihayet kardeş olmasını bilecek kadar sağduyu ve olgunluk sahibi insanlarız her halde. Unutma bunu (Okay, 2000, s.50).

25.12.1970 tarihinde Anıl Meriçelli'ye yazdığı mektupta, edebiyatla yeteri kadar ilgilenememesinden bahseden İzmirli, suskunluğunun sebebini anlatmıştır. “Ekmeğini kazanma” derdine düşüp “estetik serüvenin güzelliğini sürdüremeyen” İzmirli, bir gün tekrar eski edebi hayatına dönme hayali içinde olduğunu söylemiştir:

[...] Bu itibarla bir gün şiirlere, hikâyelere, kritik ve röportajlara yeniden dönebilmek umuduyla, güzel kitap koleksiyonu merakımı ve okuma zevkini sürdürebiliyorum şimdilik ancak. [...] Bir gün dergi yapraklarında bu şekilde buluşmak umuduyla [...] (Meriçelli, 2000, s.48).

Dergide yer alan son mektup, 5.5.1975 tarihine ait Günel Altıntaş'a yazdığı mektuptur. Bu mektupta, *Soyut*'ta çıkmış öyküsü üzerinde yaptığı değişikliklerin mutlaka dikkate alınmasını, öykünün o şekilde yeniden basılmasını vurgulamaktadır. Yazdıklarında tek bir harfin bozuk olmasının bile kendisini ne kadar üzdüğünü söyleyen İzmirli, arkadaşına bu konuda titiz olması için ricada bulunmuştur.

Bu mektupların haricinde 30.08.2018 tarihinde Günel Altıntaş ile yaptığım görüşme sonrası, İzmirli'nin Altıntaş'a yazdığı üç mektubu temin ettim.¹⁷ 1970, 1972 ve 1973 yıllarında yazılan mektupların ilkinde, bir kriz sonrası hastanede olduğunu söyleyen İzmirli, iyi olduğunu, yakın bir zamanda oradan çıkacağını yazmıştır. Aynı mektupta Ceyhun Atıf'ın kitabının (hangi kitap olduğu bilinmemektedir) kendisini “altüst ettiğini” yazan İzmirli, kitap hakkında düşüncelerini yazmak için gücünün olmadığını söylemektedir.

1972 tarihli ikinci mektup, Altıntaş'a duyduğu sevginin itirafı niteliğindedir. 10 yıllık arkadaşlıklarını değerlendirdiği mektupta Altıntaş'a şu cümleleri yazmıştır:

Sevgilin olmadığımı, olmayacağımı, yani... Sana âşık olmadığımı, yine en iyi sen bilirsin. Ama bir itiraf daha: Seni o biçim sevmeyi isterdim. Mutlak aşka değer bir adamsın çünkü.

¹⁷ Mektupların orijinali için bkz: “Ekler” bölümü, Ek-2: El yazısından örnekler.

Yoksa hangi güç bu mektubu yazmaya zorlardı... Ötede yeni bir hikâyeye başladım en iyisi...

18

Mektup üzerine Altıntaş ile yaptığım görüşmede Cemal Süreya'dan, İzmirli'nin kendisiyle evlenmek istediğini öğrendiğini ama böyle bir aşkın yaşanmadığı öğrendim.

1973 yılında Akçay'dan yazılan son mektuptaysa İzmirli, yolculukta başından geçenlerden, Akçay'da ne yapacağından bahsetmiştir. Bir gün sahilde yemek yerken Sabahattin Kudret Aksal'ı gören İzmirli heyecanını arkadaşına şu şekilde anlatmıştır:

Biraz önce akşam yemeği için sahile inmişim. Restorana oturup etimi beklemeye başladım. Bir de baktım, yanında bir hanımla Sabahattin Kudret Aksal geçmiyor mu? Aptallar gibi, bir sevinç, bir sevinç bende. Adamla hiç tanışmayız oysa. Merhabamız yok. Ama yabancı yerde, ülkemi bulmuş gibi oldum birden. Ne tuhaf iş bu. Mısralar, düzyazı bölümleri üşüşüverdi kafama. Hemen (?) paketimi boşalttım. Kâğıdın beyaz yüzüne not ediverdim hepsini. Sabahattin Bey bilse...¹⁹

1.6. Mübeccel İzmirli'ye İthaf Edilen Öykü ve Şiirler

Vakitsiz denilebilecek bir zamanda, 48 yaşında vefat eden Mübeccel İzmirli'ye ölümünün ardından iki öykü, iki de şiir yazılmıştır. Onu anlatan, hayatından izler taşıyan şiirlerden ilkinin Cemal Süreya yazmıştır. Eylül 1982'de *Gösteri*'de yayımlanan şiirde Süreya, İzmirli'nin "bir şey yemeyip içmeden, sadece onlarla beslendiği" şairlerle olan mektuplaşmalarından, maddi sıkıntılar sebebiyle eşyalarını satmak zorunda kalmasından, birlikte rakı içtikleri evlerinden bahsetmiştir. Arkadaşlarına karşı her zaman hoşgörülü davranan İzmirli'nin bu huyu, Süreya'nın dizelerine de yansımıştır: "Bizler rakı içerdik/ O, ecel şerbeti, damla/ Dostları için gizledi/ Çok da önce ölmüştü/ Çok daha önce yoksa" (Süreya, 1982, s.37).

Şiirlerden diğerini, İzmirli'nin yakın arkadaşı Feriha Aktan yazmıştır. Kasım 1982'de *Yeditepe*'de yayımlanan şiirinde Aktan, İzmirli'nin ölümü sonrası duyduğu acıyı anlatmıştır: "Sılayla gurbet yan yana/ Aşılmaz bir kent oldu/ Ne çok yağmur yağdı bilsen/ Kirpiklerim hâlâ ıslak" (Aktan, 2000, s.54).

¹⁸ Bkz. "Ekler" bölümü, Ek-2: El yazısından örnekler.

¹⁹ Bkz. "Ekler" bölümü, Ek-2: El yazısından örnekler.

Mübeccel İzmirli'nin ölümü sonrasında yazılan öyküleri, Afet Ilgaz ve Feyza Hepçilingirler kaleme almıştır. Bunlardan ilki, 1982 yılında *Yazko Edebiyat*'ta yayımlanan, Afet Ilgaz'ın “Ölü Bir Kadın Yazar” adlı öyküsüdür. Erkeklerin başrolü üstlendiği bir edebi çevrede kadın yazar olmanın zorluklarından bahseden öykü, kadın yazarın günbegün ölümünü anlatmıştır. Kadınların gerektiği yerde birbirlerine destek vermediklerini anlatan yazar, dergiye gönderdiği bir yazının yayımlanmamasına çok üzülmüştür. Ilgaz, değindiği bu noktalarla Mübeccel İzmirli'yi kastettiğini dile getirmiştir (Ar, 2011, s.160).

Mübeccel İzmirli'nin anısına yazılan ikinci öyküyse, Feyza Hepçilingirler'e aittir. 1983 yılında *Kıyı*'da yayımlanan “Sabişi” adlı öykünün yazılış sürecini Hepçilingirler kendisiyle yaptığı görüşmede şöyle anlatmıştır:

Ben Mübeccel İzmirli ile yüz yüze tanışmadım. Mübeccel İzmirli, eşim Hüsni Hepçilingirler'in yengesinin akrabasıydı. Eşim İTÜ'yü kazandığında İstanbul'daki tanıdık olarak kendisine onun adı ve adresi verilmiş. O da ziyaret etmiş Mübeccel Hanım'ı ve sanırım şair kimliğinden, edebiyatçı duruşundan etkilenmiş. İstanbul'da bulunduğu yıllar içinde (ne sıklıkta olduğunu bilmesem de) görüşmüşler. Birtakım edebiyat toplantılarına, pikniklere katılmışlar. Eşim mezun olup İzmir'e dönünce aralarında mektuplaşmalar da olmuş. Aile yaşça kendisinden epeyce büyük Mübeccel Hanım'ın oğullarına gösterdiği bu yakın ilgiyi kuşkulu bulmuş. Artık nasıl bir dille olmuşsa Mübeccel Hanım'ı bir daha yazmaması konusunda uyarılmış. Ben mektupları bulduğumda Mübeccel Hanım hayatta değildi. Tahmin edeceğimiz gibi, onun mektuplara yansıyan ruhsal durumundan etkilendim. Has bir edebiyatçının kaleminden çıkmış bu mektuplar zamana karışıp yok olmasın diye yazdığım öykünün içine bölüm bölüm yerleştirdim. Zaten biri 22.7.1963, öteki 8. 8. 1963 tarihli olmak üzere sadece iki mektup vardı. Ben mektupların yazılışından 20 yıl sonra, 1983'te yazmışım “Sabişi” öyküsünü (Hepçilingirler, F., 2018).

İzmirli'nin mektuplarından yola çıkılarak yazılan bu öykü, sevdiği insan tarafından tek başına bırakılan kadının duyduğu yalnızlığı anlatmaktadır. “Hayatımda hiç kimseyi düşünürken bu denli rahat ettiğimi, duygularıma beyaz diyeceğim bir rengin yayıldığını [...] bilmiyorum,” diyen kadın, öykünün sonunda “hiçliğini fark ettiği, değersiz, küçük bir insan” (Hepçilingirler, 1983, s.23) olduğunu düşünmektedir. Sevda kelimesinin içini dolduramayan kadın, perdelerini kapatıp bir daha hiç kendisi gibi olmayacağı bir hayata başlamaktadır.

1.7. Vefatı

Hassas ve kırılgan bir mizaca sahip olan Mübeccel İzmirli, hayatının büyük bir kısmında psikolojik sıkıntılar yaşamış, hatta bu durum, hafıza problemlerine de yol açmıştır:

Beş seneden bu yana tedricen hafızamı kaybediyorum. Yeni bilgi edinemediğim gibi eskiden bende olanlar da bir yerlere kayıp gidiyor. Uzak ve yakın bütün hatıralarımı yitiriyorum. Çinko kaplı bir zemine çarpan sert cisimlerin yere düşmesi gibi, başımın içine, düşünme merkezlerine gelen fikirler de oradan en küçük bir yer ve tesir bırakmadan kayboluyorlar. Bunu beş seneden beri herkesten saklamaya çalışıyor ve muvaffak da oluyordum. Zor durumlarda fazla taraflarımla, eksik taraflarımı kapatmaya çalışarak (Hepçilingirler, 1983, s.24).

Ölümüne kadar devam eden bu psikolojik sıkıntılara 1981 yılına gelindiğinde bir de sindirim sistemindeki rahatsızlıklar eklenmiştir. Mübeccel İzmirli, bu süreçte aldığı ilaçlardan saçları dökülünce peruk takarak gezmeye başlamıştır.²⁰ Emekli maaşı tedavisine yetmediği için Çubuklu'daki evi, mücevherlerini satmış fakat yine de gerekli parayı temin edememiştir. Artık zamanının tümünü hastanede geçiren İzmirli, ölümünden kısa süre önce Feriha Aktan'a yazdığı vasiyeti niteliğindeki mektubuna şöyle başlamıştır: "Feriha'm! Fazla yazamayacağım, çok kötü durumdayım, yarın acilen ameliyata alınacağım. %80 veya doksan kurtuluşum yok." Ölmek üzere olduğunu bilen İzmirli, şiirleri ve öyküleriyle ilgili yapılmasını istediklerini Aktan'a şu şekilde sıralamıştır:

Basılacak hikâyelerimin tümünü, eğer kabul ederlerse aynı yayınevine ver, telif ücretleriyle kitapların reklamları çok iyi yapılsın. Bunu artık sen kovalayacaksın. Bu reklamların için May Yayınları'ndan çıkan son çocuk kitabı da dahil edilsin. Acaba sen daha önce çıkmış şiir ve hikâye kitaplarımın, özel olarak kendi kontrolünden geçirip kendin düzelterek ilerde isteyebilecek bir yayınevine yeni baskılarını yaptırabilir misin? Onlar beni çok rahatsız ediyor. Hikâye kitabım öz olarak iyi de, anlatımında bir tutukluk var. Onu daha sadeleştirerek... Şiir kitabımı ise 45 şiir yerine 20-25 şiirle kalsın istiyorum. Özellikle Yasak Aşk gibi şiirler beni son derece rahatsız ediyor. Pek çoğunu almadan atabilir, gerisini de istersen düzeltirsin. Kitabın sonuna evde son yazdıklarımı da "son şiirleri" olarak özel bölümle ekleyebilirsin.²¹

Öldükten sonra ölüm ilanı verilmesini isteyen İzmirli, kendisine zor günlerinde yardımcı olmayan kişilere duyduğu sitemin, bu ilana açık ya da kapalı şekilde

²⁰ Bkz: "Ekler" bölümü, Ek-1: Fotoğraflar.

²¹ Bu son şiirleri, Defne Ilgaz'dan temin edilmiştir. Tezin "Eserleri" bölümünde bu şiirlerden üç tanesine yer verilmiştir.

yazılmasını istemiştir. İsmet Kemal Karadayı, Aysel Alpsal ve Feriha Aktan’a övgülerinin de özellikle belirtilmesini söyleyen İzmirli’nin son sözleri şunlar olmuştur: “Allahaismarladık. Bütün güzel ve mutlu günlerimiz merhaba. Ben sevinçle gidiyorum ölüme. Sen de sakın fazla üzülme.”

Hem psikolojisini hem de tedavi sürecini etkileyen bu sıkıntılı günlerin sonunda, Göztepe Devlet Hastanesi’nde tedavi görürken 10 Temmuz 1982’de bağırsak kanserinden vefat etmiştir.²² 13 Temmuz 1982’de, annesinin yanında, Kanlıca Mezarlığı’nda toprağa verilmiştir.²³

²² Kaynaklarda Mübaccel İzmirli’nin ölüm tarihinin 12.07.1982 olarak verildiği görülmüştür. Fakat hem nüfus dairesinden hem de e-devlet mezar sorgulama bölümünden alınan bilgiye göre ölüm tarihi 10.07.1982’dir.

²³ Bkz: “Ekler” bölümü, Ek-1: Fotoğraflar.

2. İKİNCİ BÖLÜM: MÜBECCEL İZMİRLİ’NİN ESERLERİ

2.1. Öyküleri

2.1.1. Sabah Geçidi

Öyküleri 1963 yılından itibaren dergilerde görülmeye başlanan Mübeccel İzmirli’nin tek öykü kitabı *Sabah Geçidi* 1967 yılında yayımlanmıştır. Edebiyata şiirle birlikte ilgi duymaya başlayan ve dergilerde önce şiirleri yayımlanan İzmirli (ilk şiiri 1955 yılında *Aksekililer* gazetesinde yayımlanmıştır), her iki türden çalışmalarını, birbirlerini besleyerek üretmiştir.

1950’li yıllar, Türk edebiyatında öykü ve şiirde farklı düşüncelerin ortaya çıktığı yılların başlangıcı olarak bilinmektedir. Bir yanda Mahmut Makal’ın 1950 yılında yayımladığı *Bizim Köy* adlı romanı köyü ve köylü sorununu anlatan “köy edebiyatı” anlayışını ortaya çıkarırken, diğer yanda “1950 kuşağı öykücüler” olarak anılan yazarlar, “yenilik” arayışına girmişlerdir. Yine bu yıllar şiirde de bir arayış olmuş ve “İkinci Yeni” hareketi başlamıştır. Tüm bu şair ve yazarlar, “[...] o yıllarda sıkça tartışılan toplumcu gerçekçiliğin sınırlarını araştırmaya yönelmiş ve bu yönelimin sonucunda, Batıdaki gelişmeleri de izleyerek ‘şimdi’yi yakalamaya çalıştıkları yapıtlarında birtakım öz ve biçim yenilikleri denemişlerdir” (Özata Dirlikyapan, 2017, s.37).

1950’li yılların şair ve yazarlarında görülen en belirgin özellik, “bohem yaşantı”ları olmuştur. Kendini “yenilikçi” olarak adlandıran bu kişiler, şair, yazar, tiyatrocü, sinema sanatçısı fark etmeksizin yan yana gelmişler, birbirlerinin edebiyatları hakkında alışverişte bulunmuşlardır. Meyhaneler, ada gezintileri, ev toplantıları bu bohem yaşantının sürdürüldüğü mekânlar olarak kullanılmıştır. Siyaset de bu yılların bohem yaşantısına yön veren konulardan

olmuştur. “1950 sonrasında edebiyatçıların sahip oldukları ‘seçkinlik’, bürokratların imtiyazlarını liberal politikalarla yok eden Demokrat Parti tarafından ellerinden alınmıştır”. Buna bir de ekonomik anlamdaki sıkıntılar eklenince meseleleri dile getirebilmek için edebi ürünlerde bir yenilik arayışı kaçınılmaz hale gelmiştir.

Batıya yönelen şair ve yazarlar, 1950’li yılların sonuna doğru “varoluşçuluk” akımından etkilenmeye başlamışlardır. Varoluşun özden önce geldiğini, yani insanın özünü, “dünyada acı çekerek, savaşıarak” yarattığını söyleyen akıma göre “yeryüzünde insana yol gösterecek, kendisinden başka, hiçbir şey yoktur. İnsan, kendi kendisini yarattığı için, özgür ve sorumlu olmak zorundadır. Bunaltı, bu sorumluluğu duymaktır. Ama bu bunaltı, insanı eylemden ayırmaz, tersine eyleme zorlar”. (Hançerlioğlu, 1985, s.144-145) Varoluşçuluğun etkisiyle görülen sıkıntı ve hiçlik duygusu da, bireyin kendi yaşamının özünü oluşturması demektir.

Varoluşçuluğun etkisinden kaynaklanıyor olacak ki dönemin edebiyatında “karamsarlık” sıkça işlenen konular arasında yerini almıştır. Bireyi, toplumsal sorunları dile getirmek için bir amaç olarak gören bu yenilikçiler, “bireyin iç dünyasını daha derinlikli ortaya koymak ve aynı zamanda dillerini bu derinliğe uygun esnekliğe kavuşturmak amacıyla, imgelere, bilinç akışına ve zaman-mekân soyutlamalarına yaslanmaya” başlamışlardır (Özata Dirlikyapan, 2017, s.38-46).

1960’lı yıllara gelindiğinde bu yenilikçi duruş, gelişerek varlığını sürdürmüştür. “Sanayileşme, şehirleşme, işsizlik, yoksulluk ve en önemlisi kapitalist yaşamın Türkiye’deki görüntüleri, varoluşçu felsefenin de kendine bir karşılık bulmasını sağlamıştır” (Say, 1995, s. 34). 1960’tan sonra Leyla Erbil, Sevgi Soysal, Sevim Burak gibi isimlerse bu düzende kadının toplumsal hayatında verdiği mücadeleye, erkek egemen bir yapıda kadının nasıl konumlandığına değinen yazarlar arasında gösterilmiştir.

Öykülerinde kadının toplumdaki yerine odaklanan, erkek düzenini eleştiren Mübeccel İzmirli de 1950-1970 dönemi şair ve yazarlarıyla aynı yolda ilerlemiş, biçim ve içerikte yenilik arayışına girmiştir. “*Sabah Geçidi*”nde modern öykünün imkânlarını iyi değerlendiren İzmirli, dilde özenlidir ve bilinç akışı, iç monolog gibi

teknikleri dene[miştir]. Bu yönüyle de döneminin kadın yazarlarından ayrıl[mış]ve yenilikçi bir öykü anlayışını temsil [etmiştir]” (Tosun, 2016, s.321).

Mübeccel İzmirli’nin yakalamaya çalıştığı bu yenilik, döneminin eleştiri yazarlarının dikkatini çekmiştir. İzmirli’yi “derin inceleme ve gözlem niteliklerinde güçlü bir düşünür, özellikle kendi cinsine özgü duyguları yakalamakta usta bir ruhbilimci” olarak gören Muhtar Körükçü’nün, *Sabah Geçidi* hakkındaki değerlendirmesi şöyledir:

Yazar, insan yaşantısındaki çelişmeli duyguların, iç isteklerle ve kendi aralarında çatışan davranışların ayrıntılarına kadar inme yolunda araç olarak kadın-erkek ilişkilerini, ortamda kadının durumunu ve bir arada iş ve işçi ilişkilerini konu olarak almış. [...] Kadınsı dünya görüşü ve duygulardaki başarılı yakalayışlarının yanında insan yaşantısındaki düzensizlikler, buna bir çare bulamayan büyük güç gibi konularda da ince ayrıntılara iniyor (Körükçü, 1967, s. 13).

Körükçü, İzmirli’nin “iç içe geçmeli ve anlamları karıştırıcı, izlenimi hayli çaba isteyen” dili hakkındaki görüşlerini ise şu şekilde ifade etmiştir: “Okuyucunun bir hikâye kitabından çok bir düşün eseri izler gibi dikkatini yoğunlaştırması, her cümle ve satırı iyi izlemesi, anlayış gücünü uyanık tutması gerek” (Körükçü, 1967, s.13).

İzmirli’nin öykülerini, o güne değin alışılan öykü anlayışından farklı bir yere koyan Mehdi Halıcı, bu öykülerde toplumun ve doğanın “uyarıcı, ürkütücü ve düşündürücü bir açıdan geniş[lediğini]” söyler. Ona göre İzmirli, “sonuçlar çık[a]rır] durup durup. Ana yoldan ayrılır gibi İzmirli okuyucuyu nirengi noktalarına getirip bırak[ır]. Sonra ustaca topar[lar] her şeyi. Bu belli belirsiz uzaklaşıp yakınlaşmalarda büyük hikâyenin temellerini kur[ar]” (Halıcı, 1967, s.24-25). Aynı yazıda Halıcı, kadın-erkek ilişkilerini bir bunalım şeklinden ziyade “her şeyi olduğu gibi kabul eden fakat aşağılık duygularının da çok ötesinde” yazdığını söylediği İzmirli’nin tek bir kusurunun olduğuna dikkat çekmiştir. Bu kusur, yazarın kitapta “kendi sorunlarına eğil[mesi] ve bu sorunları büyük kentlerin bulvarları içinde” işlemiş olmasıdır (Halıcı, 1967, s.24-25).

Muhtar Körükçü gibi  zmirli'nin dilini yoğun bulan, öykülerin “yavaş yavaş, sindire sindire, dikkatle ve çaba göstererek” okunması gerektiğini söyleyen Hikmet Dizdaro lu ise, kitapla ilgili şunları söylemiştir:

Bireyle toplum, öteki bireyler arasındaki açıklık ve çatışma, anlaşmazlık ve tutarsızlık, kişiyi bunalıma iten nedenler ve durumlar hemen bütün öykülerin ana örgüsüdür. Bunlar,  yle apaydın bir  er eve içinde, belirli bir gerekircilik ba lantısıyla sürdürülmez, hayır. Açıklamalara ve psikolojik   z mllemelere dayanır (Dizdaro lu, 1967, s.893).

Sabah Geçidi'ni, o dönemde “umut ba lanabilecek bir kişilik ta ıd   izlenimi” veren bir kitap olarak değerlendiren Dizdaro lu'na göre  zmirli'nin öykülerindeki eksi i, dile gereken önemi vermemesidir. Genç bir  yk c n n “talebe, sebep, cüret, sakın, katiyyen, mühim, muhit, âdeta” gibi eski kelimeleri kullanmasının doğru olmadığını ifade eder.

Kendisi hakkında yapılan eleştirilerden sonra 1968 yılında Afet Muhteremo lu ile yapt  ı söyleşide  zmirli, sanat anlayışını şöyle açıklar:

Yapmak istediğim [...] salt benim olacak gibi biri yeniden ya anı  belirlenme ve yaratılma durumu. [...] Sonra da konulara ve olaylara kendi açımdan yeni bir yorum getirebilme. Bu arada, olabildiğince az işlenmiş ya da hiç el atılmamı  sorunları inceleme kaygısından, başkalarına göre en anlamsız, değersiz gözüken durumlardan kendi d nyama uygun  zler, imgeler,  a rı ımlar, yeni biçimler çıkarıp genele uygulama. E yanın ve canlının olu  gerçeğine inerek bu arada... Bir fotoğraf alıcısı gibi evren kabuğu üstünde dola maktan insanın, nesneler ve olayların yer ve zaman kavramında i erli ini (bir bugün) anlamında tekrar tekrar araştırma. [...] Klasik ilkeleri  a da  sanatın özellik ve olanakları çerçevesinde yeniden düzenleyip yerel ve ulusal olandan kopmaksızın evrenselli tutturma çabası da var. Bütün bu değin karga anın arasında da ne olursa olsun ortak bir dünya diliyle konu abilme özlemi (Muhteremo lu, 1968, s.8).

Ya adı ı toplumun sosyo-ekonomik durumundan kendini soyutlamadan öykülerini yazan Mübeccel  zmirli, *Sabah Geçidi*'nde yer alan öykülerinin tamamında kadınların yaşadığı sorunlara de inir. Toplumsal hayattaki   z lmelerin kadının hayatında yaratt  ı sıkıntıları görmezden gelmeyen  zmirli, kadınların i lerine attıkları   kelerin, sevinçlerin, çelişkilerin sesi olur.

Verilen bu bilgiler doğrultusunda, tezin “Öykü” bölümünde İzmirli’nin *Sabah Geçidi* adlı kitabındaki öyküleri ile kitaplaşmamış öyküleri, işlediği temalar, kurguda ve dilde yaptığı yenilikler bağlamında incelenecektir.

2.1.1.1. Sabah Geçidi

Kitabın ilk öyküsü “Sabah Geçidi”, 1964 yılında *Varlık*’ta yayımlanır. Kitaptaki öykülerinin tamamında kadın erkek ilişkisine odaklanan İzmirli “Sabah Geçidi”nde, bir sekreterin, erkeklerin ele geçirdiği dünyada karşı karşıya kaldığı sorunlar, kadının erkeklerin gözünde cinsel bir obje olarak konumlanması, erkeğe duyduğu sevginin hayal kırıklığıyla sonuçlanması, kadının ruhsal durumu dikkate alınarak anlatılır.

Her sabah reklam şirketindeki işine giderken karşılaştığı, kendisini gözleriyle taciz eden erkekten zamanla hoşlanmaya başlayan kadın, tahmin edemeyeceği bir heyecan içine girer. Başlarda bu erkekten haz etmeyip ona güvenmese de bir süre sonra onunla bir sevgili gibi görüşmeye başlar. Aynı anda erkeği hem seven hem de ona güven duymayan kadın, içine girdiği bu çelişkili durumdan keyif alır, fakat bu ilişkiyi bir yere kadar sürdürür. Bir gün kendisini taciz eden başka bir erkeği, hoşlandığı erkeğin yanında görür ve yaşadığı tüm güzelliklerin üstünü kapatır. Öykünün sonunda kadın, kendini arayacağı bir yolculuğa çıkmayı düşünür.

“Sabah Geçidi”nde İzmirli, kadınları cinsel bir nesne olarak gören erkeklerin kadın üzerindeki etkisini ortaya koymak için “tikinti” ve “öfke” duygularından yararlanır. Öyküde erkeklere olan tepki, anlatıcı kadının kullandığı “içi bulanmak, iğrenç, öğürmek, tükürmek,” gibi bedensel reaksiyonlarla karşılık bulur.

“[...] Kış, kar, yağmur, çamur, sabahın öteki genç kız ve kadınları için uyunacak ya da yatakta gerinecek saatleri olan” (İzmirli, 2010, s.12) zamanlarda işe giden, çalışmak zorunda olan kadın, her gün işe giderken aynı kişi tarafından tacize maruz kalır: “Nasıl da yılışık herifti yarabbi... Kâr sayıyordu, o her sabah gözlerime yarım saniye bile sürmeyen iğrenç anlamlar dolu bakışını çivilemekten.” (İzmirli, 2010, s.11) Bu erkeği her gördüğünde “birtakım diken diken olmalar, üşümeler” geçiren kadının tek istediği işine korkmadan gidebilmektir: “Oysa bu benim yolum. Her sabah geçtiğime göre de rahat yürünmesi gereken yer...” (İzmirli, 2010, s.11)

Uzunca bir süredir gördüğünde “öğürecek gibi olduğu adamın suratına tükürmek” isteyen kadın, iş yerine giderken trenle yaptığı yolculuklarda da erkeklerden tiksindir ve onlardan korkar bir haldedir. Bu tren yolculuklarında her gün gördüğü erkeklere alışsa da onu tedirgin eden bir şeyler vardır:

Ceket ve pantolon giymeleri var. Ellerinin üzerinde, göğüslerinde, gömleklerinin açık bıraktığı tenleri üzerinde siyah tüyler... Sakal ve bıyık yerleri belli. Yani erkekler. Ne kadar bu tarakta bezleri kalmasa da bir şey var tedirgin eden. Boş, hep boş vagonları arıyorum bu yüzden. (İzmirli, 2010, s.12)

Babıâli’de çalıştığı bürosuna doğru yürürken her sabah “o yaratık”ı gören kadın, erkeklerin kadınlara karşı tavrını şu cümlelerle anlatır: “Sonra anladım, bakmaları için güzel olmanın, alımlı, gösterişli olmanın şart olmadığını. Bakanların hepsi de belli bir sebeple, sadece başka başka biçimlerde ve kendilerine özgü bakıyorlar.” (İzmirli, 2010, s.12) Önceleri erkeklerin bu tavrına alışkın olan kadın artık sabrını yitirmiştir. Kendisini taciz eden bakışlarda bulunan, “atsineğine” benzeyen bu tiplere artık içi bulanarak, büyük bir öfkeyle bakmakta, bu duruşuyla bakışları üzerinden çekmektedir.

Mübeccel İzmirli öyküde, kadının ruhundaki gelgitleri anlatabilmek için karakterini iki karşıt güç arasında gezdirir; kadın “bir sarkaç gibi” bir duygudan diğer duyguya gidip gelir. Her sabah kadını gözleriyle taciz eden erkek, bir sabah onun karşısına dikilir. İsmi bilmediğimiz bu “itici adam”, “bütün kadınların seveceği, kendisi için ayırdığı kumaşlardan ona elbise yapmayı teklif” eder. Birden “tikintileri bulantıları” geçen kadın, sinirlenmeden, keyifle ve karşılık verme isteğiyle onu dinler. Her zamankine göre daha sakin davranmasına rağmen içinde bir yerlerde erkeğe karşı güvensizliği devam eder: “Biliyorum, efendi olmaya efendi görünmeye çalışıyor. [...] Oysa bal gibi külhan olduğunu, yabani olduğunu, kadınlardan bir tek şey istediğini hissettiren bir yönü olduğunu görüyorum.” (İzmirli, 2010, s.14)

İçine girdiği bu çelişkili durumdan keyif alan kadın, etrafındaki erkeklerin kendisi hakkında ne düşündüğünü de o an aklından geçirir, böylelikle duyguları ile toplumsal baskı karşı karşıya gelir. Merdivenlerin başında adamı dinlerken başkalarının da yanına gelip kendisiyle konuşmak isteyebileceğini düşünür:

Yarın başkaları da gelebilir... Bizi de dinle diyebilir. Daha kötüsü, bundan daha kötüsü olabilir. Ortam uygun. Dükkân sahipleri birbirinden farklı değil kaldırımlar boyu. Neden hâlâ duruyorum bilmem (İzmirli, 2010, s.15).

Öykünün bu kısmından sonra, bir sabah erkek, kadının yanına gelmez. Birkaç gün geçer ve kadın onu hiç sevmediği bir erkeğin yanında görür. Buradan itibaren kadın, geriye dönüşlerle yaşadıklarını anlatır. Yazar böylelikle “serim-düğüm-çözüm” sırasını takip eden geleneksel kurgu yöntemini kullanmak yerine şimdi ile geçmişin birlikte anlatıldığı” öyküyü yazmayı tercih eder. Bu geriye dönüşle, aslında erkeklere duyduğu güvensizliğin altında yatan neden de açığa çıkar.

Kadın, “kötülüğü, namussuzluğu öylesine iplik iplik” sallanan bu kişiyle aylarca evvel tanışır. Gazetede gördüğü bir iş ilanına gittiği sırada işveren yerinde olmadığı için yan büroda çalışan bu erkek, kadını yanında beklemesi için çağırır. Oturduğu süre boyunca “çam yarması gibi şekilsiz, acayip, korkunç gövdesini, ufacık hilekâr gözlerini, aptal suratını ve hukukta (o yaşta) okuduğunu söylediği halde ağzını her açışta cümlelerin, kelimelerin, harflerin, gramerin, ses düzeninin kafasına gözüne baltalar indiren dangul dungul dilini, kuşkulu mimiklerini” sevmediği için ona soğuk davranır. Ne yaparsa yapsın erkeğin sıkıntı veren bakışlarından kurtulamayan kadın, iki saatin sonunda oradan ayrılır, fakat işi gereği her gün o büronun önünden geçmek zorunda kalır. Mecburen gördüğü bu erkek bir gün kadının yanına gelerek onunla para karşılığı birlikte olmak istediğini söyler. Kadın o gün “hayatın bilmediği bir yönüyle ilk kez karşılaştığından” sadece donuk bir halde onu seyreder. O sırada caddedeki dükkân sahiplerinden biri “Az paşam... yavruya az değil mi?” (İzmirli, 2010, s.22) deyince, kadın irkilir ve durumun farkına varır:

Yokuş kalktı kalktı; bir karış, iki karış, on karış yükselmeye, titremeye, sonra da dönmeye, sallanmaya başladı. Boşlukta dönüyordu yokuş, parka taşları, duvarlar, satıcılar, çevrem, bütün bu varoluş, duyduğum, gördüğüm, hissettiğim her şey, hepsi... Safram oynadı (İzmirli, 2010, s.22).

Yaşadığı bu andan sonra kadının duyduğu ilk şey öfke ve acıdır. Yazar, kadının toplumda gerektiği yeri alamamasını bu öyküsünde öfke ve şiddet gösterme isteğiyle dile getirir. İçinde biriken “zehir gibi acı bir kuvvet” anlatıcı kadının damarlarını, kadınlığını zorlar, “zayıf, nahif” tarafını yok eder. Tek yapabildiği şey, bağırmaaktır:

“Ama, Defol! dediğimi, kendi kulaklarıma bile yabancı gelen korkunç bir sesin boğazımdan çıktığını, boşlukta dağılıp parçalandığını, gayet iyi duydum.” (İzmirli, 2010, s.23)

Aradan zaman geçtikten sonra, arkasına baktığında ne bir üzüntü ne de bir acı duyan kadın, o sabah hoşlandığı erkeğin yanında işte bu erkeği görür ve duygularını şu şekilde ifade eder:

Bütün yıkılışlarımı, anılarımda düğüm düğüm, boğum boğum gizlenen, boğulan çöküntülerimi bir araya getirsem, yine de rastlantıdan kaldırırma dökülen sancılar ve katlıklar kadar koca bir yığıntı teşkil etmezdi (İzmirli, 2010, s.24).

Kadın, büyüttüğü güzelliklerin “kurtların kemirip un haline getirdiği tahtalar gibi, döşemeler gibi” döküldüğünü düşünerek hayal kırıklığına uğrar, duygularındaki çelişki, bu süreçte de devam eder. Onları yan yana görünce hoşlandığı erkek hakkında olumlu düşünmeye çalışır, ona güvenmek için kendi kendisiyle savaşı:

[...] bu arkadaşlığı böylece, bu kadarcık haliyle sürdürmenin bizim için yeter olduğunu [...] düşüneceğiz. Fakat şimdi dinlemem gerek bu yalanı. [...] Benim içim gümrükten çıkarılan... Hoşuma da gidiyor hani... Rahatlar gibiyim. Kimden, neden öç aldığımı bilmiyorum. Bir şeylere gazezim var (İzmirli, 2010, s.27).

Savaşının sonunda, “bazı şeyler çok anlaşılmadan kalmalı belki” diyerek iş yerine doğru yol alır. Öykünün sonunda dünyayı iyiliklerle seyreden kadın, kim olduğunu düşünmeye başlar.

“Sabah Geçidi”nde biçimsel özelliklere bakacak olursak; 1950’li yıllardan sonra Türkiye’de varlığını iyice hissettiren varoluşçuluğun biçime getirdiği yenilikler bu öyküde de görülür. Öykünün anlatıcısı da olan yazar, kendine özgü bir anlatım şekli belirleyerek varoluşsal problemlerini uzun uzadıya anlatır ve çözümlemeye çalışır. Öykünün sonunda içinde bulunduğu durumu kendine şu cümlelerle anlatır: “Sorunlara, birçok soruna karşılık bulmam lazımdı. Karmakarışık bir şeyleri ayırmam, isimlendirmem gerekiyordu. Kendimi arayacaktım” (İzmirli, 2010, s.29). Gözü, bir akasya ağacına takılan kadın, hayatını anlamlandırmak ister: “Gün ortasında ışıksız yer altı ve kök yaşamı düşüncesi incecik mutluluklar gibi

geziniyordu duygularımda... Neden? Anladım veya anlayamadım...” (İzmirli, 2010, s.29)

“Sabah Geçidi”nde toplumsal olaylardan ziyade bireysel duyguların önem kazandığı, bireyin düşüncelerinin dikkate alındığı bu yıllarda sıklıkla kullanılan “ben anlatıcı” tekniği kullanılır. Bu durum, bilinç akışı tekniğine bağlı olarak öyküde uzun cümlelerin yer almasını kolaylaştırır. Anlatıcı kadının, kendisiyle birlikte olmayı teklif eden “itici adamı”, hoşlandığı erkeğin yanında gördüğü an düşündükleri şöyledir:

[...] Ama nasıl olur da yanında yürür? Arkadaşı mı? Kendisine fayda sağlayan biri mi? Ya kardeşi, akrabası ise?.. Yoo, belki de huyunu ahlakını bilmediği halde selamını almak zorunda olduğu kimselerden biridir sadece. [...] Yine de inat etmek, şu konuşan adamı dinlemek istiyorum. Ama gömlek tüccarını dinlemeyi istemekle ötekini düşünmek arasında ne gibi bir bağlantı olabilir, anlamıyorum bunu. Durmadan anlatıyor adam, gözleri daha güzelleşti, güzelleşti, daha güzelleşti (İzmirli, 2010, s.26).

Bu tekniğin imkânları vasıtasıyla İzmirli öyküde biyografik unsurlara da yer vermiştir. Kadının Babiâli’de bir reklam şirketinde sekreter olarak çalışması, yazarın 1962-1963 yılları arasında özel bir kurumda sekreterlik yaptığını hatırlatır. Nitekim Mübeccel İzmirli de Afet Muhteremoğlu ile yaptığı söyleşide, öykülerinde hayatından izler olduğunu söyler:

[...] belli bir estetik süzgeçle kişisel öfke, kırgınlık ve olumsuzluğundan olabildiğince arıtılıp sanata aktarılan her konu, anladığıma göre herhangi bir gölge ve kir taşımaz artık. Çalışmalarımda geçenleri ömür sürecimin değişik dönemlerinde ben yaşadım, duydum, gördüm ve bitirdim. Bir yerde de (malzeme), gereç olarak kullandım hepsini (Muhteremoğlu, 1968, s. 9).

Çağdaşları gibi biçimde yeniliğe gidip kendine özgü bir anlatım şekli bulmaya çalışan Mübeccel İzmirli, “Sabah Geçidi”nde zaman zaman kelimelerin tamamını büyük harfle yazarak geleneğin dışına çıkar:

Değişik yapısında bulduğum özellik, yeni bir dünyanın kapılarını açıyordu bana. Yaratıcı yanı... O büyük gücü: KALEMİ... Sanki kırmızı bir şeye batırarak yazdığı... kanına belki... İnsanı didik didik eden, yaşamalara biçim vermeye çalışan kalemimi, ÖYKÜLERİNİN gerçek dokusunda bir sihirbazın doğaüstü gücüyle dolaştıran adam (İzmirli, 2010, s.18).

[...] Sonra ikinci köşeyi döndüm. Merdivenler, 58 numara, şirketin yeşil-siyah “ÖZGÜ REKLAM” tabelası... (İzmirli, 2010, s.29)

Öyküde yer alan bir diğer başka biçimsel yenilik ise, dilde kullanılan şiirsel ifadelerdir. İlk edebi ürünlerini şiir türünde veren İzmirli, öykülerinde de şiirselliği zaman zaman hissettirmiştir: “Kurtların kemirip un haline getirdiği tahtalar gibi dökülüyordu bir yerlerde büyüttüğüm güzellikler...”, “[...] Zehir gibi acılıklar dolmalı içime...”

Mübeccel İzmirli öyküde daha çok ikili ilişkilere odaklanıp bireyin duygusal anlamda parçalanışını ele aldığı için mekân tasvirine çok az yer vermiştir. İşe gelirken bindiği tren, Babıâli Caddesi ve çalıştığı büro, mekân olarak gösterilen yerlerdendir. Buraların sadece ismi zikredilmiş, detay verilmemiştir. Ayrıca öyküde hiçbir karakterin ismi yoktur.

2.1.1.2. Koku

Kitabın ikinci öyküsü “Koku”, 1963 yılında *Varlık Yıllığı*’nda, 1964 yılındaysa *Yelken* dergisinde yayımlanmıştır.²⁴ Kitabın tamamına hâkim kadın ve kadınlık halleri, bu öykünün de ana meselesidir. Öykü, ismi verilmeyen kadının geçmişte ve şimdi yaşadığı iki aşkı anlatır. Şimdideki sevgilisinin ne zaman döneceği belli olmayan bir yolculuğa çıkmasıyla kadın yalnız kalır ve geçmişteki aşkıyla beraber kendini de sorguladığı bir sürecin içine girer.

Öykü, kadının şimdideki sevgilisinin aşk ile ilgili bir paragrafı ondan okumasını istemesiyle başlar. Paragrafta aşkın ne olduğu ve çıkacak engellerin, aşkı yaşamamanın önünde değerinin olmadığı anlatılır. “[...] biz bu aşkı aramaya layıksak, [...] ona karşı duyduğumuz susuzluğa hayatın hiçbir gerçeği engel olamaz...” (İzmirli, 2010, s.30) Kadının gülümseyerek ve biraz da utanarak okuduğu bu paragraf, aslında onun

²⁴ Bu öykü, Mübeccel İzmirli tarafından kitaba alınırken değiştirilmiştir. “Mühim”, “ekseriya” gibi kelimeler Türkçeleştirilmiş, tamamı büyük harfle yazılan bazı kelimeler küçük harfle yazılmıştır (Bkz: İzmirli, M. (1963). Koku. *Varlık Yıllığı*, 1020, 429-434; İzmirli, M. (1964). Koku. *Yelken*, 89-90, s.27; 26-29).

yaşadıklarına iki türlü bir göndermedir. İlki, kadının geçmişte evli bir erkekle yaşadığı ilişkiye; ikincisi, şimdiki sevgilisine “duyması gereken” sadakate dairdir.

“Hâlâ genç”, “ufak, ince fiziğinin dış etkilere dayanıksız görünen yapımı ötesinde en ulu heyecanların kaynağı gibi, şaşılacak denli sıhhatli bir kuruluşu” olan bu “küçük kadın”, “sevmeyi, tutkuyla bağlanmayı, sevdiğini özlemeyi öğrendiği” zamanları yaşamaktadır. Bir gün “dönüşünü sonuna dek sabırla bekleyebileceğini bile” bilmediği bir sürece girer, çünkü şimdiki sevgilisi onu terk etmiştir. Sevgili “uzaklara” gittikten sonra, Mübeccel İzmirli geriye dönüş tekniğini kullanarak, üç gün önceye gider, kadının sevgilisinin kendisini terk ettiği o günü anlatır. Erkek “dönmek üzere giderken” hâlâ onu sevdiğini, ona ait olduğunu söyler. Kadınlı geçirdiği cinsel birlikteliklerini ona hatırlatır:

Yumuşaklığını ve sıcaklığını seviyorum. Şakaklarının ince tüylerinden öpmeyi, en güç anlarında ağzının kenarında beliren o hem çaresiz, hem muzip çizgiden öpmeyi seviyorum. Dizlerinin, parmaklarının, çıplak küçük ayaklarının sinirli oynayışlarını, O KUTSAL SICAKLIK içindeki çocuksu korkularını, bütün o ürkek telaşlarını ve... en tatlı utanmalarını seviyorum. Bir ıslaklığın var severken, onu... Sonra sokuluşunu seviyorum, ince ve kadın (İzmirli, 2010, s.32).

Erkeğin bunu yapmasındaki neden, kadının kendine olan bağlılığını sürdürmesini istemesidir. Hem sevdiğini söyleyip hem de terk eden erkek, giderken şunları söyler: “Ama sen bu süre içinde geçecek yaşamını, yine de bir başkasıyla bölüşmek istersen... özgürsün” (İzmirli, 2010, s.32). Kadın üzerinde baskı kuran, sanki bir “yönetme hakkı” varmışçasına konuşan erkeğin bu tavrı, kadının “kutsallaştırdığı” aşkını gözden geçirmesine sebep olur. Burada İzmirli, kadınların toplumsal hayatta erkeğin psikolojik ve fiziksel şiddetine maruz kalarak bireyselliklerini yaşayamamalarına odaklanır. Kadın, “[...] çok kereler çekip gitmeyi istediği halde, davranışları hep onun korkulu erkek gücüne çarpıp erimişti”r. Ne zaman gitmek istese, “direndiği yerde bileği bükülerek” geri döndürülen kadın, “gelecek korkusundan” ötürü hep gitmek istemiş, ama başaramamıştır.

Sevgilisi gidince kadın “ince, inatçı küçük hıçkırık”larla saatler geçirir. Elinde kalan tek şey, erkeğin kokusunu içinde saklayan giysisidir. Yazar burada sembolik ifadelerle erkeğin gidişinin kadında meydana getirdiği mutsuzluğu anlatmıştır:

Çok sonra, acıyan yerlerine bakmayı akıl edip yakasını açtığında, çukurluğu henüz düzelmemiş küçük, kırmızı lekeleri gördü omuzbaşlarında. Sinirli parmak uçlarının bağırان izleri... [...] Dudaklarının uzanabildiği yerlere kadar eğilip her birini teker teker, ıslak kirpiklerini değdire değdire öptü. Kaybolmalarından, her geçen gün renklerinin kahverengiye, kirli sarıya beyaza, yokluğa dönmelerinden korkarak. İyice örttü giysisinin yaka kollarını ve saklanır gibi. Ve bu arada kumaşa sinmiş güçlü, harikulade erkek kokusunu duydu. [...] Bir daha geri dönünceye kadar bu giysisinin hiç su yüzü görmeyeceğini bildi (İzmirli, 2010, .s.32-33).

“[...] Hiçbir zaman çocuk ve genç kız olmadan hayatı birdenbire tanıyan kadın”, erkeğe dair sonuçsuz bir beklenti içine girdiğinin farkındadır. Bu beklenti aynı zamanda onu geçmişe götürüp kendini sorgulamasına da neden olur. Yalnız kalan kadın “on altı yaşın lirizmiyle” yaşadığı geçmişteki aşkını düşünmeye başlar. Yazar, tekrar geriye dönüş tekniğini kullanarak kadının geçmişteki ilişkisine döner. “Kendine ait olanı” beklediği, istediği, sonunda da büyük bir boşluğa girdiği bu aşkta kadın, “üçüncü bir kişiye, yasaların buyruğunda tutsaktır”. “Toplum yapısına göre erkeğin yaşamında önce gelen” bu üçüncü kişi, sevgilisinin eşidir. Yazar burada kadını, sevgilisinin eşiyle kıyaslayarak mutsuzluğun dışsal sebeplerini sıralar:

Akça pakça taze de pekâlâ. Duru beyaz bir ten. Simsiyah kalem gibi, yay gibi (azıcık rastıklı gibi sadece) kaşlar. Gerçek anlamında siyah gözlerin güzeli. Boy pos yerinde. Tatlı, terbiyeli, hamarat, hanım hanımcık ev kızı. Ve... Ehlinamus. Ne istenir daha? (İzmirli, 2010, s.36)

Erkek evli olsa da “[...] simsiyah gecelerin güzelliğinde ondan [eşinden] istenemeyecek ve ona verilemeyecek tek şey, Tanrı’nın insana ilk önce sunduğu en mutlu hal ÖTEKİYLE yaşan[ır]. Erkek, evinde doyduğu zamanlarda “susuzluğuna arayış içinde” kadının yanına gider. Yazar ilişkiye tanrısal bir boyut da ekleyerek “Tanrı’nın sunduğu ve insanların ayıplamayacağı gibi varoluş özgürlüğü içinde İLK ELMADAN TATLA” yaşadıkları cinsel ilişkinin normallliğini vurgular. Öyküde cinsel anlamdaki birliktelik, toplumsal normlardan ziyade sadece verdiği keyifle ele alınır. Fakat zaman geçtikçe kadın, “hep kurtulmayı, bitirmek isteyeceği ancak kaçtıkça tutulacağı, tutuldukça kaçacağı bir kısır döngüye” (Lekesiz, 2001, s.39) girer ve mutsuzlaşır.

Kadının içine girdiği mutsuzluk, o an kendini fark etmesi gibi olumlu bir sonucu da doğurur. Böylelikle yazar, kadının birey olarak kendini var etmesine olanak sağlar. Kadın, “[...] bürümcük duygularının raksında, renk ve müzik dolu gezegenlerin

ötesinde, nikâh düzeninin dışında kalan kendisinin de yaprak gibi, bulut gibi, hayal gibi bir güzelliğe cevap vermekten ibaret soyut bir nesne olmadığını anlayıver[ır]”(İzmirli, 2010, s.36). İlişkideki eksikliği fark eden kadın, gerçek bir aşkın peşinde koşmak, “her kadın gibi beğenilme ve BİLİNÇLE İSTENME” hakkının kendisinde olmasını ister:

[...] kudretli bir erkek avucunun, elinizi tekerci bir anlayışla ve yalnız, seven bir erkeğin eli gibi kavramasını beklerdiniz sık sık. Aynı ellerin aşk ve istekle ten üzerinde gezinmesi her zaman aynı güçle hayal edilen bir şey değildir de kudretli bir göğüste bir şeylere inanarak (hayata belki) yaşamının özüne ve en önemlisi de kendinde o kocaman şeyi taşıyabilme gücüne inanarak bir saniye dinlenmeyi özlemle beklerdiniz (İzmirli, 2010, s.38).

Çelişkiden beslenerek karakterin ruh halini yansıtmaya, bu öyküde de yazarın kullandığı bir anlatım tekniğidir. Kendi özünü fark eden kadın, hemen ardından eski sevgilisine haksızlık edip etmediğini düşünür, onun, kendisi gibi yeni bir aşk aramayacağını söyler. Bir yandan ona hâlâ saf bir sevgiyle sığınırken diğer yandan erkeğin evli olduğunu da unutmaz. O, “bir başkasına gitme gereksinmesi” duymaz. Çünkü “bu konuda iyi kötü bir belli düzeni, rahatlığı ve beraberliği” zaten vardır. “Oysa kendisi yalnızdı[r] ve genç bir kadındı[r]”.

Kendi yaşamsal gerçekliğinin farkına varan, sorgulamalara giren, hem kendini hem toplumsal normları eleştiren, normlara boyun eğmemeye çalışan kadın, öykünün sonunda “VAROLUŞUNU ÖZÜNDEN KAVRAYABİLEN VE NASIL SÜRDÜRÜLEBİLECEĞİNİ İYİ BİLEN BİR ÇAĞRI”ya uyarak, şimdideki sevgilisini bekleyeme karar verir. Böylelikle yazar, kendine ve topluma dair yaptığı sorgulamalarında, geleneğin dışında bir aşk ve cinsellik ilişkisinin kurulamayacağı sonucuna varır. Bir anlamda topluma yenilen kadın, yenilginin verdiği mutsuzluğu şimdideki sevgilisini beklemekle yenmeye çalışır.

Bireyin yaşadığı iç çatışmaların, çelişkilerin, kararsızlıkların, aşkların anlatıldığı “Koku” öyküsünde İzmirli, hâkim bakış açısı tekniğini kullanır, fakat zaman zaman araya girerek düşüncelerini dile getirir. Düşüncelerini, parantez içine yazarak ya da doğrudan anlatarak yapar. Kadının eski sevgilisi hakkında düşündükleri anlatılırken yazarın sesi duyulur:

Önce şaşkınlık geldi tabii. Ardından yersiz (belki de yerli) alınganlıklar, sonra düş kırıklığı, yorgunluk, bezginlik...

[...] bu konu onun için yaşanan en gerçek ânında bile daima sır dolu bir evren olarak kalmış ve ona daima da sebepsiz (belki sebepli) ürküntüler vermişti.

Kader birliği ettiğimiz, adandığımız kimselerle aynı türde ve başkaları ile olduğundan apayrı biçimde mutlu bir alışverişimiz vardır. Anlatılamaz bu, yaşanır sadece ve kendi kendine olur. Olamıyor, yürümüyorsa eğer, beraberliğin anlamındaki yetersizliği ya da kişilerdeki güzellikle ilgili eksikliği kabul etmek gerekir. İşte bu hikâyenin bitimine sebep olan bu belli gerçeği de böylece kabul etti kadın (İzmirli, 2010, s.37).

İzmirli, dilin etkisini arttırabilmek için şiir yoğunluğunda cümlelere bu öyküsünde de yer vermiştir: “İnce bir ter şakaklarında, kızarıp sessizce gülümsedi”, “Dudakların değdiği yerlerde rüzgâr esiyor güneyde. Kıyamet günü sanki”.

Anlamanın etkisini daha da vurgulamak adına yaptığı bir başka biçimsel değişiklik de bazı kelimelerin tamamını büyük harfle yazmasıdır:

Ak sayfalar üzerinde kuyruklu imzalarla. NİKÂH DÜZENİ YANİ...(İzmirli, 2010, s.35)

Evet, kadınlar işte ONU, böyle daima yerli yersiz, vakitli vakitsiz duymak isterler ya?.. [...] Nasılsa budala değillerdir kadınlar O ŞEY’in her zaman doğru olamayacağını pekâlâ bilirler. (İzmirli, 2010, s.38)

Yalnız iyi yaptı gene arkadaşı. Kararsızlıklarını götürdü hiç değilse, gecikmeleri önledi. Ne kadar geç bir dönüştü bu yaşamaya zaten.. Oysa ne diyordu kitap: KADININ BİR EN YÜCE SÖZ VERİŞ GİBİ. (İzmirli, 2010, s.40)

Öykülerinde daha çok bireyin, özellikle de kadının iç dünyasını ortaya koymaya çalışan İzmirli, bu öyküsünde de mekân tasvirine, içinde olduğunu düşündüren bir oda dışında, yer vermemiştir. Öykünün karakterlerin ismi de yoktur.

2.1.1.3. Ölü Yargıçlar

Kitabın en uzun iki öyküsünden biri olan “Ölü Yargıçlar”, kitaba dâhil edilmeden önce 1966 yılında *Dost* dergisinde yayımlanmıştır. Kırk sayfalık bu uzun öyküde yazar, kadını odağa alarak toplumsal eşitsizlikleri farklı olaylar/durumlar çerçevesinde dile getirmiştir. Haksız yere işten çıkarılan, maddi anlamda sıkıntı

eken kadını ykw boyunca kendisi aleyhinde olan “adalet terazisi” takip eder ve yazar, bu terazi karşısında kadın olmanın zorluklarına değinir. ykwde kadınların olduğu kadar, yoksul insanların da toplumsal eşitsizlikle nasıl mücadele vermek zorunda kaldığı anlatılarak dönemin sosyo-ekonomik düzenine de gönderme yapılır.

ykw, terazinin nasıl bir şey olduğunun anlatılmasıyla başlar. “Adaletin sembolü” olarak nitelendirilen bu alet ykwde, gerçeküstü bir durum yaratılarak her an insanların karşısına çıkabilen bir terazi olarak inşa edilir. Böylelikle yazar anlatmak istediği meseleyi daha çarpıcı bir şekilde ifade eder.

ykw boyunca kadını takip eden bu terazi, erdemleri, günah ve sevapları, aydınlık ve karanlığı hatta gözyaşların glşlere oranını, kaybın kazanca üstünlüğünü tartan bir alettir. “Gerçeğin hiç bilinmeyen yepyeni bir değer ölçüsüne göre beliren” bir niteliğe sahip bu alet, gerçeklerden ayrı sonuçlara ulaşmakta, yani olağanın dışında işlemektedir. “Dolaylı olarak da tutumunda bir kuşkulu yan” olduğu söylenebilir. Bir diğer olumsuz yanı, arkasında “kendi değerini biçip ağırlıkları yerleştiren, ustalığı en zorlu sınavlarda denenmiş uzak ve yabancı eller”in olmasıdır. Yine şekli de olağanın dışındadır:

[...] denetçinin tam önünde ileriye doğru arka arkaya duracak biçimde kurulmuştu bu terazi...
Ve ne tuhaftır, en yakın kefesi, yani tartıcının görünmeyen ellerinin tam altına rastlayan o artık
İYİCE FARK EDİP BELLEDİğİMİZ pirinç kefe hep aynı yöne, o garip yöneticiye doğru ağır
basıyordu her seferinde. HAKKIN OTOMATİK KAYGANLIğI YANİ... (İzmirli, 2010, s.42)

ykwde bir eşitlikten çok eşitsizliğin timsali olan bu terazi, yazarın toplumsal düzene yaptığı bir eleştiri nesnesi halini alır. Yazar teraziyle birlikte dönemin dengesiz yönetimine baş kaldırır. Çünkü terazi yoksul insanın karşısındadır ve bu çağın koşullarıyla doğruyu gösterebilecek bir durumda değildir.

Terazinin arkasında daima “haksever” bir tartıcı vardır. Tartıcı, ağırlıkları, kendi değer yargılarına göre alete yerleştirir, kefenin kendisinden yana ağır basmasını sağlar. İnsanlar bunun farkında olsa da başka bir tartıcıya gidemez çünkü bu “içinde bulunduğumuz ağ sürecinin gerçeği[dir], artık esnekliği yiten bir düzenin donmuş kurallarından sadece birinin sonucu[dur]”. İşin korkunç yanı artık “vaktiyle bu terazinin dilinden ve işlemesinden daha iyi anlayan” haklı ve yönsüz seçim yapan

“ötekiler” yoktur. Adalet, “ne idüğü belirsiz, canlı mı cansız mı, insansa nasıl bir tür, ne biçim bir sınıftan olduğu bilinmeyen kişilere” kalmıştır. Düzeni sağlayacak kişiler bu “ötekiler”dir; yani tartıcının karşısında yer alanlar:

Biz namuslu (işte namus da artık ne tür bir şeyse) ve açık, ama o denli açıklıkta her çıkışın bir başka türde budalalık sayıldığı koşulların yalnız ve çok unutulmuş küçücük kişileriydik. Günün birinde içimizden birinin ya da birkaçımızın olağanüstü bir şey yapmaya gücü yeterse bu yoğun bilinmezlik ortasında, kuşkusuz doğaötesi, insanüstü bir yöneliş sayılabilir bu (İzmirli, 2010, s.45).

“Ölü Yargıçlar”da kadının hayat karşısındaki tavrı yenik değildir. Karşılaştığı çoğu insandan haksızlık görse de, ikiyüzlü insanlar etrafını sarmış olsa da o, zaman zaman yaşadıklarına sessiz kalmayı tercih de etse, mücadele etmeyi kolay kolay bırakmayacak bir kimliğe sahiptir. Bir gün kendisi, “seçkin ve belirgin bir direnişin güçlü bir örneğini vermek” için gözü dönmüşçesine “tartıcı baylardan” biriyle çatışmaya girer. Bu, kadının toplumsal hayatta var olma mücadelesine dair erkeğe verdiği tepkinin önemli bir sembolik ifadesidir. Tartışmanın sonunda kendine olan inancının azalmasından ve insanların “her şeye karşın olay karşısında takınacakları tutumdan” korkar. “Sonra işte, gene nasıl olduysa” olur, sonuç değişmez; yenilir fakat bu yolda tek olmadığını da öğrenir:

Üstüne üstlük ben kendimi bu yolda ilk sanırken, benden önce aynı soylu direnişe baş koymuş nicelerinin de benim gibi bir belli sona varamadan, yani o aşağılık sırrı sonuna değin öğrenip tartıcının hileli ölçüsüne dinamit koyamadan aynı yollardan göçüp gittiğini biliyorum bugün (İzmirli, 2010, s.46).

Kadın, aldığı bu yenilgi karşısında pes etmez, “sonuna değin, gidebildiği yere değin dayanabileceği”ni bildiği için mücadeleye devam etme kararı alır; işsizlikle, açlıkla savaşıacaktır. Bunu başarabileceğine dair inancı da tamdır. Yaşadığı dönem, toplumsal şartlar bu isteğinin karşısında dursa da o mücadelesiyle onu ezen sisteme karşılığını verecektir:

Çağ süresi ve yaşama denen yerde benim bulunduğum gibi bir köşe başını seçmiş olan kimselerin nasılsa iyi tanıdığı bir gerçektir bu diyorum. Bir dibi kırık kalem, birkaç tabaka samankâğıda ömrü boyu kulluk edecek her bileğin yaşadığı cinsten bir geçici gevşeme, bocalama hali... (İzmirli, 2010, s.47)

Kadının işten çıkarılma nedeni, hastalanıp sekiz gün istirahat etmesidir. Sekiz ay çalıştığı iş yerine döndüğünde patronundan, hasta olup yatmaya hakkının olmadığını duyar. Öykülerinde kadının içinde yaşadığı kırılganlıkları açığa çıkaran İzmirli, işten çıkarılan kadının patronuna dair duyduğu hayal kırıklığını şu cümlelerle dile getirir:

Verdiğimiz, kendi kendimizden o denli çok şey harcadığımız insanların, örneğin bir iş sahibinin, bir patronun yani, isteklerinde, kaprislerinde, buyruğunda çalıştığımız, ama hiçbir zaman rastgele olmayan, herhangi biri olmayan seçkin bir kimsenin bile, tam bu noktada anlayamadığı, bir türlü farkına varamadığı bir şey kalıyordu işte sizde. Benim bildiğim gerçekse, her insanın bir kul yapısında dünyaya gelmeyişi idi (İzmirli, 2010, s.51).

1960-1980 yılları arasında Türkiye’deki işsizlik, yoksulluk görüntüleri, bu dönemin öykücüleri tarafından işlenen en sık konulardan olmuştur. İçinde yaşadığı bu topluluğun bir ferdi olan İzmirli de işçi-patron meselesine ve bunun kadında yarattığı sıkıntılara öyküsünde değinir. Patronu tarafından “durmayan bir eleştiri, her şeyi gözlem, en önemsiz sorunları açmaza getirme, titizlik, huysuzluk, amaçlı davranış devreleri”ne maruz kalır. Dümdüz bir insan olup çıkan kadın, işten çıkarılışına üzüldüğü kadar, kendini bu ortamdan kurtarabildiği için çıkarılmasını geri çekilme olarak görür:

Kendime ait olmayan o yerde kendimi savunma gücüm olmadığına göre de onun tarafından pek ağır bir yükleniş, bir çeşit yıldırma siyaseti olup çıkıveriyordu bu açık davranış biçimi. [...] “Arnavudun kulak kaşması”na benzer dolambaçlı bir yolla işte... (İzmirli, 2010, s.53)

Patronundan baskı gören, “kendi işinde çalışamaz, barınamaz hale” getirilen kadın, bu “çağdaş köle yaşantısı” serüveninin bitmesinden bir nebze rahattır. İş yerinden çıkarken patronunun yüzüne bir şeyler söylemek ister, ama susmaya alıştırılmışlığın ve “garip şekilde yumuşayıp pelteleşmiş acayip duygularının” etkisiyle bir şey yapamaz:

“Kendinize daha büyük yararlar, daha olumlu çıkarlar ve özellikle... ve özellikle DAHA GENİŞ RAHATLIKLAR uğruna başkalarının küçük ekmeğini ve alçakgönüllü huzurunu niye harcıyorsunuz?...” İşte... bunları söyleyemedim. Oysa, terazinin sırrına böyle bir direnişle ilk kez... Böyle demiştim değil mi?.. Üstüne üstüne yürüyüp birden... Ne gezer oysa... Utanıyor ve şaşkınlıktan kendini alamıyor insan (İzmirli, 2010, s.56).

Kadın, iş yerinden ayrılırken “masanın üzerinde yerden biter gibi biçimleniveren” teraziye görünür. Haksızlığa uğradığı anda simgesel düzlemde karşısına çıkan terazinin kefelerinden biri, kadının gidişinden “üzüntü duyuyormuşçasına acılı görünmeye çalışan” patrondan yana eğilir. Patron, tartıcının yerini alır. Kadın bu durumla mücadele ederse aslında kazanacağını bilir ama eğer yaparsa “kendinde mutlaka bir şeylerin eksileceğini” düşündüğü için yeltenmez: “Yaşamaktan böyle bir kazanç beklemediğim için karşılığında da yine her zaman yenilgiyi seçebilirdim. Sanırım bunun için direnmeden vazgeçtim” (İzmirli, 2010, s.59). Yazar burada ahlaki bir tutum benimseyerek “kurnazlıktan, yüzüzlükten” uzak durur ve edebiyat aracılığıyla kavgasını sürdüreceğini söyler.

Mübeccel İzmirli’nin öyküde dikkat çekmek istediği bir diğer sorun, kadın erkek fark etmeksizin, yaşanılan yokluktur. Parasızlık öyküde kadının varlığını da sorguladığı bir durum olur. İşten çıkarılışının ertesi gününde bir aralık dışarı çıkan kadın, “yeniden pek önemli bir gerçeği ters ya da en doğru yönünden” yaşar: Şaşılacak derecede yoğunlaşıp insan düşüncesinin tamamını kaplayan “yokluk” meselesini. “Üstünde kayıtsız bir başıboşlukla, derinden gelen bir sessizlikle, aydınlığa baş koymuş, uygarlık getiren insanların memleketi İstanbul’da” neden kadınların işsiz kaldığını sorgular:

Neden o halde hâlâ bir genç kadının, kızın, insanın başvuracağı o büyük kapı, neden bu uygar ülkede böyle kadınlara, kızlara, bütün böyle insanlara gelecek günlerin huzurunu hiç değilse küçük sayılı ödeme senetleri gibi uzatacak bir el, bir kat, bir kurum, bir masa başı?.. yok... Neden? (İzmirli, 2010, s.63)

Evine doğru yürürken yolda ikinci kez teraziyle karşılaşır, terazi aracılığıyla ülkede var olan maddi eşitsizliğe ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğine de dikkat çeker:

Sürüyle gördüm ama yollarda ondan... Gene ONDAN... Tezgâhtarla patron arasındaki patrona, [...] otomobilliyle yaya arasındaki otomobilliye, genç kızla delikanlı arasındaki delikanlıya eğilip duruyordu (İzmirli, 2010, s.63).

Yazar, kadının işsizliğinin üçüncü gününde tekrar geriye dönüş tekniğini kullanarak çocukluğuna gider ve ta o zamanlarda yoklukla nasıl mücadele ettiğini anlatır. Biyografisinden izlerin görüldüğü bu paragraflarda annesinin eski bir el makinesiyle dikiş dikmesinden, “güzel ve gencecik bu dul kadının” kazandığı parayla “her daim

hastalıklı çocuğunun” ilaçlarını almaya çalışmasından, gazi dedesinin devlet tarafından bağlanmış “üç kuruşluk sadaka”sıyla geçinmeye çalışmalarından bahseder. Bunların yanında aslında kadının çocukluktan beri hasta oluşunun altında yatan başka bir nedene de odaklanır:

Hasta ve mariz oluşuna değindik ya önceleri. Daha çok da içsel bir sakatlanma, bilinmeyen pek eski bir çağdan, çok küçük yaşlardan, kim bilir babanın gidişiyle belki de, onu hiç tanıyamamış olmanın sessiz çöküntüsünden... (İzmirli, 2010, s.68)

Babasız, gazi bir büyükbaba ve annesiyle yaşayan “hastalıklı” çocuk, dönemin şartlarıyla başa çıkmaya çalıştığını anlattığı bir başka olay da çocukluğunda okula gitmeden önce, annesinin halasına mecburen gittiği kahvaltılardır. Annesi “bir kendisinin tanıyıp anladığı, garip huylu, tedirgin çocuğunu” o eve hiç göndermek istemez fakat başka çaresi yoktur. Bir gün sokak kapısını açık bulduğu için zile basmadan eve giren kızı gören aile bireyleri, sofradaki reçeli, tereyağını koltuğun altına sokar. Yaşadıkları karşısında “dünyanın en çabuk büyüyüp en tez elden ihtiyarlamış, sonra da unutulmuş çocuk yüzü yaşları” gözlerinden boşanır. “Gördüğü şeyin niteliğini, ne olduğunu o çağda katiyen bilemeyeceğini, evet, yıllar sonra şaşarak ve irkilerek düşünüp” hatırladığı bu anda bir şeyi fark eder: O gün terazi bu akrabalarından tarafa eğiktir.

İşsizliğin dördüncü günü, başvurduğu bir iş yerinin sözcüsü gelerek işin “şimdiki halde olamayacağı” haberini getirir ve o, “kadınlığının bütün ince kırılıp dökülmeleri içinde en soylu, en efendi gülümsemelerle” gelen kişiyi uğurlar. Terazi ise o anda “pırıl pırıl kefeleriyle” gelene doğru eğik bir şekilde kapının önünde durmaktadır. Aynı gün, sevgilisi ziyarete gelir. “[...] bir çeşit zor kullanarak verilmiş bir direnişin gerçeğine ait” bu sevgiliye olan hisleri, aslında kadının büyük bir aşk yaşamadığının göstergesidir:

Daha doğrusu sevip sevmediğimi iyice bilmediğim halde, durmadan bana böyle bir gerçeğin, bir böylesi olayın varlığından inatla söz ederek, uzun süre öfkemde, sevincimde, içyüzümde ve tenimde, giysilerimde ve eşyalarımda, düşüncemde ve hayatımda kalmayı seçen bir direnişin sahibine ait olduğundan, sonunda çaresiz “bu bir sevgidir belki” deyip kabullendiğim benim de... (İzmirli, 2010, s.73)

Kadının yaşadığı sıkıntıyı fark eden ama “bilmezmiş gibi davranan” sevgili, yalnızca kadının “sevgisini seven bencil” biridir. O gün erkek, kadının ilk defa kendisi için heyecan duymamasına neden olacak bir konudan bahseder:

Söylediği bir yığın güzel şeyden aklımda kalan yersiz ve tatsız ve son derece garip, çirkin bir konu oldu yalnız: Eve, “kendi evine” tuttuğu bir hizmetçi kadının hikâyesi... “yorulmasın, yorulup hırçınlaşmasın da dır dır’ı kesilsin... Bir parça daha (evdeki yani... ÖTEKİ KADIN, ASIL KADIN) özgün bıraksın beni diye... Sana daha çok, daha rahat daha istediğimce gelebileyim diye sevgilim... (İzmirli, 2010, s.75)

Öyküde toplumsal normları bir tarafa bırakan İzmirli, bu diyalogdan sonra kadının kendini fark etmesine, yaşadığı ilişkinin yanlış olduğunu anlamasına olanak sağlar. Fakat bunu yaparken erkeğin evli olmasına değil, kadına değer vermeyişine odaklanır ve ezber bozar:

[...] beni ara sıra da olsa bir demet çiçekle anmadığını, hiçbir zaman sözün gelişi, birlikte yenebilecek bir portakal (tek bir portakal), bir saç tokası, ince bir kitap, ucuz bir tarak biçimiyle düşünmediğini, bunlardan tekiyle sevincimi, utancımı, kadın heyecanımın duyarlığını yaşamamış olduğunu, herhangi bir güçlüğümlle ilgilenip en küçük bir sıkıntıma hiçbir zaman eğilemediğini âdeta ilk kez görüyor gibiyim (İzmirli, 2010, s.75).

“Boynunda ıslaklığını, ellerinde terini” hissettiği sevgilisi, terazi koltukaltında çıkıp giderken gösterge, erkekten yana eğiktir.

Aynı gün annesi kızını ziyarete gelir, onun eksiklerini tamamlar. O gün kadın “aralıksız geçen zaman içinde ilk kez bir bugün o madensel kaplardan” birinin kendisine doğru eğildiğini görür. Gerçeküstü anlatımın sınırlarına dâhil olan şu cümlelerle gördüğü tartıcının nasıl biri olduğunu anlatır:

Evet, katiyen yaşamamış, açılıp kapanmadan, dokunup okşanmadan, sıcakla, soğukla, katılık ve sertlikle kıvrılmadan tükenmiş ve hiçbir zaman ürpermemiş, titrememiş eller... İnce uzun parmakları balmumu renkli, çizgileri düzgün, soğukluğu ötelerden belli ölü bir çift el... (İzmirli, 2010, s.78)

Adaletin bir “Sfenks anıtı” gibi cansız olduğuna vurgu yapan bu karşılaşmadan sonra kadın “hiçbir zaman ve hiçbir yerde, yitirilmiş o göksel eşitliğe” varamayacağını

anlar. Çünkü terazi bu sefer de hak etmeyen bir başka kadına doğru, annesine doğru eğilmiştir:

Ve her zaman alacaklı olup da göz göre göre kayba uğrayan, isteme hakkı kendinde kala kala elini uzatamayan biri olduğumu görüyordum karşımda. Bu seferki, rastlantıyla anamdı. Belki de benim yaşamımda bana karşı durmaksızın yitirecek ve benim yaşarken durmamacasına ezerek kazançlı çıkacak olduğum tek kişi evrende... (İzmirli, 2010, s.79)

Mübeccel İzmirli “Ölü Yargıçlar”da, ikiyüzlü akraba ilişkilerine, işsizliğin yarattığı bunalımlara, açlığa, adaletin sadece erkeklerden yana olduğuna ve dolayısıyla gerçek anlamda bir adaletin olmadığına değinir. Toplumsal eşitsizliği hem cinsiyet hem de ekonomik şartlar altında ele aldığı öyküsünde yazar, okuyucuyla da konuşarak adaletin ancak birlik olmakla sağlanabileceğini vurgular: “Tek başıma yetersizdim, anlıyordum bunu. Oysa... Birlikte yola çıkmalıydık sizlerle...” (İzmirli, 2010, s.59)

2.1.1.4. Sodom-Gomore

Sabah Geçidi’nin en sıra dışı ve gerçeküstü durumlar yaratılarak anlatılan öyküsü “Sodom-Gomore”, *Yelken*’de 1966 ve 1976 yılları olmak üzere iki kere yayımlanmıştır.²⁵ Öyküde isimsiz kadın karakter, içine düştüğü anlamsızlığı, bunalıyı yok etmek için arayışa çıkar. Bilmediği bir kentte, tanımlayamadığı insanlarla bir süre yaşar ve sonunda olmak istediği kadını yaratarak içindeki sıkıntıları halleder. Kadının kentte karşılaştığı olaylar, kişiler, mekân olağanın dışında anlatılır. Böylelikle farklı bir gerçeklik anlayışı üzerinde duran yazarın anlatım gücü de ortaya çıkar.

Dönemin yazarlarının izinden gittiği varoluşçuluğa göre bireyler, dünyanın anlamsızlaştığını düşündüklerinde beraberinde yalnızlık, yabancılık, bunalı gibi duyguların etkisi altına girerler. Ancak bu bunalı bireyi dünyadan soyutlamamakta, aksine onun varoluşunu tamamlamasında önemli bir adımdır. “Nitekim bunalı, dünyaya bakışta ve onun deneyimlenmesinde aslolan bir çıplaklığın, sahilinğin ortaya çıkabilmesi ihtimalini doğurduğu için, özne için kapanımın değil, açılımın

²⁵ Bkz: İzmirli, M. (1966). Sodom-Gomore. *Yelken*, 108, 13-23; İzmirli, M. (1976). Sodom-Gomore. *Yelken*, 229, 18-25.

esas olduğu bir gelecek/kendilik/varoluş”(İş, 2007, s.76) tasarlamasına yardımcı olan şeydir. “Sodom-Gomore”de de kadın, öykünün sonuna kadar anlamlandıramadığı bir bunaltının içindedir. Sıkılmışlık hissi içinde “uzak ve bilinmeyen gerçeklerin özlemiyle, bir sürü sıkıntıyla bunalarak” yollara düşen kadın, suların çekildiği, bitkilerin yeşile dönmediği, güneşsiz yaz sabahlarının süregeldiği şehirden kaçmak istemektedir. Bunu yapmasındaki neden, “bilinmeyen” özelemlerin izinde tutunup yaşamaktır. Haftalar, aylar, yıllar geçer ve günlerden bir gün böyle bir yerde yaşayacağı umuduyla bir kentin “sağır kapılarına” varır.

Gerçekliğin peşinde ilerlerken sıra dışı bir anlatımı benimseyen İzmirli, öykünün daha ilk sayfalarında bu atmosferi inşa etmeye başlar. Kentin kapısında, “kulakları yankılara tıkalı, gözsüz gibi hiçbir şeyi fark etmeyen, silah işlemez, kurşun geçirmez zırhlar giymiş” nöbetçiler vardır. Yasalar, halk tarafından belirlendiğinden, herkes çok mutludur. Başta onu içeri almasalar da günler sonra zararsız olduğu anlaşılınca kente girer. Kadın, bu “bilinmeyen” kente geldiği için çok sevinçlidir. Çünkü bu bilinmezlik kadının varoluşunu tamamlamasına yardımcı olacaktır.

Yazar, öykü ilerledikçe kenti bir karmaşa içinde betimleyerek bilinmezliğin sınırlarını zorlamaya başlar. Kent, “çağdaş uygarlık seviyesi” bakımından kadının geldiği yerden çok daha ileride bir yerdedir fakat burada aksayan bir şeyler vardır. Kadın ve erkeğin, “bazen de eşcinsellerin ilişkilerinde daha korkulu, göze batar biçimlerde dinelip dur[an] koca bir uyumsuzluk” vardır.

Burası öyle bir yerdir ki, “belki dünya denli eskimiş, çok bilmiş ülkenin en büyük belki ve de en karmaşık kentleri içinde en ünlü olanı”dır. Yönetici güç buradan yayılır, en yetenekli savaşçılar burada yetişir. Savaşçılar, silah yerine ceplerinde küçük madensi borular ya da kurşun çubuklar taşır, bunlarla yere söz olsun diye “ünlem ve soru işareti” çizip sanki hiç işleri yokmuşçasına eğlenirler. Aralarında ne yapacağını “bilemeyen” kadın, elinden kaza çıkmaması, istemeden de olsa bir kötülük yapmamak için “aptal gibi, renksiz ve dümdüz” yaşar. Bir gün buradaki insanlar kadının saflığını “günün birinde belki de değişebilir” kaygısıyla zararlı bulup üzerine gitmeye başlarlar: “Genellikle rahatlarını birbirlerinin rahatını kaçırmada bulduklarından, o kendi halinde, gürültüsüz ve bir ölçüde uzak, ilgisiz konukluk durumuma dış biler olmuşlardı” (İzmirli, 2010, s.57).

Kadın, baskıların çoğaldığı bu kentten elbet bir gün gideceğini anlar fakat “[...] evrenin belki bu en yabancı, en uzak köşesinde işte pekâlâ var olabilen bir yaşam düzeninden kendi[n]e göre yararlanmak, sonra da onca tedirginlik ve korkuya dayanan bu çabayla yenik düşmeden ayrılmayı” ister. Çünkü kadın, edineceklerinin belki ilerde başka “bilinmeyen” bir ülkede işine yarayabileceğini düşünür. İzmirli, varoluşu için yola çıkan kadının mücadele edeceğini, pes etmeyeceğini öykünün ilk sayfalarında vurgulamaya başlar.

Kadın için burada kalmak öyle pek kolay değildir. Ekmeğini bazen “afyonla uyuşturulmuş aslanın ağzından”, bazen hırsızlık yaparak temin eder. Bir gün, kadının başına garip ve şaşırtıcı bir olay gelir. Kente girdiği andan itibaren, sürekli, ne olduğunu tam çözemediği bir “yaratık”la karşılaşır. Böylelikle öyküde “anlamsızlık”, ne olduğu tanımlanamayan bir canlıyla desteklenir:

Başının çevresinden omuzlarına doğru yeleye benzer kumral ipek gibi lüle lüle saçaklı tüyler sallanıyor, karmakarışık boğuntulu bir dağınıklıkta boynunun yanlarına gelişigüzel düşüyordu. Bedeni giysilerinin altında (evet, giysileri vardı) baştan ayağa kıllarla kaplı, dudakları kalın ve her zaman ya bir adam, ya bir hayvan yemiş gibi kanlıydı, kıpkırmızı... [...] sanki bir kadını andırıyor, belki de sahiden bir dişi yaratığa, hem de basbayağı insanın dişisine benzemeye çalışıyordu. [...] İlle o koskoca kalın, kaba kahkahaları, erkeksi garip bir yaşam biçimi içinde bir de kalın tüylü bedeni, tuhaf sesi olmasa... (İzmirli, 2010, s.90)

Erkeksi görüntüsünden memnun olmayan, uğraşsa da bu durumu değiştiremeyen “iki görünümlü bu yaratık” kadını ne zaman görse ona büyük bir öfke, sıkıntı ve boğmak istercesine bir sövgüyle bakmaktadır. Kadına göre bunun altındaki neden, kadınlığıdır:

Düpedüz işte, açık açık salt bir kadına benziyordum. Hiçbir kuşkuya yer vermeyecek biçimde hem. Bunun da hem ben hem herkes farkındaydı. Bu açık gerçeği [...] taşıyordum üstümde. Ve ellerimde, saçlarımda... Sesimde ve kokumda hatta... O biçim pırıltılı ve çarpıcı, bastığı yeri titreten gümbür gümbür bir kişilik değilse de tür özelliğini hiç olmazsa tanıksız ortaya koyan düzgün ince bir nitelik... [...] her şeye o bildiğiniz şaşkınlıkla [...] bakıyordu. (İzmirli, 2010, s.91)

Bu iki karşıt güç, bir gün sessiz, kör bir sokakta karşılaşır. “Yaratık”, ellerini dostça uzatıp kadının yanına yaklaşır, onun ağzına bakar, gözkapaklarına dokunur, omuzlarında tuttuğu ellerini göğsüne doğru indirir, “tam orada tutar” ve ona karanlık

bir tümseğin ağzını gösterir. Kadın o anda bir çılgılık atınca yaratık yanından uzaklaşır. Arkasından bakan kadın onun “iki yana şingir şingir sallanan kırmızı boncuklu küpelerine, yele gibi saçlarına” dikkat ederek onun bir kadın olduğunu düşünür. Bu olaydan birkaç gün sonra kadın, aslanın ağzından ekmeğini almaya gittiğinde yaratık da oradadır ve ekmek elindedir. Yaratık, ekmekten ona vermeyerek, “o tuhaf eksik yaratık birikmiş öcünü, öfkesini sonunda” kadından alır.

Gerçeküstü öğeler kullanılarak anlatılan bir başka olay da kadının kentte başıboş gezerken “iki eksik ve sakat adama” rastlamasıyla görülür. Erkeğin kadın karşısındaki doyumsuzluğuna, duygusuzluğuna vurgu yapıldığı bu olayda kadına âşık olan erkeklerden biri kadının ruhunu, diğeri bedenini ister. Kadın birine bedeninden, diğeri ruhundan bir parça uzattığı erkekleri şöyle tarif eder:

Birinin sevimli, ufak tefek, dayanıklı bedeninin, sürekli büyük duyguları taşımak için yetersiz, pek gelişmemiş bir yüreği (yine de ama çok soylu bir yapısı bu yüreğin), ötekinin baştan başa yanıklar içinde yaralı yüzünün gerisinde büsbütün kopmuş ve daha ikinci dereceden bir yüreği vardı. [...] [B]u ikincisi [...] belinden aşağı gelişen duygularını aşk sanıyordu bütünüyle. (İzmirli, 2010, s.94)

Bir süre sonra erkekler, ellerinde olandan hoşlanmamaya, ellerindekileri değiş tokuş etmeye karar verirler ama başaramazlar. Bunun sonucunda kadını suçlarlar. Nihayetinde kadın verdiği fırsat iyi değerlendirilmeyince onları bırakıp gider.

Yine kadının erkeğin gözünde cinsel bir nesne olarak görülmesine dikkat çeken bir olay da kadının “eli yüzü düzgün bir adamla O GÜZEL ŞEY’i” denemek istemesiyle başlar. Her sabah uyutulmuş aslanın ağzından ekmeğini almaya giderken kullandığı “berbat, eğri büğrü yokuşun ya başında, ya sonunda veya tam ortalık yerinde” bir erkeğe rastlar. Kentte yabancılığını çok fazla hissedenden kadın içine girdiği “bunalmışlığı” yok edebilmek için erkekle arkadaşlık kurar. Kaybolup gideceğinden korktuğu için dokunmaya bile korkan erkeğin bu nahif tavırları zamanla kadını memnun eder:

O da işte, büyük ustalar gibi böyle, uğraşına yavaş yavaş biçim veren bir çabayla işine girmişti. Anlıyordum... Ama hoşuma gittiğinden bu hal, duygularım yıpratılmadığı için belki de ve bu gürültüsüz akış içinde çok çok rahat bulduğumdan kendimi ses etmiyor, bir çeşit

merakla hem de ne yalan söyleyeyim, kendiliğinden gelişip kamçılanan bir istek ve özenle bekliyordum. (İzmirli, 2010, s.96)

Bir süre sonra erkek bu yaklaşımından vazgeçer, kadınla sevişmek istediğini söyler. Biraz daha beklemesi gerektiğini söyleyen kadın, derinlerde savaştığını, korkular, yılgınlıklar içinde olduğunu, böyle bir şey yapamayacağını söylese de bir akşam eve giderlerken erkek kadının saçlarına “on parmağını birden dolayıp asılıverir”:

[...] zor kullanıyordu. Ve canımı acıtıyor, dikiş yerlerini zorlayıp duruyordu düğmelerimin. Ansızın kötü bir yanmayla, keskin sivri bir acıda elimi boğazıma attım. Damlalı, koyuca bir şey ılık ılık parmaklarıma bulaştı. Besbelli telleri yer yer kopup toprağa boylu boyunca serilmiş bakımsız bir çit tellerinden birinin paslı dikenini girmişti. Can havliyle ben de ve belki daha çok da hırısından, inadından, nefretimden olanca gücümle yüklenip tırnaklarımı daldırdım. [...] Sonunda bırakıp gitti. (İzmirli, 2010, s.98)

Erkek, haberi kente yaydığından ertesi gün kadının evine gelen çobanlar, bir geceliğine onunla birlikte olmak isterler. Kabul etmediği için “neredeyse taşlanacak duruma gelen” kadın, “can kaygısından” bir süre ortalıkta görünmez. “Gizlendiği delikte bir böcek gibi aylarca bunaldıktan” sonra dışarı çıkar.

Bugünlerden sonra “deneysizliği çok belli bir kızla, yine besbelli oralardan, yerli, yani o toprağın yetiştirmesi, ama biraz kırma, biraz bozuk, biraz ne idüğü belirsiz ve en az o güzel kız denli güzel ve genç bir adamın serüvenini” izlemeye koyulur. Çift, bir uyumsuzluk içinde yaşar, birbirlerini kıyasıya harcamaktan başka bir şey yapmazlar. Bir zaman sonra da kadın “kendine saygısından” ötürü erkeği terk eder. Bu arada “gül renkli, yasemin yüzlü, öteki kızcağız” görünür. Doğanın en güzel gülüşüyle güzel bu kız, terk edilen erkekle karşılaşır ve giderek kahvehanelerde, içkiievlerinde, kıyı bahçelerinde zaman geçirirler.

Bir gün gezintilerinden eve dönemeyince geceyi bir tanıdığın barınağında geçirmeye karar verirler. Kendileri için hazırlanmış odaya geçerler. Bir süre sıkılıp kıvrandıktan sonra önce kadın, ardından da erkek soyunur, fakat öylece kalakalırlar. Erkeğin “kaba saba çıplaklığından ürken” kız, bakiredir. Bunun farkına varan erkek “büyük tiksintiyle, iyice gevşettiği pençeleri arasında, kızın ak köpüklü mermer bedenini daha da kuvvetle kavrayıp tanrı gazabı içinde ve en aşağılık sövgülerle yatağın

çarşafına çarpıp” bırakır. Eski bir divan bozmasına kıvrılan erkek, sabaha kadar kızın yüzüne dahi bakmaz.

Kız, o eve “kadınlığını birine rastgele armağan etme amacıyla, yani kaba, kör bir tutkunun o yalın, itici gücü peşinde sürüklenip” gitmemiştir. Erkeğin “hoşlanmanın ve beğenmenin yanı sıra hem de saygı duyularak seçilmiş bir arkadaş olduğunu” hissetmek istemiş fakat karşılığını alamamıştır. Sabah olunca kız, divanda duran adama hafifçe gülümseyip kapıya doğru ilerler. Onları izlemekten “bunaldığını” hisseden kadın da oradan ayrılır.

Aynı gün çiftin yanından ayrılırken kadın, “parça parça kaldırım taşlarına dökülüp kalmış, taşlara tutam tutam yapışmış sarışın bir top ışığa” rastlar:

Dediğim gibi ama, önceleri yoğun, bütün, koskocaman bir ışık topu olduğu öylesine belliydi ki, o bölündüğü yerlerin kenar çizgilerini, yani darmadağın keskin, kırık, kopuk uçların kanayan yerlerini yeniden şöyle sıcaklığına geçirseniz birbirine hemen tutacak gibiydi (İzmirli, 2010, s.106)

Karşılaştığı bu şey kadına, dokunmaktan mutluluk veren “taze, dişi bir solunumdur”. Apaydınlık tene sahip, durmadan dans eden bu canlı kuşların diliyle şarkı söyler, fakat kentin halkı bu renk cümbüşünü kaldıramadığından onu yadırgar. Yeni güzelliklere alışmaktan korkan bu halk, “sarışın, genç soluğu” aralarında kabul etmezlerken kadın ondan kendi yöntemleriyle savaşmayı bilen birini görür. Böyle kimselerin de kentte olduğunu bilmenin sevinciyle kadın yoluna devam eder.

Mübeccel İzmirli öyküsünde, ait olduğu toplumla uyuşamayan, uyuşamadığı içinde bunaltılar içinde arayışa giren bir kadın karakter çizer. Yazar, kadın üzerinden toplumda gördüğü kadın-erkek ilişkisindeki aksaklıkları sıralar. Nitekim öyküde, işin sonuna geldiğini fark eden kadın artık “bilinçlenir, yetkinleşir” ve burada yaşayan insanları çözer: “Bütün bu insanlar Batı’da bir yerlerde varlığını duydukları, hani şu güneşin, ufuk çizgisi ardında kaybolup gittiği yerlerde varlığını duydukları ve kendi türlerinden oldukları söylenen birtakım canlıların kimliğine öykünüyor, onların öykülere geçmiş, masallara konu olmuş inanılmaz yaşamlarına, görgülerine, uygarlık çizgilerine, kişilik gelişimine özenip, öykünüp duruyorlardı” (İzmirli, 2010, s.108). Buranın erkekleri, “kadınlara fotin bağlarını çözdürüp bağlattıkları duraklarda

kalmışlardı”. Onlara mutluluk veremeyen bu erkekler aşkı anlayamamış, bu yüzden de başıboş geziyorlardı. “SEVİŞMEK BİR SANATTI da onlar yalnız bu en zorlu, en büyük sanatı yapmasını bilmiyorlardı ve o yüzden de ne büyük bir sanatçı olabildiler, ne küçük bir sanatsever çoğunluğu”. Bu kentte ancak güçlü ve ayrıcalıklı yapıya sahip erkekler bilinçle hareket eder. Kadınla “ne olursa olsun boğuşa boğuşa bir yerlerde düşüp kalmaz”, onunla sevişmeden önce onu “İNSAN” olarak görür, “yani saygı duyulacak önemli bir yoldaş, bir dost” diye yaklaşır. Kentteki diğer erkekler tarafından dışlanan bu erkeklerin sayısı ise oldukça azdır.

Kadın, arayışları sonunda kendine çıkış noktası bulamaz ve amaçsız şekilde gezerken kendisi gibi arayış halinde olan birine rastlar. “Bir kaçağın tedirgin gölgesine” sahip bu kişi kentteki kadınların ve erkeklerin arasından sıyrılmış “sıradan olmayan” bir insandır. Zorlu çabalardan bezmiş, “ARANAN”, kentin yerlisi olmasına rağmen kaçmak için fırsat kollayan “bunalmış” biridir. Kadın, “sevimli, ince yüzlü, sert sakallı” bu erkekle, aradıklarını bulmak için kaçmayı planlar ve “yoksunluklar, bunaltılar”la çıkış yolu bulmaya çalışırlar.

Bir gün mutlu bir düzen kurabilmek için kentin çıkışındaki surlara doğru giderler ve kentten çıkarlar. Kentten çıkarak varoluşlarına bir adım daha yaklaşan çiftin nöbetçiler hakkında söyledikleri de gerçeküstü öğelerle dile getirilir:

Nöbetçiler uykudaydı. Veya biz onlara her zaman pek sevimli görünmeyi becerdiğimizden, yakalamaya falan kalkışmadılar. Veya o büyük demir kapılar önceden aralık kalmıştı bilinmeyen bir sebeple... Ya da biz artık çıkmaya öylesine kararlı olduğumuzdan, yine bilinmeyen bir sebeple, kapalı kalmalarına olanak kalmamıştı... Dışarı böylece süzüldük. LANETLİ ÜLKEDEN ÇIKTIK... (İzmirli, 2010, s.115)

Biraz yürüdükten sonra arkadan, nöbetçilerden değil ama “umulmayan hem de çok çok güvenilen birileri” tarafından ilk taş gelir. “Kendi yolunda giden bu küçük iki insan”, taşlı, sopalı, mızraklı bir saldırıya maruz kalır, kurtulma umuduyla kadın bir tarafa, erkek başka tarafa doğru koşmaya başlar. Kargaşa anında bir taş kadına isabet eder: “[...] yumruk iriliğinde bir çakıl parçası da gelip beni buldu... Ağzımı parçaladı, dişlerimi kırdı birden, dilimi parça parça etti... DİLİMİ” (İzmirli, 2010, s.117) Halk bir müddet sonra saldırıyı keser ve “birisinin amacının kurtulmak, öbürünün köklerinden kopmak olduğu” bu iki insan kurtulur. Öykünün sonunda

yazar, “Siz, insanlar... Öykünün sonunu merakla beklersiniz, biliyorum,” diyerek şunları söyler:

[...] her türde beklemenin bir büyük yaşama biçimi olduğunu ve yaşamın da her ne olursa olsun kesin güzelliğini, içtenliğini fark etmenin bilincinde, hem belki de bu kesin güzellikten bile fazla bir şey beklemeden, o gün bugün pek de engebeli olmayan bir düzlükte günü gününe yürüyoruz (İzmirli, 2010, s.118)

Mübeccel İzmirli öyküde, toplumsal sorunlar nedeniyle “bunaltı, yalnızlık” içine düşen bireyi varoluşsal bir yolculuğa çıkarır. Yabancılaştığı toplum kadına aksaklıkları açık şekilde gösterdiği için oradan uzaklaşmak ister ve sıradan olmayan insanların yaşadığı bir kente girer. Bu kentte de “yaratık” benzeri canlılar, kadınlara bir seviye değil cinsel nesne olarak bakan erkekler, onun sorgulamalarını devam ettirir. Öykünün sonunda kadın, toplumsal normlar altında ezilmektense yeniden başlamayı tercih ederek oradan uzaklaşır. Böylelikle bunaltı içinde kıvranan kadın, kendi gerçekliğine kavuşur.

Öyküde kadının kentin sokaklarında gezdiği bilinir fakat mekân hakkında ayrıntıya girilmez. “Ben anlatıcı” tekniğinin kullanıldığı öyküde zaman da belirsizdir. İzmirli aynı zamanda öykünün isminde bir sembolizasyona gitmiştir. Nitekim İncil’e göre Sodom ve Gomore, “eşcinsellik gibi kötü bir alışkanlığa” sahip olduğu için Tanrı’nın gazabına uğramış ve yok edilmiştir. Öyküde de “kadın mı erkek mi olduğu belli olmayan kişiler”le birlikte kent, anlayışsızlığın, kötülüğün kol gezdirdiği yer olarak gösterilmiştir.

2.1.1.5. Gecenin Not Defterinden

Sabah Geçidi’nin en kısa öyküsü “Gecenin Not Defterinden”, 1966 yılında *Varlık*’ta, “Orman Kebabı” adıyla yayımlanır.²⁶ Yoksulluk meselesinin ele alındığı öykünün yazılış sürecini Mübeccel İzmirli şu şekilde anlatmıştır:

²⁶ Bu öykünün bazı yerleri, kitaba alınırken Mübeccel İzmirli tarafından değiştirilmiştir. Büyük yazılan bazı kelimeler tamamen küçük yazılmış, son paragrafa eklemeler yapılmıştır. “Orman kebabı” ifadesi kitabın tamamında italik yazılmıştır (Bkz: İzmirli, M. (1966). Orman Kebabı. *Varlık*, 664, s.18).

“Sabah Geçidi”nde “Gecenin Not Defterinden” adlı bir öykü var. Biraz şaşkınlıkla, acılığına pek inanamadan, ama büyük hazlarla yaşanmış. İlk kez o biçim yakından görülmüş (boşta kalmıştım o ara) bir yoksulluk gecesinin anısıdır. Kentin, yani aradaki büyük suyun karşı yakasında oturuyordum. Gece ekmek yediğim tepsinin kenarında başlayıp, üç-dört saatte bitmiş bir öyküydü. Yargı beklemiyordum [...] Büyük bir altüst oluşu halletmiştim, kavga gibi. Ve değerine adamakıllı inanıyordum (İzmirli, 1969, s.18).

Mübeccel İzmirli’nin işsiz olduğu, maddi sıkıntı çektiği zamanlarda yazdığı, hayatından iz taşıyan bu öykü, yoksul insanların sofralarından eksik etmediği “orman kebabı”nın ne olduğunun anlatılmasıyla başlar. Orman kebabı, bilinen aksine bir ot karışımıdır. Issız yol kenarlarında, bakir topraklarda yetişen bu ot karışımının içinde kekik, nane yaprakları, kara kızıl dövme biber tohumları ve tuz vardır. Ekmeğe katık edilen orman kebabı, “camınıza dadanmış bir küçük serçe gibidir. Ya da avludaki sarnıç sızıntısından su içmeye alıştırılmış bir dişi güvercin”. Yoksul ailelerin sofralarına “en kopmayan balçık düzeniyle yerleşir” ve zamanla eski, sadık bir dost haline gelir:

Ve o eski bir dost gibi sadık, MUTLAĞA SIR SAKLAYAN, ayıpları, yoksunlukları gizleyen bir büyük gerçeğin küçücük güzelliği halinde, pencerenize dadanmış bir ufak serçe, avlunuzdan su içen bir evcil ve insancıl dişi güvercindir (İzmirli, 2010, s.123).

Fakir sofraların olmazsa olmazı bu kuru ot birleşimini anlatan yazar, o dönem sıklıkla kendisinin de yediğini şu cümlelerle anlatır:

[...] tepsiyi alıp gelirsiniz [...] Yere öylece bağdaş kurup oturarak... Mis gibi kokar... Çünkü tepside bir bardak dumanlı çay tüter kekiğin yanı sıra... Daha da bir güçle buram buram kokar tepsinizin üstü. [...] Hem öylesine iç açıcıdır ki, ekmek de yetiştir (İzmirli, 2010, s.125).

2000’li yılların çocuklarına ithaf edilen öykünün sonunda yazar, bir gün herkesin bu durumla karşılaşabileceğini, bu yüzden çocukların orman kebabını bilmesi gerektiğini söyler:

Onu, mademki yalnız SİZLER iyice bilmiyorsunuz, o halde yalın bir çerez gibi hiç değilse, bir ilkel süs gibi bulundurun sofralarınızın bir ucunda. Alışın buna. Bunun yanı sıra başka güzel şeylere de alışacak ve... ANLAYACAKSINIZ... (İzmirli, 2010, s.126)

“Ben anlatıcı” tekniğinin kullanıldığı öykü, İzmirli’nin 1960’lı yılların ortasında geçirdiği sıkıntılı günlerin bir bölümünü konu edinir. Yazar, herhangi bir iddiası olmadan, sadece içinden geçirdiklerini yazıp o durumdan kurtulmak istediği için bu öyküyü yazmıştır. İzmirli öyküyü 2000’li yılların çocuklarına adayarak onlara temkinli olmanın önemini anlatmaya çalışmıştır.

2.1.1.6. Ayrıkotu

Sabah Geçidi’nin çoğul bakış açısıyla yazılan tek öyküsü “Ayrıkotu”, temelde kadının yalnızlığına vurgu yapan bir öyküdür. Bir askerle tek gecelik ya da kısa süreli ilişki yaşadığı düşünülen kadın, hamile olduğunu öğrenir. Erkeğin kendisini bırakıp uzaklara gitmesiyle, her ne kadar çocuğunun olmasını çok istese de kadın, kürtaj olmaya karar verir. Kadının kürtaj yaptığı günün doktor, Tanrı, cenin ve askerin ağzıyla anlatıldığı öykü, toplumca kuralları belirlenen annelik kavramını da sorgulayarak insanın doğadaki gelişimini, farklılıklarını ele alır.

Öykü, Tanrı’nın konuşturulmasıyla başlar. Büyüklüğünün, çelişkilerinin sorgulandığı bu bölümde Tanrı, insana “nimetler gönderen [...], sayısız kötülükle bela ve yoksunlukları sonra birlikte veren” “doğanın düzen sağlayıcısı”dır. İyiliğin ve kötülüğün aynı anda temsilcisi olan Tanrı, en büyük suçunun “elma ağacının köklerine su vermek olduğunu” söyler. Yazar Tanrı’yı konuşturduğu bu paragrafta, “en yüce yasakların büyülu güzelliğini” insanlara duyurduğu için ona kızgındır. Bu durum öykünün ilerleyen bölümlerinde Tanrı’nın var olup olmadığına dair kuşkuları da beraberinde getirecektir.

Tanrı’dan sonra konuşan kişi, askerdir. Yazar, evrende “Tanrı’dan sonra gelen” güçlü, “her yerde ve her zaman haklı” olan bu insandan bahsederek erkek iktidar meselesine vurgu yapar. Gücünü Tanrı’dan alan erkek, “ilk damak ve beden duyumundaki ölümsüz tad”ı da Tanrı’nın yardımıyla almıştır ve o günden sonra yaptığı tek şey bu ölümsüz tada ulaşmak için gezip durmaktır:

[...] her gezdiğim yerde onu arıyor, her yerde belki onun için geziniyor, onun peşinden gidiyorum. Her zaman aç, her yerde susuz, durmadan tutkulu... Tanrı’nın buyurduğunca hem en yakın dostuma ilk ve en büyük düşman, ilk düşmanıma en yakın dostum gene de. Ne onsuz yani, ne de onunla... (İzmirli, 2010, s.128)

Kadını dostu olduğu gibi düşmanı olarak da gören erkek, gücünü Tanrı'dan aldığı için hiçbir şeyden korkmamakta ve sorumluluk kabul etmemektedir. Kadın ile maddi zevklerin dışında yan yana gelemeyeceğini şu şekilde anlatır:

Çekip çekip gitmesem bile, uzak bir seyirciden öte bir şey olamazdı. Kanımdan kan, canımdan can vermenin çünkü büyüklüğünü taşıyorsam da sancısını, gururunu sevgilerle yaşamıyordum. Mutluluğunu hiç duymadım. Sonunda erkektim işte... Büyük kitapta âdemoğlu... Bir açlığına tutsak, susuzluğuna önce vurgun... (İzmirli, 2010, s.129)

Askerin bu cümlelerinde, erkeğin çocuk sahibi olabilecek gücü kendinde bulundurmasının büyüklük göstergesi sayıldığı yazar tarafından açık şekilde gösterilmektedir. Aynı zamanda yazar, askerin “erkekliğinin kanıtı” çocukla ilgilenmemesini, “sonunda erkektim” diyerek bu durumu normalleştirmesini, hem toplum hem de “büyük kitap” bağlamında eleştirmektedir.

Öyküdeki üçüncü konuşma “Âdem'den önce suçsuz, Tanrı'nın eğlencesine kurban” gitmiş kadındır. “Yadsınmış, sövgülenmiş, yokumsanmış” yanıyla kadın, önceleri anne olma isteğini camında yaşayan güvercinin yumurtalarına bakarak tatmin etmeye çalışır. Yazar, güvercinler üzerinden dönemin kadına olan tutumuna göndermede bulunur:

Her çağki yazgısındaydı dişiler... Alıp alıp gagalarına taneleri bencil saldırılarda sessizce geriler ve şaşarak sonra usulca, yabancı kanat vuruşlarına erkeğin bırakıp çekilirdi. Ve sonra kaygılı gene yarı aç, yarı tok inler dururdu onun yırtıcı, istekli pençelerinde akşamlara dek, isteyemeden... (İzmirli, 2010, s.130)

Kadın, yumurtadan çıkan güvercinler uçtuğunda kabukları alıp bir porselen kapta saklar, daha sonra bir “yetiştirme kaygısına” düşerek çiçek büyötmeye başlar. Bir “yoktan var etmelerin vazgeçilmez ağılu tadında”, neden olduğunu anlayamadığı, bilemediği “yaratma içgüdüğü”yle hareket eder. Toplumun kadına biçtiği “kutsal meslek” annelik, kadını hâkimiyeti altına alır. Kadın, bir çocuk büyötmeye hayaliyle düş kurar:

[...] Üzüm gözlü bir oğlan ağlardı yakın bir yerde o zaman, ela bakışlı bir kız gülerdi. Deli deli vurmaya dururdu yüreğim. Soluklar alırdım kocaman. Sine sine ağlar, düşlerimde doğururdum. (İzmirli, 2010, s.131)

Bir gün, “güneşli pırıl pırıl bir yaz gününde, o, şarkılarla” gelir, kadın hamile olduğunu öğrenir. Yazar, kadının uzun süredir beklediği bu anı, kadının yaradılışına dair inanışı dillendirerek gösterir: “ANLAMSIZ BİR KABURGA KEMİĞİ ÖLÇÜSÜNDEN BİR KADIN YARATAN İLK ÂDEMOĞLUNA BUGÜN DE MINNETTARIM...” (İzmirli, 2010, s.131) Duruma sevindiği kadar korkan da kadın, bu cümlelerden sonra çelişkiye düşer. İzmirli, karakterini sorgulamaya sürükleyerek kendisini kuşatan anlam veremediği hislerden sıyrılmasına olanak sağlamaya çalışır:

O... uzak dağ siperlerinde kendinden kopup Tanrı'yı bulmaya çalışan bir askerin son aşk akşamından geride kalan bir ayrılık türküsü ve bir ölüden o, bir alçaktan, bir katilden, hırsız yahut işte, en kötüsü bir korkaktan belki, bir onursuzdan şimdi, en sona kalan olabilirdi... (İzmirli, 2010, s.132)

Bu durumu tek başına kaldıramayacağını düşünen kadın, “ağulu güzelliğin doğasal, acıyla kutsanan anlamına” varır ve kürtaj olmak üzere hastaneye gider. Kadın, kendi için, içinde “yarattığı”yla savaşmayı tercih eder. Böylelikle içine düştüğü anlamsızlıkla, kendini “yaratmak” için bir adım atar. Dünya gözüyle göremediği, sıcaklığına varamadığı cenine “bir hançer, [...] sonsuza değin tutkulu bir yüreğe durmadan saplanır”.

Öyküde konuşan bir diğer kişi doktordur. Âdeta toplumun erkeksi dünyasını temsil eden bu doktor, başta “yasaların yasakladığı, günah olan” kürtajı yapmak istemez. Kadına, “sevginiz korkularınızı unutturur, pişman olmazsınız,” diyerek “namussuzca yalan söyler”. Yok olmakla var olmak arasında kalan ve kendi varoluşunun peşinde koşan kadın doktora şunları söyler:

Biliyorsunuz ki buradan bu değişmezlik içinde çıkıp gidersem bugün, bir daha geriye dönmeyeceğim. Onunla birlikte kendimden de kurtulmanın bir yolunu bulacağım. En güzeli evet, birlikte yaşamak olurdu. Oysa, benim yaşamam onun ölmesini gerektiriyor. Ve benim yaşamamı gerektiren sebepler daha önemli. (İzmirli, 2010, 137)

Bir gün Tanrı katında, ölümüne sebep olduğu bebekle de hesaplaşacağını söyleyen kadın, eğer “hâlâ Tanrı yaşıyorsa” bu hesaplaşmada onun da yanlarında olacağını ifade eder. O an, erkeksi ve kuralcı toplumu temsil eden doktorun tam tersi bir konumda olan eşi, kadına neden yalnız olduğunu sorduğunda şu cevabı alır:

“İkimiz birlikte güzel yaşadık güzelliğini...” [...] “Birlikte mutlu olduk. Sonucun ortak sorumluluğunu bir başıma kabullendim. Yanımda da olabilirdi. Ama olmaması, uzaklara gitmesi gerektiğinden, yok işte... Bir asker kadını olamaz mıydım yine de? Pekâlâ bir serserinin de kadını olabilirdim... Öyleyse doktor hanım, neden şaşar durursunuz? Yanımda da bulunsaydı, tek başıma bitirmeyi düşünmek birisine güvenmekten, giderek en yakınlarına sığınmaktan daha iyi değil midir? (İzmirli, 2010, s.138)

Yazar, bu cevaptan sonra kadının yalnız bırakılmışlığına dair sitemini şu cümlelerde vurgular: “ONLAR NİÇİN BURALARDA BULUNMAZLAR, BURADA BULUNMALARI GEREKEN ZAMANDA HEP, NİÇİN BÖYLE BİRDENBİRE UZAKLARDA OLUVERİR, BİR YERLERE GÖREVLİ GİDERLER?” (İzmirli, 2010, s.139)

Kürtaj işlemi tamamlandıktan sonra kadının yarı baygın halde söyledikleriye Tanrı ile hesaplaşmasının henüz onun katına çıkmadan başladığının göstergesidir: “Sen yoksun,” [...] “Yoksun sen... Sorumlusu kim?” [...] “bu bitişin? Büyüklüğünü tanımıyorum, hesap hesap hesap!..” (İzmirli, 2010, s.140) Tanrı’nın olmayışı, aynı zamanda ahlak yasalarının, günahların da olmayışı anlamına geldiğinden yazar burada, kadının kürtaj oluşunu, özgürlüğü yolunda atılmış doğru bir karar olarak gösterir. Ayrıca kadını, topluma yaslanmaktansa arzularına yönelmeye teşvik eder.

“Din öğretilerinin, ahlak kurallarının, yasaların, törelerin, gök korkusunun, insanın çürümüşlüğüne sapır sapır döküldüğü” bu anlardan sonra konuşma sırası cenine gelir. “Büyümüş bir sevi yangınında bir gün, ana rahmine yorgun düş”en cenin, hiç olmaması gerektiğini düşünür. Yaşadıklarından korkan cenin, korkusunu dindirmek için bir Tanrı’nın var olmadığından yakınır: “Oysa yok tanrı... Rastlantılara kurban gerek...” (İzmirli, 2010, s.141)

İstenilmeyen bir zamanda oluşan, istenmedik bir halde yaşamına son verilen cenin, “kavramlardan birine doğru”, bir bilinmeze doğru kaydığını, küçüldüğünü söyler. “O en koyu tanrısız karanlıkta ışığa özlemlili ve yaşamaya küskün”, “hikâyesi olmayan bir canlı” olarak kendi için biçilmiş “varoluşu” tamamlar.

Mekân olarak sadece hastane odasının görüldüğü “Ayrıkotu”nda İzmirli, yok olmak ile var olmak arasında kalmış bireyin etrafındaki insanları da konuşturarak var olma

mücadelesi içinde olduğunu gösterir. Birey, kendisi için hükmü kalmayan değerleri reddederek varoluşunu, bir yok etmeyle tamamlar. Cenini ve Tanrı'yı konuşarak gerçeküstü anlatım tekniğini kullanan İzmirli, bilinç akışı tekniğinin etkisiyle uzun cümlelere bu öyküsünde de sıkça yer verir. Öykülerinin tamamında olduğu gibi bu öyküde de hiçbir karakterin ismi yoktur.

2.1.2. Kitaplaşmamış öyküler

1960'lı yılların başında öykü yazmaya başlayan Mübeccel İzmirli'nin *Sabah Geçidi*'ne almadığı dört öyküsü bulunmaktadır. Öykülerin künyesi şöyledir:

İzmirli, M. (1963). Aşk Mektupları. *Otağ*, 11, 20-22; (1966) Mermerde Unutulmuş Bir Ad. *Varlık Yıllığı 1966*, 7, 507-516; (1972) Ulak. *Soyut*, 44, 32-39; (1973) Şahidin Gözleri. *Soyut*, 61, 47-64.

2.1.2.1. Aşk Mektupları²⁷

1963 yılında, Mübeccel İzmirli'nin yönetimini üstlendiği *Otağ* dergisinde yayımlanan “Aşk Mektupları”, sevgilisinin evli olduğunu öğrenen kadının duygularını dile getirir. Kitaba aldığı öyküleri kadar derinliği olmayan bu öyküde, erkeğin kadına yazdığı mektuplardan hareketle aldatılma meselesine dikkat çekilir. Öykülerinde daha çok yaşadıklarını konu edinen İzmirli'nin bu öyküsü de yaşadığı bir ilişkinin nasıl bittiğini anlattığı bir öykü olduğu izlenimi vermektedir.

Öyküde ismi verilmeyen kadın, bir gün arkadaşıyla evine girdiğinde kapı aralığından atılmış bir mektupla karşılaşır. Mektubu atan, kadının “bilmem kaç yıllık sevgilisi”dir. Yazar bu mektupla birlikte kadını geçmişe götürür ve kadının evlilik planları yaptığı sevgilisiyle neden ayrıldığını açığa çıkarır. Böylelikle İzmirli bu öyküsünde de sıklıkla kullandığı geriye dönüş tekniğini esas alarak öyküyü kurgular.

Geriye dönüşle birlikte anlaşılır ki ilişkinin bitmesinin nedeni, erkeğin bir kadınla gelerek onun “bütün hayatını kaplayan çocukluk aşkı ve arkadaşı olduğunu”

²⁷ Öyküyü okumak için bkz: “Ekler” bölümü, Ek-3: Kitaplaşmamış öyküler.

söylemesidir. Erkekle gelen kadının verdiği bilgiye göre çift, on yedi senedir birliktedir. Her ne kadar bu durum diğer kadına yalanmış gibi görünse de “tıpatıp da gerçeğe uyar gibidir”. Nihayet kadın anlar ki, erkek evlidir. Kadın, “tıksintiler içinde, kocaman dağınıklıklar içinde” durumu idrak eder. O zamana kadar böyle pis oyunlarla karşılaşmamış kadın, baygınlık geçirir: “İşte tam bu sırada düşüyor kadın. Onlar çıkar çıkmaz... Bir şeylerin üstüne... Duvarın o içerlek köşesine... Birdenbire... Güm diye...” (İzmirli, 1963, s.21) Erkek, geldiği kadınla “kaçamak birkaç mimik değiş tokuşundan, aralarında sessizce alınıp verilen mesajlardan sonra” evden çıkar. Buna rağmen kadın, erkeğin kendisini bırakmayacağını da bilir, çünkü o “hocanın mavi boncuk hikâyesinin” yeryüzünde zuhur etmiş halidir: “Adam gelecek tabii. Gece gelecek, biliyor hem de ertesi gün. Ve bilmem kaçınıcı, serüveninin. Bu odada kalan kadına ait olan kısmına, bu odada bıraktığı yerden başlamak üzere gene gelecek.” (İzmirli, 1963, s.21) Erkek bu gün sonrasında kadına mektuplar yazar; eğer kadın kabul ederse ilişkinin devam edebileceğini söyler fakat “beğenisi olan ve güç bir mideye sahip” kadın, bu şekil bir ilişkiyi reddeder. İzmirli burada tekrar öykünün başına döner ve kadını, “sarışın, [...] pek güzel değil ama ölçülü, zarif” arkadaşıyla gösterir. O an ağlayan kadın, “göğsündeki delice özlemle” bu arkadaşıyla birlikte evden çıkar. “İhtiyatla kullanmaya başladığı mutluluk” artık onun için bu yeni arkadaşıyla inşa edilecektir.

Öykülerinde kadın duygularına, özellikle de kadının aşk ilişkilerine odaklanan Mübeccel İzmirli, bu öyküsünde de evlenmeyi düşündüğü erkek tarafından aldatılan kadının yaşadıklarına değinir. Mücadele etme gücünü hiçbir kadın karakterinde ihmal etmeyen İzmirli bu öyküsünde de kadını yaşadıklarından sonra bilinçlenen, hayatına yeni bir aşkla devam eden güçlü biri olarak çizer.

“O anlatıcı” tekniğinin kullanıldığı öyküde İzmirli mekân hakkında detaylı bilgi vermez, sadece evin bir odasında bulunduğu okuyucuya hissettirilir. Vurgulamak istediği kelimeleri büyük harfle yazan İzmirli, şiirlere göndermeye yapan ifadeler de kullanır: “Eskiler alıyorum, şişeler alıyorum..... Tabak çanakla değişiyorum haydi...” (İzmirli, 1963, s.21)

2.1.2.2. Mermerde Unutulmuş Bir Ad²⁸

1965 yılında *Varlık Yıllığı*'nda yayımlanan öykü, bir kadının, küçükken kendisinde derin iz bırakan doktoruyla olan ilişkisini konu edinir. Kırmızı yuvarlar eksikliği yaşayan kız, ilkokul yıllarında sık sık yanına gittiği doktoru yıllar sonra ziyaret eder. Bu ziyaretin yeri onun için çok ayırdır, çünkü büyükannesi ve annesiyle, babasız büyüyen çocuk, doktorunun kendisine gösterdiği ilgiyle, babasının yokluğunu doldurmaya çalışmıştır. Yıllar sonra bile hâlâ aynı duyguları hisseden kadın için bu ziyaret, yarım kalmış bazı şeylerin hâlâ tamamlanmadığının göstergesidir. Babasız büyüyen ve çocukluğundan itibaren zamanının büyük kısmını hastanelerde geçirdiği bilinen Mübeccel İzmirli'nin bu öyküsünün de kendi yaşamından izler taşıdığı düşünülebilir.

Öykü, kadının ilkokul yıllarına dönerek hastalığının ortaya çıktığı zamanları hatırlamasıyla başlar. Bir kış mevsiminde okula giderken ellerinin ve ayaklarının donmasıyla hareket edemeyen kız hastaneye götürülür ve “kırmızı yuvarlarının” bittiği öğrenilir. Doktorlar ailesine, kızın okula devam edemeyeceğini söyler:

“Alın çantasını, alın yakasını önlüklerini üstünden. Kitabını, kalemini, defterini alın. Bir şey, hiçbir şey anlaşıldı mı?... Anlamasın, bilmesin, öğrenmesin efendim... Ayırmasın bir şeyi ötekinden, bir şeyleri tanımasın. Hiç değilse yaşar, rahat yaşar bilmeden... Sonra da bir EV işte, KOCA... Sonra da bir kocaya gidiverir. Anlamamaya, öğrenmemeye alışmış olur zaten... Anlaşıldı mı efendim?... (İzmirli, 1965, s.509)

Doktorlara göre okula devam edemeyen kız için en iyi seçenek evlenmektir, fakat kız hiç oralı olmaz. Doktorların tavsiyesine aldırış etmez ve bir süre daha “kaba, kof kar yığınlarıyla örtülü o uzun yollar”da okula gitmeye devam eder. “İnatla, tutup kimselerin ‘hayır’ diyemediği, tutup zincire vuramadığı, o hastalıklı hırçın direniş” bir gün son bulur çünkü kız “kalçası yarı yarıya donuk” bir halde eve geldiğinde artık hastalığı iyice ilerlemiştir.

²⁸ Öyküyü okumak için bkz: “Ekler” bölümü, Ek-3: Kitaplaşmamış öyküler.

Bu süreçten sonra kız bir tedavi sürecine girer, hayatını etkileyen, “hiç bitmeyecek yarınların ümidini taşıyan” doktorla tanışır. Sevgiyle, şefkatle yaklaşan doktorun kızı ilk muayenede babasını sorması, kız için bir dönüm noktası olur:

Sonra bir ara sanırım “BABA!” diye bir şey... Belli belirsiz geçilen bir şey iki kişi arasında... Hani anamın esmer ezintili ürkek sessizliğine eğilerek aranan... Oysa bu söz evimizde, benim yanımda hiç hiç... Benim yanımda edilmediğini de ben çok sonraları fark edip, sonradan kendim de sıkıntılı duyarlıklarda artık söylemek ve duymaklardan iyice kaçınır olmuş... Ama nerden bilsin adam? [...] Sonra bir daha “Baba?..” dedi. “Babası?..” dedi. Her seferinde zayıflıyordu sözcüğün melodisi. Küçülüp sönüyordu. Sonunda sustu. (İzmirli, 1965, s.510)

Babanın yokluğunu o gün belki de en ağır şekliyle hissedenden kız, yarattığı boşluğu artık ilaçlarla, iğnelerle, buna bağlı olarak kendisine ilgiyle yaklaşan doktorla doldurulur hale gelir: “Üstelik ona yakinken iyi oluyordum. Kalkıp dolaşabiliyor, bir şey yapamasam bile, iyi kötü insanlar arasına karışabiliyordum ilgisi üstümdeyken.” (İzmirli, 1965, s.510) Kız, doktoru babasının yerine koyar ve bu yarım yamalak kalacağını bildiği ilgi, onu hayata bağlar.

Bir gün anne, büyükanne ve kızıdan oluşan bu aile taşınır, farklı bir kente gider. Kız, hastalığı sebebiyle artık okulunu devam ettiremez durumdadır ve tedavisi başka doktorlar tarafından sürer. Ortaokuldan sonra eğitime devam edemediği bilinen İzmirli bu satırlarda, okula gidemese de üretmeye devam ettiğini, yazarlığının temelini bu yıllarda attığını gösterir gibidir:

Hiçbir sebeple sırmalı lacivert kasketlere, beyaz çizmelerle o günlere, o günlere bir daha dönemedimse de kalemimi, yalnızca bir onu bütün bütün almadılar benden. Onu nasılsa vermedim. Her zaman, yatıyordum ama, bir kalemin de ne onlara ne bana fazla bir ağırlığı dokunmuyor olacaktı ki, bıraktılar işte.

[...] çilli yüzüme, kahverengi cücelere öyle yakından uzun uzun bakmasalar bile başka beyaz gömleklilere gidebiliyorduk. Bu durmaksızın insansız dünyaları, yalnızlığı, kuşkuyu, korkuları hatırlatan adamların önemi benim yaşamımda hiç bitmedi zaten. (İzmirli, 1965, s.511)

Aradan yirmi yıl geçtikten sonra bir gün kadının aklına, eskide kalan “beyaz adam”, doktor gelir. O aralar annesinin de “göğüs boşluğunun bir yerlerinde yokluklar, yanlışlıklar” çoğaldığından bu doktoru bulup ona görünmek isterler. Tabii kadının istediği şey sadece bu değildir: “Rastlasak bile, ille de beni tanımasını, tanıyarak

incelemesini istiyordum tuhaf bir huysuzlukla. (Bunu neden istiyordum, bilmiyorum ama, kesinlikle böyleydi.)” (İzmirli, 1965, s.512) Ve aradıklarını bulurlar. Doktor, “kentin sınırdışı bir yerlerinde, ucundan hemen evinin başlayıp bittiği avuç içi bir yer”de hastalarına bakmaya devam eder ve hâlâ hastalarına “para yerine bir önceki reçeteleriyle” bakar. Kadın, doktoru muayene ederken gördüğünde “iliklerine kadar donup” kalır, “yadsıdığı, alışık olmadığı, içten içe kendiyile uygun bulmadığından belki de, taşıyamayıp altında ezildiği gerçeklerin gerilimi”ni hisseder. Doktora onu yönelten şey, yıllar sonra bile, dolduramadığı babasızlıktır:

Yani bu tedirginlik ondandı, oydu. Ama öyle mi, bu mu hepsi? Geçmişten, çocukluğumun büyük yalnızlığından kalma, ta oralardan araya sıkışıp gelme bir başka şey olamaz mı? Belki... Kimbilir, “Babanız?..” “Babası?..”sızlık mı, özlem mi ne?.. Belli belirsiz geçilen bir şey iki kişi arasında... Sıkıntılı suskunluklar... suskunluk... Nedir biriken, çoğalan, yönelen ona?.. HATIRLATAN?.. (İzmirli, 1965, s.514)

Bu duygu karmaşası içinde doktor “korkunç bir bellek ve toplanmış bir gözlem gücünün itişinde irkilip birdenbire” kızı hatırlar ve onun hâlâ yaşıyor olmasına çok sevinir. O an hıçkırmakla gülmek arasında kalan kıza doktor neden ağlıyorsun, diye sorduğunda, onda eskiden beri rastladığı ve şimdi daha da yoğunlaşmış bulduğu şeyin kendisini tedirgin ettiğini söyler, onu ilk gördüğü günden itibaren ne hissettiğini anlatır. Kendisinin, anlattığı kadar büyük işler yapmadığını söyleyen doktor, kadının gözünde aslında hep en yüce mertebededir:

Bir şey yüzünde İSA GİBİ... Havari... Ünü, inanmış insan topluluklarını bir başka yorumla etkilemiş nebi, bir ulu ermiş ya da öteki peygamberler içinde bize göre önce söz konusu edilecek bilgeliğin bir benzeri değil de, yalnızca İSA gibi... Ve sanki ben yaşamışım, o büyük gerçekle çağdaşmışım da, İncil’in bu kutsanmış habercisini tanıyorum gibi, bu insanlar arasında yargılı gök elçisini anarak saygıyla, Onu, Ona benzetiyordum. (İzmirli, 1965, s.515)

Annesinin kontrolü bittikten sonra kadın, gitmek için hazırlanır. O an doktor, ziyaret edildiği için sevindiğini, tekrar görmek istediğini söyler ve sonsuza değin önce kendiyile ilgilenmesi gerektiğini telkin eder. Tam dışarı çıkmışken doktor, masaya bırakılan muayene ücretini kadına geri verir ve kadın insanların kötü olduğu inancıyla annesiyle birlikte dolmuşa yürür.

Küçük ya da yetişkin olmak fark etmeksizin, babanın yarattığı boşluğu doldurmak için sığınacak bir kucak arayan çocuğun yaşadıklarının anlatıldığı öykü, aynı zamanda baba olma meselesine de odaklanır. Eksikliği çocuk tarafından hissedilen babanın olmayışı, çocuğun hayatını çatlak bir zemine inşa etmesine yol açabilir. Nitekim öyküde darmadağın olacağını bildiği halde kadının doktoru babasının yerine koyması bunu açıkça gösterir. Öyküde uzun uzadıya olmasa da üzerinde durulan bir başka mesele, kız çocuklarının okumasıdır. Hastalığı sebebiyle okuyamayan kız için en iyi seçeneğin evlilik olacağı söylense de kız bu tavsiyeye uymaz ve okula gidemese de evde yazmaya, üretmeye devam eder.

“Ben anlatıcı” tekniğinin kullanıldığı öyküde geçmiş, kurgunun temel ögesidir. Öykülerinde mekân ayrıntısına pek girmeyen Mübeccel İzmirli, sadece doktorun görev yaptığı hastaneyi üç dört cümleyle anlatmıştır. Uzun ve yarım bırakılmış cümleler, tamamı büyük harfle yazılan kelimeler bu öyküsünde de vardır.

2.1.2.3. Ulak²⁹

Sabah Geçidi’ni (1967) yayımladıktan sonra uzun bir süre dergilerde öyküleri ya da şiirleri görünmeyen Mübeccel İzmirli, 1972 yılında *Soyut*’ta, “Ulak”ı yayımlar. “Ulak”, İzmirli’nin mitolojik öğelerden yararlanarak yazdığı bir öyküdür. Öyküde “ulak” yani “haberci” olarak tanımladığı, Apollon’dur.³⁰ Öykünün ilk paragrafında onun gelişi şu şekilde anlatılır:

Başında defne dalları, belinde incir yaprakları, heybesinde som altın yay, gümüş oklar ve DÜNYA KADAR ESKİ BİR LİR’le elinde... Kocaman, uzun bir soluk gibi dünyamızın üzerinden usulca geçmiş olmalı... Şöyle üstten kuşbakışı bir taradıktan sonra, dolanıp çevrede bir yerlere gizlenmiş olmalıydı... Herhangi bir gece yarısı ya da bir sabah... Yavaştan öyle, yakınımda bir yerlere... Usulca gelip yerleştiğini iyiden iyiye duydum, belki sezinledim. Besbelli vadesi gelmiş, en sultan çağı... (İzmirli, 1972, s.32)

²⁹ Öyküyü okumak için bkz: “Ekler” bölümü, Ek-3: Kitaplaşmamış öyküler.

³⁰ Yunan mitolojisinin efsanelerinden biri olan Apollon, sanatın, güneşin tanrısı olarak bilinir. Çoğu resim ve heykelde elinde altın bir lir ile tasvir edilir. Gümüş yayın kullanıcısı Apollo, uzaklara ok atıcılıkta en iyi tanrıdır. Onun oklarında güneş ışınlarının hem iyileştirici hem de kötü edici özelliklerini bulunur. İsmi anlamı, tanrının ışık saçan aydınlık varlığıdır. Apollon’un kutsal ağacı defnedir.

Öyküde ismi verilmeyen kadın, bir yaz mevsimi sonunda, “havada üç dört gün öncesinden patladı patlayacak bir sıkıntı” büyürken bir anda bazı şeylerin düzelmeye başladığını görür. Doğada, hayvanlarda meydana gelen bu düzeltiler, güzelliiler, aslında tüm insanlığın bildiği ama hiç kimsenin görmediği “tacı, silahları, giysileri ve liriyle beliren o kişiye” aittir. İnsanların kararsız, gökyüzünün dalgın olduğı bir sabah, “büyük zamanın ötesinden dönüp kara toprakta göz alabildiğine uzanan, gevşeyip top top kabartılmış ufak tepecikler ardında bir çiğdem soğanına ya da sımsıkı kapalı bir koncanın taçyaprakları gerisine gizlenmiş” (İzmirli, 1972, s.32) o şey gelmiştir. Geldiğini belli eden ilk kanıt, bütün kış boyunca öldürmeye çalıştığı bitkinin filiz vermesidir. Kadın, aylarca bitkiye su, vitamin vermesine rağmen, ev güneş görmediği için bitki büyümemiş ve kurumuştur. Kadın, o sabah karanlığa dayanıklı bir bitki dikmeye hazırlanırken bitkinin yeşerdiğini fark eder. Nereden düştüğü belli olmayan bir tutam gün ışığı içinde binlerce altın tozu, doğanın canlanmasına yardım eder: Lahana kelebekleri sevgiden birbirine kenetlenir, “ak benekli, sülün gibi ince bir gri güvercin, karşı evin avluya bakan tahta saçakları altındaki kovuğuna sinmiş gözetleyen dışının çevresinde” şarkı söyler, serçeler koro halinde çağrıya benzer türküler mırıldanır...

“HABERCİ’nin ölümsüz bilge elleri, yeni bir günün kullanılmamış güzelliğinde” gezinirken kadın, evreni dışarıda duymak için evden çıkar. Birbirine âşık bir çöpçüyle besleme kızın aşkına şahit olur. “SEVDALIYSA KİŞİOĞLU KULLUK BİTER” diyerek umutla yanlarından ayrılır. Daha sonra aralarına giren demir bir kapı yüzünden birbirine sokulamayan köpeklerin aşkına şahit olur ve onları yan yana getirir. Kapının dışındaki “acı dolu kehribar gözlere” sahip erkek köpek, kadına yaptığı için âdeta teşekkür eder:

Kıpkırmızı, kocaman dilinin ıslak sıcaklığını elimin üstünde duydum. Ayrı ayrı bütün kasları titreyen genç bedenini baldırıma yaslamıştı. Kirpikleri yarı örtük sevda dolu altın gözlerini gözlerime dikmiş, aralık duran ıslak ağzıyla bileğimi ince ince kavramaya çalışıyordu. Bir heyecan gösterisi mi, teşekkür mü, kimbilir ne... (İzmirli, 1972, s.38)

Kadına göre doğadaki bu cümbüşün sebebi, üstünde oturan, başında defne dalları, belinde incir yaprakları, som altın yaya sahip ok atıcısıdır. Öykünün sonunda “BİR

OMZUNDA DÜNYA KADAR ESKİ BİR LİR”i taşıyan bu kişi, okuna uzanarak dünyaya güzellik dağıtmaya devam eder.

Mübeccel İzmirli, öyküde açıkça ismini zikretmeyerek, sahip olduğu üstün yetenekleriyle Apollon’u tarif etmiş, onun evrene canlılık getirdiğini söylemiştir. Bitki, hayvan, insan fark etmeksizin herkese ve her şeye mutluluk saçı, kimsenin görmediği bu ok atıcı, daima güzelliğin “habercisi” olarak gösterilmiştir.

Mitolojik öğelerden yararlanarak öyküyü daha çarpıcı bir dille anlatan İzmirli, mekân ayrıntısına girmemiştir. Kadın sadece ayrıntı verilmeyen bir odada ve sokakta görünür. Öyküde ismi verilmeyen kadından başka, çöpçü ve besleme kız olmak üzere iki yan karakter bulunur.

2.1.2.4. Şahidin Gözleri³¹

Mübeccel İzmirli’nin süreli yayınlarda ulaşabildiğim son öyküsü “Şahidin Gözleri”, 1973 yılında *Soyut*’ta yayımlanır. İzmirli öyküsünde gazetede çalışan bir kadının ağzından, işçilerin nasıl haksız yere işlerinden edildiklerini anlatır. Öyküde, adaletsiz iş düzenine odaklanan İzmirli, aynı zamanda idare amiri üzerinden taciz meselesine de değinir.

Mübeccel İzmirli “Şahidin Gözleri”ne, sonucu başta vererek giriş yapar. Kim olduğu bilinmeyen iki kişinin kavgasının okunduğu cümlelere ilk iki sayfada anlam verilemez ve bu anlamsızlık merak doğurur. Geriye dönüş tekniği kullanılarak tamamlanan öyküde, böylelikle okuyucunun ilgisi canlı tutularak, sonun bir şok etkisi yaratması beklenir.

Kavganın yaşandığı yer, bir gazetedir. Kavga edenlerin dışında “asker ocağında karavana düzülen salaş masalara benzer upuzun, çekmecesiz, eski masanın çevresinde, gazetenin onsekizotuz baskısına yetişmeye çabalayan dört ‘musahhah’” (İzmirli, 1973, s.47) daha vardır. Bunlardan biri Güneydoğulu şıh oğlu tıp öğrencisi, biri “öğrenim süresini dilediği gibi kullanma özgürlüğüne sahip ÖZEL YÜKSEK

³¹ Öyküyü okumak için bkz: “Ekler” bölümü, Ek-3: Kitaplaşmamış öyküler.

TİCARETLİ”, diğeri patronun akrabası baş düzeltmendir. Her ikisi de yanı başlarındaki kavgaya “ne şiş yansın ne kebab havasında” aldırış etmezler.

“Ben görmedim!” [...] “Ben bilmiyorum!.. Amanın bana ilişmeyin, duymadım ben... Birbirinizin gırtlığına oturun, deyyusoğlu deyyuslar da, bana bir şey sorayım demeyin. Bana dokunmayan yılan... yılan yılan yılan...” (İzmirli, 1973, s. 48)

Dördüncü kişi, kadındır. Başlarda sessiz kalsa da kavgaya tepki gösteren, işinden olmak pahasına doğruları söyleyen kişidir. Zaten idare amiri de dâhil diğerleri patronun akrabası olduğundan her zaman bir adım öndedirler.

Kavga edenler, idare amiri ve boyacıdır. Henüz nedeni bilinmeyen bu kavga idrak edilmeye çalışılırken içeri idare amirinin yardımcısı ve kapıcı girer, kavga edenleri ayırır. Ardından da “üst katlarda bir yerden soylu, esnek adım sesleri” duyulur; patron gelmiştir:

Sonra patronun orta boylu, çok biçimli gövdesini gördük. Çok yakışıklı yüzü, yüzlerimizde tek tek gezindi. Başını hafifçe arkaya atmış, bir kaşını belli belirsiz yukarı kaldırmıştı. Badanacıyı sımsıkı yakalayan genç irisiyle, ızbandut kapıcıdan başka, içerdeki cümle yaratık diz büküp el bağladılar. (İzmirli, 1973, s.49)

İşlerinden olma korkusuyla kıpırdamadan bekleyen işçilere patron, kavganın nedenini sorar, kimseden ses çıkmaz. “Bunun üzerine herkese tek tek sormaya baş[lar] Büyük Efendi”, fakat yine de orada olanlar, iki gün boyunca idare amirinin boyacıya ettiği küfürlerini duysalar da, konuşmazlar. Çünkü herkes patrondan korkar ve kimse işinden olmak istemez. Mesela tıp öğrencisi bir şey demez, çünkü teknik işlerde yeteneği vardır ve gözü, teknik sekreterliktedir.

Bu sırada idare amiri, suçlu olmanın verdiği bir öfkeyle kendini savunurken sıra suçlanan boyacıya gelir. Yazar boyacıyı konuşturarak, para kazanma uğruna büyük şehre gelen insanların nasıl dışlandıklarına odaklanır. Boyacı, “çevresinde bunca düşman, bunca büyük kent yabancılığı ve de üstüne üstlük o kopkoyu Doğulu lehçesiyle, ne kadar isterse istesin durumunu anlatamayacağından, bunu da çok iyi bildiğinden, her seferinde ağzını açıp açıp sus[ar]” fakat nihayetinde olanları anlatır: İdare amiri üç gündür kendisini rahat bırakmıyor, ayakkabısının burnuyla “kıcına,

baldırına, apışına” vuruyor, rahat yüzü göstermiyordu. Bununla da kalmıyor, boyası yapılan duvarları bozuyor, sürekli hakaret yağıdırıyordu.

Patron, duyduklarından sıkılınca tekrar kadına dönüp, bir şey görüp görmediğini sorar. Kadın, her şeyin sonunun geldiğini sezerek ne gördüyse anlatacağını söyler. Çünkü patronun akrabası olan idare amirinin değil, kendisinin işine son verileceğini bilir:

Her nasılsa buradaki çalışma sürem dolduğunu, ansızın her şeylerin sonuna geldiğini sezinleyiverdim. Suyum ısınmıştı. Göçebelik başlıyordu. Buradan da gidecektim. [...] Olsun varsın. Bir lokma ekmek için hiçbir zaman değmedi ki. Varsın, böyle olsun bu da. (İzmirli, 1973, s.53)

Kadın, bunun farkında olmasına rağmen idare amirinin yaptıklarını en etkili şekliyle anlatmak ister. Böylelikle amirin kovulmasını sağlayacağını düşünür. Bunun için idare amirinin yaptıklarını kafasında sıralamaya başlar. Bu “namussuz herifin” “böyle her üstü başı dökülene, gözünün feru uçuş, burun kanatları örümcek bağlamış; yokluktan, eksiklikten dili damağına dolaştıkça ister istemez aptallaşan tiplere bilenen bir kini” vardır. Akşamüstü karanlığında yoksul kızları ve oğlanları gözler, “arsız eli pantolon ceplerinde, apış arasına doğru bir yığın bozukluğu” sallayarak onları taciz eder. Hatta bir gün de kadının sekreterlik işi için getirdiğı komşu kızına odasında saldırır. Ramazan aylarında işçilere sadece “birer topak kuru peynir ve tam tamına yedi zeytin” verir: “Benden bu kadar. Yağma Hasan’ın böreğı değil ki bu. On olmayacak, hiçbir zaman! Tam yedi zeytin. İşte o kadar. Beğenmeyen cebinden yer. ALIŞTIRMAYACAksiİN...” Yirmi gün öncesinde ise, âdeta bir “fedai yöntemiyle” haklarını isteyen yirmi iki işçiyi küfürlerle, döverek işten atmıştır:

“İtoğlu itler! Aç köpekler sizi! Pabucu yarım, kenef süpürgeçileri! Ulan, daha düne kadar soluğunuz kokardı be! O kadar mı ayağı düştük? Bacak kadar boklara mı kaldı bu işler?... Defolun ulan! Billâh boğarım, gebertirim, defol! Defool!.. Piçkurularını!..” (İzmirli, 1973, s.56)

“Kısaca; **Efendinin** ne ölçüde çatlak bir tohum olduğı, nasıl bir geçmişı ve Allahsız şecereyi süregeldiğı, yaşama ve düşünme biçimiyle, yaptığı bütün işlerden, bakışından, gülüşünden, arada bir **insanı şaşırtan en insancıl davranışlarından**

belliydi hatta”. (İzmirli, 1973, s.59) İşte kadın tüm bunları patrona anlatır. Patron, gerisini tamamlamak üzere kadını odasına çağırır ve “yok mu başka uyanık bir dostumuz” diyerek şahit aramaya devam eder. O arada, “sesi kart, sözcükleri kalın, kinli ve şaşılacak ölçülerde soğukkanlı, ERKEK!” kahvecinin torunu ben de gördüm diyerek olaya dâhil olur. Mübeccel İzmirli patronun bu sorusuyla ve küçük erkek çocuğunun konuşturulmasıyla, kadınların iş hayatında sözünün dikkate alınmadığını vurgular. Çocuğun söylediklerinden anlaşılır ki idare amiri, çocuk istismarcısıdır:

“Helbet ya” diyor, “ben de gördüm. Ben her zaman görüyom hem. Bu deyzem doğru diyo. Badanacı gabahatsız. Hemi de popomu cimcikliyo, yüzümü gözümü ısıryo bu gocaman herif! Get derim, annamaz; etme diyom, aldırmiyo. Durup durup bülüğümüne saldırıyo bu gabak amca. Gısdırdıkça elleşir, para goyar ceplerime! İstemiyom parasını. Al babam, işte!..” (İzmirli, 1973, s. 63)

Patron, yüzü karmakarışık bir halde boyacıya parasını uzatır, işinin bittiğini söyler. Çocuk da oradan koşarak uzaklaşır. Kadın, patronun odasına gider. Çıktığında eşyalarını toplarlar ve gazeteden bir daha dönmemek üzere ayrılır.

Toplumda her alanda kısıtlamalara maruz kalan kadının, bu öyküde iş hayatında ne tip zorlamalara göğüs gerdiği sert değil, ama etkili bir şekilde gösterilir. Kadının söyledikleri ancak “erkek” çocuğu da konuşunca kabul edilir ya da sekreter olmak isteyen kadınların kendilerini önce bedenleriyle kanıtlamaları istenir. Öykülerinde kadın üzerindeki normları yıkmaya çalışan Mübeccel İzmirli, bunu “Şahidin Gözleri”yle bu sefer bir iş yerinde yapmaya çalışır. Adaleti, saygıyı tercih eden kadınlar, parasızlığı göze alarak bildiklerinden caymazlar. Ayrıca akraba olan patron tarafından iş yerinde düzeni sağlaması için görevlendirilen “torpilli” yöneticilerin, aslında düzeni bozan asıl kişiler olduklarına da değinir.

2.2. Şiirleri

2.2.1. Gök Katında Kaza

Mübeccel İzmirli’nin ilk kitabı *Gök Katında Kaza*, 1963 yılında Otağ Yayını tarafından yayımlanmıştır. Şiir yazmaya erken yaşta başlayan İzmirli’nin ilk şiiri

1955 yılında *Aksekililer* gazetesinde görülmüştür. Bu tarihten sonra ismine *Kıyı*, *Ilgaz*, *Çatı*, *Varlık* dergilerinde sıkça rastlanmıştır. *Gök Katında Kaza* çıktıktan sonra bir müddet daha dergilerde şiirleri görülen Mübeccel İzmirli, 1970'ten sonra sadece bir şiiriyle *Yelken* dergisinde yer almıştır³². Kendini “hayal kırıklıklarının şairi” olarak tanımlayan İzmirli, şiirlerinde kadın duygularını, hüznünü, umudunu dile getirmek istemiştir.

Mübeccel İzmirli'nin şiir yazmaya başladığı, farklı edebi toplulukların ortaya çıktığı 1950'den sonraki yıllar, edebiyat tarihi içinde bir dönüm noktası olmuştur. İkinci Dünya Savaşı'nın dünyayı sarsan toplumsal, ekonomik, siyasal etkileri, 1960 yılında Türkiye'de yaşanan askerî darbe, toplumu, buna bağlı olarak edebiyatı ve dili etkilemiştir. 1950-1960 yılları arasında edebiyata hâkim olan İkinci Yeni'nin etkileri azalmaya başlamış, şairler “bunalım edebiyatına” karşı çıkmışlardır. Darbe, Ahmed Arif ve Rıfat Ilgaz gibi isimlerin tutuklanması, Marksist eserlerin Türkçeye çevrilmesi, Nazım Hikmet'in eserlerinin basılması bu dönemde “toplumsal gerçekçi” bir şiir anlayışının ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır. Beliren bu manzara karşısında 1960-1980 yılları arasında İkinci Yeniciler, “geçimsizliğin, kültür ikileminin, insanların yozlaşmasının, sömürünün, sarsılan ekonomik düzenin” bireyde yarattığı çelişkileri anlatan şiirler yazmışlardır. (Kaya, 2016, s.40-44)

Özellikle 1960-1970 yılları arasında edebî çevrede ismi sıkça duyulan Mübeccel İzmirli, böyle bir edebiyat ortamında kadının iç dünyasını dışa vurmaya çalışmıştır. Biten aşkın yarattığı hüznün, kırıklıklar, mutluluğun acıyla sona erışı onun şiirlerinin konusunu oluşturur. Her şeye rağmen aşkı hayatın vazgeçilmez bir yanı olarak gören İzmirli, parçalanmak pahasına da olsa şiirlerinde ondan vazgeçmemiştir.

Çocukluğundan beri kötü giden sağlık durumu sebebiyle sürekli hastanelerde olmasına, para kazanmak için farklı işlerde çalışmasına rağmen 1960 yılından itibaren özellikle *Varlık*'ta yayımlanan şiirleriyle sesini duyuran İzmirli, dönemin şair ve yazarlarının, eleştirmenlerinin de dikkatini çekmiştir. *Gök Katında Kaza*'nın

³² Bu bilgiye, Mübeccel İzmirli hakkında yaptığım detaylı arşiv taraması sonucunda ulaştım.

“kırılan ümitlerin verdiği karamsar duyguyla” örüldüğünü söyleyen Tahir Kutsi, kitap hakkında şunları söylemiştir:

Eserin şekil güzelliğini kat kat aşan ve gerçek şiire susamış sanat çevremizle gerçek şiirden örnekler veren değerdeki parçalarla yeni nesil edebiyatımıza güçlü bir bayan [kadın] şairin katılmış olduğu görülüyor. [...] “Gök Katında Kaza” bir düşünen baştan haber veriyor, bir dünya görüşüne sahip, felsefesi olan ve bunun için de kendisinden çok şey bekleyebileceğimiz ışıklar getiren şairi tanıtıyor. Duygulu, düşünceli ve güçlü ve de cesur! (Kutsi, 1963, s.10)

Aynı yazıda Kutsi, İzmirli’nin bazı kelimeleri hemen hemen her şiirinde tekrar etmesini “kitabın bütünlüğünü sağlayan sağlam mısra yapılarının yanında okuru yadırgat[tığını]” söyler. Yine İzmirli’nin bazı deyimleri öztürkçe yazmak endişesiyle bozmasını da eleştirir.

Mübeccel İzmirli’nin şiirlerinde bir “özdenlik” bulunduğunu söyleyen Ahmet Ayberkin, kitapta “aşk ve yaşam şarkıları, derin tutkular, korkusuzca saldırılar, yenilgiler, içlenişler” gibi meselelere özenle değinildiğini söyler. Ona göre “iç yaşantısının bütün inceliklerini bir dantela uyumuyla anlatabilen ozan Mübeccel İzmirli, derin görüşleri ve güzel sözleriyle kendine sanat ortamında uygun bir yargı kazandırmış”tır:

Bu betiğinde Mübeccel İzmirli, aşkı, acıları, inançları ile çağlarca süregelen bir anlayışa, daha doğrusu kadını salt dışı anlayışımıza bayrak açmış ve kadını, köhne kadın anlayışımızın dar çerçevesinden kurtarmak savaşında... (Ayberkin, 1963, s. 8)

İzmirli’nin şiirlerini “duygu savaşlarında büyüyen seveleri yalnızlığın liflerine bağlayıp” işlediğini söyleyen Kadim Şahin, *Gök Katında Kaza*’da hüznün, kadın zevkinin ince çizgileriyle belirdiğini söyler. Tahir Kutsi gibi Şahin de tekrarlanan kelimelerin ve yer yer hikâyeye kaçan dizelerin İzmirli’nin şiirini zayıflatıldığını ifade eder. (Şahin, 1963, s.14)

Dil ve söyleyiş bakımından olduğu kadar sanat yönünden de *Gök Katında Kaza*’yı başarılı bulan Muzaffer Uyguner’e göre İzmirli tüm şiirlerine aynı titizlikle yaklaşmıştır. Bazı hatalı söyleyişleri, dil sürçmeleri olsa da onu arı ve akıcı bir Türkçeye sahip olgun bir ozan olarak niteler:

İzmirli, *Gök Katında Kaza* kitabı ile, olgun bir ozan olarak giriyor şiir alanına. Duyduklarını sırf bir duygu olarak, bir ayna gibi vermemiş, onu kendi sanatçılığının süzgecinden geçirmiş, olaylara ve duygulara kendiliğinden bir şeyler katmıştır. (Uyguner, 1964, s.14)

Mübeccel İzmirli'nin ölümünden sonra (Temmuz 1982), şiirlerini yayımladığı dergilerinden biri olan *Kıyı* dergisi yazarları, İzmirli'nin anısına dergide, o zamana kadar *Kıyı*'da çıkan şiirlerini tekrar yayımlamışlardır. “Sevgilerin büyüklüğüne inanan insan, soylu bir şair olarak” anımsadıkları İzmirli'ye vefalarını göstermeye çalışmışlardır:

Anadolu kentlerinin o yıllarda (Ankara dışında) belki hiçbirinde görülmeyen sanat sevgisiyle Trabzon bizlere KIYI gibi bir olanak sunmuştu. Mübeccel İzmirli'nin o zamanlardan bizlere özel bir yakınlığı vardır. Kadının “eksik etek” olarak görüldüğü toplumda, bu anlayışa duyarlı bir tepki olarak yazdığı şiirlerle bizleri etkilerdi. Arı, çocuksu bir sevgi yordamıyla kendimizi eğitmeğe çalışırken onun şiirinde kendimize yakın bir şeyler bulurduk. (Özben, 1982, s.4)

Şiir zevkini az çok anlayabilmek için İzmirli'nin tuttuğu şiir defterine bakmak faydalı olacaktır. Mübeccel İzmirli, kendi yazdığı şiirlerinin yanı sıra hoşuna giden şiirleri de not ettiği defterine en çok Yahya Kemal'in şiirlerini yazmıştır. Bu şiirlerin isimleri şöyledir: “Şarkı”, “Bahçelerden Uzak”, “Vuslat”, “Geçmiş Yaz”, “Bir Dosta Mısralar”, “Endülüsle Raks”, “Zevâbad”, “Sessiz Gemi”. Yahya Kemal'in dışında en çok rastlanılan iki isimse, Orhan Seyfî Orhon ve Faruk Nafiz Çamlıbel'dir. Bu isimlerin dışında defterinde şiirlerine yer verdiği birkaç isim: Ahmet Haşim, Necip Fazıl Kısakürek, Necdet Rüştü Efe, Ahmet Hamdi Tanpınar, İsmet Yazgan, Sabahattin Ali, Cahit Sıtkı Tarancı, Şükûfe Nihal Başar, Halide Nusret Zorlutuna, Ziya Osman Saba, Yaşar Nabi Nayır. Bunların haricinde Ömer Hayyam'ın yedi şiirini, hem Farsçası hem de Türkçesiyle defterine not etmiştir.³³

Tezin “Şiir” bölümünde, *Gök Katında Kaza*'daki şiirler, yapı ve tema bakımından, İzmirli'nin kitapta kendisinin belirlediği başlıklar altında incelenecektir. Bu başlıklar şöyledir: “Hüzün”, “Aşk”, “Anılar”, “Dostluk ve Umud Üstüne”, “Düş Kırıklıkları”.

³³ Bu bilgilere bana Mübeccel İzmirli'nin şiir defterini inceleme şansı veren Fatma Defne Ilgaz aracılığıyla ile ulaştım. Mübeccel İzmirli'nin defterinden örnekler için bkz: “Ekler” bölümü, Ek-2: El yazısından örnekler.

Ayrıca kitaplaşmamış ve daha önce hiçbir yerde yayımlanmamış şiirleri hakkında da bilgi verilecektir.

2.2.1.1. Hüzün

Gök Katında Kaza'nın ilk bölümü “Hüzün”, Rilke'nin “Güz” şiirinden alınmış dizelerle başlar: “Yapraklar düşmede, bilinmez nerden/ Gökkubbede uzak bahçeler bozulmuş sanki”. Ana temanın yalnızlık olacağını söyleyen bu dizelerle başlayan bölümde toplam on şiir bulunmaktadır. Şiirlerin isimleri şöyledir: “Kuşku”, “Yoksun İkinci”, “Kayıp Aranıyor”, “Tellerde Titreşim”, “Bağ Bozumu”, “Mutsuz Aydınlık”, “Eksiketek Sorunu”, “Rüzgârın Getirdiği”, “Adsız Yitik”, “Kutsal Hüzün”.

Bölümün ilk şiiri “Kuşku”, iki bentten oluşmaktadır. Şiirde zaman kadının, “solgun ve saygısız” yüzünün bazı yerlerinde kırışıklıklar bırakır. Yorgunluk düşlerinin görüldüğü bu zamanlara ait sitem, şu şekilde dile getirilir:

Tünaydın!... Yaşanmamış sabahlar...

Akşama, hayli zaman olsa da

Şimdi dinlenme vakti bence artık.³⁴ (İzmirli, 1963, s.5)

Gözlerine “kan oturan” kadın, yaşadığı durumu anlamlandıramadığı için inkâr etme yoluna girer: “Eski tutku yok levent erkeklerin gözlerinde/ Yüzüme dalan/ Bu ıssız yollarda işim ne?/ Tanışmadığımızdan olacak/ Delikanlıların kayıtsızlığı” (İzmirli, 1963, s.5) İçine girdiği bu ruh hali kadını çelişkiye sürükler: “Bir ikinci lâtifesi olsa gerek, kimbilir... / Belki de kimbilir... umutsuz/ Ve zamansız bir gündönümü belki de.....” (İzmirli, 1963, s.5) İzmirli, bu duygu halini güçlendirmek için şiirde istifhama başvurur:

Yorgunluk düşleri görmeye başladım

Bilmiyorum nedir bu kaygılar?

[...]

³⁴ Bu dizeler Mübeccel İzmirli'nin mezar taşında yazmaktadır.

Nedir bu iki yüzlü görüntü

Bu kimsesiz akşam ufuklarında?

Bir ışık yankısı belki camlardan

Yollar kararmaya başladı ya gün ortası? (İzmirli, 1963, s.5)

“Yoksun İkinci”, 1962 yılında *Varlık* dergisinde “Gurup” adıyla yayımlanmış, dize yerlerinde ve birkaç kelimedede değişiklik yapıldıktan sonra kitaba dâhil edilmiştir.³⁵ Şiirde yer alan “Eski zaman kızlarınca süslenişim” dizesinin başında kitapta, “doğan güne” ifadesi vardır. Yine kitapta son bentte yer alan “Gölgeler yeşilde parçalandı” dizesindeki “gölgeler”, “Gurup”ta yoktur. “Gurup”ta son bentte yer alan şu dizelerse kitaba alınırken çıkarılmıştır: “Uzayda hep gölgeler/ Akşamlar birbirini arattı/ Boşa giden solgun ikindilerce”. Serbest şiir yapısıyla oluşturulan “Yoksun İkinci”, dört bentten oluşur. Şiirin dize uzunlukları farklılık gösterir; iki sözcükten oluşan dizelere de rastlanır:

Gün battı

Göz göre ellerimde göklerce, kavuştu kan kırmızı bir saltanat usul usul

Yitikler ülkesine sessizce... (İzmirli, 1963, s.6)

Şiirde aşk ve âşık olunan kişiye dair özlem ağır basar, gün batımı özlemi de içine alarak puslu manzarayla birleşir. Kuşların bile “uzakta son aydınlık damlasına” uçtukları, “yitikler ülkesinde” bulunan kadın, duyduğu özlemde dolayı acı çekmez, sadece sabırla sevgiliyi bekler. Bekleyişini anlattığı dizelerde istifhama başvurur:

Kimbilir bu kaçınıcı bekleyişim

Doğan güne, eski zaman kızlarınca süslenişim

Tâcım, telim, umut çiçeklerimce,

Bu soluksuz ölüşümün

³⁵ İzmirli, M. (1962). *Gurup*. Varlık, 575, 18.

Bir hüznü nereden yok mu sence?.. (İzmirli, 1963, s.6)

Ruhunu arayan bir kadının serzenişini dile getirdiği “Kayıp Aranıyor”, İzmirli’nin toplumsal bir meseleyi de edebiyata dâhil ettiği şiirlerindendir. Kadının toplumda bedeniyle ön plana çıkarılması şiirde bir slogan halinde değil, eleştirel dille anlatılmıştır:

Bir dudaklık ödül var!..

Falan yerde, filân adlı,

Yiyen, içen, eğlenen,

Sırttıkça nefes alan iskelete;

Bir kucaklık murdar ete bildirene

Bir öpüşlük,

Bir tutamlık kadın eti

Ödül var!.... (İzmirli, 1963, s.7)

Yukarıdaki bentte de görüldüğü gibi şiirin dize uzunlukları eşitlik göstermez. Serbest nazımla yazılan şiir, üç bentten oluşur.

“Tellerde Titreşim”, önce *Kıyı* dergisinde yayımlanmış ve kitaba, değiştirme yapılmadan alınmıştır.³⁶ İki altı, biri yedi dizeden olmak üzere üç bentten oluşan şiir, güz mevsiminin yarattığı karamsarlığı dile getirir. İzmirli şiirde güzü, umutsuzluğa yelken açan bir zaman dilimi olarak gösterir ve güzün geçip gitmesini bekler:

Hangi sabah ışıyacak bu karanlık,

Korkuyorum,

Geceye belki de Ay çıkmayacak

³⁶ Bkz: İzmirli, M. (1962). Tellerde Titreşim. *Kıyı*, 8, 8.

Ve bende, beklenecek çağ, yok artık... (İzmirli, 1963, s.8)

“Sabah” ve “gece” ile karşıtlık oluşturulan şiirde, kişileştirme yapıldığı görülür: “İlk bulutlar ürpermede yer yer/ Belki de bilmediğim bir uzaklıkta nankör/ Bir fırtına başlayacak meltemle...” (İzmirli, 1963, s.8)

Mübeccel İzmirli, bölüme koyduğu şiirlerin arasında zaman zaman uyum yakalamaya çalışmıştır. Kitapta “Tellerde Titreşim” şiirinde yer alan “Yağmur, çamur, en son bağ bozumu” (İzmirli, 1963, s.8) dizesi, bu şiirden sonra gelen “Bağ Bozumu”nun habercisi niteliğindedir. İzmirli iki bent halinde yazdığı “Bağ Bozumu”nda, “bir ikindiüstü kaderin” ona biçtiği hayatı anlar ve gençliğinin “hasad ellerinde” savruluşunun öyküsünü anlatmaya başlar. Bu dünyadaki var oluşunun farkına varan kişi, yalnızlık hisseder ve yalnızlık, kişinin kaderi olarak gösterilir.

Bölümün bir bentten oluşan tek şiiri “Mutsuz Aydınlık” da adını “Bağ Bozumu”nda geçen bir dizeden alır: “Ve aynaların mutsuz aydınlığında/ Anladım” (İzmirli, 1963, s.9). Böylelikle bölümde tema bakımından devamlılık sürdürülür. “Lacivert gece”, “yıldız” gibi tabiata ait unsurlarla istenmeyen bir sabahın anlatıldığı şiirde manzara tezat görüntülerle birlikte sıkıntılıdır: “Yerle gök arası bir yerde kaldı dilekler/ Uyanıp çocuksu dualarla beklemedik/ Biz umutlarımıza aydınlık istemedik” (İzmirli, 1963, s.10). Anlatılan bu umutsuz tablo, İzmirli’nin belki de olumsuzluklardan beslendiğinin kanıtı olabilir: “Mutlarımız bu kayan yıldızlarda diyemedik/ Bilemedik, gecelerdeydi gönlümüz” (İzmirli, 1963, s.10).

“Eksiketek Sorunu”, önce 1962 yılında *Varlık*’ta yayımlanır³⁷, daha sonra bazı dizelerin düzeninde değişiklikler yapılarak kitaba alınır. Üç bentten oluşan şiir, toplumda küçümsenen, erkeklerin karşısındaki yeri hep tehlikede olan kadının uyarıldığı bir şiirdir. Kadın, doğduğu andan itibaren özellikle erkekler tarafından eksik doğmuş görülür: “Beceriksiz/ Parmakların çırpıntısı doğuştan/ Dokunma” (İzmirli, 1963, s.11). “Kutsal sevilerde” unutulduğu için hep bir özlem içinde yaşayacak kadına dikkatli olması telkin edilir, çünkü “Âdem’in hikâyesi hep

³⁷ Bkz: İzmirli, M. (1962). Eksiketek Sorunu. *Varlık*, 581, 17.

aynıdır”, onu yalnız bırakacaktır. İzmirli bu inancını, “yasak meyveye” göndermeyle şu şekilde anlatır:

Bırakma

En ilkel inancını elmalara!³⁸

Yarısı kof, tatsız, yavan

Bir tadımlık, bir doyumluk

Isırma!.. (İzmirli, 1963, s.11)

Bir aşk şairi olarak gösterilen Mübeccel İzmirli, “Rüzgârın Getirdiği” şiirinde, eski aşka duyulan özlemi dile getirir. Tek bent halinde yazdığı, uzun ve kısa dizelerle serbest şiir görüntüsü verdiği, “En acı hüznlerle” diye başladığı şiirinde kaybettiği aşkını, hatıralarında canlandırır:³⁹

Her şey yine eskisi gibi

Bıraktığınca, yine bildiğin gibi

Bizden gayrı

Üzerinde gezindiğimiz asfalt

Yumuşak yaz geceler. (İzmirli, 1963, s.12)

“Eskimez, bitmez, bozulmaz” sandığı bu aşkın sona ermesine sitem eden İzmirli, aşkla birlikte mutluluğun da yitip gittiğine, ama yine sevmekten vazgeçmemeye vurgu yapar. Ona göre aşkın bitmesinin nedeni, toplumdan çok da bağımsız değildir: “Dünyaya, bana, kendine darılma/ Suç bizde mi?../ Bir çark dönüyor/ Bir şey sürüklüyor peşi sıra uzaklara/ Dost Çağ!..” (İzmirli, 1963, s.12) “Suç bizde mi?” dizesinde görüldüğü gibi, İzmirli söyleyişini güçlendirmek adına şiirinde istifhama

³⁸ Mübeccel İzmirli şiirin bu dizesine dipnot koyarak, elmanın “yasak meyve” olduğunu açıklar.

³⁹ Mübeccel İzmirli el yazısıyla tuttuğu şiir defterine bu şiirini yazarken şu notu düşmüştür: “Bütün ölü nişanlılar için/ Büyük ve sevilmiş”.

başvurur: “Sallanan mendillerimizde hüznü/ Ne çabuk umursamaz olduk?.../ [...]/ Yaşamak istiyorum/ ne dersin?..” (İzmirli, 1963, s.12)

“Adsız Yitik” şiiri, 1962 yılında *Kıyı*’da yayımlanmış⁴⁰, ardından dize yerlerinde yapılan ufak birkaç değişiklik sonrası kitaba alınmıştır. Tek bentten oluşan şiirde dize uzunlukları farklılık gösterir. Tabiatıtan yararlanılan şiirde “erguvan bahçeler”, “leylaklar”, “yasemin”, “gül”, “çiğ damlaları” şairin yalnızlığı anlatmak için kullandığı manzaranın unsurlarıdır. Artık “her baharı yorgun” yaşayan kişi, “kader mi, alın yazısı mı” olduğu belli olmayan bu yalnızlıkla beraber umutsuzluğun da geldiğini söyler: “Yarınların bilinmiyen sabahına ağlatıyor/ Bir umut yok belki’lerin!” (İzmirli, 1963, s.13)

“Hüzün” bölümünün son şiiri “Kutsal Hüzün”, 1963 yılında önce *Varlık*’ta yayımlanır.⁴¹ Beş dördlükten oluşan şiir, bu bölümde 11’li hece ölçüsüyle yazılan tek şiirdir. Yalnızlığa varan yolculuğunun sonunda hayatını “puslu gökyüzüne, esmer hüznölere” bırakan şair, “umutsuz yarına türköler yakar”. Onun için artık gündüz yoktur, “bütün sabahlarını tünaydın sarar”.

Bölümdeki şiirlerin tamamına hâkim olan tema, yalnızlık ve yalnızlığın beraberinde getirdiği hüznölür. Şiirlerde zaman geçtikçe insan yalnız kalır; çünkü yalnızlık bir kaderdir, alın yazısıdır. Belki de bu sebepten acıdan şikâyet edilmez, onunla birlikte yaşamının dayanılmaz kaçınılmazlığı anlatılır. Hüzün, tabiata ait unsurlarla puslu bir manzara içinde verilir. Bu manzara daha çok, umutsuzluğun kapılarının aralandığı güz mevsiminde belirir.

2.2.1.2. Aşk

Kitapta bölümlere, önce sevdiği şair ve yazarlardan alıntıyla başlayan Mübeccel İzmirli, “Aşk” bölümüne Cenap Şahabettin’den alıntılacağı şu dizelerle başlar: “Hem güzel bir gece, hem korkulu/ rüyayım ben/ Beni koynunda tutanlar bile titrer/ benden”. Bölümde yer alan on bir şiirin isimleri şöyledir: “Gönlümce”, “Yazı”,

⁴⁰ Bkz: İzmirli, M. (1962). Adsız Yitik. *Kıyı*, 9, 10.

⁴¹ Bkz: İzmirli, M. (1963). Kutsal Hüzün. *Varlık*, 593, 13.

“Mevsimle Gelen”, “Yasa.. Kural..”, “El Falı”, “İçimdeki Yangın”, “Köşebaşı Ayrılıkları”, “Kundakçı”, “Yargılama”, “Rint”, “Şair Ayrılığı”, “Yasak Aşk”.

Bölümün tek bentten oluşan en kısa şiiri “Gönlümce”, şairin “aşktan büyük tutkuları” olduğunu, bunun için şiir yazdığını, böylelikle kendini memnun ettiğini söylediği bir şiirdir.

Bir başka kısa şiir “Yazı”, Şubat 1963’te *Çatı*’da yayımlanmış, sonra değişikliğe uğramadan kitaba alınmıştır.⁴² Beşer dizeden oluşan iki bent halinde yazılan şiirde dizeler 10, 11 ve 12’li hece ölçüsü arasında değişkenlik gösterir. “Yazı”, “alına satır satır yazılan”, özlenilen sevgiliye hitap eder; şiirde “alinyazısı” kaçınılmaz bir gerçek olarak vurgulanır. Şair şiirde, sevgilinin varlığını hissettiren uzak coğrafyanın, kendisini mest ettiğini anlatır:

Bir rüzgâr eser Karaiplerden

İtir kokan soluğunu getirir.

Bu haber hangi uzak ülkelerden

Ki beni benden alır götürür

Yitirir akşam üstlerini tez elden?... (İzmirli, 1963, s.18)

Bölümün kısa şiirlerden “Mevsimle Gelen”, doğrunun ve yanlışın farkında olma, fakat yanlışın “dayanılmaz tutkusunun” peşinden gitme durumunu anlatır. Öyle ki şaire “bu bahar günah içre öleyim” (İzmirli, 1963, s.19) dedirtmektedir. Bahar mevsimi şiirde, gönlün hoş olduğu fakat günahın da işleneceği zaman dilimini temsil eder.

Aşk uğruna “tel tel ettiği saçlarını” sevgilinin görmemesinden yakınan “Yasa.. Kural..” şiirinde kadın, “dişiliğinin” fark edilmesini ister. Hüzünlü ruh halinin tasavvurları olarak şiirde “gece, karanlık, akşam” unsurları kullanılır ve bu unsurlar aynı zamanda cinsellik arzusunun sevgiliye saklandığı zaman dilimi olarak belirir.

⁴² İzmirli, M. (1962). Yazı. *Çatı*, 2, 6.

Şiirde aynı zamanda aşk ve cinselliğin bir arada oluşu, Tanrı'dan gelen bir buyruk olduğu söylenerek desteklenir:

Uzayan gece boyları

Parmaklarımda nefesin dolaşsın

Tanrılardan bir yasa bu

İstedğim, özlediğin,

Dudaklarımda düşlerince Yangın... (İzmirli, 1963, s.20)

Tek bent şeklinde yazılan “El Falı”, erkeğe duyulan özlemin sorgulandığı dizelerle başlar: “Özlediğim aşk mı bilmem/ Kadınlığım mıdır fark ettiğim/ Dudaklarında?..” (İzmirli, 1963, s.21) Belirsizlik duygularının hâkim olduğu bu dizeler, fal bakmanın keyifli, ama bir o kadar içinde kuşku barındıran duygu yoğunluğuyla devam eder. Ona göre kendi kaderi avuçlarında yazılıdır ve sevgili gözlerini ellerine dikerse “ellerinde bir masal başlayacak”tır. İnsanın “kaderi” olan yalnızlığın çaresi yine kendinde gizlidir.

Düzyazı havasında kurulmuş dizelerin yer aldığı “İçimdeki Yangın” şiiri, kullanılan sözcük tekrarlarıyla bu havadan uzaklaşır. Ölçü düzeni bulunmayan şiir, yirmi altı dizelik tek bentten oluşur. Şiirde sevgili, kimseyle paylaşılmak istenmez. Kıskançlık öyle bir seviyeye gelir ki başkalarıyla eğlenememesi için sevgilinin yaşam sevinci elinden alınmak istenir. Bir “deli”, bir “şaşkın” olan kadın, sevdiğini elinde tutmak için “kadınsı oyunlara” başvurur: “Tüm kadınsı oyunlarım yetersiz/ Faydasız gözlerini ellerimle kapattığım” (İzmirli, 1963, s.22).

Mübeccel İzmirli’de yalnızlık hissi daha çok sevgiliden ayrı kaldığı zamanlarda belirir ve yalnızlık, içinden çıkamadığı büyük bir karanlıktır. Farklı dize sayılarına sahip beş bentten oluşan “Köşebaşı Ayrılıkları” adlı şiir de anılara yaslanarak yalnızlığın anlatıldığı şiirdir. Bu tabloya tabiat, medet umulan yer olarak dâhil olur: “Gökte yıldızlar çizdi kaderimi biçim biçim/ Umuttu, gölgeler ardında aradığım/ Bu akşam kaldırım taşlarında düşümce/ Arkamdan geliyordun adım adım...” (İzmirli,

1963, s.23) Şiirde âşığı yalnızlığa iten nedenin yasalar ve toplumsal normlar olduğu görülür. Bu durum karşısında şair boyun eğmektense kuralları çiğnemeyi tercih eder:

Seviler aktıkça dolu dizgin yasalara

Ne yasak, ne ayıp bilinmesin akşamlara

[...]

Bu akşam sevimce, usumca, yaşantımca sevdiğim

Tüm yasaklar ötesinde benimlesin... (İzmirli, 1963, s.23)

Üç bentten oluşan “Kundakçı” şiiri karışık düzenli şekle sahip uzun bir şiirdir. Her bentte dize sayıları değişmekle birlikte, bazı dizeleri birbirinden ayırmak için nokta işareti kullanılmıştır:

Dinle!.. Şimdi Dante’yi, dinle!.. Duy!..

.....

.....

Özlemin, günah çizgilerine düşmüş... (İzmirli, 1963, s.25)

İki şairin ayrılığının anlatıldığı şiirde “kundakçı” olarak nitelenen kişi, âşık olan şairdir: “Sonra tuttum, seni ilk defa ellerinden yaktım/O çılgın şiirleri yazma diye” (İzmirli, 1963, s.25). Şair, uzaklaşmak istediği kişiye dair “ne varsa dünlerden, yorgun sabahları, o göğül akşamları, eskiyen mutluluğu, acı hüznü” hayatından çıkarır ve alın yazılarını birbirlerine bağlar. Yani gıyabında öldürdüğü kişiyle birlikte aslında kendisi de ölür. Bunu da Dante’nin Beatrice’e olan aşkına gönderme yaparak dile getirir: “Kaçınıcı katındasın ki mutsuzlar ülkesinin? Diyet basamağında Beatrice ağlamada/ Dinle!.. Şimdi Dante’yi, dinle!.. Duy!..” (İzmirli, 1963, s.25)

İki uzun bentten oluşan “Yargılama” şiiri 1962 yılında *Kıyı*’da yayımlanmış⁴³, daha sonra değişiklik yapılmadan kitaba alınmıştır. Şiir, terk eden sevgiliye dair sitemi ve

⁴³ Bkz: İzmirli, M. (1962). Yargılama. *Kıyı*, 7, 10.

öfkeyi dile getirir. “Saçı uzun aklı kısa” kadının şiirlerini sadece “kalbinin şiirleri” olarak gören erkek eleştirilir. Kadın şiirde, bozulan düzenin karşısında hayatını yeniden inşa edebilecek güce sahiptir:

Ben kişiyim, ben ozanım, ben sevenim,

“Saçı uzun aklı kısa!.. Eksiketek!..”

Kinim de var sencileyin, öfkelerim,

Alev alev kavgalarım

Sitemlerinden acıdır kadın olmuşluğumca.

Yüreğimi mısra mısra uzatırım

Anlamazsan

Şiir şiir koparır geri alırım.

Yazar çizer öldürürüm seni böyle dilediğimce” (İzmirli, 1963, s.26)

İzmirli şiirde, kadının “Leyla gibi kör tutkuda” olmadığını söyleyerek Leyla ve Mecnun hikâyesine gönderme yapar. Kadının sahip olduğu aklı ve gücü anlatmak için insanlığın yaradılışına gider; bu yetiyi Havva’dan aldığını söyler. Bunun dışında, “Elinden geleni ardına koyma” deyişi, anlamsal yoğunluğundan yararlanmaktan ziyade, doğrudan şiirin içinde dize halinde verilir: “‘Ardına koyma elinden gelenleri!..’ elindeyse/ Sil, at beni bundan böyle masalından” (İzmirli, 1963, s.26).

Altılı dizelerle iki bent halinde yazılan “Rint” şiiri, âşığın kendini sevgiliyle kıyasladığı bir şiirdir. “Unutulmuş baharlardan” kendine “bir hüznün, bir acı, bir umutsuzluk” yaratabilen, ellerinde karanlıkların belirlediği âşığın karşısında, “kazanılmış baharlardan umut, sevi, güzellik” yaratan sevgili vardır. Kelime anlamı, “dünya işlerini hoş gören, aldırışsız kimse” olan “rindin” bakış açısı âşıkta değil sevgilide görülür, çünkü umudunu yitirse bile ellerinde aydınlığın belirlediği kişi ancak sevgilidir.

Kitapta doğrudan İzmirli'nin el yazısıyla yer alan, İsmet Yazgan'a ithaf edilen şiir, "Şair Ayrılığı", otuz üç dizelik tek bentten oluşan uzun bir şiirdir. Şiir, Yazgan'ın şehirden ayrılışı sonrası hüznlenen şairin hislerini anlatır: "Yorgun, şikâyetsiz acımalarda/ Hiçbir hüzn bu kadar güzel ağlayamazdı/ Sallandı mendil uçlarında duygularımız/ Gözlerimizde gün ışıkları anlamsızlaştı..." (İzmirli, 1963, s.28) Birlikte *Otağ* dergisini de çıkardıkları yakın arkadaşı İsmet Yazgan'ın bir gün geri dönmesi umut edilir:

Acaba yaş mı döker gözleriniz?

Bilinmez hangi uzak sabahlarda

Özlem tüten akşamlarda bir daha, dönersiniz

Unutulur bir gün elbet gittiğiniz (İzmirli, 1963, s.28)

Bölümün son şiiri "Yasak Aşk" rakamlarla birbirinden ayrılmış düzensiz dizelerden oluşan uzun bir şiirdir. Altı bölüm ve her bölümde tek bent olan şiirde yer yer tek kelimeden oluşan dizeleri görmek mümkündür. Şiir, İzmirli'nin öykülerinde de yer verdiği, yasak bir aşkı konu edinir. "Tedirgin bir sonbahar akşamında" başlayan bu aşkın toplum tarafından kabul görmeyeceğini bilen âşık, etrafındakilerden merhamet ister:

Bir mutlu yeni gün diler gibi, tanrılardan

"Bizi suçlu kılan duyumuzu bağışlayın,

Yasak ve Günahsız ve Umutsuz sevimize

Bir parça umut gibi

Bir damla ışık verin ellerinden" diyorum. (İzmirli, 1963, s.30)

Şair, sınırları "dikenli çitlerle" çevrili sevgiliyle kavuşamayacağını bilir ama onu sevmekten vazgeçmez. Ucunda ölüm olsa dahi, imkânsız aşkını sürdüreceğini söyler. Adını bir dua gibi söylediği sevgiliyi "Allah'a yönelmiş duygularla" sevdiğini söyleyerek aşkını kutsallaştıran âşık, sevgilinin kendisinden başka kimseyi sevmeyeceğine inanır ve bunu büyük harflerle yazdığı dizelerinde vurgular:

“KADERİN BAŞKA BİR SAÇIN TELLERİNDE/ DÜĞÜM DÜĞÜM OLSA BİLE beni yaşar” (İzmirli, 1963, s.31).

Bölümün teması olan aşk, neredeyse şiirlerin tamamında tek taraflı yaşanır ve eksikliği her daim hissedilir. Şiirlerde âşık olunan kişi hep özlenen yerededir. Şairin en büyük tutkusu aşk, sevgili yanında olmasa da, bir gün gelecek umuduyla devam eder. Geride kalan, yitiren konumunda olan şair, kendisini güçsüz göstermez, aksine yaşadığı “acı aşk” onu daha da mücadeleci yapar. Zaman zaman toplumsal normlara uymayan aşk yaşasa da bundan vazgeçmek yerine toplumun kendisini anlamasını ister.

2.1.1.3. Anılar

Gök Katında Kaza’nın üçüncü bölümü “Anılar”, Baki Süha Ediboğlu’nun şu dizeleriyle başlar: “Dinle, bir ceylân ağlıyor dağlarda/ Kara gözlerinde eski bahçeler...” Bölümde yer alan sekiz şiirin isimleri şöyledir: “Bir Yaz Gecesi Rüyası”, “Kaf Dağı Sultanı”, “Yitik Acı”, “Üzüm Suyu Hastalığı”, “Üzüm Suyu Masalı”, “Üzüm Suyu Saltanatı”, “Ayrılık Dönemeci”, “Rahatı Kaçan Sevi”.

En sevdiği oyunun ismini verdiği “Bir Yaz Gecesi Rüyası” şiiri, dize sayıları birbirinden farklı üç bentten oluşur. Şiir, İzmirli’de alışlagelen karanlık bir manzarayla başlar: “Esmer sulara yıldızlar inmede yer... yer/ Bırakılmış, günahsız bir ülkeydi gece” (İzmirli, 1963, s.35). Tanrı’nın ve toplumun buyrukları arasında kalan şair, “Bir Yaz Gecesi Rüyası”na benzemeyen, çağlardan beri süre gelen gerçeklere karşı yorgundur: “Kurallarca, en tabulu özleme dalgın/ Dudaklarım, ölgün bir çırpınıyla şimdi/ Bir cehenneme düşmüş yorgun, argın...” (İzmirli, 1963, s.35) Ayrıca İzmirli şiirinde sanatsal yapısına destek olması için “simsiyah gölgeler” ve “bembeyaz anlamlar” ifadeleri ile tezat; “günahsız ülke” ve “müjdeyle öten ishak kuşu” ile teşhis sanatından yararlanmıştı.

Tek bent, on dört dizeden oluşan “Kaf Dağı Sultanı”, düzyazıyı andıran bir yapıya sahiptir. Edebiyatta uzaklığı ve olağanüstü büyüklüğü simgelemek için kullanılan “kaf dağı”, şiirde aranılan aşkın sultan olduğu yerdir. “Betiklerde, sevilerde, nisan tomurlarında” arayıp da bulamadığı bu kişiye dair yazılan türküler de şiirler de

yetersizdir. Mübalağanın izine rastlanılan şiirinde şair, aşkının yüceliğini, ulaşılmazlığını anlatabilmek için “kaf dağı” motifini kullanmıştır.

İlk ve son bendi aynı olan üç bentlik “Yitik Acı” şiirinde İzmirli, sevginin ve sevilmenin insanlar tarafından değerinin bilinmesini iletme çabasıdadır:

Güzelliğini, anlamalılar insanlar, sevilmenin

Ve bir gün... unutulmadan ölmenin

Sevmek!.. En mutlu heyecan olsa bile

Değeri bir din gibi bilinmeli

Önce, Tanrıyı sever gibi sevilmenin... (İzmirli, 1963, s.37)

Kitapta “Yitik Acı”dan sonra gelen üç şiir, “üzüm suyu” odağa alınarak yazılmıştır. Dize uzunlukları değişkenlik gösteren, iki bentten oluşan ilk şiir “Üzüm Suyu Hastalığı”, sarhoş olmanın verdiği hazzın anlatıldığı şiirdir: “Selam!.. Bütün günahlara, mutluyum/ Bu gece şeytana özge/ Kıp kızıl bir yaşamak haykıracak ellerimde/ Elma tadında sımsıcak!” (İzmirli, 1963, s.38)

İlk defa 1962’de *Varlık*’ta yayımlanan⁴⁴ ikinci şiir “Üzüm Suyu Masalı”, iki bentten oluşur. Şiir, Faruk Nafiz Çamlıbel’den alıntılanan şu dizelerle başlar: “Her kim dökerse Cemin yâdigârını/ Dünya gözüyle görmesin ömrünce yârını” (İzmirli, 1963, s.39). Şarabın cennet yolunu açtığını söyleyen şair, erkekleri tanımaya da “akşamcılarının” sayesinde başladığını söyler. Şiirde şarabın cennet yolunu açması, “göksel tahtirevanda mutluluklar” sağlaması tasavvuf edebiyatında şairler tarafından şarabın niçin kullanıldığını hatırlatır. “Aşk’ı Allah’a ulaşma yolu kabul eden tasavvuf ehli, şarabı da ruh coşkunuğu için bir araç olarak görür” (Pala, 2011, s.52). İzmirli’nin de şiirinde şarabı bu amaçla kullandığı düşünülebilir.

⁴⁴ İzmirli, M. (1962). Üzüm Suyu Masalı. *Varlık*, 588, 13.

Gök Katında Kaza çıktıktan bir ay sonra *Varlık*'ta da yayımlanan⁴⁵ “Üzüm Suyu Saltanatı”nda şarap, karşısında boynu kıldan ince kulların bulunduğu “devletli sultan”dır:

Zincir zincir kulluğuna vurulduk

Sayende mutluyuz gece,

Tek gün ışımasın ülkemizde

Sabah erken,

Sürsün, tutsaklığın getirdiği bu hal

Yorgun bahçemizde günlerce... (İzmirli, 1963, s.40)

Şiirlerin üçünde de hayatın keşmekeşinden, baskılarından bunalan insanın, kural tanımaz şaraptan medet umarak ona sığındığı görülür. Şiirlerde şarabın içildiği akşam sofraları aydınlığa çıkılan zaman, “akşamcılar” ise hayatın gerçeklerini gösterenlerdir.

“Bir Aruz Şairine” diyerek başladığı “Ayrılık Dönemeci”, çoğu şiirinde görüldüğü gibi belli bir ölçüye bağlı kalmadan yazılmış, üç bentten oluşan bir şiirdir. Uzun ve kısa dizelerin birlikte yer aldığı şiirde İzmirli, yer yer devrik ifadeler kullanarak şiire ahenk katmıştır. Şiirin ilk bendinde “akşamüstü, akşam, gölge, esmer” kelimeleri kullanılarak karanlık bir tablo çizilmiştir. Bu tabloya, ayrılık nedeninin belirsizliği de eklenerek sisli olma hali sürdürülmüştür. Mübeccel İzmirli’nin şiir defterinden edindiğim bilgiye göre “Ayrılık Dönemeci” 1962 yılının Ağustos ayında yazılmış ve daha sonra üzerinde değişiklikler yapılmıştır.⁴⁶ “Gayrı sevimsiz, yersiz umut” dizesindeki “umut” kelimesi “hüzün” ile; “Aydınlık sabahlar yetmiyor gönlümüze” dizesindeki “aydınlık” kelimesi “alaca” ile değiştirilmiş fakat bu değişiklik kitaba

⁴⁵ İzmirli, M. (1963). Üzüm Suyu Saltanatı. *Varlık*, 599, 14.

⁴⁶ Bu değişiklikler kitapta olmadığı için, kitap çıktıktan sonra yapıldığını düşündürmektedir.

alınmamıştır. Şiirde üzerinde en çok oynama yapılan bent, üçüncü bent olmuştur. İzmirli defterinde, şiirin kitapta yer alan halinin üzerini tamamen silmiştir.⁴⁷

İzmirli'nin uzun şiirlerinden “Rahatı Kaçan Sevi”, kısa ve uzun dizelerle örülü yedi bölümden oluşur. Mazide kalan bir aşk, her bölümde aşama aşama anlatıldığı için şiir, bir hikâye anlatıyormuşçasına yazılmıştır. “Üçüncü Şahıs”a ithaf ettiği şiirin ilk bölümü, masmavi bir aşkın başlangıcını anlatır. İkinci bölümde bu aşkın “kapkaranlık gecelerin hüznünde, bataкта boy veren kar beyazı bir çiçek” gibi sürdüğü söylenir. Böylelikle ikinci bölümle birlikte aşkın, daha bahsedilen “bataklığa” gireceğine dair bir izlenim oluşur. Bu izlenim üçüncü bölümde de devam eder: “Tanrı katında tertemiz/ Sabahı olmayan bir seviydi, adandılar” (İzmirli, 1963, s. 43). Dördüncü bölüm, aşkın “üçüncü bir Havva” tarafından zarar görmeye başladığının anlatıldığı bölümdür. “Doğanın var edildiği zamanlardan, sevilerce değişmeyen Âdem”, başka bir kadına meyletmeye başlar. Sonraki bölümde bu yaşananın kader olduğu ifade edilir ve aldatma, Tanrı katında erkeğe verilen bir özellik gibi gösterilir. Altıncı bölümde kadın, artık bu aşkta tek başına olduğunu söyler: “Yolcu şaşkın ve kararsız baktı yola/ Yolcu, yalnız geldiğinde düştü yola” (İzmirli, 1963, s.44). Son bölümse, biten masalın ardından geriye kalanın “yıldızlarda, çiçeklerde, sabahlarda kalan hüznün” olduğu anlatılır.

“Anılar” bölümü de tıpkı bir önceki bölüm gibi aşka odaklıdır. Bu aşk bazen kaf dağında aranır, ulaşılmaz ve yücedir; bazen şarap sofralarında kederle anılan bir yaradır. Fakat buna rağmen sevmenin ve sevilmenin yaşamının en önemli yanı olduğu vurgulanır. Şiirlerin tamamına “maviliklerin kader yüzünden” bozulmasıyla meydana gelen karanlık manzara hâkimdir.

2.1.1.4. Dostluk ve Umut Üstüne

Mübeccel İzmirli bölüme, Rabindranath Tagore'un şu sözleriyle başlar: “Öyle inanayım ki, yıldızların arasında benim hayatıma bilinmez karanlıklardan doğru yol gösteren biri vardır...” (İzmirli, 1963, s.46) Bölümdeki şiirlerin isimleri şöyledir:

⁴⁷ Mübeccel İzmirli'nin şiirle ilgili defterine yaptığı değişiklikleri görebilmek için bkz: “Ekler” bölümü, Ek-2: El yazısından örnekler.

“İyimser Açıdan”, “Tufandan Sonra”, “Biyografi”, “Bilgehan”, “Şiir Gece”, “Üçlü Yaşantı”, “Sabah Şarkıları”, “İlah Gibi”.

Üç bentten oluşan “İyimser Açıdan” şiiri, hece ölçüleri 10, 11, 14 arasında değişen dörder dizeden meydana gelir. Şiir önce 1961 yılında *Çağrı* dergisinde yayımlanmış, sonra değişikliğe uğramadan kitaba alınmıştır.⁴⁸ Kitapta bu bölüme gelene kadar görmeye alışık olmadığımız, bölümün de adını aldığı umutlu hava, “İyimser Açıdan” ile başlar:

Bir perde iner aydınlıklara,

Bir cam açılır karanlıklardan,

Ölçüler ötesi uzaklıklardan

Evren umutlarıma dar gelir... (İzmirli, 1963, s.47)

Uzun dizelerle üç bent halinde yazılan “Tufandan Sonra”, nefesi âdeta yaşam demek olan sevgilinin gitmesiyle yaşanan “yeniden oluşun” anlatıldığı şiirdir. Tanrı ile “göksel arınmalar” yaşayan âşık, tufan sonrası “gün boylarında güneşler boyu ısınmaktadır”: “Umut verdi, unutmalar verdi acılar sonrası/ Yitmeler, özlem içinde bulmalar verdi” (İzmirli, 1963, s.48). Şiirlerinde alışık olduğumuz karanlık, burada yerini “cemreler düşen aydınlık sabahlara” bırakır. Bu şiir, 1976 yılında *Yelken* dergisinde de, iki dizesinde değişiklik yapılarak yayımlanmıştır⁴⁹: “Bir nisan sabahı gözlerinde başlayan tufan” dizesindeki “nisan”, “mayıs” olarak değiştirilmiştir. Şiirin son dizesi “Isınıyorum, gün boylarında güneşler boyu...” dizesiyse şu şekilde değişikliğe uğramıştır: “Isınıyorum, kavuşmayacak güneşler boyu...”

Kitabın çıktığı ay *Çatı*’da⁵⁰ da yayımlanan, manevi anlamda iyileşmeler isteyen kadının sesi olan “Biyografi”de kadın, “yitirilmiş baharlara küskün” hayatında yeni bir dünyanın düşünüyü kurar:

Bir kadın...

⁴⁸ İzmirli, M. (1961). İyimser Açıdan. *Çağrı*, 42, 32.

⁴⁹ İzmirli, M. (1976). Tufandan Sonra. *Yelken*, 232, 21.

⁵⁰ İzmirli, M. (1963). Biyografi. *Çatı*, 5.13.

Bir haber bekliyor uzaklardan

Adım adım,

Yeşile özlem yakan günleri var

Gözlerinde sevinmesiz, dalgın,

Kimbilir hangi zaman aşımından tedirgin

Mutluluk bekliyor şarkılardan... (İzmirli, 1963, s.49)

“Özbakırların kızına” ithaf edilerek yazılan “Bilgehan” şiiri, kitap yayımlandıktan dört ay sonra, bir değişikliğe uğramadan *İlgaz*’da da yayımlanır.⁵¹ Üç bent halinde uzun dizelerle yazılan şiir, henüz bebek olan Bilgehan’a, ileride yaşayacağı olumsuzluklara karşı bir uyarı niteliğindedir:

Şimdi bu tanımadığın renklere keyfince bak

Çocuk hüznlerindeki yoksunluğunu sevmeğe alış

Gül alabildiğine, göz yaşlarını yadsırcasına.

Bir gün, yine nasılsa isteklerini hesaplayacak.

Ölçülere vuracaksın bir bir mutluluğunu

Belki kıvançlarını bile,

Santim santim harcayacaksın (İzmirli, 1963, s.50)

Dize sayıları birbirinden farklı, dört bentten oluşan “Şiir Gece”, şairin dostuyla geçirdiği güzel zamanları anımsadığı şiiridir. Şiire göre sevdaya adanmış ömürlerini şiirin saltanatlığında sürdüren dostlara, her şey dar gelir. Dostla geçirilen tatlı yaşantıların, kendilerinden uzakta hâlâ yaşıyor olması umut edilir: “Belki hâlâ gecemiz şarkılarla/ O sahilde, masal gibi söylenir...” (İzmirli, 1963, s.51.) Ayrılıkla beraber “kararan sular, yok olan sahiller” belirir, fakat birbirlerine ve şiire olan tutkuları, bu tabloyu her zaman yeşile boyar.

⁵¹ İzmirli, M. (1963). Bilgehan. *İlgaz*, 25, 12.

Dokuz dizelik bir bentle giriş yapıldıktan sonra rakamlarla üç bölüme ayrılan “Üçlü Yaşantı” şiiri, üç şairden bahseder. İlk bölüm, “dinmeyen fırtınalardan ürperen kadın” şaire aittir ve onun mısralarında “kadınlığın tıttığı” dile getirilir. Kadın şairin yalnız oluşu büyük harfler kullanılarak vurgulanır: “Bize yalnız yaşamından anlat/ Karamsar, ince, solgun/ Burcu burcu bir YALNIZLIK kokar şiir” (İzmirli, 1963, s. 52). İkinci bölüm, “hüznünde bir evren kucaklayan adam”ın anlatıldığı bölümdür. Bu erkek şairden, “iki dünyayı saran gerçeğin düşüncesine gizlenen güneşi” tarif etmesi beklenir. “Kudümlerden rübailer inletmesini” beklediği şairden cennetin tarifini yapmasını ister gibidir. Son bölüm, “Ben, HAYAL KIRIKLIKLARININ şairiyim” diye başlayan, İzmirli’nin kendisini anlattığı bölümdür. Yalnızlıkların, yoksunlukların, güzel düşlerin şairi olduğunu söyleyen İzmirli’yi yaşamda tutan şey, “ezildikçe kök salan duyguları”dır. Bölümde Tanrı sofrasında şarap yerine “gözyaşı” içilir. Şiirin genelinde dinî öğeler, sanatsal içeriğe temel oluşturulması için kullanılmıştır.

Bilinmeyen bir dosta, şaire ve insanlara seslenilen “Sabah Şarkıları”, mutsuzlukların dost tesellisiyle aşılabileceğini anlatan, umut veren bir şiirdir. İlk bentte yıkılan hayalleri sonrası “yorgun bakışlı” dostunun hüznüne hüznüyle dâhil olan şair, ikinci bentte bir şaire güfteleri beste haline gelemese de yazması gerektiğini söyler. Çünkü o, dudağına düşmüş aşkının şiirlerini ne olursa olsun söyleyecektir. Yine bu bentte “Görebilsen yarı Allah oluyorsun” dizesiyle şairin kudreti Allah’ın kudretine benzetilerek yüceltilmiştir. Son bentte ise yaşamaktan sıkılmış insana seslenen İzmirli, umuda dair nağmelerin aslında hep insanlar için çaldığını anlatır: “Duyabilsen bu derinden çalınan nağme senin/ Ki nâyım, aşka nefesler çağırır/ Ki nâyım... İnsanı çaldıkça sevin...” (İzmirli, 1963, s.53)

On dizeden oluşan tek bentlik kısa şiir “İlah Gibi”, insanın yaşayacaksa bir “ilah gibi” kahramanca yaşaması gerektiğini vurgular. Eğer insan “koyunumsu” bir yaşam süreceksa yaşamamalıdır. Bir önceki şiirinde insan ile Tanrı’nın kudretini yarı yarıya eşdeğer gören İzmirli, bu şiirinde de “ilah gibi” olan insanı Tanrı’ya yaklaştırdığı da düşünülebilir.

Kendini “hayal kırıklıklarının şairi” olarak tarif eden Mübeccel İzmirli, kitabın bu bölümünde, diğer bölümlerdeki şiirlere göre daha umutlu bir atmosfer yaratır.

Karanlık, bu bölümdeki şiirlerde umutla, düşle yok edilir; yerini mavi ve yeşil renge bırakır. Hayat, türlü zorlukları içinde barındırsa da çekip gitmek istenilen bir yer değildir. Aksine yaşamaya dair türküler, şiirler yazılmaya devam edilmeli, neyler, sazlar geleceğin güzel günleri için çalınmalıdır. Bu bölümlerdeki şiirlerde geçmiş kederle değil, gülümseyerek hatırlanır, tekrar yaşanabilmesi umut edilir.

2.1.1.5. Düş Kırıklıkları

Defterine not ettiği şiirlerinden Ömer Hayyam'ı sevdiği anlaşılan Mübeccel İzmirli⁵², kitabın son bölümü “Düş Kırıklıkları”na Ömer Hayyam’dan aldığı rubai dizeleriyle başlar: “Beni bu dünyaya hiç istemeden getirdiler/ Büyüdüm/ Hayat içinde hayretim arttıkça arttı/ Nerede geldiğimi, burada ne yapacağımı/ Ve en sonra nereye gideceğimi düşündüm/ Bir türlü anlayamadım...” (İzmirli, 1963, s.56) Bölümdeki şiirlerin isimleri şöyledir: “Gök Katında Kaza”, “Lokma”, “Çöllerde”, “Sis Görüntüsü”, “Lânet”, “Son”, “Borcum Var”, “Kişiliklerimizde Ayırım”.

“Düş Kırıklıkları”, önceki bölümün aksine tekrar aydınlıkların ve güzelliklerin karardığının, mutlulukların kayan bir yıldız gibi uzaklaştığı çağların anlatıldığı, kitaba adını da veren “Gök Katında Kaza” şiiriyle başlar. Ne yaparsam yapayım “biliyorum, olmayacak biliyorum” diye sitem edilen şiirde insan, dünyaya istemeden gönderildiğinden yaşamak için atacağı her adım boşunadır. İzmirli şiiriyle varoluşçu felsefenin de öne sürdüğü “insanın dünyaya atılması” meselesine değinir: “Sonu gelmez şaşkınlıklar içindeyiz/ Tozlu yollar, tuzlu göller ortasında/ Çağ, ikindi.../ Ve boş çaba, korkularla/ Dualarda umut umut/ Yitirilmiş sevileri aramaktayız... (İzmirli, 1963, s.57) “Gök katındaki sahipleri” tarafından terk edilen insanların yaşadığı bilinmezlik, hiçlik yine “Allah tarafından tutanaksız bırakılan” insana bağlanmaktadır:

Bizi ters külahlı iblisin çocukları,

Bizdeki ÖZ, kendimiz,

Sivrilen usumuz, tırnaklaşan isteğimiz dağıttı

⁵² Bkz: “Ekler” bölümü, Ek-2: El yazısından örnekler.

Tuz buz etti gelecek sabahları. (İzmirli, 1963, s.57)

Vurgulamak istediği ifadeleri büyük harfle belirten İzmirli şiiri, kırk dokuz dize, tek bent halinde yazmıştır. Kısa ve uzun dizelerin birlikte yer aldığı şiirde “yıldız, bulut, gece, sabah” gibi doğaya ait unsurlarla bütünlük kurulmaya çalışılmıştır.

Farklı dize sayılarıyla üç bent şeklinde yazılan “Lokma”, haksız yere kazanç sağlayan insanlara duyulan öfkeyi dile getirir. Küçük hesaplar derdinde, âdeta matematik hesabı yapan, “efendilerine” boyun eğen insanların alınyazılarına düşen bu “çapraşık sorun” eleştirilir:

Bir ölümlü yaşantıya sanki neden

Yorgun kavuk sallamalar?

Bir satılmış, unutulmuş, yitirilmiş

BİR LOKMAYA, BİR HIRKAYA Tanrım nedir

Tanrım, nedir bu eğiliş?... (İzmirli, 1963, s.58)

Bir sonraki şiir “Çöllerde”, kitapta yayımlanmadan önce *Kıyı*, *Çatı* ve *İlgaz* olmak üzere üç dergide daha yayımlanır.⁵³ *Kıyı*’da, tıpkı kitapta olduğu şekliyle yayımlanan şiir, *Çatı* ve *İlgaz*’da ufak değişikliklere uğramıştır. 1963 yılının Şubat’ında *Çatı*’da yayımlanan şiirin üçüncü bendinde yer alan “Hep açık ayrıntılar ortasında yokluk” dizesindeki “yokluk” kelimesi, “boşluk” şeklinde görülür. Mart 1963’te *İlgaz*’da yayımlanan halindeyse ilk bentte yer alan “Gecelerdir yıldızlardan hayır yok” dizesindeki “hayır” kelimesi, “ışık”tır. Toplamda üç bentten oluşan şiir, “boşluk, yokluk, karanlık” ifadeleriyle karamsar bir atmosfere sahiptir. Bu dünyada yaşamak, sevgilerden medet ummak, Tanrı’ya yalvarmak, yersizdir. İzmirli, insanın mağduriyetini, alaya kaçmadan, Tanrı’ya sitem ederek dile getirir:

Yine bir damla gün ısımıyor perdelerde

Hep açık ayrıntılar ortasında yokluk,

⁵³ İzmirli, M. (1962). Çöllerde. *Kıyı*, 7, 10; (1963). Çöllerde. *Çatı*, 2, 12; (1963). Çöllerde. *İlgaz*, 18, 7.

Özlem yeşermiyorsa bu kıraç tepelerde

Ne aradık, ne bekledik, ne bulduk?.. (İzmirli, 1963, s.59)

Kısa ve uzun dizelerle oluşturulan iki bentlik, bölümün genel manzarasına uygun bir isim taşıyan “Sis Görüntüsü”, “aydınsı günlerden arta kalmış” ışık almayan zamanlardan bahseder. Kuşkulu bir aşkın bitişi şiirde coğrafi terimlerden faydalanılarak şu dizelerle anlatılır: “Bu Kuzey kutbunda hangi enlem/ Hangi boylamda parçalandı gemi?” (İzmirli, 1963, s.60)

Mübeccel İzmirli’nin şiir defterinden edindiğim bilgiye göre İzmirli “Lânet” şiirini, ilk defa 1961 yılında “Lanetli” adıyla yazmış, şiirin üzerinde epey değişiklik yapmıştır. Bu değişikliklerin bazıları kitapta yer alırken bazıları yoktur. Bu da İzmirli’nin değişiklikleri kitap çıktıktan sonra yaptığını ya da bazı değişiklikleri kitaba dâhil etmediğini göstermektedir:

Güçlüsün, bileklisin, haklısın,

*Güçlüsün, bileklisin, çoktan haklısın*⁵⁴

[...]

Bilirsin, ak olacak

*Nasılsa pâk olacak*⁵⁵

“Elinin karası!..”

*Eli sabıkalı aslan karası/ tescilli kanlı kati*⁵⁶

Yüreksiz, harcanmış eksiketek kız!

*Boşuna yorulma “eksiketek kız”*⁵⁷

⁵⁴ İtalik yazılan bu kısımlar, şiirde yapılan değişiklikleri gösterir. Bu değişiklik, kitapta yoktur. Bkz: “Ekler” bölümü, Ek-2: El yazısından örnekler.

⁵⁵ Defterde bu şekildedir.

⁵⁶ Bu değişiklik kitapta yoktur.

⁵⁷ Defterde bu şekildedir.

Sabunun yetersiz, suyun yetersiz

*Sabunun kesilmiş, suyun yetersiz*⁵⁸

Upuzun saçların! Kısacık aklın!

*Upuzun saçların, güdülmüş aklın*⁵⁹

Güzelim, kirlisin, o yağlıkara

*Güzelim kurbansın, o alnındaki iz yazgında*⁶⁰

Arınıp akmayacak “yüzünün karası!...” (İzmirli, 1963, s.61)

Toplumsal cinsiyet rollerine göndermede bulunduğu “Lânet” şiirinde İzmirli, erkeğin kadına cinsel anlamda yaptığı/yapacağı saldırıların toplum tarafından kabul gördüğünü söyler. “Saçı uzun, aklı kısa” kadınsa, baştan suçlu görüldüğü için ne yaparsa yapsın bu baskıdan kurtulamayacak, toplum normları tarafından birey olma hakkı gasp edilecektir.

“Bütün manasız evliliklere” ithaf ettiği şiiri “Son”, insanların birbirleri için yarattıkları evrenin, zamanla birbirlerinden bir şeyler yitirdikleri yer halini aldığını anlatır. Şiire göre evliliklerde inancın yitirilmesiyle beraber yaşıyor olmanın boşunallığı kalplere düşer, aşkın yerini “gölgesiz, ışıksız umutlar” alır. Birbirinden farklı dize sayılarına sahip dört benlik şiirin her bendinin sonunda yer alan “defa” kelimesiyle ahenk yakalanmıştır. Şiirde “gece-sabah”, “gerçek-yalan” gibi karşıtlıklardan da yararlanılmıştır.

Bir sonraki şiir, “lanetle tüm örtülü dostluklara” ithaf edilen “Borcum Var”dır. Şiirin hem başında hem de sonunda “Fıkara Arkadaşım!/ Sana binlerce teşekkür benden...” (İzmirli, 1963, s.63) dizelerini kullanan İzmirli, “bir simsiyah gün bitiminde” başına gelenlerden güç devşirdiğini anlatır ve gözünü açtığı için de hilekâr dostuna teşekkür eder:

⁵⁸ Bu değişiklik kitapta yoktur.

⁵⁹ Bu değişiklik kitapta yoktur.

⁶⁰ Bu değişiklik kitapta yoktur.

Her aldanişa selam!

Dirilişler getiren her çöküntüye günaydın!

Yaprak dökümlerine merhaba!

Ve düş kırıklıklarına saygılar!.. (İzmirli, 1963, s.63)

Kitabın son şiiri “Kişiliklerimizde Ayırım”, kitap yayımlanmadan önce 1962 yılında *Çatı*’da, kitap yayımlandıktan iki ay sonra ise *Varlık*’ta yayımlanır⁶¹. *Varlık*’ta yayımlanmadan önce şiir üzerinde değişiklik yapılmazken, şiirin *Çatı*’daki haliyle kitaptaki hali arasında sadece ilk bentte farklılıklar görülür: “Ne var, ne yok, gözbebeğimde silin” dizesi, “Pislikleri gözbebeğimde silin” şeklinde değişikliğe uğramıştır. Ayrıca, “Ben nasılsa özgürlüğü yitirilmiş bir köleyim/ Zincir zincir kapınızda/ Sövün, sayın, itin, kakın, çiğneyin...” (İzmirli, 1963, s.64) dizeleri *Çatı*’da yoktur. Bunların yerine şu dizeler vardır: “Kirlendikçe evleriniz çırpı çarpa bir ders verin/ Gücünüzü yalnız bende deneyin...”

Şiir, kendi çıkarları uğruna başkalarını yok sayan, onların emekleri üzerinden bir yere gelmeye çalışan insanlara eleştiri niteliğindedir. Bu insanlar kendilerinden başka kimseyi düşünmedikleri için “yıllarca görevine çalışmaktan çürüyen”leri acımasızca ezerler, kaderin onlar için uzattığı sabahları ellerinden alırlar. Bunun karşısında ezilenin tek şeyi vardır: Kimliği, özü: “Yararlı neyim varsa yararınıza kullanın/ Bırakınız, bende bende kalsın...” (İzmirli, 1963, s.64)

“Düş Kırıklıkları” bölümü, daha çok toplumsal eşitsizliğin yarattığı acının şiirlerini içinde barındırır. Kadın-erkek ilişkilerinde erkeğin, ne yaparsa toplum tarafından aklanması, kadının kendini birey olarak kabul ettirememesi, iyi mevkilere gelebilmek, daha rahat bir yaşam sürebilmek için insanların “efendilere” boyun eğmesi şiirlerin genel temasını oluşturur. Şaire göre böyle bir ortamda insanın var olması anlamsızdır. Tanrı bile bu riyakâr, hilekâr insan topluluğunu terk etmiştir. Haksız kazancın, inancını kaybetmiş ilişkilerin, güvensizliğin sardığı bu evren, sisler içindedir.

⁶¹ İzmirli, M. (1962). Kişiliklerimizde Ayırım. *Çatı*, 4, 8. İzmirli, M. (1963). Kişiliklerimizde Ayırım. *Varlık*, 602, 17.

2.2.2. Kitaplaşmamış şiirler

1960-1970 yıllarında çeşitli dergilerde şiirleri yayımlanan Mübeccel İzmirli, bu yıllar arasında on iki şiir yazmış, fakat bunları kitabına dahil etmemiştir. Dergi taramalarım sırasında tespit edebildiğim bu şiirlerin künyeleri şöyledir:⁶²

İzmirli, M. (1955). İstifham. *Aksekililer*, 14, 2.

İzmirli, M. (1962). Takas. *Ilgaz*, 10, 15.

İzmirli, M. (1962). Yıllardan Sonra. *Ilgaz*, 11, 16.

İzmirli, M. (1962). Ayrı Yollarda. *Kıyı*, 11, 11.

İzmirli, M. (1963). Yanlış Hesap. *Çatı*, 4, 11.

İzmirli, M. (1963). Abant'ta Akşam. *Ilgaz*, 20, 6.

İzmirli, M. (1963). Tedirgin Övgü. *Çatı*, 7, 6.

İzmirli, M. (1963). Uzun Gece. *Dost*, 12, 21.

İzmirli, M. (1963). Kesin. *Varlık*, 610, 12.

İzmirli, M. (1963). Dokusu. *Varlık*, 612, 12.

İzmirli, M. (1964). Abant Akşamında Sen. *Çatı*, 18, 1.

İzmirli, M. (1982). Uyanan Kadın İçin. *Yazko*, 23, 12-14.⁶³

Sürelî yayınlarda yayımlanan ilk şiiri “İstifham”, beş bent halinde 14’lü hece ölçüsüyle yazılmıştır. Hayatı sorgulayan, güzelliklerin kendisine uğramadığını söyleyen şiirde İzmirli, daha ilk şiirinden hüznün şairi olacağını belli etmiştir: “Güneşi, yıldızları ellerimde tutarken / Kör kandil ışığının hasretiyle yanardım/ Baharlar saçlarıma yaseminler takarken / Ben ümidi bir hazan bahçesinde arardım.”

⁶² Şiirleri okuyabilmek için bkz: “Ekler” bölümü, Ek-2: Kitaplaşmamış şiirler.

⁶³ Bu şiir, Mübeccel İzmirli öldükten sonra Afet Muhtemoğlu Ilgaz’ın isteğiyle yayımlanmıştır.

(İzmirli, 1955, s.2) Mübeccel İzmirli şiirin adından da anlaşılabilirceği gibi, mutlu hayatın nerede olduğunu “güneş, yıldız, pınar, yemyeşil vadi, gül” gibi tabiata ait unsurlarla doğaya sorar. Şiirde eski kelimeleri sık kullanması da dikkat çekicidir: serap, hakikat, mutedil, memnu, iptila, hâsıl, ifrat, tefrit, itidal.

İçine düştüğü boşluktan sevgiyle çıkabileceğini düşünen İzmirli, tek bentlik “Takas”ta, insanların sevgiyle birlikte var olabileceğini gösterir. Ona göre “kilidi yosun tutmuş” ağızlardan insanın göreceği bir gülümseme “sevi taşan yüreğini” kendisine getirip hayata tutunmasına yardımcı olacaktır.

Rakamlarla iki bölüme ayrılan “Yıllardan Sonra”, sayıları farklı kısa ve uzun dizelerden oluşan bir şiirdir. Kadının eski aşkıyla yıllar sonra tekrar karşılaşmasının konu edildiği şiirin ilk bölümü, kadının erkeği trende görmesini anlatır. İkinci bölüm, kadın ile erkeğin artık rollerinin değiştiğini söyler. Kadın artık önceleri “ağabey” diye çağırdığı bu erkeğe aynı duyguları beslememektedir. Şair bu durumu anlatırken deyimlerin çağrışım yoğunluğundan yararlanır: “Bunlar neredeydiler evvelce?/ Niğde’ye vardı yolumuz/ Atımız Bor’un pazarında Üsküdar’ı geçti/ Aşk ısmarlama olmuyor harcamışım/ Seve yitire çocuksu düşlerde” (İzmirli, 1962, s.16).

1962 yılında *Kıyı*’da yayımlanan, daha sonra kitaba alınan “Ayrı Yollarda” için İzmirli şiir defterinde değişiklikler yapmıştır. Bu değişikliklerin bir kısmı şiir kitaba alınırken kullanılmıştır:

Düşlerini uzaklardan seziyorum

*Rüyalarını/ isteklerini bu denli uzaklardan çözüyorum*⁶⁴

[...]

Oysa, güçsüzdü kararsız çırpınışın

*Oysa hep yorgundur kararsız çırpınışın*⁶⁵

Aydınlık sabahlara güvenmiyorsun

*Alaca sabahlara güvenmiyorsun*⁶⁶

⁶⁴ Bu dize şiirin ilk yazılan halidir. Bkz: “Ekler” bölümü, Ek-2: El yazısından örnekler.

⁶⁵ Bu değişiklik kitapta yoktur.

[...]

Eriştikçe yıldızlara,

*Eriştikçe gün ortası yıldızlara*⁶⁷

Sen, yüceltimin kutsal çağrısına

*Sense... Çıkışımın o kutsal çağrısına*⁶⁸

Kulak bile vermiyorsun

*Duraklayıp kulak bile vermiyorsun...*⁶⁹

[...]

Arkadaşım! Seni, düşlerinden tanıyorum

*Kimliğini bakışından tanıyorum arkadaşım*⁷⁰

Yaşamınca düşlerimde

Sen, oysaki sen,

*Oysaki sen!.. Ömür boyu ellerimin*⁷¹

En güzel mevsimlerinde bir payım var alınmamış

*Mevsimler ötesinde bir payı var alınmamış*⁷²

Geç erdi, gün kavuştu, fark etmiyorsun...

*Bilmiyorsun, görmüyorsun, fark etmiyorsun...*⁷³

[...]

Belki birçok şeyi kadrince yaşıyorsun,

*Belki birçok şeyi bencileyin yaşıyorsun*⁷⁴

Ama yetersiz inançların, darmadağın

⁶⁶ Bu dize şiirin ilk yazılan halidir.

⁶⁷ Bu dize şiirin ilk yazılan halidir.

⁶⁸ Bu değişiklik kitapta yoktur.

⁶⁹ Bu dize şiirin ilk yazılan halidir.

⁷⁰ Bu dize şiirin ilk yazılan halidir.

⁷¹ Bu değişiklik kitapta yoktur.

⁷² Bu dize şiirin ilk yazılan halidir.

⁷³ Bu dize şiirin ilk yazılan halidir.

⁷⁴ Bu değişiklik kitapta yoktur.

Ne yazık ki yetersiz inançların ve çağdışı⁷⁵

Özlemle yücelen isteklerin güzelliğine

Ve yoksun sevgilerin büyüklüğüne

Ve... Tutsak dalgaların büyüklüğüne⁷⁶

İnanmıyorsun...

Tek bent halinde yazılan bu uzun şiir, karşılıksız bir aşkı anlatır. “Ellerinde bir masal başlamasını” beklerken karşısındakinin “güçsüz, kararsız çırpınışları” âşığı üzer. “Özlemle yücelen isteklerin güzelliğine” erişilememesinin nedeni, sevilen kişinin aşka dair inançsızlığıdır: “Aydınlık sabahlara güvenmiyorsun/ Ben, farkındayım nice mutlu olduğumu/ Eriştikçe yıldızlara/ Sen, yüceltimin kutsal çağrısına/ Kulak bile vermiyorsun” (İzmirli, 1962, s.11)

Gök Katında Kaza çıkmadan bir ay önce, Nisan 1963’te *Çatı*’da yayımlanan “Yanlış Hesap” şiirini Mübeccel İzmirli, defterinden edindiğim bilgiye göre 1961 yılında yazmıştır. Defterine eklediği son dize, kitapta yoktur:

Er-geç yarım koyacak öykümüzü

Er-geç yarım koyacaktı öykümüzü

Koydu.....⁷⁷

“Şiirlerin anlatmaması gereken dize, ozanların söylememesi gereken türkü” gibi gördüğü bir aşkın “tanrıca düşürülmüş hesaplar”la sona erdiğini anlatan bu şiir, alın yazısına vurgu yapar. İnsanların kaderlerine çizilen bu örgüden kurtulmalarının mümkün olmadığını söyleyen şiir, aşk öykülerinin hep yarım kalacağını anlatır.

Doğayı şiirlerinde genellikle karanlık, puslu bir manzarayla tasvir eden Mübeccel İzmirli, üç bentten oluşan “Abant’ta Akşam” şiirinde aksine canlı ve renkli bir doğa çizer. Akşam olunca umut tazeleyen bir masalmışçasına şenlenen doğa, duyulmamış

⁷⁵ Bu değişiklik kitapta yoktur.

⁷⁶ Bu değişiklik kitapta yoktur.

⁷⁷ Bu ekleme kitapta yoktur.

ezgileri dillendirir. Şarkıların söylendiği dağlarda, kulakların “erkekçe nara”yı aradığını söyleyen şair, Köroğlu ve Karacaoğlu’na değinir. Karacaoğlu’nın “Elif” şiirinin “”İncecikten bir kar yağar/ Tozar Elif Elif deyi...” dizelerini değiştirerek “Abant’ta Akşam”da kullanır:

Çam dallarında erce yankılar Köroğlu’nda...

Bir ince hayal gölgelerde, Elif... belki “inceden!”

Nal seslerince “Hey!.. Hey!..” bekliyor gibi, dağ

yollarından...(İzmirli, 1963, s.6)

“Uludağ konuklarına” diyerek Uludağ’ı ziyaret edenlere ithaf ettiği, tek bentlik uzun şiir “Tedirgin Övgü”, “insan hüznü yüklü sayrılar evinde yatan bir hastanın” duygularını dile getirir. Yalan ile gerçeğin bir arada olduğu, “esmer çam gölgeli” sayrılar evinde yatan hasta için hayatta her şey eksiktir. “Şeftali bağlarında şarkılar yarım, ezik/ Ölen Ölen şi’rimde yeşil bir zaman öyküsü/ Çekirge kursağında dut dalınca mutluluk/ Diken durdu kestane bahçeleri.../ Soğuk ellerim bu kez” (İzmirli, 1963, s.6) Aklını ve duygularını eskisi gibi kontrol edemeyen hasta için Bursa “yeşili yorgun, yeşile özge” hüznlerle dolu bir yerdir. İzmirli, bu ruh halini anlatabilmek için Ahmet Hamdi Tanpınar’ın “Bursa’da Zaman” şiirindeki bazı dizeleri değiştirerek kullanır. “Bursa’da Zaman”da mekânın tarih ve zamanla birleşen görüntüsü, “Tedirgin Övgü”de şaire haz değil acı verir:

Bu uzak ve eski beldeden cüda kalan

Bu yalan! Bu gerçek! Bu umut evi!..

Ne Osman türbesinde tarih dinlerim bu kez

Ne Eski Cami Avlusu’nda Tanpınar’lı akşamı

Şeftali bağlarında şarkılar yarım, ezik (İzmirli, 1963, s.6)

“İstenmeyen bir serüven peşinde dünyaya gelen” insanların sevgiye doymak yerine daha çok hiçliğe sürüklenmesini konu edinen “Uzun Gece”, Tanrı’ya sitemin dillendirildiği şiiridir. İzmirli şiirde “en saklıca dualarının gerçeği” olduğunu bildiği Tanrı’ya, mağduriyetini dile getirebilmek için hesap sorar. Dolayısıyla şiirde diniyle bütünleşmiş bir insan halini almaz:

Ey, her yerde var olduğu söylenen duy!

Dinle bizi!

Eğil biraz yer katına büyüksen...

Kuşkumuz yok, en saklıca duaların gerçeğisin

Amma neden?.. Amma neden?..

Amma neden duymuyorsun

İnanđımız en ulu gerçeksen?.. (İzmirli, 1963, s.21)

“İnançları çıplak dal uçlarına asılı kalan gençlerin” tek bir isteğı vardır, o da “özlenen iklimlerden mevsimlerin” gelmesidir. Mübeccel İzmirli şiirinde, bir türlü gelmeyen bu baharla birlikte yokluğun, hiçliğin altını çizmek istercesine doldurulmayan noktalar bırakır:

Bir bahar istiyoruz

Bir bahar istiyoruz ki hakkımız, en hakkımız

Bir bahar istiyoruz: Adandığimiz.

.....

.....

..... (İzmirli, 1963, s.21)

İki bentlik kısa şiiri “Kesin”, umudun hüznü ile harmanlandığı bir şiirdir. Doğanın yeşilinden, kuşların mevsimlik göçlerinden bile umut devşiren şair, “her aşk mevsiminde bitmeli” diyerek hayatın acı yanının da nasıl olsa bir gün gelip insanı bulacağını söylemeye çalışır.

Mübeccel İzmirli, 1963 yılında *Varlık*’ta yayımlanan “Dokusu” şiirini, defterine şu şekilde yazmıştır:

Gölgelerden bir ince tüy dalgaları

*Bir ince tüy, sessizce gölgelerden*⁷⁸

⁷⁸ İtalik yazılan bu dizeler, Mübeccel İzmirli’nin defterine yazdığı halidir.

Karanlığa... en inceden, gürültüsüz

Geceye... Bir umuda, bekleyişe...

[...]

Çocuksu bir bakışın gerçeğinde sır

Yıpranmış bir bakışın gerçeğinde sır

[...]

Özlemse maviler akşam saatlerinde

Umutsa beklenen akşam saatlerinde

Dinlenir mavi gözbebeklerinde yorgun

Dinlenir eski gözbebeklerinde yorgun

[...]

Bir ince gözyaşı pırıltısı var...

İnceden, bir yaz gülünün ıslaklığı var...

Üç bent şeklinde yazdığı şiirinde İzmirli, aşkı hem sevinciyle hem de hüznüyle birlikte anlatır. Aşkın verdiği heyecanı “akçıl şarkılara” benzeten şair, ansızın gelip saygıyla yaşanan bu duygunun bir gün yerini “ince gözyaşı pırıltısına” bırakacağını söyler.

“Abant Akşamında Sen” şiirinde, anıların henüz “uzak çağlar ardında” kalmadığı bir zamanda, bir akşam vaktinde hatırlanan sevgili ve ona duyulan özlem anlatılır. Sevgiliden uzak zamanlar hevesin kalmadığı, şarkıların sustuğu, arkadaşların yitirildiği bir cehennemdir. Şair, sevgilinin bir var oluş sebebi olduğunu vurgulamak istercesine birkaç dizeyi tamamen büyük harfle yazmıştır:

BİR YORGUN KAÇIŞ BU, SEN HAKLIY-

MIŞSIN

BEN SENİNLE KADIN, SEN'LE ŞAİRİM

[...]

Bitmiş özlemlerimde tüm hevesler

Bende... BİR GERİYE DÖNÜŞ VAR GİBİ... (İzmirli, 1964, s.1)

1982 yılının Temmuz’unda ölen Mübeccel İzmirli’nin Afet Ilgaz’a yazdığı “Uyanan Kadın İçin” şiiri, aynı yılın Eylül’ünde *Yazko Edebiyat*’da yayımlanmıştır. Yedi bentten oluşan bu uzun şiir, Ilgaz’ın ne tür zorluklardan geçtiğine, “saldırgan çevresiyle” mücadele edebilmek için “kirman kuşanmış çıplak, zırhsız bedeniyle” neleri göze aldığına değinir. Onun savaşçı kimliği, İzmirli’nin dizelerinde doğayla birleşir:

Narların sevda ile çatladığı bahçelerde

Gizemli fısıltılar

Tropik gülüşünün

Uzak çoban ateşleri tutuşuyor

Ansızın ve ansızın

Dallar bilinçle eğiliyor birbirine

Yapraklar, tohumlar, özsular birbirine

Eğilip fısıldıyor

Çağın prangalı efsanesini. (İzmirli, 1982, s. 13)

2.2.3. Yayımlanmamış şiirler

Mübeccel İzmirli’nin tespit edebildiğim on bir adet yayımlanmamış şiiri bulunmaktadır.⁷⁹ Şiirlerin isimleri şöyledir: “Ozan Tutkusu”, “Vefa Bozacısı”, “Kaybeden Kazanıyor”, “Pastel Yapı”, “Uzak Acı”, “Uyumsuz”, “Abstre”, “Güzellik”, “Aşkın Sonu”.⁸⁰

“Ben senin için” notuyla başlayan “Ozan Tutkusu”, bir şaire duyulan sevgiyi anlatır. Âşığın dileği, sevgilinin evreninde bir yıldız olmaktır:

⁷⁹ Bu şiirlere Fatma Defne Ilgaz aracılığıyla edindiğim Mübeccel İzmirli’nin şiir defterinden ve Ömer Lekesiz’den aldığım evraktan ulaştım.

⁸⁰ Fatma Defne Ilgaz, daha sonra bu şiirleri yayımlamayı düşündüğü için onun aracılığıyla bulduğum dokuz şiirden tezimde sadece üç tanesine yer verebileceğim: “Ozan Tutkusu”, “Vefa Bozacısı”, “Güzellik”.

Evreninde bir yıldız olmalıyım
Kayan, uzaklaşan maviliklerce...
Ve gönölce, Hakça, tutkuca büyük
Dilekler geçmeli umutlarından
Dudaklarında dua olmalıyım...

Karanlığın kapalı gözlerinde
Mutluyum, sabaha inanan ben,
Göksel müjdelerle ne istiyorsan
Yarınlarla, yarınlarla doluyum...

Sen gözleri tesadüfen göklerde
Tanrısal düşlere dalmış ozan
Düşleriyle doğuştan sarhoş adam
Bekle, dur, kapama gözlerini!..
Sönmüş bir gezegen ışıyacaktır
Dudaklarımla bahar üflediğim
Düşlerinde belki sabah olamadan...

Ben senin hislerine doğmuş
Evreninde bir yıldız olmalıyım
Dilekler geçmeli umutlarından
Kayan, uzaklaşan maviliklerce

Dudaklarında dua olmalıym...⁸¹

“Rauf” a diye hitap edilen, 1960 yılında yazılan “Vefa Bozacısı”, Laleli’de dönemin bilinen mekânlarından Günseli Pastanesi’nde geçen bir aşkın öyküsünü anlatır. “İki küçük kâtip” in pastanede “evcilik oynadığı” yıllar, hikâyeleştirilerek dile getirilir:

Bir pastahane vardı, hatırlar mısın?

Bulvarın Saraçhane yakasında

“Günseli” diye?..

Acemi tutkumuzu utanırdık da söylemeye

Az ışıklı duvarların gerisinde

Arkadaşız derdik...

Ayıp gelirdi, güç gelirdi evi atlatması,

Yok, sevişmenin de o türlüünü bilmezdik ya

Sonra limon çiçekleri

Ve som altından bir halkanın

Zırlı namus güvencesinde

Öğrendim hilekârca sevinmesini...

Akşam, işte... onsekizotuz sularında saatlerin

Düşerek karanlıklara

Örümcekli korkulardan

Sana “allahısmarladık”, derdim

İstemeye istemeye...

⁸¹ Bkz: “Ekler” bölümü, Ek-2: El yazısından örnekler.

İkimiz de küçük kâtip
(Yani işçi!), bir zamanlar,
Ah, ne dolaplar çevirirdim mösyö jak’a
Saat onyediden önce bıraksın diye...
Sonra üstümde karlar birikir
Ayaklarıma sular dolar koşmaktan
Yenikapı’dan genellikle
Yenikapı’dan, Yenikapı’dan gelirdim ekseriye.
Morarmış yüzümle, içimle, ellerimle
Her yerim sızlarcasına
Her seferinde benzersin kuşkularla
Girerdim içeriye...
Bir anlayışlı adamdı garsonumuz
Bilirdi, evcilik oynar gibi
Hüznü denediğimizi
Ki... boş saklama telaşında dipteki masamızı
Sen gözlerinde kaygılarla
Ve çocukça yangınımız ellerinde
Isınsın diye tutardın ellerimi
Susardın, titrediğini anlarım diye...
Bir tütsü dalgalanırdı havada
Yavaştan pikapta “Mofazenia”
Aklında hani hep o saatlerde

Onu bizim için çalarlardı

Ve yarınlar çiçeğe dururdu hep...

İçtiğimiz çayda...

Geçen gün yolum düştü de gördüm

Vefa bozacısı açmış yerinde,

Ben... evlendim..., çoktan ayrıldım...,

İki kızın olmuş senin,

Çocukluk aşkımız, rüyalarımızla GÜNSELİ'nin

Şimdi yeller eser yerinde... ⁸²

Evrenin bir yanılgılar yeri olduğunu söyleyen “Güzellik”, İzmirli’nin yaşamayı sorguladığı şiirlerindendir:

Bir yerde kul..., bir yerde şeytan,

Bir bilinmeyen çağda belki Tanrı,

Bir yerde hem var eden

Ve hem de var olan...

Ağrılar geceler boyu güllerle

Düşen zamana bir bir avucumuzdan

En kopuk inançların dilinde kan ağlayarak

Ezilen bir yürek gibi vururken,

Önemli değil artık

Ne sevgi,

Ne yaşamak,

⁸² Bkz: “Ekler” bölümü, Ek-2: El yazısından örnekler.

Ne ölüm,

Ne kin,

Bir yerde hepsi yalan...

Evrende en ala gerçek yanılgılardır...

Öncesi boş,

Sonrası yok.

Hikâyesi çok eski bir zamandan.....⁸³

Mübeccel İzmirli'nin şiir defterine bakıldığında sayfa aralarına kendi yazdığı dörtlükleri, sevdiği yazarlardan alıntılacağı cümleleri yerleştirmeyi sevdiği görülür. Bunlardan biri de sevmenin saadet olduğunu söylediği “Sen”dir:

Rüyalarımda doğdun, aşkımda tüteceksin,

Hülyalarımın doldun, ömrümle biteceksin

Seni sevmek saadet, ayrı düşmek felâket

Saadetim bil ki sen ömrüme yeteceksin⁸⁴

Ömer Lekesiz ile edindiğim iki şiirinden ilki “Dipnot”un yazılış tarihi belli değildir. Mübeccel İzmirli şiirde, anlam veremediği evreni sorgular:

Geçip gidiyor bir sandal yine

Bilmeden denizin ve neyin ne olduğunu

Geçip gidiyor zaman

Denizin üstünde bir sandal ve denizciyle

Geçip gidiyor her şeyler bak

Deniz benzeri kaygan bir ortamda

⁸³ Bkz: “Ekler” bölümü, Ek-2: El yazısından örnekler.

⁸⁴ Bkz: “Ekler” bölümü, Ek-2: El yazısından örnekler.

Kimsesiz bir insan sadeliğiyle

Bir sandal bir denizci bile değilsek

Denizi yoğuran ve yön veren birisi değilsek

Nasıl kurmuş oluruz bu evreni ellerimizle

Nasıl kurmuş oluruz

Yanyanalığımızı büyük bir özenle

Şimdi doğduğum köylerde

Ben ki birçok köyde aynı zamanda doğmuşum

Bin bir ananın bir anda doğurduğu

Sonsuz acı külleriyle çevrelenen bir ülkede

Güneş kara gömlekli bir süvaridir

At sürüp mahmuzlar vurduğu

Hiç baban oldu mu senin

Sende fazla olan

Hiç baban oldu mu senin

Tarihsiz çocukluk günlerini dizginleyen

Biraz ekmek biraz tuz olan baban

Biraz ekmek ama daha çok tuz

Senin yeni bir bakışınla

Yepyeni deyimle okyanus olan

Aslında benim geniş tuttuğum havuz

Ben nerde ölürsem öleyim

Gidip bakın ölüm köylerdedir

Ki ne yaşadım sa bireysel tarihimde

Sevincim ve üzuncüm köylerin düşüyledir

Zamanı kirlenmemiş bir anlatımda

Hayatın gizini emmeden henüz

Emmeden ruhun ödlar karışımı şerbetini

Aklımla mezara girmeden henüz

Tutsak etmeden bin güneşi bir zındana

Düşler üretmeden bir kuru yapraktan

Bir kuru yapraktan ormanlar çıkarmadan

Ormanlarda yangını

Yangından kıvılcımı

Kıvılcımdan göz ateşini

Gönül ateşini

Aklın ateşiyle yanmadan henüz

İtilmişim bir kavganın ortasına

Kavgalardan damıtmışım kendimi

Kumdur her şey

Her şey kum

Her şey ufalanmış ve incelmiş

Tanrının yarı açık kalmış

Bir elinden dökülen uçurum

Günlerle soyunup günlerle gözlüyorum kendimi

Derin ve sarımtırak bir aynanın ötesinden

Bir gök taşına

Bir buzul dağa bakar gibi

Uzak bir bildik duyarlılıkla yaşayıp gittiğimiz

Ellerimle yoğurduğum katı bir anlamda

Ellerim ki durup saygıyla selamladığım

Ellerim öteden beri gök katında

Nasıl başlamış ayaklarımın sürüngen çığırışması

O kimsesiz ve yoğun bir kalabalıkta

Gözlerini hiç kullanmayan

Gündüzsüz ve çetin bir yer altında

Yüzümü ve saçlarımı ovdukça

Kükreyen bir ilk bahar selini durduruyorum

Dışlerimin hangi elmalarda kalmış izi
Yeri göğü ve en çok kendimi kaplayan
Bir elma çekirdeğinden ormanlaşıyorum

Bir kefesinde her zaman terazinin
Evreni ve anlamı imbikleyen
Acının anayurdu ve sözcüsü gözlerim

Zamanla usumla ve benimle yücelen
Hep bendim sorun kökeni bütün olayların
Yoz bir yaratık bayraksız bir liman
Ne ürettiyse buhurdanlardan ve büyülerden
Bedenimle boyuna yabancılaşan

Günlerle soyundum günlerle yundum arındım kaç kez
Zaman bir yosma ki omuzlarıyla gülen
Kaç zembil taşıdım kaç yabancı ülkeye
Hep eli bol döndüm hep bendim eksilen

Uyuyan bir gül de bağlar geceyi
Susan bir kuş da
Birden bire ısrır yer ve insan
Yitmiş yedi şiirin acısıyla

Ki bir yumuşak düşünce midir bir uçurtmadan

Bir bakışla geleceklere uzanan

Ağaçta dal dalda yaprak yaprakta zaman

Görürsün titreştiklerini saydam bir ağıdan

Geçip kırkınıcı tayfin içinden varınca bir umuda

Göster ki görelim ey us boyutlarını evrenin

Sessizliğin ve kimsesizliğin göz kamaştıran eleştirisini

Çünkü ben kendimle dört yanımdan kuşatılmış bir ülkeyim

Belki ben birkaç alevden soluk birkaç damla kan

Ama topraktan doğrulup gelmeyim

Dersin

-Dün gelsem gitmiş olurdu bu gemi

Nasıl bugün de yoksa

Bir diğeri şiir ise “Unutulmuş Bayraklar”dır. Mübeccel İzmirli’nin imzasının altında yazan tarihe göre 1973 yılında daktiloya yazılan şiir şöyledir:

Çekerek en umutsuz zaman atını

Aklın raflarından atladım ve kaçtım.

Dünsüz ve yarınsız.

Bir ormandım kendimle sulanan ve büyüyen

Köpek ulumalarıyla kan ve leş

Ormandım ağaçla ve toprakla zamansız

Beni bana anlatan bir yaftadan

Okuyordum yitikliğin yazgısını

Düşten ve gerçekten arınmış

Babür'süz Tuluy'suz bir evrendi

Ey oğul her şeyleri süren dal

Şiirsiz bir evrendi ruhumu zorlayan

Gördüm ki tanrı da unutmuş ormanda bayraklarını

Kuşkusuz bir izdim insan karanlığında

Yolları ve çığırılar ısıtan

Yangındım saran can konaklarını

Derinliktim ilk insanın çektiği çizgide

Kor'dum uzunlukların tutuşturduğu

Akılla ölmüştüm bedenle ölmekten öte

Usulca ve şavk içinde ağmıştım

Süt akından üreyen yeşille

Kanımda boğulduğum ve kendimle dolan bentte

Ses yükselir kuytuların diliyle:

-Vakt'erişir, olmaz olur.

İnsan salar sevdasını yere göğe.

Ey yalazlı zaman geçer

Tohum çatlar akıllarda yumak yumak

Dağ yürür

Bir aydınlık devinmesidir tanrının öpüşme

Duyanlar görür

Kitaplar büyür.

2.3. Çocuk Kitapları

Türk edebiyatında daha çok şiirleriyle ön plana çıkan Mübeccel İzmirli'nin iki de çocuk kitabı bulunmaktadır. Bunlardan biri *Mavi Çamlar Ülkesi*; diğeri ise *Ay Kız ile Gün Oğlan*'dır.

Tezin bu bölümünde yazarın ismini verdiğim çocuk kitaplarının yapısı, dil ve anlatım özellikleri, görsel bir uyarıcılığı olan resimlerin kitaptaki yeri ve çocuklara verilmek istenen iletiler incelenecektir.

2.3.1. Mavi amlar lkesi

Mavi amlar lkesi, Mübeccel zmirli'nin ölümünden tam bir yıl önce, Temmuz 1981 yılında yayımlanmıştır. Kitap, May Yayınları “yıldız kitaplar ocuk dizisi”nden çıkmıştır. Bölümlere ayrılmadan 90 sayfa halinde yazılan kitap resimlerle desteklenmiştir.

2.3.1.1.zet

eşit çeşit insanların yaşadığı bir köyde Veli Dayı adında iyi niyetli, yardımsever biri yaşar. Veli Dayı'nın kendinin tam aksi kötü huylu eşi vardır. Bu “rahatlık vermeyen, i amayan” kadın, Veli Dayı'ya ne kadar acımasızsa davranırsa davranсын Veli Dayı iyi olmaktan vazgeçmez. Köyde Veli Dayı'yı, dedikoduya daldıklarında yarım kalan işlerini tamamladığı için en çok kadınlar sever. Onu gerçekten sevenlerse, çocuklardır, çünkü Veli Dayı ocukların masalcı babasıdır. Veli Dayı günün belli bir saati olmaksızın sürekli çocuklara masal anlatarak, onlarla oyunlar oynayarak zaman geçirir, kendi çocukluğuna döner. Köyün erkekleri tarla sürmek, odun toplamak gibi işleri yaptırdığı için; hayvanlarsa kendilerini koruduğı, beslediğı için Veli Dayı'yı çok sever.

Köyde âdeta bir ermiş gibi grlen Veli Dayı, köyün yoksullarına yardım edebilmek için hayvanları çok sevmesine rağmen zaman zaman avlanmaya çıkar. Bu yönüyle Hızır gibi bir adam olan Veli Dayı'nın tek kusuru, kendi işini halletmemesidir. Bunun nedeni de ne yaparsa yapsın bir türlü verim alamadığı topraklarıdır. Veli Dayı ne zaman tarlasında çalışsa bir felâket gelip bütün emeğini alt st ettiğı için artık çalışmayı bırakır, üretme tutkusunu köyün insanlarına yardım ederek tatmin eder. Veli Dayı'nın kendisine çok benzeyen bir oğlu ve kızı vardır, ne yazık ki Veli Dayı onlarla da yeteri kadar ilgilenmez. Bütün ilgisi ve sevgisi, tek dostu, kpeğı Karaburun'adır.

Veli Dayı'nın yaşadığı bu köye kimse gelip gitmediğı, halk da neredeyse köyden hiç çıkmadığı için köy, dış dünyaya kapalı bir yerdir. Öyle ki kırk yılda bir köye biri gelse ve elinde yazılı bir şey olsa köylü büyük bir heyecanla atılıp okur, yazılanları tartışmaya başlar. Köyün kahvesinde yapılan bu tartışmalar bir gün Veli Dayı'nın eşi

tarafından sona erer. Kadın, bu toplanmaların Veli Dayı'ya iyi geldiğini anlayınca ne yapar eder, artık erkeklerin orada toplanıp keyifli zaman geçirmelerinin önüne geçer.

Eşinin can sıkıcı davranışlarına dayanamayan Veli Dayı artık huzuru doğada arar ve her gün can yoldaşı Karaburun ile dağlarda gezmeye başlar. Günlerini ormanda, perili dağ eteklerinde geçiren Veli Dayı'nın başına bir gün acayip bir olay gelir. Renk renk çiçeklerin, mavi çamların uzandığı bir dağ eteğinde uzanıp doğanın sesini dinlerken saatin geç olduğunu, karanlığın çöktüğünü fark eder. Tam kalkıp gideceği sırada derinlerden bir ses kendisini çağırır. Issız dağlarda kimsenin yaşamadığını bilen Veli Dayı korkar, çok geçmeden küçük boylu bir ihtiyarın kayalıklardan tırmandığını görür. Görünüşüyle tedirgin eden bu ihtiyara Veli Dayı, sırtındaki fiçıyı taşıması için yardım eder. Bu arada gidilen yoldan da korkmaya başlar. Tuhaf gürültüler, iniltiler, sık ağaçlarla sarılı mavi çamlar gören Veli Dayı'nın tedirginliği devam eder.

Veli Dayı içinden bu adam kimdir, nereye gidiyoruz, niçin konuşmuyor diye sorular sorarken bir yere gelirler. Burası, yanındaki ihtiyar adam gibi insanların olduğu bir yerdir. Kılık kıyafetleri, beden yapıları farklı olan, söyledikleri şarkıları bile anlamadığı bu insanlar Veli Dayı'ya oldukça tuhaf fakat bir o kadar sevimli görünürler. O ara birlikte geldiği ihtiyar, taşıdıkları fiçidaki kırmızı renkli, tuhaf kokulu içkiyi oradakilere dağıtmaya başlar. Veli Dayı da çok geçmeden merakından bu içkiden içer ve tadına hayran olduğu içkiyi büyük bir keyifle içmeye devam eder. Artık içecek hali kalmadığında olduğu yere yığılır kalır.

Veli Dayı uyandığında kendini, evine gitmek üzere olduğu mavi çam ağacının altında bulur. Yaşadıklarının hayal mi gerçek mi olduğunu anlamlandıramayan Veli Dayı olanları düşünmeye başlar. Bir an gözü tüfeğine ilişir. Kendi tüfeğinin yerine, kararıp küflenmiş bir tüfek görünce ve Karaburun'u da bulamayınca olanların o köydeki küçük insanların işi olduğunu düşünür. Köpeğinin kaçırıldığı düşüncesine dayanamayan Veli Dayı hesap sormak üzere yerinden kalkar fakat bedeni zor hareket eder; çünkü daha da yaşlanmıştır. Veli Dayı'nın kendi gibi etrafı da değişmiştir. Dibinde yattığı mavi çam solmuş, kuru dereye sular akmaya başlamıştır. Dizleri sızlaya sızlaya o garip kılıklı insanların olduğunu düşündüğü yere gelen Veli Dayı, bir şaşkınlık da burada yaşar. Dün içki içip dans ettikleri yerin üzerinde kocaman

kaya vardır. İçine sinmese de köyüne doğru yürüyen Veli Dayı'ya yolda gördüğü hiçbir şey, insanlar da dâhil tanıdık gelmez.

Veli Dayı bir şaşkınlık da köyüne girdiğinde yaşar. Kasaba haline gelen köyde kimse Veli Dayı'yı tanımaz. Veli Dayı da köyünde eskiye dair bir şey bulamaz. Harap olan evi terk edilmiştir, ailesi ise ortalıkta yoktur. Evde sadece yaşlı bir köpek vardır.

Durumu anlayamayan Veli Dayı ağlayarak ailesini aramaya koyulur. Eskiden gittiği kahveye gider ve orada, tabelasında ne yazdığını anlamadığı bir yerin açıldığını görür. İçerisindeyse ülkesini yönettiği hakanın değil, başka bir liderin resmi vardır. Halk da o eski miskin halk değil, coşkulu, dünya sorunlarıyla ilgilenen bir halk haline gelmiştir.

Veli Dayı etrafındakilere neler olduğunu sorarken kucağında bebeğiyle bir kadın yaklaşır. Veli Dayı'nın kızı olan bu kadın, babasının yirmi beş yıl önce gittiğini, bir daha dönmediğini söyler ve başından geçenleri anlatmaya başlar. Veli Dayı ağlayarak kendisinin aradıkları kişi olduğunu anlatır. Kızıyla kucaklaşan Veli Dayı'nın yanına ağacın dibinde oturan, adı Veli olan çocuk da gelir. Çocuk, Veli Dayı'nın oğludur. O sırada kasabadakiler Veli Dayı'ya inanıp inanmamakta tereddüt yaşarken babasının arkadaşı Bekir Çavuş gelir, Veli Dayı'yı iyice inceler ve onun olduğunu onaylar.

Başından geçenleri anlatan Veli Dayı'ya kasabadakilerin bir kısmı inanırken diğer kısmı kuşkuyla yaklaşır. Bu sırada yörenin en akıllı insanı Arif Hoca oradan geçer. Onu Veli Dayı'nın yanına götürürler. Veli Dayı'yı tanıyan Arif Hoca onun bir doğaötesi olay yaşadığını, halkın ona inanması gerektiğini anlatır. Yöre hakkında araştırmaları da olan Arif Hoca, Veli Dayı'nın gittiği o perili dağlar üzerine de araştırma yapmış, hatta büyüldüğüne inandığı bu dağlara "Mavi Çamlar Ülkesi" demiştir. Ona göre bu dağlara yerleşen ilk insanların ruhları, her yirmi beş yılda bir toplantı yapar, eğer yolunda gitmeyen bir şey olduğunu görürlerse köylülerden birine zarar verirler. Bu sefer de ceza Veli Dayı'ya kesilmiştir; o tam yirmi beş yıl boyunca uyuyakalmıştır.

Veli Dayı bu günden sonra yeni hayatına alışmaya çalışırken önce Karaburun’u kendisine getirir. Evinde gördüğü yaşlı köpek Karaburun’dur. Hayvanın belleğini uyararak onun hayata tutunmasını sağlar. Sonra az sayıda kalan arkadaşlarıyla her gün bir araya gelmeye başlar. Büyük savaştan önceki dünyayı en iyi bilen insanlardan biri olduğu için gençlerin de ilgisini çeker.

Aradan on yıl daha geçer. Eğitim alan çocuklar Veli Dayı’nın yaşadıklarının gerçek olmadığını, bilimin bunu kabul etmediğini söyler. Hatta bunu kanıtlamak için bir grup çocuk toplaşır perili dağlara gider. Büyük bir neşe içinde güle oynaya giden çocuklar döndüklerinde çok sessizdirler. İçlerinden Dursun uçuşuma düşmüş ve yaralanmıştır. Ertesi gün yaralanan çocuğun babası İlyas Efendi kahveye, elinde Veli Dayı’nın perili dağlarda içki içtiği şarap çanağı ile gelir. Dursun’un anlattığına göre tam çanağı alacakken biri “Alma!” diye bağırır ama kim olduğunu göremez, tam o sırada da yuvarlanır.

Çocuklar o günden sonra kasabada kalmak istemez, okulun açılmasına henüz vakit olmasına rağmen şehre geri dönerler ama bilimin ışığında bu olaya bir daha yaklaşacaklarına kendilerine söz verirler.

Bu olaydan sonra kasabada herkes daha iyi huylu, üretken olur. Bir süre sonra Karaburun ölür. Veli Dayı onu evin bahçesine gömer. Karaburun’un mezarı üstünde sayısız mavi çam yükselir.

2.3.1.2. Yapı

Hâkim bakış açılı anlatıcı tarafından yazılan *Mavi Çamlar Ülkesi*, üç dönüm noktası üzerine kuruludur: Veli Dayı’nın perili dağlarda geçirdiği yirmi beş yıl, köye dönüşü ve köydeki çocukların perili dağa giderek Veli Dayı’nın başından geçenleri açıklamaya çalışmaları.

2.3.1.2.1. Zaman

Zaman, kitabın başında “yazın son günleri” olarak gösterilir, net değildir. Veli Dayı’nın perili dağlarda geçirdiği yirmi beş yıl sonrasıysa, ülkede padişahın yanı sıra halkın da söz sahibi olması için meclislerin kurulduğu zamana denk gelir.

2.3.1.2.2. Mekân

Mübeccel İzmirli kitapta mekân olarak bir köyü seçmiş fakat köye dair çok bilgi vermemiştir. Köyde erkeklerin toplandığı kahve sadece, “[...] önünde kocaman, ihtiyar çınar ağaçları”yla gösterilmiştir. Veli Dayı’nın yattığı perili dağların çevresiyse, işitme ve koklama duyularından yararlanılarak şu şekilde anlatılmıştır:

Ağzı kapkaranlık derinleşen korkunç bir uçurumun kıyısında masmavi çamların uzandığı, aralarında renk renk çiçeklerin açtığı kadife gibi bir çimenliğe uzanıverdi. [...] Çamların kendine özgü reçine kokularıyla mavimsi görünümüleri ve birbirleriyle fısıldaşır gibi titreşimleri bulunduğu ortamın düşsel güzelliğini pekiştiriyordu (İzmirli, 1981, 29).

Bunların haricinde Veli Dayı’nın ihtiyar adamla gittiği yolda gördükleri hayal mi gerçek mi olduğu belli olmadığı için fantastik mekân olarak gösterilebilir:

Dereler, tepeler, suyu kurumuş göller aşır bir kez daha sarp kayalıklarla çevrili bir düzlüğe vardılar. Sağda solda başka uçurumlar görünüyordu. Bunların da çevresi sık ağaçlarla, mavi masmavi çamlarla sarılmıştı. Dalların arasından yıldız dolu bir avuççuk gökyüzü parçası güçlülükle görülebiliyordu (İzmirli, 1981, s.33)

2.3.1.2.3. Karakterler

Veli Dayı

Veli Dayı, kitapta hakkında en çok bilgi verilen karakterdir; dürüst, temiz, namuslu, utangaç, kendi halinde biridir. Yörenin kurucusu Murat Bey zamanında yiğitliği, savaşçılığı, yürekliliği ve hakseverliğiyle tanınmış ünlü aile olan Horasanlı Veliler’in soyundan gelir. Fakat soyuna yakışır bir şekilde cengâver bir yanı yoktur. Uysal, barışsever biri olduğu için kan dökmekten, kavga etmekten hoşlanmaz. Kendini unutturmasına herkesin yardımına koşar. Kimseye kızmadığı, öfkelenmediği için köyde onu ermişe benzetirler. En büyük kusuru, işlerine olan vurdumduymazlığıdır.

Veli Dayı’nın Eşi

Veli Dayı’nın eşiye, onun aksine canavar, kötü huylu ve cadaloz bir kadındır. İsmi verilmeyen kadın, kitabın sonunda ölür.

Veli Dayı'nın Çocukları

Veli Dayı'nın bir kızı, bir de oğlu vardır. Büyüdüğünde adını Veli olarak zikreden erkek çocuk, tıpkı Veli Dayı gibi insanları, doğayı, hayvanları sever. Nitekim kitabın sonunda o da bir ermiş gibi yaşar. Veli Dayı yirmi beş yıl sonra köyüne döndüğünde ismini öğrendiğimiz kızı Kezban ise, hayaller kuran, ağırbaşlı, olgun bir çocuktur. Evli ve bir çocuğu vardır.

Karaburun

Veli Dayı'nı en yakın arkadaşı, büyük bir sevgiyle bağlı olduğu köpeği Karaburun'dur. Karaburun kitapta, Veli Dayı'nın eşinden sonra ölen ikinci karakterdir.

Veli Dayı'nın Köylüleri

Veli Dayı'nın çekirdek ailesinin dışında yer alan karakterler şöyledir: Aydın, insanlara yararlı olmayı seven köy öğretmeni; köy kahvesinin sahibi Zeynel; yöre üzerinde çalışmalar yapan adıyla müsemma Arif Hoca; perili dağlara giden çocuklardan Dursun ve babası İlyas Efendi. Bu karakterler hakkında kitapta detaylı bilgi yoktur.

Perili Dağlarda Yaşayanlar

Kitapta Veli Dayı'dan sonra hakkında geniş bilgiye yer verilen karakter, perili dağlarda yaşayan ihtiyardır. Geniş omuzlu, göbekli bu ihtiyarın boyu en fazla iki karıştır. Kıvrırcık ak saçlarının üzerinde kırmızı bir külah vardır. İhtiyar, bol kollu yeşil bir gömlek, beyaz bir yelek, şalvar, burunları yukarı dönük çetik papuç giyerek tuhaf bir görüntü sergiler. İhtiyar ve köyündekilerin bedensel yapıları da olağanın dışındadır: “[...] kısacık bacakların sonunda koca koca ayaklar, mini mini bir suratın ortasında patlıcan gibi bir burun duruyordu. En tuhafı da, hepsinin yanaklarından, çenelerinin üstünden göbeklerinin altına değin uzanan renk renk sakallarıydı”

(İzmirli, 1981, s.35). Perili dağlarda yaşayan bu karakterlerin ismi yoktur ve konuşamazlar.

2.3.1.3. Dil ve Anlatım

Kısa ve sade cümlelerle kurulan kitap, çocukların anlamasını kolaylaştıracak bir dile sahiptir. Yalın ve anlaşılır bir dille yazılan kitapta çocukları zorlayacak ifadeler yoktur. Türkçenin zenginliklerini dikkate alarak çocuklara seslenen Mübeccel İzmirli, deyimlerden, ikilemelerden, benzetmelerden yararlanmıştır.

Kitapta yer alan, çocukların günlük hayatta kullanabilecekleri, anlam dünyalarını zenginleştirebilecekleri deyimlerden bazıları şöyledir: *ağzı var dili yok; kaşla göz arasında; kan ter içinde kalmak; kulak kabartmak; bir dediğini iki etmemek; yerle bir olmak; gül gibi geçinmek; her kafadan bir ses çıkması; tadı tuzu kalmamak; içi içini yemek; in cin top oynamak; canını dişine takmak; dört gözle beklemek; ağzı bıçak açmamak vb.*

Mübeccel İzmirli, anlatımına canlılık katmak için ikilemelerden de yararlanmıştır: *adım adım, çala çala, horul horul, tek tek, pırıl pırıl, dalgın dalgın, derin derin, mini mini, uzun uzun, dinlene dinlene, koca koca, renk renk, ufak ufak, koca koca, ağır ağır, yavaş yavaş vb.*

Kitapta anlatımı zenginleştirmek için kullanılan şu benzetmeler ise, çocukta gerçeklik algısını kolaylaştırabilmektedir: *Hızır gibi adam, tutsak gibi çalışmak, bir karabasan gibi adım adım izinde, kurulmuş bir makine gibi dır dır ötmek, yeniden doğmuş gibi, billur gibi sularıyla, arı kovanı gibi işlemek, kan çanağı gibi gözler vb.*

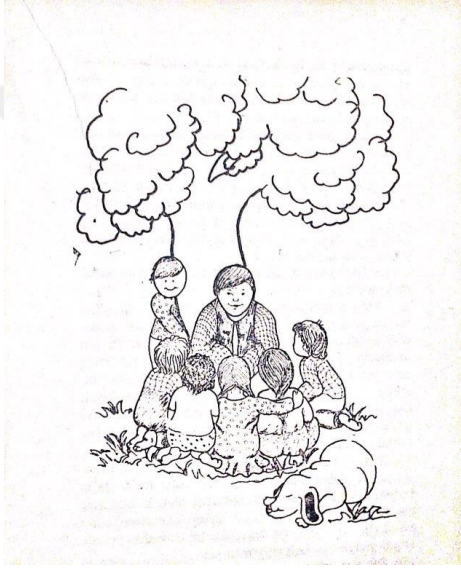
Kısıtlı da olsa diyalogların kurulduğu *Mavi Çamlar Ülkesi*'nde zaman zaman yazarın sesi de duyulmaktadır. İzmirli sesini duyurduğu bu yerlerde çocuklara sorular sorarak onları hem hikâyeye dâhil etmekte hem de düşündürmektedir:

Gerçek ya da gerçekdışı bütün olgular biraz da bu yolla yaygınlık kazanmaz mı zaten? (İzmirli, 1981, s.77)

Yaşanmış ve yaşanacak başka serüvenler de vardır... Ama çocuklar, dünyanın herhangi bir yerinde gerçekten bir Mavi Çam Ülkesi var mıdır dersiniz? Var mıdır acaba? (İzmirli, 1981, s.91)

2.3.1.4.Resim

Mavi Çamlar Ülkesi'nde önemli uyarıcılardan biri de olayları somutlaştıran resimlerdir. Çocukları eğlendirirken aynı zamanda olaylar hakkında düşünmeye de sevk eden resimler, onları kitaba daha da yaklaştırır. Çocuğun anlam dünyasını geliştiren bu estetik uyarıcı, kitapta belli olayları desteklemek amacıyla yer alır:

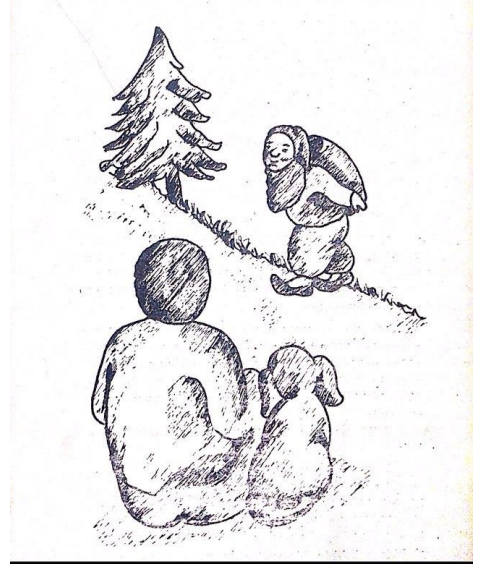
Veli Dayı'nın çocuklara masal anlatması (s.15)

Veli Dayı'nın eşinin kahvedeki toplantıları dağıtmaya çalışması (s.27)

Köyden görüntü (s.37)

Veli Dayı'nın perili dağlarda ihtiyarı görmesi (s.47)

Veli Dayı'nın yirmi beş yıl sonra harap olmuş eviyle karşılaşması ve yaşlanan köpeği Karaburun (s.57)

Veli Dayı'nın yirmi beş yıl sonra kızı Kezban ile karşılaşması (s.69)

2.3.1.5. İletiler

Mübeccel İzmirli *Mavi Çamlar Ülkesi*'nde çocuklara sevgi, saygı, yardımlaşma, sabır gibi konularda mesaj vermek istemiş, bunun için de konusunu çocukların ilgisini çekecek bir düzleme oturtmuştur. Gerçeküstü öğelerle çocuğun dikkatini çekebilecek kitapta yazar, çocuğun ahlaksal değerleri öğrenmesini sağlamak istemiştir.

Kitapta verilen en önemli ileti, insana, hayvana ve doğaya duyulması gereken sevgidir. Bu sevgi Veli Dayı üzerinden anlatılmıştır. Veli Dayı'nın herkesi sevmesi, kimseyle kavgaya etmemesi, kendisine kötülükler yapan eşine iyilikle karşılık vermesi bu durumu kanıtlar niteliktedir. Veli Dayı mutlu olabilmek için dünyaya ayak uydurmaktadır: “Kalender Veli Dayı dünyayı kendine değil, kendini dünyaya uydurmakla mutluluğu yakalamış az rastlanır kişilerden biriydi” (İzmirli, 1981, s.17). Onun mutlu olmak için yaptığı bu davranış çocuklara “nasıl mutlu olabiliriz”in cevabı gibidir.

Veli Dayı'nın Karaburun'u kaybettikten sonra duyduğu üzüntü, onu bulabilmek için verdiği mücadele, yıllar sonra birbirlerini bulduklarında köpeğin gözünden yaşlar akması, hayvanlara duyulması gereken sevginin, önemin altını çizer.

Veli Dayı'nın çocuklara olan ilgisizliği, çalışmayı sevmeyişi üzerinden İzmirli, dünyada var olabilmek için sorumluluk sahibi olunması gerektiğini vurgular:

Dünyanın yaşanmaya değer olduğu, yaşamının da bir görev olduğu, üstelik çalışıp bir şeyler yaparak sorumluluklara sahip çıkarak yaşamının kutsallığı kendisine öğretilmediği için böyleydi belki de. Başkalarını sevmesi ve yardımseverliği de içgüdülerine uyarak uyguladığı bir eğilimdi kuşkusuz (İzmirli, 1981, s.21)

Kitapta verilen bir başka ileti de batıl inançlara, efsanelere inanmamak, bilime değer vermektir. Veli Dayı'ya inanmayan çocuklar üzerinden verilen bu iletiyle ancak bilimin doğruladığı gerçeklerin kabul edilebileceği söylenir:

Yaşadıkları olay neyse ne, ama onlar her şeye karşın, çağdaş gerçekliğin insanı olarak kalmak istiyor, bilinmeyenden ürkmüyor, tersine onun üzerine gitmeye ve önlerindeki zaman süresi içinde ne olursa olsun onu çözümlemeye hazırlanıyorlardı. Bu amaçla bir an önce kente

dönmüşlerdi. Bu konuda araştırma, inceleme yapacaklar, bilim adamlarıyla görüşecekler, deneylere girişeceklerdi (İzmirli, 1981, s.88).

2.3.2. Ay Kız ile Gün Oğlan

Ay Kız ile Gün Oğlan, Mübeccel İzmirli'nin ölümünden bir yıl sonra, 1983 yılında yayımlanmıştır. Bilge Yayıncılık'ın “Bilge çocuk dizisi” arasında yer alan kitabın 1993 basımında “Güneşli Kitaplar” etiketi de kullanılmıştır. Nural Birden tarafından resimlendirilen kitabın giriş kısmında İzmirli'nin bir paragraflık biyografisi ve Afet Muhteremoğlu'nun ön sözü vardır. Muhteremoğlu ön sözde İzmirli'nin yaptığı işlerden, onun nasıl bir yazar olduğundan bahsetmiştir.

2.3.2.1. Özet

Kitap, Doğu Anadolu'da bir beyliğin prensesi ve etrafında gelişen olaylar üzerine kuruludur. Annesi onu dünyaya getirirken ölen bu öksüz kız, okumaya çok meraklıdır. Özel hocalarla her gün yeni bir şey öğrenen Ay Sultan adındaki prenses, ülkesinin en bilgili, en aydın genç insanlarından.

Saray içinde kalabalık bir aile içinde yaşayan Ay Sultan'ın en fazla yakınlık kurduğu kişiler, hizmetçilerin çocuklarıdır. Çünkü prenses kendileri sadece otururken hizmetçilerin onları mutlu etmek için ne kadar emek verdiklerini görüp utanmakta, sevgisiyle onlara borç bildiği bu durumu ödemeye çalışmaktadır. Evde beraber yaşadığı insanlardan sevgiyi, yardımlaşmayı olduğu kadar hilenin, kabalığın da ne olduğunu öğrenen Ay Sultan, hükümdar babasından da kini, nefreti, ilgisizliği, yabancılığı öğrenmektedir.

Kibir sahibi hükümdar Kasım Bey, ülkede kendisinden başka daha yüce birinin olmadığına inanmaktadır. Acımasızlığıyla insanları kendine düşman eden bu hükümdarı tanıyan Ay Sultan gün geçtikçe babasından uzaklaşır.

Güzeller güzeli Ay Sultan, hüznü bir kızdır. Kolay kolay kimse onun eğlendiğini göremez, içine kapanıktır. Genelde zamanını odasında türlü işlerle geçiren kız, boş zamanlarında dağları izler ve neden herkesin mutlu olmadığını düşünür. Büyüdükçe sarayda yaşamaktan sıkılan genç kız içinde hep bir boşlukla gezer. Sarayın dışına

çıkarak halktan insanlara karışmak ister çünkü kötülüğe, düşmanlığa ancak bu şekilde karşı gelmeyi öğreneceğini düşünür.

Ay Sultan bir sabah sarayın bahçesinde gezerken saray duvarlarının üstüne geldiğini, dış dünyayı çok merak ettiğini, en büyük isteğinin dışarı çıkmak olduğunu söyler. O gün de kızın doğum günü olduğu için bu dileği yerine getirilir; dışarı çıkmak yasak olduğu için duvara bir merdiven konularak Ay Sultan'ın dışarıyı seyretmesi sağlanır. O sırada bir köy delikanlısı yanlışlıkla sarayda yaşayanların kullandığı yola girer ve Ay Sultan ile göz göze gelir. Birbirlerinden o kadar etkilenirler ki utançtan, heyecandan yüzleri kıpkırmızı, ağızları kupkuru olur. Delikanlıyı fark eden nöbetçiler, bir tehlike olabileceğini düşünerek onu saraydan uzaklaştırır. Arkasından bakakalan prenses o günden sonra değişir. Yemeden içmeden kesilen kız, delikanlıya âşık olduğunu anlar.

Ay Sultan bu aşkını teyzesine, halasına ve üvey annesine anlatır. Kadınlar, Ay Sultan'ın âşık olmasına çok sevinir ama bir yandan da korkar. Çünkü zalim babası bunu öğrenirse hiddetinden hem kızı hem de delikanlıyı öldürtebilir. Ayrıca erkek çocuğu olmadığı için kendisinden sonra ülkeyi yönetecek kişiyi de seçmek ve kızıyla onu evlendirmek ister. Bu yüzden damadının kim olacağına kendisi karar verecektir.

Ay Sultan'ın âşık olduğu delikanlı, Taşlı Köy'den Satılmışlar'ın Gün Oğlan da Ay Sultan ile aynı durumdadır. Yemeden içmeden kesilen Gün Oğlan'ın tek derdi Ay Sultan'ı görebilmektir.

Aradan bir yıl geçer, Ay Sultan'a babasının istediği biri bulunur. Bey, kendisi gibi güçlü, zengin yönetici Hüsrev Bey'in oğlu Tuğrul Bey ile kızını evlendirmek üzere düğün hazırlıklarına başlar. Tuğrul Bey, evlenmeden önce Ay Sultan'ı bir kere görebilmek için beyden izin alır ve ziyaret için yola koyulur. İçinde sürekli Ay Sultan'ı göremeyeceği korkusu yaşayan Tuğrul Bey, Ay Sultan'ın ülkesine bir iki gün kala bir ormanda yanındakilerle dinlenmeye koyulur. Bir han ya da bir konuk evi olmadığından geceyi ormanda geçirecek olan Tuğrul Bey tedirgin olur çünkü bulundukları yer hem kendi babasına hem de Kasım Bey'e düşman Karanlık Bey'in bölgesidir. Karanlık Bey'in Kasım Bey'e düşman olmasının nedeni, kızını oğluna vermemesidir.

Tuğrul Bey'in korktuğu başına gelir; büyük bir saldırıya uğrar. Askerleri ölürken kendi ağır yaralanır. Saldırıyı gören tek kişi, Ay Sultan'a kavuşma derdiyle dağlarda dolanan Gün Oğlan olur. Gün Oğlan, Tuğrul Bey'i bulduğunda tanınmaz haldedir. Tuğrul Bey zar zor konuşarak kendisini Ay Sultan'a götürmesini ister. Gün Oğlan da bunu kabul eder ve Tuğrul Bey'in yaralarını temizleyerek onu yolculuğa hazırlar. Bir düşmana rastlamamak için sadece geceleri ilerleyen Gün Oğlan, zorlu birkaç günün sonunda saraya varır.

Gün Oğlan, sultan Kasım Bey'e olan biten her şeyi anlatır. Tuğrul Bey de kendine gelir gibi olduğunda parça parça da olsa Gün Oğlan ile aynı şeyleri söyler ve Gün Oğlan'ın tanıklığı kesinleşir, sultan ona güvenir. Tuğrul Bey'in durumu gittikçe ağırlaşır. Son dileği olarak Ay Sultan'ı görür ve ölür.

O sırada Ay Sultan, ölen beyin ayaklarının ucunda Gün Oğlan ile göz göze gelir. Durumu fark eden babası, kızını hemen odasına gönderir.

Kasım Bey, Tuğrul Bey'e saldırıyı kimin düzenlediğini bulmak için plan yaptıktan sonra Gün Oğlan'a bir dileğinin olup olmadığını sorar. Gün Oğlan, sevdiğine yakın olabilmek için yanında asker olarak kalmak istediğini söyler. Kasım Bey durumdan memnun, onu onbaşı yapar.

Çok geçmeden Tuğrul Bey'i öldürenin Karanlık Bey olduğu öğrenilir. Karanlık Bey'den intikam almak için Kasım Bey ile Hüsrev Bey harekete geçer, savaş başlatırlar. Gün Oğlan da bu savaşta yer alır ve her gün bir başka kahramanlık hikâyesine adını yazdırır. Nihayetinde yüzbaşı olur. Savaş devam ederken Kasım Bey, Karanlık Bey'in ordusuna dâhil olduğunu görünce savaşa katılmaya karar verir ve çok geçmeden karşı karşıya gelirler. Kasım Bey, Karanlık Bey'i öldürür. Tam atının üstünde sevinirken nereden geldiği belli olmayan bir kılıç darbesiyle Kasım Bey de ölür. Karanlık Bey'in ordusu, Gün Oğlan'ın liderliğinde yenilir. Gün Oğlan savaş sonunda başkomutan durumundadır.

Kasım Bey'in ülkesindeki yasalara göre sultan ölünce yerine en büyük çocuğu geçer fakat bu çocuk evli olmalıdır. Tek çocuk Ay Sultan da bu şartı, soylu olmadığı için bilginler tarafından karşı gelinse de, Gün Oğlan ile karşılar.

Evlenir evlenmez kendi mutluluklarının yanında halkın mutluluğunu da düşünmeye başlarlar. Halk meclisi kurarak onların da yönetimde seslerinin olmasını kararlaştırırlar. Yoksula yardım eder, halkın refahı için durmadan uğraşırlar. Dünyaya, âdeta bereket ve parıltı getiren altı da çocuk getirirler.

2.3.2.2. Yapı

Hâkim bakış açılı anlatıcı tarafından yazılan *Ay Kız ile Gün Oğlan*, dört dönüm noktası üzerine kuruludur: Ay Sultan'ın saray duvarlarından dışarıyı seyrederken Gün Oğlan'ı görmesi ve âşık olmaları, Gün Oğlan'ın Tuğrul Bey'i kurtarıp saraya getirmesi ve karşılığında sarayda asker olması, Gün Oğlan'ın savaşa katılıp kahramanlıklar göstermesi, Gün Oğlan ile Ay Sultan'ın evlenmesi.

2.3.2.2.1. Zaman

Net bir zaman aralığı verilmeyen kitapta anlatılan dönem “beylikler zamanı” olarak geçer:

Bundan çok uzun yıllar önce, Anadolu toprakları üstünde irili ufaklı bir sürü beylik yaşardı. Tek bir Osmanlı Devleti ya da tek bir Türkiye Cumhuriyeti Devleti yerine küçük küçük bir sürü beylik... [...] biz bu hikâyemizde Osmanlıların değil, öteki küçük beyliklerden birinin toprakları üstünde geçtiği söylenen ilginç bir olay üstünde duracağız. (İzmirli, 1983, s.9-10)

Kitapta genellikle zaman olarak gösterilen bölümler, geniş bir dilimi kapsar: Ay Sultan'ın duvardan dışarıyı seyrettiği gün “olağanüstü güzellekle bir yaz günü” olarak geçerken, Tuğrul Bey'in Ay Sultan'ı görmeye gittiği gün de aynı şekilde gösterilir: “Doğa en güzel dönemlerinden birini yaşıyordu. Aylardan Haziran'dı. İlkbahar yeni bitmişti ama Anadolu yaylasının bu kesiminde havalar yeni yeni ısındığı için, bahar da yeni geliyor gibiydi” (İzmirli, 1983, s.35).

Kitapta verilen en kesin zaman, yine net olmamakla birlikte, Ay Sultan ile Gün Oğlan'ın birbirlerini gördükten sonraki sürecin üzerinden “bir yıl” geçmesidir.

2.3.2.2.2. Mekân

Mübeccel İzmirli, kitapta mekân olarak Doğu Anadolu’da bir beyliğin hüküm sürdüğü bölgeyi seçmiş fakat bölge hakkında geniş bilgi vermemiştir. Kasım Bey’in yönettiği beyliğe ait sarayın bahçesi, Ay Sultan gezinirken şu şekilde anlatılmıştır:

Bir sabah sarayın çiçekler, yemyeşil çimenler, meyve ağaçları ve çeşitli güzelliklerle dolu bahçesinde üvey annesiyle birlikte gezerken, sarayı ve büyüen bahçeyi çeviren kalın, yüksek duvarların önünde duraklamış. Uzun süredir bir mahpushane gibi geliyormuş ona bulunduğu yer... (İzmirli, 1983, s.20)

Ay Sultan’ın sarayın duvarlarından dışarıyı seyrettiği zaman ise, saray çevresi hakkında bilgi verilmektedir:

Olağanüstü güzellikle bir yazı günüymüş. Güneş sınırsız ışıklarını dallar ve yapraklar arasından çimenlere düşürüyor, kuşlar bütün coşkularıyla şakıyor, havuzların fiskiyelerinden havaya su zerrecikleri saçılıyor, çiçekler bir renk cümbüşü içinde açılıyormuş.

Duvarın az ötesinde geniş ve düzgün bir yol, yolun ötesinde de önce seyrek bir ağaçlık ve sonra sık bir orman, ormanın öte yakasında pırıl pırıl bir ırmak uzanıyormuş. Irmağın kıyısından başlayan tarlalar ve yeşil alan uzaktaki mor dağların kıyılarına dek yayılmaktaymış ve her şey güneşin yakıcı ışıkları altında altın tozuna bulanmış gibi parlıyormuş. Dağların eteklerinde de kendi saraylarına benzemeyen küçük yapılar, kubbeleri ve minare olduğunu öğrendiği sivri kuleleriyle, içinde dua edilen tapınaklar yer alıyormuş (İzmirli, 1983, s.21-22)

Gün Oğlan’ın köyü hakkında sadece “Başkent’e yakın köylerden biri, Taşlı Köy” bilgisi verilen kitapta Tuğrul Bey’in Ay Sultan’ı görmek için çıktığı yolculukta nasıl yollardan geçtiği anlatılmıştır:

Yüksek dağ doruklarında kar ve buzlar çözülmüş, akarsuları beslemişti. Bu yüzden dereler, ırmaklar, nehirler gürül gürül akıyor, göllerde su yükseliyordu. Sürekli ılık rüzgârlar esmekteydi. Ovalar, yaylalar, yemyeşil olmuş, yapraklanıp gelişen ağaçlarıyla ormanlar gürleşmişti. Binbir çeşit kuş şakıyordu yollarının geçtiği ormanlık bölgelerde. Ve adım başında önlerini kesiveren koyun, inek sürüleri arasında kara gözlü bembeyaz kuzular; kahverengi benekli pembe dilli, pembe burunlu şirin buzağılar gevrek gevrek bağırarak hoplayıp sıçırıyordu (İzmirli, 1983, s.36).

2.3.2.2.3. Karakterler

Ay Sultan

Bey kızı olan Ay Sultan'ın annesi, kızı doğururken ölmüştür. Eğitimini saraya gelen özel hocalardan alan Ay Sultan, çağıyla ilgili neredeyse tüm bilgiye sahiptir. Akıllı ve zeki kızda doyulmaz bir öğrenme açlığı vardır. Kitaplardan öğrendikleriyle gelenek ve görenekleri harmanlayıp yeni bir gerçekliğe ulaşan kız, dünyaya ilişkin yeni dersler de çıkaran biridir.

İçine kapalı bir mizaca sahip Ay Sultan, kitabın sonuna kadar hüznü bir görüntü içinde verilir. Babasından, sarayda yaşamaktan sıkılan Ay Sultan, sürekli dışarıyı merak eden bir kızdır. Tek dileği, “sıradan halk” gibi yaşayıp sıkıntılara karşı mücadele edebilmektir. Çünkü ancak öyle olursa yaşamı gerçekten hak edeceğine inanır.

Dönemine göre farklı bir yapıya sahip bu genç kızın fiziki özellikleriyle şöyledir:

Uzun, çekik, yemyeşil gözleri, fildişi rengine soluk, pürüzsüz bir teni, kızıla çalan, uzun, pırlıl pırlıl sarı saçları varmış. Koyu kırmızı küçük ağzında güldükçe güller açar; yanaklarında gamzeler oluşmuş. Masalların, ağladıkça gözlerinden inciler dökülen güzellerindenmiş âdeta. Filiz gibiymiş boyu bosu. Karanfil sapları gibi incecik ve biçimliymiş (İzmirli, 1983, s.17-19).

Gün Oğlan

“Temiz yüzlü, levent bir köy delikanlısı” olan Gün Oğlan kitapta, hiçbir şeyden korkmayan bir yiğit olarak belirir. Ay Sultan'ı gördükten sonra aklı başından giden delikanlı, derdini unutmak için ak kırsağıyla birlikte yollar düşer, insanları tanımak, doğayla baş başa kalmak ister. Duygusal bir karakter olan Gün Oğlan, insanlara daima sevgiyle, hoşgörüyle yaklaşır. Temiz yürekli, dürüst, saf köy delikanlısı erdemlerini, hayattaki en büyük serveti olarak görür. Kitabın sonuna doğru iyi yürekliliği ile bileğinin gücü birleşince halkından yana sevilen bir yönetici konumuna gelir.

Tuğrul Bey’i kurtardıktan sonraki süreçte Gün Oğlan’ın fiziki özellikleri şöyle anlatılır: “Sert çizgili, erkek yapılı aydınlık bir yüzü, kuvvetli bir çenesi, güçlü kolları, bacakları, gelişmiş sağlam yapılı bir gövdesi vardı.” (İzmirli, 1983, s.80)

Kasım Bey

Ay Sultan’ın babası, sultan Kasım Bey, gururlu ve kibirli biridir. Ülkede kendinden daha yüce, soylu, değerli biri olmadığına inanır. Kendinden sürekli övgüyle bahseden Kasım Bey, çevresindeki insanlarla katiyen yaklaşmaz çünkü insanların kendisine layık olmadığını düşünür. İnsanlar da zaten onun bu tavrından dolayı ondan uzaklaşır, onu acımacak halde bulurlar. Kini ve nefreti öyle fazladır ki sürekli komşu uluslarla düşman durumundadır. Bencil sultanın tek bir derdi vardır; kızını kendi yerine geçecek, kendi gibi zengin bir soyluyla evlendirmek. Bunun haricinde pek fazla bir şey düşünmez. Kitabın sonunda Karanlık Bey tarafından öldürülür.

Tuğrul Bey

Tuğrul Bey, Kasım Bey’in arayıp da bulduğu damat adayıdır. Askeri eğitimle yetişen yiğit bir delikanlı olan Tuğrul Bey, büyük bir sevinçle güzelliği dillere destan Ay Sultan ile evlenmek ister. Bu uğurda zorlu bir yolculuğa da çıkar ve hangi zorlukla karşılaşursa karşılaşsın, pes etmez. Kararlı, dik bir duruş sergileyen Tuğrul Bey, hiç görmeden âşık olduğu Ay Sultan ile evlenemeden ölür.

Hüsrev Bey

Tuğrul Bey’in babası Hüsrev Bey, zenginliğiyle, iyiliğiyle, adaletiyle beylikler arasında ünü fazla olan bir yöneticidir. Ülkesini çok iyi yöneten Hüsrev Bey’in halkı hiçbir zaman ona karşı gelmez. Çalışkan halk, verimli topraklarda hiç şikâyet etmeden çalışır ve mutludur. Çünkü Hüsrev Bey ülkede ulusal geliri herkese eşit ve haklı ölçülerde dağıtmaktadır. Barışçı bir kimliğe sahip Hüsrev Bey’in komşularıyla arası hep çok iyidir. Başkalarının topraklarına karşı saldırgan değildir, çünkü kan dökmekten hoşlanmaz. Kasım Bey’in tam tersi bir karakter olan Hüsrev Bey, kitabın sonunda Kasım Bey ile birlikte aynı savaşta, Karanlık Bey’e karşı olan savaşta öldürülür.

Karanlık Bey

Hem Hüsrev Bey'e hem de Kasım Bey'e düşman olan Karanlık Bey, dürüstlük ve iyilikten uzak biridir. Tuğrul Bey, Ay Sultan'ı görmeye giderken tuzak kurup onun ağır şekilde yararlanmasına, daha sonra ölmesine sebep olur. Karanlık Bey'in Tuğrul Bey'e bu tuzağı kurmasının sebebi, Kasım Bey'in kızını, kendi oğluyla evlendirmemesidir. Hakkında çok fazla bilgi verilmeyen Karanlık Bey, kitabın sonunda Kasım Bey'in kılıcının kalbine saplanmasıyla ölür.

Güneş, Yıldız, Yağmur, Deniz, Toprak, Sevda

Güneş, Yıldız, Yağmur, Deniz, Toprak ve Sevda, Ay Sultan ile Gün Oğlan'ın çocuklarıdır. Kitapta çocukların varlığı gerçeküstü bir güzelliğe bağlanır: Onlar doğduktan sonra güneş artık daha ısıtıcı, yıldız daha parlak, yağmur daha bereketlidir. Deniz ve toprağın değeri, eskisinden daha yüksektir. Sevda ise, Ay Kız ile Gün Oğlan'ın birbirlerini ilk gördükleri an duydukları güzel hissin adını taşır.

Diğer Karakterler

Bu karakterler haricinde sadece kim oldukları söylenen, isimleri dahi verilmeyen ve sarayda yaşayan karakterler şunlardır: Ay Sultan'ın halası, teyzesi ve üvey annesi, dayılar, amcalar ve onların çocukları, hizmetçiler ve onların çocukları.

2.3.2.3. Dil ve anlatım

Mübeccel İzmirli, tıpkı *Mavi Çamlar Ülkesi*'nde olduğu gibi bu kitabı da oldukça yalın ve anlaşılır bir dille kaleme almıştır. Kitapta yer alan “yad, kaltak, ikrar, kirman, temren, davlumbaz, rebap, cüda, cönk” kelimeleri çocukları zorlayacağı düşünülmüş dipnotla açıklanmıştır. Yine bu kitabında da anlatımını deyimlerle, ikilemeler ve benzetmelerle canlı tutmuştur.

Çocukların anlam dünyasını zenginleştirecek, ifade güçlerine katkı sağlayacak deyimlerden bazıları şöyledir: *çalyaka etmek, el altından iş sürdürmek, kan ter içinde kalmak, papuç bırakmamak, içi içine sığmamak, dört gözle taramak, gafıl avlanmak,*

tüyleri diken diken olmak, gözleri fal taşı gibi açılmak, içini çeke çeke (ağlamak), kazdığı kuyuya düşmek, Hızır gibi yetişmek...

İzmirli'nin sıklıkla başvurduğu ikilemelerden bazılarıysa şunlardır: *Yavaş yavaş (büyümek/tırmanmak/kesilmek), pırıl pırıl (saç/ırmak/gökyüzü/ışık), üzgün üzgün (seyretmek), katıla katıla (gülmek), alev alev (yanmak), ağır ağır (inmek), gürül gürül (akmak), gevrek gevrek (bağırarak), vızır vızır (işleyen araçlar), vıcık vıcık, yapış yapış, uzun uzun (ağlamak/titrelemek), kesik kesik (sözcükler), bütün bütün (şaşkına dönmek), şırıl şırıl (sular), doya doya (ağlamak), acı acı (kişnemek)...*

Çocuklarda gerçeklik algısının daha kolay anlaşılmasını ve çocukların anlatılan şeyi daha rahat öğrenmesini sağlamak için kullanılan benzetmelerden birkaçı şöyledir: *fildişi renginde soluk, kızıla çalan saç, filiz gibi boy, karanfil sapları gibi incecik ve biçimli boy, mahpushane gibi duvarlar, zümrüt gibi göz, kadife gibi yumuşacık göz, rüzgâr gibi uçan at...*

Kitapta zaman zaman karakterin yaşadığı duygu halini ya da içinde bulunduğu durumu/ortamı anlatabilmek için halk türkülerine yer verilmiştir. Bunlardan ilki Tuğrul Bey'in Ay Sultan'ı görmek için yola çıktığında Anadolu çocuklarından duyduğu Bursalı Âşık Halil'e ait türküdür:

Kıvrılıp yassılan yollar
Garip midir bencileyin
Çağlayuben akan seller
Garip midir bencileyin

Eğer gece eğer gündüz
Hep anınla eğleniriz
Gökyüzünde olan yıldız
Garip midir bencileyin

Gözden akan kanlı yaşlar
Yüreğim yarası işler
Yuvadan ayrılan kuşlar
Garip midir bencileyin (İzmirli, 1983, s.36-37)

Yine bu yolculuk sırasında haksızlıktan, zulümden ve yoksulluktan bezmiş, başını alıp yollara düşmüş âşıkların söyledikleri, Dadaloğlu'na ait şu türküye de yer verilmiştir:

Okuduğun tutmaz oldu âlimler
Kalktı da adalet arttı zulümler
Terlemeden mal kazanan zalimler
Can verirken soluması zor imiş

Kulak verdim dört köşeyi dinledim
Meğer gıybetimi eden coğ imiş
Çok yaşayıp mihnet ile ölmeden
Az yaşayıp dem sürmesi yeğ imiş (İzmirli, 1983, s.38)

Tuğrul Bey'in şiire, müziğe âşık askerlerinden birinin yolculuk sırasında Dadaloğlu'ndan şu türküleri söylediği görülür:

Dostun bahçesine yad el değmesin
Kurutur ha benli dilber kurutur.
Senin sevdan yüreğimde yağ koymaz
Eritir ha nazlı dilber eritir.

Yüksek olur Arap atın kaltağı
Issız kalmaz koç yiğidin yatağı
Korkarım kötüye değer eteği
Geri dur ha nazlı dilber geri dur.

Arap at üstünde olsa postumuz
İkrarından döndüm ola dostumuz
Bir gün kara toprak örter üstümüz
Çürütür ha nazlı dilber çürütür (İzmirli, 1983, s.48)

Kalktı göç eyledi avşar elleri
Ağır ağır giden eller bizimdir.
Arap atlar yakın eyler ırağı
Yüce dağdan aşan yollar bizimdir.

Belimizde kılıcımız kirmâni
Taşı deler mızrağımın temreni
Sultan hakkımızda vermiş fermanı
Ferman padişahın dağlar bizimdir.

Dadaloğlu yarın kavga kurulur
Öter tüfek davlumbazlar vurulur.
Nice koç yiğitler yere serilir
Ölen ölü kalan sağlar bizimdir. (İzmirli,1983, s.49)

Tören yapmadan sessiz sedasız evlenen Ay Sultan ile Gün Oğlan, kendileri için gerekli bulmadıkları şenlikleri, ülkede yaşayan halka armağan ederler. Düğün için harcanacak parayla köylerde, kasabalarda aşevleri kurarlar, yoksullara yardım ederler. Âşıkların bu coşkulu anları Köroğlu'nun şu dizeleriyle dillendirdiği görülür:

Yiğit olan gümbür gümbür gürlesin
Yiğidi doğuran ana bin yaşa
Ağ gövdede kızıl kanlar şorlasın
Yiğidi doğuran ana bin yaşa

Davlumbazlar yeğde yeğde vuranda
Çarhacılar sağlı sollu duranda
Eğri kılıç ağ gövdeyi yaranda
Yiğidi doğuran ana bin yaşa

Gece gündüz cenge harbi çalınsın
Çamlıbel askeri ayrı bölünsün
Gece gündüz darbı meydan kurulsun
Yiğidi doğuran ana bin yaşa (İzmirli, 1983, s.97)

Bu güzellemeyle yetinmeyen âşıklar, Ay Sultan için de Dadaloğlu'ndan şu türküyü söylerler:

Yüce haktan bir dileğim var benim
Yaşadıkça yardan cüda etmesin
Yar yanında geçer olsun her günüm
Kem rakibin dağında gül bitmesin

Aradım da en son buldum dengimi

Yar hasmıylan çıkıp ettim cengimi

Sen söyle ben doldurayım cöngümü

Muhabbetlik aramızdan gitmesin. (İzmirli, 1983, s.99)

Kitapta yer alan son şiir de, elinde sazıyla saray balkonunun altına gelen âşığın Karacaoğlan'dan okuduğu şu şiirdir:

Ala gözlerini sevdiğim dilber,
Ben güzel görmedim senden ziyade.
Bilmem huri misin, gökten mi indin?
Bugün güzelliğin dünden ziyade.

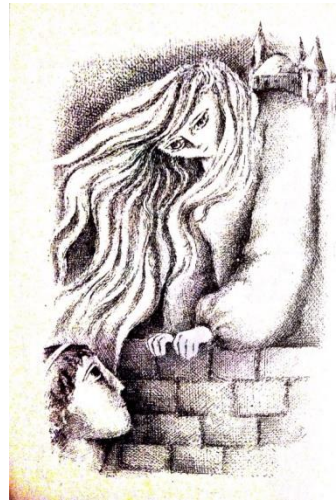
Merhametin çoktur beni karıma,
Beni görüp mah yüzünü bürüme
Çıkıp eller ile gezip yürüme,
Seni seven yoktur benden ziyade. (İzmirli, 1983, s.100)

2.3.2.4. Resim

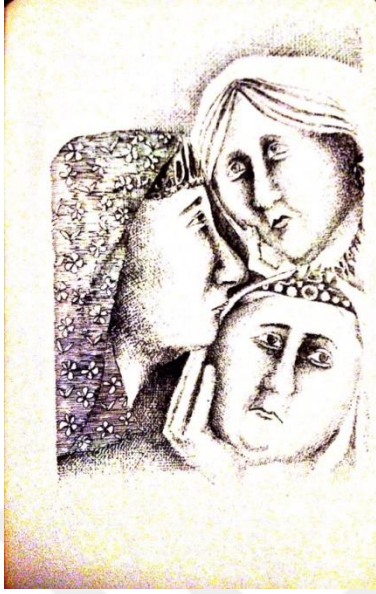
Ay Kız ile Gün Oğlan'da resimler, belli olayları desteklemek amacıyla yer alır. Çocukları kitaba dâhil etmede önemli bir estetik uyarıcı olan resimler şöyledir:

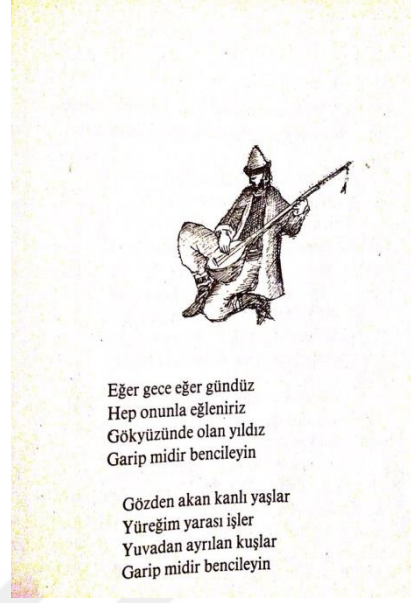
Ay Sultan'ın sarayda sıkıldığı
anlardan (s.18)

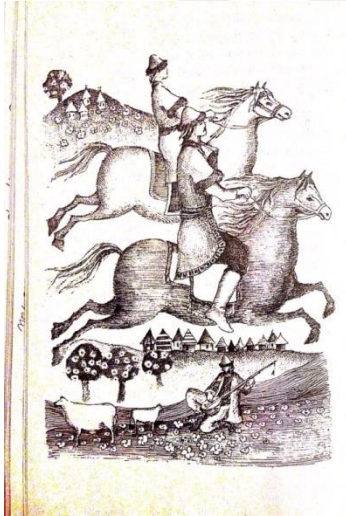
132 Ay Kız ile Gün Oğlan'ın karşılaşması
(s.24)

Ay Kız'ın üvey annesi, halası ve teyzesi (s.31)

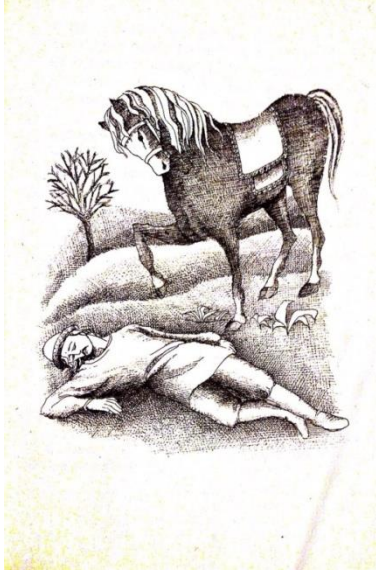
Bursalı Âşık Halil'in şiiriyle birlikte verilen âşık görseli (s.37)

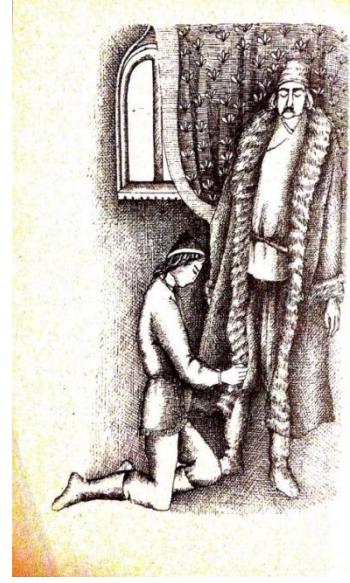
Tuğrul Bey'in Ay Kız'ı görmeye gitmesi (s.42)

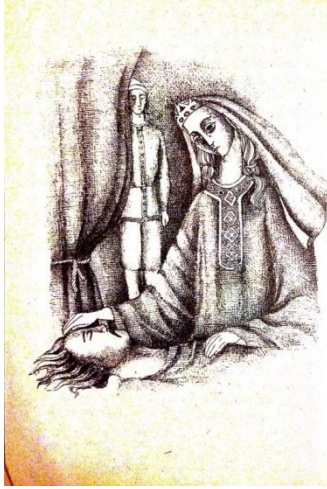
Gün Oğlan (s.55)

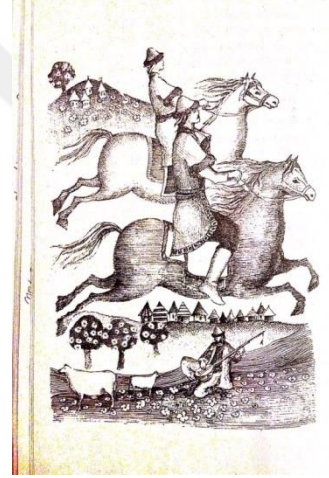
Tuğrul Bey'in yaralanması ve atının başından ayrılmaması (s.61)

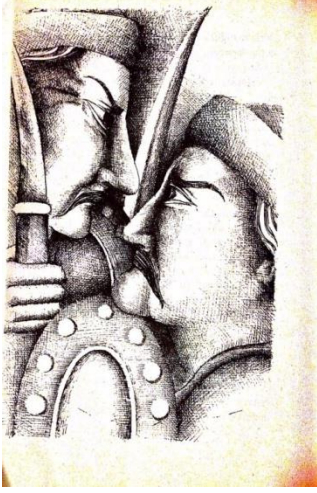
Gün Oğlan'ın Tuğrul Bey'i saraya getirdikten sonra Kasım Bey'in huzuruna çıkması (s.72)

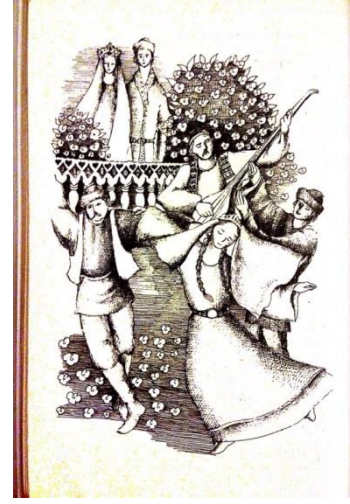
Ay Kız'ın Tuğrul Bey ile karşılaşması (s.76)

Kasım Bey ile Hüsrev Bey'in, Karanlık Bey ile savaşı (s.84)

Kasım Bey ile Karanlık Bey'in karşılaşması (s.89)

Ay Kız ile Gün Oğlan'ın evlenmesi şerefine âşıkların eğlencesi (s.98)

2.3.2.5. İletiler

Mübeccel İzmirli *Ay Kız ile Gün Oğlan*'da çocuklara sevginin ne büyük bir erdem olduğunu, türlü zorlukları aşmada insanlara yardım ettiğini, insanlar arasında ayrım yapmamanın gerekliliğini anlatmak istemiş, kitabını da bu düzlemde kaleme almıştır..

Mübeccel İzmirli'nin kitapta üzerinde ısrarla durduğu şey, sevgidir. Daha kitabın ilk sayfalarında Ay Sultan'dan bahsederken, “[...] hiç kimseyi ayırt etmeden, insana duyulacak sevginin ve ilginin en büyük erdem olacağına, sevginin başlı başına her şey demek olacağına yine o küçücük yaşlardan inanmış” (İzmirli, 1983, s.12-13) diyerek sevginin, sınıfsal farklılıklardan daha yüce bir değer olduğunu söyler. Bunu sadece Ay Sultan ile Gün Oğlan'ın sevgisi üzerinden değil, sarayda çalışanlara karşı duyulan sevgi ve minnet üzerinden de anlatır:

Bizler sarayda hiçbir şey yapmadan oturuyoruz, hiçbir şeye yaramıyoruz. Oysa insanlar yeryüzüne yalnızca bomboş yaşamak için değil yararlı işler yapmak için gelmişlerdir. İşte bu işleri, yanımızda çalışanlar bizim yerimize yapıyorlar. O kadar çok şey yapıyorlar ki, ben onların yaptıklarından utanıyorum.

Bizim için yoruluyorlar, kendilerini harcıyorlar; bizi rahat ve mutlu ettirmek için her şeye katlanıyorlar. Yine de ufacık bir kusur ya da eksik için suçlandıkları, cezalandırıldıkları oluyor.

[...] Ayrıca bizler gibi ilgi de görmüyorlar kimseden. Sorunları bizden çok olduğu halde, kimse onlarla ilgilenmiyor. Kendi dertleriyle kendileri ilgilenmek zorundalar. Yapayalnızlar. Çocukları da öyle. Onun için ben kendimi onlara karşı borçlu duyuyorum. (İzmirli, 1983, s.14)

Kitabın tamamında zorluklarla başa çıkmanın, huzurlu yaşamının yolu, sevmekten geçer:

Gerçek mutluluk da bundan başka nedir ki zaten?...

Herkese yararlı olabilmek, bütün insanları sevmek ve karşılığında sevilme ve var oldukça iç rahatlığıyla yaşayabilmekten gayri nedir ki? (İzmirli, 1983, s.101)

Mübeccel İzmirli vermek istediğı iletiyi olay örgüsü içinde verdiğı gibi zaman zaman kendi sesine yer vererek de çocuklara ulaştırmak istemiştir. Ay Sultan, Gün Oğlan'a âşık olduktan sonra kendi aşk ve sevdâ tanımını yapan İzmirli, aşkın sadece insanlar arasında olmadığını da vurgular:

Ama aşk ya da sevdâ sadece kişilere duyulmaz. Anlamı çok büyük ve değerli olan bazı kavramlara; gerçeklere karşı da AŞK duyabiliriz. Vatan aşkı sözgelişi, meslek aşkı, doğa aşkı, sanat aşkı gibi duygular; bu kavramlara karşı vazgeçilmez tutkularımızı, bütün yüreğimiz ve varlığımızla bağlılığımızı anlatır. Uğrunda canımızı verebileceğimiz ve her şeyimizi harcayabileceğimiz sevdalardır bunlar!.. (İzmirli, 1983, s.27)

Kitapta sık sık Karanlık Bey ve Kasım Bey ile vurgulanan kötülük, Gün Oğlan'ın iyilikleriyle karşılık bulur. Bunlardan biri de Gün Oğlan'ın Tuğrul Bey'i, sevdiği kadınla evleneceğini bile bile kurtarmasıdır. İzmirli bu sayfalarda araya girerek yardım etmenin, insanların en büyük hazinelerinden biri olduğunu söyler:

Şimdi çok büyük ve kutsal bir görev, Gün Oğlan'ı bekliyordu. İki yönlü, iki anlamlı bir görevdi bu: Her şeyden önce gözlerinin önünde acı çeken ve ölüme giden bir insana yardımcı olmak, ondan sonra da onun son isteğini yerine getirmeye çalışmak zorundaydı. Birincisi insanlık, ikincisi dinsel inanç gereğiydi. Çünkü dünyadaki bütün dinsel inançlarda ölüme gidenlerin son istekleri ne olursa olsun yerine getirilirdi. (İzmirli, 1983, s.64-64)

Gün Oğlan üzerinden iletilen başka bir mesaj da sınıf farklılıklarının önemsizliğidir. Soylular ile köylülerin karşılaştırıldığı cümlelerde herkesin eşit haklara sahip olması gerektiğı vurgulanır. Aksi takdirde dünyada düşmanlıktan başka hiçbir gücün egemen olamayacağı söylenir:

Evet, soylu denen kişileri de, sıradan ve halktan olanları da aynı doğa yaratıyordu. Yaratılışın aslında şimdiki gibi ayrımları yoktu, olmaması gerekirdi... İnsanlar arasındaki ayrılıkları ve toplumun bazı kesimlerine tanınıp bağışlanan ayrıcalıkları, bu ayrıcalıklardan çıkarı olan kişiler hazırlıyorlardı. Oysa çok büyük bir yanlıştı bu. haksızlık, kurnazlık, ahlâksızlık ve kallesizlik!.. Hatta hırsızlık!.. Evet aynı zamanda başkalarının olan hakları çalmak düpedüz hırsızlıktı. Üstelik hiç gereği yokken değer ve sınıf ayrılıkları yaratılan toplumlarda insanlararası ilişkiler giderek tehlikeli düşmanlıklara dönüşüyor, bireyler birbirlerine yabancı ve düşman hale geliyorlardı. (İzmirli, 1983, s.95)

2.4. Biyografi

2.4.1. Muhteşem ve Yalnız Bir Ağaç Kurdu

Muhteşem ve Yalnız Bir Ağaç Kurdu, Mübeccel İzmirli'nin ağaç oyma sanatçısı Atıf Özbilen'in hayatını anlattığı kitabıdır. Klasik bir biyografi metni çizgisinin dışında kaleme alınan kitap, Şubat 1977'de Çeltüt Matbaacılık tarafından yayımlanmıştır. Kapak tasarımının Etem Çalışkan'a, kitap içindeki fotoğrafların Mehmet Demirel ve Ara Güler'e ait olduğu kitap, kırk sayfadan oluşmaktadır. Kitapta Özbilen'in eserlerinin ve sergilerinin fotoğraflarına, gazetelerden alınan haberlerin görsellerine yer verilmiştir.

Muhteşem ve Yalnız Bir Ağaç Kurdu, Halim Uğurlu'nun Atıf Özbilen'e yazdığı "Simyacı" dörtlüğüyle başlar:

İnsanın ormanlaşan yalnızlığında

Duymuş işleyişini ve simyasını her ağacın

Dil vermiş onlara ruh eklemiş yelden bir kılıçla

Sergilemiş büyülerle dünyasını her ağacın. (İzmirli, 1977, s.1)

Atıf Özbilen'in ağaçlara can verdiği, onları hayata farklı bir kapıdan tekrar dâhil ettiği söylenen bu dizelerden sonra Mübeccel İzmirli, Özbilen'i kendi bakış açısıyla anlatmaya başlar. Onu "sabırlı, işini bilen, inatçı bir böcek"e benzeten İzmirli, eserlerinin âdeta konuştuğunu, onların mitsel bir ruhu taşıdığını söyler. Mesela,

Özbilen'in "Masal Kürsüsü" denilen, Türk motiflerinden esinlenerek oluşturduğu çalışma masasında Zeus'un, ölümlülerle ölümsüzler arasındaki çekişmenin yazgısını planladığını düşünür. Yine Özbilen'in yaptığı bir paravan için "Aşk ve Güzellik Tanrıçası yaman Afrodite, besbelli bu paravanın ardında giyinip soyunmuştu" ifadelerini kullanır.

Eserlerinin "insanüstü, doğaüstü bir kaynaktan yansıdığını" söyleyen İzmirli, "4 kademedeki 6'şardan 24 kollu avize"si için Özbilen'i emek ve düşüncenin tanrısı olarak görür:

[...] apartman dairesinin alçak tavanından sarkan 24 kollu, mit havalı avize de kesinlikle tek kavramlı mistik bir inanca, örneğin evrensel büyük dinlerden birinin tanrısına mal edilse bile, bu aşamaya varmış bir yaratıcı ustalığı ben artık hiçbir mistik im'e bağlayamam. Fantezi burada biter yani. Ve o avize olsa olsa bütün ötekilerle birlikte yeteneğin ilâhına, bir de EMEK ve DÜŞÜNCENİN tanrısına ait olabilir! (İzmirli, 1977, s.5)

İzmirli, ağaç oyma sanatının "yıldız bir temsilcisi" olarak gördüğü Atıf Özbilen hakkındakini görüşlerini sıraladıktan sonra klasik biyografi formatında bir paragraflık bilgi verir. Daha sonra Özbilen'in sanat hayatından bahsetmeye başlar. Burada verdiği bilgiler, Özbilen ile yaptığı söyleşiden oluşur. Zaman zaman araya girerek kendi düşüncesini de ortaya koyan İzmirli, genel itibarıyla sözü Özbilen'e bırakır.

İzmirli'nin Özbilen'e ilk sorusu, "yaşama kavgasına düşmeden" sanatını nasıl sürdürdüğüne yöneliktir. Özbilen bu soruya şöyle cevap verir:

Şöyle ki, öbür sanatçı arkadaşlarımla genellikle ek bir uğraşı vardır. Ya da sanat, asıl işlerinin ek uğraşıdır. Bildiğiniz gibi, ben yalnızca geliri sınırlı bir işçi emeklisiyim. [...] ömrümün bir yerinden sonra kendimi sanatımdan gayri konularda yoğunlaştıramayacağımı, artık başka şeylere bölünemeyeceğimi anladım. İyi ki daha genç ve direnli yıllarımda değişik konularda uğraşmışım, değişik işlerde çalışmışım bugünüme katkısı olabilecek. [...] Sanatçı onurundan ödün vermeksizin yuvarlanıp gidiyoruz işte." (İzmirli, 1977, s.7)

Mübeccel İzmirli, Atıf Özbilen'in ilkökul yıllarında hocası Hafız Ahmet Efendi vasıtasıyla, el işi dersleriyle bu işe başladığını öğrendikten sonra edebiyata nasıl dâhil olduğunu sorar. Burada Özbilen, ilk yazısının 1945 yılında *Yeni Adana*

gazetesinde yayımlandığını, 16 öyküden oluşan *İşte Bu!* adlı öykü kitabının olduğunu, 1950’de *Güney Hareketleri*, 1954-55/ 1967-73 yılları arasında *Güney* dergisini çıkardığını söyler. Daha sonra ağaç oyma eserleri üzerine kaç sergi düzenlediğini sıralar.

Sergi açmanın zorluklarından da bahseden Atıf Özbilen, ilk sergisinin İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanması için üç yıl beklediğini, nihayetinde Beyoğlu Olgunlaşma Enstitüsünde sergilendiği, bu süreçte bazı arkadaşlarından destek görmediği için üzüldüğünü anlatır. Yine ilk sergisinde kendisine Avrupa’yı gezmek üzere Parisli bir antika mağazası sahibi tarafından teklif geldiğini, ama daha yapacak çok işi olduğunu düşündüğü için ülkesini terk etmek istemediğini söyler.

Kendi gibi sanatçıların ülkede değerinin bilinmediğinden yakınan Özbilen, sergi açabilmek için yetkili kurumlarla nasıl mücadele içine girdiğini, ne tür zorluklar yaşadığını anlatır. Mesela henüz devlet memuruyken kendisine New York’tan gelen bir teklifi, eserleri üretmede yeterince işçi çalıştıramayacağı, herhangi bir devlet kurumundan da destek göremediği gerekçesiyle reddeder. 1968-1972 yılları arasında İstanbul ve Mersin’de açtığı sergilerinse basında hiç yer almadığından üzülerek bahseder. İzmirli, Özbilen’in bu kayıtsızlıkla baş başa kalmasını, değerlerin yitirilmesi olarak görür:

Neden ulusça böyleyiz?.. Neden yardımlaşmaya, ilgiye ve dikkate değil de düşmanlığa, yabancılığa, bencilliğe döndüğüz? [...] Tarihte Doğu sarayları ve gelmiş geçmiş hükümlerliklerin pek çoğu sanata ve bilime verilen değer, sanatçıya ve bilim adamına verilen önemle anılır. Özellikle Türklerde böyledir. Aynı toprakların devamında yaşıyoruz. Aynı büyüklerin soyundanız. Vaktiyle Doğu *vakıa*’sını hayranlıkla izleyen, örnek bellemeye çalışan toplumların bilim ve sanat evrimi günümüzde en duyarlı imbiklerden geçerken değişen nedir bizde? (İzmirli, 1977, s.21)

Atıf Özbilen zamanla bu durumun düzeldiğini, *Güney*’den arkadaşı Mehmet Ali Bilgetekin vasıtasıyla Paşabahçe Ak Galeri’de açtığı sergi sayesinde değerinin bilinmeye başlamasını anlatır. Özbilen’in 1975 yılında açtığı bu sergi üzerine çeşitli dergilerde yayımlanan övgü dolu yazılardan bölümler verilir.

Kitabın sonlarına doğru Atıf Özbilen, Beyoğlu Olgunlaşma Enstitüsündeki “Ağaç Oymalar-Oyma Şiirler” sergisinin İstanbul Radyosu’ndaki “Çevremizde Bugün”

programına alınmadığına üzüldüğünü anlatır. Ağaç oymacılığında belli bir başarıya ulaştığını düşünen Özbilen, basının kendisine ilgi göstermemesine içerler, oymacılığa ilgisi olan insanların izleme hakkının ellerinden alındığını düşünür. Bir başka üzüntüsü de, şiirlerini panolar halinde yazdığı şair dostlarından bazılarının ne açılışa ne de sonradan kendisinin yanında olmamalarıdır. İzmirli, Özbilen'in bu ikinci düşüncesine araya girerek karşı çıkar:

Özbilen, üzüntüsünün ilkinde tümüyle haklı görünüyor. Ne var ki, ikinci üzüntüsünün genel bir üzüntü olmadığını, bunun bir ilgisizlikle, bir sanatsevmezlikle pek ilgisi olmamak gerekiyor. Belki de ozanlarımızın bir kesiminin kaçınılmaz işleri, özürleri olabilir ve üstelik, bir ozanın bir kesim dizesinin bir başka ortama iletilmesinde bulunmayı salt istemeyişi bile usa uygun düşebilir. Ne denir? (İzmirli, 1977, s.35)

Kitabın sonunda ağaç oymacılığının duyulması için elinden gelen her şeyi yaptığını söyleyen, ama yine de ilgili makamların kendisini fark etmemesini talihsizlik olarak yorumlayan Özbilen, şunları söyler:

“[...] biz sanatçılar, sonunda çağın ‘vefa’sına sığınır, yani ölümle gelen hayata geçer, kendimizle birlikte eserleri yine de kurtarıyoruz. Ya ONLAR?.. Tarih içinde nereye çöküp neyi, nasıl kurtaracaklar dersiniz?..” (İzmirli, 1977, s.38)

Özbilen'in düşüncelerini haklı bulan İzmirli, yüzde yüz millî ve geleneksel olan bu sanat dalının, çağdaş uygulamasını görmek istemeyen ilgili yönetimlerin elinde boşa harcandığını söyler ve şu cümlelerle kitabını tamamlar:

[...] Atıf Özbilen iyi ki kendi halinde bir sanatçı olarak yaratılmış, diyorum. Kendi halinde olduğu için belki de, *büyük bir sanatçı*, diye düşünüyorum. İyi ki insanları, halkları yönetmiyor ve aman... İyi ki yöneticilere hizmet edenlerin arasında değil!.. Saygılarımla. (İzmirli, 1977, s.40)

2.5. Süreli Yayınlardaki Yazıları

1962-1982 yılları arasında, yirmi yıllık bir süreçte dergilerde ismine sık olmasa da rastlanılan Mübeccel İzmirli'nin *Ataç*, *Otağ*, *Çatı*, *Varlık*, *Yelken*, *Yeni İnsan* ve *Yeni*

Ufuklar dergilerinde toplam 35 yazısına ulaşılmıştır.⁸⁵ Eleştiri, kitap tanıtımı, soruşturma, röportaj, deneme türlerinden oluşan bu yazılar şunlardır:

İzmirli, M. (1962). Kuyularda. *Ataç*, 4, 31-32. (eleştiri-kitap değerlendirme)

İzmirli, M. (1963). Ağlama N'olur". *Otağ*, 1, 15. (eleştiri-kitap değerlendirme)

İzmirli, M. (1963). O Sevi Denen. *Otağ*, 5, 21-23. (deneme)

İzmirli, M. (1963). Leyli Kadınlar. *Otağ*, 7, 12, 22-23. (deneme)

İzmirli, M. (1964). Bağırıyorum. *Çatı*, 13, 17,20. (eleştiri-kitap değerlendirme)

İzmirli, M. (1964). Eğiten Bâbîâli. *Çatı*, 15, 3-4, 22. (deneme)

İzmirli, M. (1964). Sanatçılarla Konuşmalar – Muazzez Menemencioğlu. *Varlık*, 614, 8. (röportaj)

İzmirli, M. (1964). Sanatçılarla Konuşmalar- Sennur Sezer'le. *Varlık*, 617, 9. (röportaj)

İzmirli, M. (1964). Sanatçılarla Konuşmalar – Gülten Akın'la. *Varlık*, 621, 22. (röportaj)

İzmirli, M. (1964). Sanatçılarla Konuşmalar – Melisa Erdönmez'le. *Varlık*, 622, 22. (röportaj)

İzmirli, M. (1964). Sanatçılarla Konuşmalar – Türkân İldeniz'le. *Varlık*, 626, 22-23. (röportaj)

İzmirli, M. (1964). Sanatçılarla Konuşmalar – Ulvi Uraz. *Yelken*, 94, 18-21. (röportaj)

⁸⁵ Mübeccel İzmirli'nin bu yazılarına, yaptığım detaylı arşiv taraması sonucunda ulaştım.

İzmirli, M. (1964). Sanatçılarla Konuşmalar – Jülide Gülizar’la. *Varlık*, 628, 10. (röportaj)

İzmirli, M. (1964). Sanatçılarla Konuşmalar – Âfet Muhteremoğlu ile. *Varlık*, 634, 10. (röportaj)

İzmirli, M. (1964). Sanatçılarla Konuşmalar – Mehrizat Poyraz ile. *Varlık*, 635, 18. (röportaj)

İzmirli, M. (1964). Sanatçılarla Konuşmalar – Yıldız Kenter’le. *Varlık*, 636, 7. (röportaj)

İzmirli, M. (1965). Sanatçılarla Konuşmalar – Demir Özlü. *Varlık*, 638, 12. (röportaj)

İzmirli, M. (1965). Sanatçılarla Konuşmalar – Mehmet Seyda. *Varlık*, 639, 18. (röportaj)

İzmirli, M. (1965). Sanatçılarla Konuşmalar – Ergin Kolbek. *Yelken*, 98, 19-21. (röportaj)

İzmirli, M. (1965). Rüknettin Resuloğlu Söylüyor. *Yelken*, 100, 24-26. (röportaj)

İzmirli, M. (1965). Sanatçılarla Konuşmalar – Meral Çelen. *Yelken*, 101, 20-23. (röportaj)

İzmirli, M. (1965). Batı Yakasından Notlar – Melisa Erdönmez’le Konuşma. *Yelken*, 102, 21-25. (röportaj)

İzmirli, M. (1965). Dergiler Arasında. *Yelken*, 103, 15-18. (dergi değerlendirme)

İzmirli, M. (1965). Elif Naci ile Konuşma. *Yeni İnsan*, 11, 14-15. (röportaj)

İzmirli, M. (1965). Sanatçılarla Konuşmalar – Sevgi Nutku. *Yelken*, 106, 18-19. (röportaj)

İzmirli, M. (1966). Sanatçılarla Konuşmalar – Nezihe Meriç. *Varlık*, 663, 10. (röportaj)

İzmirli, M. (1966). Sanatçılarla Konuşmalar – Celâl Çumralı. *Yelken*, 110, 23-25. (röportaj)

İzmirli, M. (1966). “Sevim Burak. *Yeni Ufuklar*, 167, 57-62. (röportaj)

İzmirli, M. (1966). Yayımcılarımız Ne Söylüyor – Vedat Günyol. *Yelken*, 116, 11-12. (röportaj)

İzmirli, M. (1967). Kadınlık Durumu ve Kadın Yazarlarımız. *Yelken*, 128, 14-20. (soruşturma)

İzmirli, M. (1968). Kadınlık ve Kadın. *Yelken*, 132, 14-18. (soruşturma)

İzmirli, M. (1969). “Toprak” Üstün. *Yelken*, 145, 23-25. (eleştiri-kitap değerlendirme)

İzmirli, M. (1969). Nasıl Yazıyorlar. *Yelken*, 150, 18-21. (kendisiyle yapılan röportaj)

İzmirli, M. (1980). Kan, Su Kesince. *Varlık*, 877, 13-14. (eleştiri-kitap değerlendirme)

İzmirli, M. (1982). Kuytulardan Gök Katına. *Varlık*, 900, 43-45. (eleştiri-kitap değerlendirme)

Mübeccel İzmirli’nin sıralanan bu yazıları, “Eleştiri-kitap/dergi değerlendirme”, “Soruşturma”, “Söyleşi-röportaj” ve “Deneme” başlıkları altında bu bölümde kısaca tanıtılacaktır.

2.5.1 Eleştiri-kitap/dergi değerlendirme

“Kuyularda”, Ataç, 1962

Mübeccel İzmirli bu yazısında, Muzaffer Buyrukçu’nun 1962 yılında çıkan *Kuyularda* kitabını değerlendirir. Sanatın toplum için yapıldığı bir ortamda cinsiyet ayrımcılığı meselesinin Buyrukçu tarafından yanlış bir şekilde ele alındığını söyleyen İzmirli, yazarın tavrını “mide bulandırıcı” bulur. Kitapta yer alan “Öyle dediği zaman

niye bir tokat yapıştırmamış ağzına?” cümlesinden oldukça rahatsız olan İzmirli, eşlerinin cinsel isteklerine karşı koyan kadınların şiddet ve kin ile aynı cümlede dile getirilmesini doğru bulmaz. Toplum düşüncesine uymayan bu düşüncüyü, Buyrukçu’nun kendi bunaltılarının bir tezahürü olarak görür. Buna rağmen öykülerinde insanların davranışlarını anlatırken kullandığı öğeleri, sözcükleri, örnekleri şaşırtıcı derecede iyi bulan İzmirli, Buyrukçu’nun sanatının hâlâ “gün ışığı gibi nakış nakış” yandığını söyler.

“Ağlama N’olur”, *Otağ*, 1963

Behiç Duygulu’nun *Ağlama N’olur* adlı kitabını değerlendirdiği yazısında Mübeccel İzmirli, daha ilk cümlelerinde yazarda eksik gördüklerini sıralamaya başlar. Ona göre kitaptaki öykülerin çoğu “bütün olmayan, okuyanı ‘daha’ diye bekleten” bir yetersizliğe sahiptir. Yazarın anlatımının yer yer karışık ve düzensiz olması, öykülerin yapısına da yansımış, güzelliklerini yitirmesine sebep olmuştur. Bunların yanında birkaç öyküsünde kullandığı dil, okuru düşündürücü ilkeler, ortak bunalmırlardan bahis, bozuk düzene değinme yazarın başarılı yanları arasında gösterilmiştir. Dilini duru, tümcelerini kısa ve ölçülü bulduğu Duygulu’nun istenen çizgiye vardığını ama henüz bu çizgiyi aşamadığını söyleyerek, ilhanımın bol olması için dilekte bulunmuştur.

“Bağırıyorum”, *Çatı*, 1964

Ayhan Kırdar’ın *Bağırıyorum* adlı şiir kitabını değerlendirdiği yazısında İzmirli, kitaptaki şiirlerin, insanın duygu ve düşünce dünyasını alt üst eden, “kudretli imajlarla” yüklü bir bütünlüğe sahip olduğunu söyler. İddialı bulduğu Kırdar’ı her türlü sanat akımının dışında, herkesin anlayacağı ve seveceği bir anlatım tarzına sahip olarak gösterir. “Bu Ayhan Kırdar şiiri” denilebilecek bir öznelliğe sahip eserler İzmirli’ye göre oldukça temiz bir dille oluşturulmuştur. Kırdar’ın genel kurallardan sıyrılan şiirini kabul etmeyenleri eleştiren İzmirli, bu insanların yetersiz sebeplerle, bireysel saplantılarıyla Kırdar’a saldırdığını söyler. Günün yitik insanına değinen şiirlerinde Kırdar, “gerçeği bağırır” bir üsluba sahiptir.

“Dergiler Arasında”, *Yelken*, 1965

Mübeccel İzmirli bu yazısında *Dönem*, *Soyut*, *Devinim*, *Dost*, *Yeditepe* ve *Varlık* dergilerinin son sayılarıyla ilgili yorum yapar. *Dönem*’de Hüseyin Cöntürk’ün terbiye ve saygı kurallarını aşan eleştirilerini kabul edemeyen İzmirli, Doğan Hızlan’ın sanat eserlerine akıllıca, sanatçıyı da anlayan bir dille yaptığı eleştirilerini beğendiğini söyler. Leyla Erbil’in Konur Ertop hakkında söylediklerini doğru bulsa da Erbil’i ağır dili dolayısıyla haksız bulur. *Soyut*’un Temmuz sayısında beğendiği eserleri sıralayan İzmirli yazısında, *Devinim*’de yer alan ve çok beğendiği Egemen Berköz ile Haluk Aker’in şiirlerine yer verir. *Dost*’un Temmuz sayısında Celal Çumralı’nın yazısını beğendiğini söyleyen İzmirli, diğer beğendiği isimleri de sıralar. *Yeditepe*’nin Ağustos sayısında ilginç bulduğu şiirleri sıralayan İzmirli, *Varlık*’ta yayımlanan Ahmet Nesim Kürçer’in şiirinden bir parçaya yer verir.

“Toprak’ Üstüne”, *Yelken*, 1969

Âfet Muhteremoğlu’nun beşinci kitabı *Toprak* ile ilgili kaleme alınan bu yazıda Mübeccel İzmirli kitabın, her ne kadar öykü düzeninde gitse de, özü ve temel düşüncesi bakımından romana benzediğini söyler. Türk toplumunun derinine inen bulguların yer aldığı kitabı başarılı bulan İzmirli, Muhteremoğlu’nun Türk köylü karakteristiğini içten anlattığını ifade eder. Bireyleri toplumsal ve psikolojik açıdan anlatan Muhteremoğlu’nun bu çok yönlü değerlendirmelerini İzmirli, “toplumcu-gerçekçi kavgadan” başarıyla çıkma olarak görür.

“Kan, Su Kesince”, *Varlık*, 1980

Halim Uğurlu’nun şiir kitabı *Kan Su Kesince*’nin değerlendirildiği yazıda Mübeccel İzmirli’nin değindiği ilk nokta, yazarın üslûbudur. Yazarın kendine has dili, bir ezgi havasında var olan özü, İzmirli’nin beğendiği hususlardandır. Yaşamın çelişkili gerçeklerini gün yüzüne çıkardığını söylediği kitap doğada var olan zulmü ve merhameti aynı potada eritebilmiştir. Zaman ve eşya kavramı, olgular, yaşam bir öğretisel metin sığılgından uzak verilmiştir. Mübeccel İzmirli, felsefe okumuş, dil dağarcığı geniş Uğurlu’nun bu malzemeyi şiirinde başarılı bir şekilde harmanladığını

söyler. İzmirli'ye göre Uğurlu'nun şiiri, yoğun zengin içerikli, düşündürücü, coşturucu, yüceltici bir şiirdir.

“Kuytulardan Gök Katına”, *Varlık*, 1982

Yakın arkadaşı Feriha Aktan'ın şiir kitaplarını değerlendirdiği bu yazı Mübeccel İzmirli'nin ölümünden sonra yayımlanmıştır. Aktan'ı bu kitabıyla amatörlük aşamasını doğrudan geçip deneyimli bir şair olarak gören İzmirli, onun şiirlerinde evrenin değişkenliklerinin, çekişmelerinin yer aldığını söyler. Dili kullanmada “seçkin bir virtüöz” gibi davrandığını söylediği Aktan için “dikkate değer bir söz ustası” ifadesini kullanır. Şiirlerinde sevgiyi, dostluğu en masum haliyle veren Aktan'ın şiirleri mutluluğun peşindedir. Toplumcu gerçekçi bir tavra sahip Aktan'ın şiirlerinde İzmirli'ye göre kuru bir slogan atma hali yoktur.

2.5.2. Soruşturma

“Kadınlık Durumu ve Kadın Yazarlarımız”, *Yelken*, 1967

Yelken'in 128 ve 132. sayılarında yer alan bu soruşturma, kadın yazar ve şairlere sorulan beş soruya verilen cevapları içerir. Türk toplumunda kadın olmanın yeri, kadınların sorunları, yazar ve şairlerin kadınların sorunlarına eserlerinde yer vermeleri, kadın romancıların sayısının azalmasının nedenleri, köylü ya da şehirli kadın ayrımının olup olmadığı, varsa nasıl olduğu hakkında sorular sorulmuştur. En son soru ise, en cesur soru olarak gösterilebilir, nitekim çoğu yazar ve şair bu soruya cevap da vermemiştir: “Flört serbestliği ile bekâret duvarı arasında kalan Türk kadınının cinsel bir bunalım içinde olduğu öne sürülebilir mi, cinsel ilişkilerin her türlü üstünde, kadın yazar ve ozan sizce ne gibi bir tavır takınmalıdır?”

Bu sayıda sorulara cevap veren isimler şöyledir: Şükûfe Nihal, Suat Derviş, R. Tomris, Adalet Cımcöz, Afet Muhteremoğlu, Muazzez Menemencioğlu.

“Kadınlık ve Kadın”, *Yelken*, 1968

“Kadınlık Durumu ve Kadın Yazarlarımız” soruşturmasıyla aynı içeriği taşıyan bu soruşturmaya cevap veren isimler şöyledir: Gülten Akın, Nursen Karas, Neriman Hikmet, Meral Çelen.

2.5.3. Söyleşi-röportaj

“Sanatçılarla Konuşmalar-Muazzez Menemencioğlu”, *Varlık*, 1964

Mübeccel İzmirli’nin dizi haline getirdiği “Sanatçılar Konuşmalar”ın ilk röportajı Muazzez Menemencioğlu ile yapılır. Menemencioğlu’nun şiir dünyası üzerine yapılan röportajda İzmirli, Rilke’den alıntılar yaparak sorularını sorar: Şairin aşkı ve kadın yaşamını şiirlerinde ele almasına odaklanan İzmirli, Menemencioğlu’nun etkisinde kaldığı sanatçıların olup olmadığını sorarak röportajı klasik bir soruyla bitirir.

“Sanatçılarla Konuşmalar-Sennur Sezer”, *Varlık*, 1964

Dizinin ikinci röportajı Sennur Sezer ile yapılır. İzmirli, şiirin ne olduğu hakkında bilgi istediği Sezer’den, Mustafa Şekip Tunç’un “Şiir, felsefe ve ilim gibi mücerrat fikirler değil, hayal ve sembollerle yapılır,” düşüncesine yorum yapmasını ister. Sezer’in çeviri şiirlerle ilgili görüşlerini alabilmek için Tanpınar’ın “şiir yalnız yazıldığı dilin malıdır, yalnız o lisanda okunmak şartı ile güzelliklerine sahiptir” fikrinden yola çıkar. Sezer’in toplumcu şiir anlayışının, öz şiire ulaşmada tek yön olmadığını söyleyen İzmirli, şairin bu konudaki fikrini de sorar.

“Sanatçılarla Konuşmalar-Gülten Akın”, *Varlık*, 1964

Şiirde fikrin öneminin olup olmadığı sorusuyla başlayan Mübeccel İzmirli, siyasi düşüncelerin şiire olumlu ya da olumsuz bir etkileri üzerine konuştuğu Akın ile daha çok şiirin sosyal hayatla ilişkisi üzerine yoğunlaşır. Şiir tüm halka hitap etmeli midir yoksa “mutlu azınlığın beğenisine sunulan” bir tür mü olduğu sorular arasındadır. Şiirde mananın üzerinde de duran İzmirli, Akın’dan “politik sanat tutumu” tanımını nasıl yorumladığını da öğrenmek ister.

“Sanatçılarla Konuşmalar-Melisa Erdönmez”, *Varlık*, 1964

Mübeccel İzmirli röportajına, Melisa Erdönmez’in, Andre Gide’in “estetğin bir parçası” olarak gördüğü “ahlak anlayışına” katılıp katılmadığını sormakla başlar. Yeni bir şiir yaratılacaksa gelenekten tamamen kopmak gerekli midir, sorusunu yönelttiği Erdönmez’in şiir anlayışı üzerine konuşulur.

“Sanatçılarla Konuşmalar-Türkân İldeniz”, *Varlık*, 1964

Röportaj serisinin beşincisinde Mübeccel İzmirli, okuyucuların Türkân İldeniz hakkında bilgi alabilmesi için, İldeniz’in kendisini tanıtmasını ister. Uzun bir sessizlik sonrası tekrar sanat dünyasına dönen İldeniz’e, Sartre’dan yola çıkarak “insanın yok olup gitmesinin doğru olup olmadığı” hakkında ne düşündüğünü sorar. Bir şairin klasik olma ölçütünün ne olduğu, Türk şairlerden klasik sanatçı olarak kimleri gösterebileceği üzerine konuşurlar. Bireyci ya da toplumcu şair diye bir ayrımın var olup olmadığına dikkat çeken İzmirli, İldeniz’in Yahya Kemal hakkında ne düşündüğünü de öğrenmek ister ve bu yönde sorusunu iletir.

“Sanatçılarla Konuşmalar-Ulvi Uraz”, *Yelken*, 1964

Tiyatro nedir, Türk edebiyatında tiyatro edebiyatı olduğu söylenebilir mi, gibi temel sorularla başlayan röportaj, Türk tiyatrosunun sosyal sorunlara yararlı olup olmadığı üzerine olan soruyla devam eder. Tiyatronun millî olma meselesi üzerine yapılan sohbette İzmirli, tiyatronun batıya açılmasının temelinde gelenekten kopuşun zorunlu olup olmadığını sorar. Sartre’ın çevirileri hakkında Uraz’ın düşüncelerini merak eden İzmirli, gelecek dönemde Uraz’ın planlarının neler olduğunu da öğrenir.

“Sanatçılarla Konuşmalar-Jülide Gülizar”, *Varlık*, 1964

Jülide Gülizar’dan varoluşçu felsefeden yola çıkarak mutluluğun ne olduğunu tanımlamasını isteyen İzmirli, bir eserin çoğunluğun zevkine göre yazılmasının gerekli olup olmadığı meselesi üzerine soru sorar. Sanatçının tedirginliğinin kaynağı üzerine sohbet edilen röportajda, soyut ve somut şiirin ne olduğu hakkında konuşulur. Gülizar’a, ikinci yeninin nasıl bir şiir olduğunu soran İzmirli, şairin sanat dilinde “güzel”in ne anlama geldiğini de öğrenmek ister.

“Sanatçılarla Konuşmalar-Âfet Muhteremoğlu”, *Varlık*, 1964

Başarılı romanın ne olduğu sorusuyla başlayan röportajda İzmirli, Muhteremoğlu’nun roman kişileriyle toplum konuları arasında bir bağ olup olmadığını sorar. İzmirli, insan ruhunun derinliklerine inen en başarılı modern roman örneklerinden biri olarak gördüğü *Eşikteki* ile yazarın gözleme dayanan ikinci kitabı *Bedriye* arasındaki fark üzerine de soru yöneltir. Muhteremoğlu’nun “bunaltı edebiyatı” hakkında düşündüklerini, kendisinin bu tanımlamanın neresinde olduğunu da öğrenir. Muhteremoğlu’nun *Başörtülüler* adlı öykü kitabı üzerine de konuşulan röportajda yazarın genel sanat anlayışı üzerinde de durulur.

“Sanatçılarla Konuşmalar-Mehrizat Poyraz”, *Varlık*, 1964

Poyraz’ın sanat anlayışının ne olduğu sorusuyla başlayan İzmirli, Türk şiirinin kendini bulma yönünde ne durumda olduğunu sorar. Nurullah Ataç’ın yeni şiir ile yeni şair arasındaki bağı anlattığı sorusunda İzmirli, Poyraz ile bu tanımlamalar hakkında sohbet eder. Şiirin felsefe ve bilim ile mi yoksa hayal ve sembol ile mi kurulması gerektiği yönünde soru yöneltten İzmirli, iyi şiirin ölçülerinin ne olduğunu öğrenme isteğiyle Poyraz ile konuşur.

“Sanatçılarla Konuşmalar-Yıldız Kenter”, *Varlık*, 1964

Yıldız Kenter’in tiyatro tanımının ne olduğunu öğrenen İzmirli, Türk toplumunun faydası için klasik mi yoksa epik tiyatronun mu gerekli olduğunu sorar. Haldun Taner’in “yüzde yüz mahalli olmasına önem verdiği müzikli güldürü denemelerini” başarılı çalışmalar olarak görüp görmediği üzerinde durur. Türk edebiyatında bir tiyatro edebiyatı var mıdır, sorusunu yönelttikten sonra Kenter’den klasik ve modern oyun yazarlarından kimleri beğendiğini öğrenir.

“Sanatçılarla Konuşmalar-Demir Özlü”, *Varlık*, 1965

Mübeccel İzmirli’nin ilk sorusu, Demir Özlü’nün yazar olma serüveniyle ilgilidir. Eserlerinde Türkiye’nin sosyal sorunlarına değindiğini düşünen Özlü’nün yazma amacı üzerine röportaj devam eder. Yazdıklarının toplumla ne tür bir bağ içinde olduğunu soran İzmirli, Özlü’deki “mübalağalı ölüm tutkusunun” nedenini merak

eder ve bu yönde soru iletir. Varoluşçuluğu bir akım olarak görüp görmediğini soran İzmirli, Özlü'nün yazdıklarını bu akım üzerinden değerlendirmesini ister.

“Sanatçılarla Konuşmalar-Mehmet Seyda”, *Varlık*, 1965

İzmirli'nin Mehmet Seyda'ya ilk sorusu, yazmaya nasıl başladığıyla ilgilidir. Dönemin Türk edebiyatını değerlendirmesini istediği Seyda'ya Türk sanatına yeni bir şey getirip getirmediği hakkındaki düşüncelerini sorar. Senelerdir işlendiğinden bıkkınlık verdiğini düşündüğü köy romanı hakkında Seyda'nın görüşlerini alan İzmirli, genel olarak bir romanda olması gerekenler üzerinde de konuşur. Eleştirmenin ölçü kurallarının olması zorunluluğu üzerine sorulan son soruyla röportaj tamamlanır.

“Sanatçılarla Konuşmalar-Ergin Kolbek”, *Yelken*, 1965

Mübeccel İzmirli'nin Ergin Kolbek'e ilk sorusu, “sözsüz oyunu” seçiş sebebi üzerinedir. Türkiye’de Kolbek’ten önce MİM çalışmaları olup olmadığını soran İzmirli, Türkiye’de bu sanat dalının gelişme olanaklarının ne durumda olduğunu sorar. Pantomime yabancı bir toplumda, halk ile karşılaştığında nasıl bir tepki aldığı hakkında konuşulan röportajda, Kolbek’e oyunlarını nasıl hazırladığı yönünde de bir soru yöneltir.

“Rüknettin Resuloğlu Söylüyor”, *Yelken*, 1965

Yelken'in 100. sayısı vesilesiyle, derginin sahibi ve sorumlu yönetmeni Rüknettin Resuloğlu ile yapılan röportajda ilk soru, Resuloğlu'nu dergi çıkarmaya iten etkenler üzerinedir. İzmirli, yaşadığı sıkıntılara rağmen *Yelken*'i çıkarmaya devam edip etmeyeceğini sorduğu Resuloğlu ile son dönemde dergi kapanmalarının neden arttığı üzerine konuşur. Sanat dergilerinin topluma nasıl faydalı olabileceğini soran İzmirli, dergiciliğin olumlu ve olumsuz yanlarını öğrenmeye çalışır. Resuloğlu'nun tiyatro ve sinema üzerine düşüncelerini de alan İzmirli, 100. sayısı vesilesiyle okurlarına iletmek istediği mesajı da röportaja ekler.

“Sanatçılarla Konuşmalar-Meral Çelen”, *Yelken*, 1965

Bir sessizlik içine giren Meral Çelen’e bu durumun nedenini soran İzmirli, Çelen’in eserlerde toplum sorunlarının incelenmesi gerektiği savını destekleyip desteklemediğini sorar. Sanatçılar dünyaya açılmalı mı yoksa sadece yerelde mi kalmalı, yönünde bir soru yönelten İzmirli, dönemin yeni öykücüler ve onların “yenilik” olarak nitelendirdikleri öyküler üzerine Çelen ile sohbet eder. Edebiyatın güçsüzleşmesini ekonomik yetersizlikle doğru orantılı gören İzmirli, Çelen’in bu konu hakkındaki düşüncelerini öğrenir.

“Batı Yakasından Notlar-Melisa Erdönmez”, *Yelken*, 1965

Londra’dan Türkiye’ye yeni dönen Erdönmez ile yaptığı bu röportajda İzmirli, önce kendisinden batıda sanat alanında olan gelişmeleri dinlemek ister. Londra’da gördüğü oyunlar üzerine soru soran İzmirli, gördüklerinden sonra Türkiye’deki özel tiyatroların tutum ve çalışmalarını nasıl yorumladığını öğrenmek ister. Londra’da aldığı eğitimin kendisine nasıl bir katkısının olduğunu soran İzmirli, tiyatro dışında uğraştığı türlerin neler olduğu hakkında Erdönmez ile konuşur.

“Elif Naci ile Konuşma”, *Yeni İnsan*, 1965

Elif Naci ile nasıl tanıştığını anlattıktan sonra başlayan röportajda ilk soru, Elif Naci’nin on yıl gibi uzun bir süre neden sessiz kaldığı üzerinedir. Naci’nin çalışmalarını Arap harfleriyle yapmasını dikkat çekici bulan İzmirli, onu bu bileşime götüren nedenleri sorar. Soyut resmin Türk toplumunda nasıl anlaşıldığını soran İzmirli, klasizme dönüş gibi bir durumun var olup olmadığına yönelik soru da yöneltir. Son olarak Naci’nin “D Grubu” adlı bir topluluk kurmasının altında yatan nedenleri sorarak röportajını bitirir.

“Sanatçılarla Konuşmalar-Sevgi Nutku”, *Yelken*, 1965

Sevgi Nutku’nun farklı bir biçim arama peşinde olduğunu söyleyen İzmirli, yazarın kendi gerçeklik anlayışını nasıl bir biçim ile ortaya koymak istediğine dair soru ile röportaja başlar. Nutku’nun biçimcilik ve özcülük üzerine düşüncelerini merak eden İzmirli, eserlerinde yabancılığı ve tedirginliği nasıl ele aldığını sorar. Edebiyatın

işlevinin halka inmek mi yoksa halkı, edebi ürünün seviyesine çıkarmak mı olduğunu soran İzmirli, Nutku'nun neden sadece aşk ve cinsel ilişkiler üzerine çalışmalar verdiğini öğrenmek ister ve bu yönde soru iletir.

“Sanatçılarla Konuşmalar-Nezihe Meriç”, *Varlık*, 1966

Nezihe Meriç'in *Menekşeli Bilinç* kitabı üzerine başlayan konuşma, *Korsan Çıkmazı* ile devam eder. Genç kuşağın yeni öykücülerıyla kendi arasında bir yakınlık olup olmadığını soran İzmirli, bunaltı edebiyatının Türk yazınında nerede olduğunu sorar. Meriç'in kitaplarından alıntılar yaparak onun simge ve imajları üzerinde duran İzmirli, bunları Meriç'e yazdıran duyguların neler olduğunu merak eder.

“Sanatçılarla Konuşmalar-Celâl Çumralı”, *Yelken*, 1966

Türk şiirinin bağımsızlığı üzerine başlayan konuşma, biçim üzerinde yapılan değişikliklerin nedenleri üzerine devam eder. Şiirde “çağrışım akımının” ne olduğunu soran İzmirli, bir sanat yapıtının yaratılma sürecinde sahip olması gereken ilkelerin olup olmaması gerekliliği üzerine soru sorar. Edebi yapıtlarda gerçeği nasıl ele aldığını öğrenmek isteyen İzmirli, bu gerçeği geleceğe aktarmak gibi bir zorunluluğun neresinde olduğunu öğrenmek ister.

“Sevim Burak”, *Yeni Ufuklar*, 1966

Mübeccel İzmirli röportaja, çağdaş Türk edebiyatında az bilindiğini düşündüğü için, Sevim Burak'ın kendisini tanıtmayı isteğiyle başlar. Sanat anlayışı çerçevesi içinde “büyük ve güzel olanın yerini” belirtmesini istediği Burak'tan, kendisine gelen yergilere nasıl bir tutum sergilediği hakkında bilgi almak ister. Burak'ın kendine özgü biçimsel kalıpları üzerinden devam eden sohbette İzmirli, bu biçimin aynı zamanda Burak'ın vermek istediği özün de bir kuralı olup olmadığını sorar. Burak'ın kullandığı estetik unsur ve öykülerine sinmiş acıyla kendisini Kafka'ya benzettiğini söyleyen İzmirli, Burak'ın bu konu hakkında ne düşündüğünü merak eder.

“Yayımcılarımız Ne Söylüyor”, *Yelken*, 1966

Mübeccel İzmirli'nin yayıncılık dünyasıyla ilgili Vedat Günyol ile yaptığı bu röportajın ilk sorusu, dönemin yayın dünyasının okuyucuyu doyurup doyurmadığı yönündedir. Günyol'un yayıncılığın güç ve zevkli yanlarından bahsettiği röportajda İzmirli, bütün güçlüğüne rağmen Günyol'u yayıncılığa iten etkenleri sorar. Yazar-editör ilişkilerinde aldığı tavrı anlatan Günyol'a yeni yazarlarla çalışmak isteyip istemediği hakkında da bir soru yöneltilir.

“Nasıl Yazıyorlar”, *Yelken*, 1969

Ahmet Köklügiller'in düzenlediği bu röportaj serisinde bu sefer Mübeccel İzmirli kendisine sorulan “Nasıl yazıyorsunuz?” sorusuna cevap verir. Yazmanın kendine göre bir düzende koşulları olduğunu söyleyen İzmirli, yazma başlangıcını “bir çeşit yiğitlik sayılacak nitelikte göğüslemeye hazırlandığı ölüm kalım savaşının başlangıcı” olarak görür. Yazmadan önce temasını belirleyen İzmirli, aslında biçimin de bu evrede öze birlikte yoğrulduğunu söyler. Aniden aklına gelenleri not alabilmek için yastığının altında kâğıt kalem bulunduran İzmirli, bu ilk cümlelerin elbet yerini bulacağına inanır. Başlamanın tedirginlik yarattığını ifade eden yazar, yazma sürecinin en zor kısmını da bu aralık olarak gösterir. Öykü ya da şiir fark etmeksizin ürettiklerini daima el yazısıyla yazdığını, her yere saçılmış not kâğıtları olduğunu, çalışma ortamının tam bir kargaşa içinde olduğunu ekler. Yazı yazmak için geceleri beklediğini söyleyen İzmirli, en uygun mevsimin de sonbahar ve kış olduğunu söyler. İlk okurunun aynı zamanda ilk eleştireninin daima annesi olduğunu, annesi neyin üstünde durursa hemen onun üzerinde çalıştığını anlatır.

2.5.4. Deneme

“O Sevi Denen”, *Otağ*, 1963

İnsanların isim veremediği ama sürekli içinde taşıdığı boşluğu paylaşmak adına, bir mektupmuşçasına yazılan bu deneme, Mübeccel İzmirli'nin okurlarıyla aynı duyguları paylaştığını göstermesi, bağ kurabilmesi açısından değerlidir. İzmirli'ye göre bu boşluk, gerçek anlamda bulunamayan aşktır, başka bir adıyla sevi. İnsanlar mutluluğu aşta gördüklerinden, sürekli bir arayış halindedirler ve bulamadıklarında

aşkı suçlarlar. Bu da aslında bireyi, kendi kimliğinden soyutlar duruma getirir. İzmirli'ye göre insan, her şeyin başlayıp bittiği yere, yani kendine dönmelidir. Çünkü içsel bunalımlardan kurtulmalar, çözümler ancak insanın kendini var etmesiyle mümkündür. Aşk da acı da insanın içinde beraber yürümelidir. Ayrılığın yarattığı hüznü kabul eden İzmirli, aşkın bütünüyle var olsa bile her şey demek olmadığını anlatır.

“Leylî Kadınlar”, *Otağ*, 1963

Vefatının yıl dönümü vesileyle Ahmet Haşim'e adanan *Otağ*'ın yedinci sayısında Mübeccel İzmirli, “benim kutsal şiirim” dediği “O Belde”yi ve Haşim'i nasıl sevdiğini bu yazısıyla anlatır. On beş ya da on altı yaşlarında, otuz bir yaşında “kocaman bir ağabey”e olan ilk gençlik heyecanını anlatan İzmirli, Haşim'in şiirlerini ilk defa bu ağabeyi tarafından duymuştur. Böylelikle Haşim'i “kutsal ve yüce bir sebeple tanıyıp sevdiğini” söyleyen İzmirli, Haşim'in bilincine ancak daha gerçek ve daha doğal yollarla varılabileceğini söyler.

“Eğiten Bâbîâlî”, *Çatı*, 1964

Kendisinin de işi sebebiyle uzun yıllar içinde bulunduğu Bâbîâlî'yi Mübeccel İzmirli bu yazısında tanıtmak istemiştir. Önce bilmeyenler için Bâbîâlî'nin nerede olduğunu şu cümlelerle tarif eder: “Dünyanın bu köşesinde İstanbul denilen kentin Sirkeci olarak bilinen kesiminden Divanyolu sınırına, Alemdar ve çevresinden Bizans artığı meşhur Kapalı Çarşı'sını Nuru Osmaniye duvarlarına kadar yayılan ve uzanan bölgesine BÂBİÂLÎ deniyor.” Daha sonra caddelerinden, işçilerinden, dükkânlarından bahsettiği Bâbîâlî'nin zenginlerinden ve fakirlerinden bahseder. Değindiği bir diğer konu da “sebepsiz merak ve heyecanlıların en duygusuz yüreklerde ıslıl ıslıl yandığı köşelerden biri” olan basımevleridir. Çalışma koşullarının zorluklarından söz ettiği basımevlerini “sessiz ve tehlikeli bir aşk” olarak görür. Yine burada insanların küçük hesaplar peşinde koşarak birbirlerine verdikleri zararları anlatır. Yazısının sonuna, her şeye rağmen Bâbîâlî'nin “can gibi” olduğunu, oradan vazgeçemeyeceğini ekler.

2.6. Otağ Dergisi

2.6.1. Derginin genel özellikleri

Ocak 1963- Mart 1964 yılları arasında yayımlanan *Otağ*, kapağında belirtildiği üzere “sanat-düşünce-eğitim” dergisidir. Her ayın on beşinde çıkan aylık derginin sahibi, kurucular adına Mübeccel İzmirli’dir⁸⁶. Esasında dergi İzmirli ile birlikte Mehmet Haşmet, İsmet Yazgan ve İsmet Kemal Karadayı tarafından kurulur ve ana yönetim kadrosunda bu dört isim vardır. Derginin ilk sayısında çıkan “Günaydın” başlıklı yazıda *Otağ*’ın ortaya çıkışı şöyle açıklanmıştır:

Kötü bir ortamda, kötü iklim olanakları içinde gelişemeyen çekirdeği aradık, taze çıktı toprak altından. Ceviz içi gibi dört perdeyle ayrılmış bölmelerinden dört yeşil uç baş vermiş, bir noktada birleşip uzamıştı, su verdik. Kuşkulu, ürkek, güçsüzlüğünü ve zayıflığını bilen, ama yaşamak isteyen, yaşamının gereğine inanan incecik bir dal çıktı toprak altında, OTAĞ... (*Otağ*, 1963, s.2)

Özgür düşüncenin ışık tutamayacağı, çözümleyemeyeceği bir davanın olamayacağını düşünen kurucular, edebiyat dünyasındaki yerlerini şu şekilde tarif etmişlerdir:

İlerici, yenici, değerli, kalıcı, değişik ve anlamı Batılı düşünce, Doğuluca mertlik olan uygar ve Atatürkçü bir yolda, bağınazlığa (taassup) ve aşırılığa düşmeden, bir sanatçı dostun söylediğince: (kişilerin trafik levhaları gibi sağ-sol işaretleriyle damgalandıkları çevrenin) ORTASından yürümek istiyoruz. Eskiye ağır uykusundan bilinçli bir elle çekip çıkararak onu, yapısına uygun bir biçimle ve gerçekçi bir tutumla iyiye, güzele, doğruya götürürken, yıkıcı ve sarsıcı davranışlardan korumağa çalışacağız. (*Otağ*, 1963, s.2)

Bir sonraki sayıda açıklamalarını yetersiz bulan dergi kurucuları tekrar, hiçbir ideolojiye bağlı kalmadan, ülkede sanat alanında gördükleri açığı kapatmak istediklerini ifade ederler:

Yaşadığımız toprakları sevmiş, bu toprağın üstünde yaşayanların bozulmamış özüne gönül vermiş kimseleriz. Duygu ve düşünce ve bir yerde saygı ile sevgi ile onların mutluluğuna

⁸⁶ Derginin “kurucular adına sahibi” Mübeccel İzmirli’dir. Diğer isimler görevleri sebebiyle İstanbul’da değildirler. “Günaydın” başlıklı yazıda bu üç ismin farklı şehirlerden dergiye dâhil olma durumu şöyle açıklanır: “Halen sebebile yurdun uzak kentlerine dağılmış üç çift kol da zaman zaman doğa ölçüleri üzerinden uzanarak düzenine bel veriyor. Çorumdan, Ankaradan, Erzurumdan uzanan altı kol ve üç çift el...”

katılmak istiyoruz. Bu uğraşı değerlendirecek her kişiye borcumuz büyük olacak. Ama bir yerde yine saygı ve yine sevgi ile ödenecek borç. İnsancıl açıdan bir kez daha: Sanat ortamına en iyimser duygularla Günaydın. (Otağ, 1963, s.20)

Derginin ilk sayısında verilen künyeye göre “sorumlu yönetmen” Tahir Öncül’dür. Yıllık abonelere 12 lira, altı aylık abonelere 6 lira olan dergi, öğretmen ve öğrencilere yıllık 10 lira, altı aylık 5 liradır. Derginin basıldığı adres ise şöyledir: “Büyük Kervan Basımevi Türbedar Sokak Aydınlar Han Cağaloğlu-İstanbul”. Beşinci sayıda künyeye, “teknik sekreter” olarak Hayat İlhan da dâhil olur. Derginin yönetim yeri olarak ise şu adres verilir: “Nuruosmaniye Caddesi Mengene Han No.58 Cağaloğlu-İstanbul”. Hayat İlhan, bir sonraki sayıda “yazı işlerini yöneten sorumlu müdür” olarak geçer. Dokuzuncu sayıya gelindiğinde “Kurucular” başlığı altında Mübeccel İzmirli’nin yanına İsmet Yazgan, Mehmet Haşmet ve İsmet Kemal Karadayı eklenir. Bir sonraki ay, “yazı işlerini yöneten sorumlu müdür” İsmet Yazgan olur.

Her sayısı 24 sayfadan oluşan derginin kapaklarında her ay farklı bir ismin sanat eseri yer alır. Sırasıyla eserlerine yer verilen isimler şöyledir: Kuzgun Acar, Henri Matisse, Roden, Van Gogh, Picasso, Kenneth Clark, Fethi Naci, Ersin Alok (sekizinci ve dokuzun sayıda), Gürol Sözen, Heykeltıraş Thorak, Ersin Alok, Burhan Temel, Jale Yılmazbaşar, Atillâ Karacan.

Derginin 1, 2, 3, 4 ve 13. sayılarında “Aydın Sanat Olayları” başlığı altında bir önceki aya ait resim, müzik, şiir, tiyatro, sergi, konuşma, edebiyat matineleleri, yapılan çeviriler, sinema, açık oturum ve yeni çıkan yayınlar hakkında bilgi verilir. 5. sayıda bu girişin yerine “Bu Sayıda” başlığı altında, sayıda yer alan kişilerin ismi yazılır. 7. sayı, Ahmet Haşim ve Tanburi Cemil Bey’in ölümü anısına hazırlandığından, “Sayın Okuyucularımız” başlığı altında derginin içeriği hakkında bilgi verilir.

Dergide düzenli olmasa da yer alan bölümlerin isimleri şöyledir: “Kitaplar” (1, 2, 3, 4, 6, 10, 12, 15. sayı); “Dergiler” (1, 14.sayı); “Sahnelerimizden” (3, 4, 5, 6, 8, 11, 12, 13, 14. sayı); “Gençlerimizden” (2, 3, 4, 5, 6. sayı); “Soruşturmalar” (1, 2, 3, 4, 5, 6. sayı); “Sanatçılarla Konuşmalar” (2, 3, 4, 5, 6, 8, 9. sayı); “Okuyanın Notlar” (3, 5, 8, 8. sayı).

Birinci sayı, Ocak 1963

Düzenli olarak devam etmese de derginin her sayısında belli özel bölümler vardır. Bunlardan birkaçı, birinci sayıda hazırlanan “Kitaplar Bölümü”, “Dergiler Bölümü”, “1962’nin Beğenilen Eserleri” başlığı altında yapılan soruşturmadır. Osman Bolulu’nun hazırladığı “Kitaplar Bölümü”nde, Melisa Erdönmez’in *Umut Perdeleri* adlı kitabı tanıtılır. A. Neyzar Karahan’ın hazırladığı “Dergiler Bölümü”nde *Türk Dili, Varlık, Yeditepe, Dost, Ataç, Zeren, Yeni Ufuklar, Su, Elif, Ilgaz, Beşkaza, Beşgen, Kıyı, Düzlem, Çatı* ve *Evrin* dergileri hakkında bir paragraflık bilgi verilir. “1962’nin Beğenilen Eserleri”nde ise T. Kutsi Makal, Melisa Erdönmez, Saadet Timur, Asım Bezirci gibi isimlere 1962 yılında okuyup en sevdikleri şiir, roman, hikâye, tiyatro, deneme ve eleştiri eserleri sorulur. Bunlar haricinde sayıda en fazla yer şiire verilmiştir. 20 şiirin yayımlandığı sayıda geri kalan çalışmaları deneme, çeviri metin ve kitap tanıtımı oluşturur.

İkinci sayı, Şubat 1963

İkinci sayıda da yine ağırlık şiirdedir. Yirmi dört şiirin yer aldığı sayıda denemelere, çeviri öyküye, müzik ve sergilerle ilgili haberlere yer verilmiştir. Bu sayının özel bölümlerinde bir önceki sayıda yer alan “1962’nin Beğenilen Eserleri” bölümü ve daha sonraki sayılarda da devam edecek olan “Sanatçılarla Konuşmalar” bölümü vardır. Bu bölümde A. Neyzar Karahan, Arif Coşkun ile şiir anlayışı, kitapları, o günün şiiri hakkında düşünceleri üzerine bir söyleşi yapar. “1962’nin Beğenilen Eserleri”nde ise aynı soru yine farklı isimlere sorularak düşünceleri alınır. İkinci sayının “Kitaplar Arasında” bölümünde İlhan Geçer, Ayhan Hünelp’in *Vapur Düdüklere* adlı kitabını tanıtır. Verilen bölümlerin haricinde dergi, “Genç Değerler” başlığı altında şair olma yolunda ilerleyen okurlarının şiirlerine yer vererek kendilerini tanıtımalarına olanak sağlamıştır. Derginin son sayfasında yer alan “Bu Aydan Seçmeler”de Fazıl Hüsnü Dağlarca, Necatî Cumalı, Nedim Orta ve Haydar Özbek’in şiirleri okurla buluşturulmuştur.

Üçüncü sayı, Mart 1963

“Ayın Sanat Olayları” başlığıyla bir önceki ayın sanat gelişmelerine dair bilginin verilmesiyle başlanan üçüncü sayıda üçü çeviri olmak üzere yirmi dokuz şiir vardır. Eğitim ve kültür ile ilgili birkaç denemenin yer aldığı sayının “Kitaplar Arasında” bölümünde, antolojiler hakkında bilgi verilmiştir. “1962’nin Beğenilen Eserleri” başlıklı soruşturmada Ahmet Kemal, Tuncay Öztürk, Kenan Akansı, Kenan Coşkun gibi isimlerin görüşleri alınmıştır. “Sanatçılarla Konuşmalar” bölümünü hazırlayan A. Neyzar Karahan, Ruşen Hakkı ile söyleşi yaparak onun şiire dair düşüncelerini aktarmasına olanak sağlamıştır. Üçüncü sayı ile birlikte başlayan, düzenli olmasa da devam eden “Okuyanın Notları” başlığı adlında Çeyiz Sezen, o ay okuduğu şiir kitapları üzerine değerlendirme yapmıştır. Üstün Akmen’in hazırladığı “Sahnelerimizden” bölümünde, Alfred Jorry’nin “Übü” adlı oyunun iyi ve aksayan yönleri dile getirilmiştir. “Genç Değerler” bölümünde dört şiire yer verilen sayının “Bu Aydan Seçmeler” bölümünde Nurer Uğurlu, Seyfettin Başçılar ve Azmi Güleç’in şiirlerine yer verilmiştir.

Dördüncü sayı, Nisan 1963

“Ayın Sanat Olayları” ile başlayan, toplum ve sanat konulu denemelerin yer aldığı dördüncü sayıda eleştiri metni, makale, çeviri öykü ve yirmi dört şiir bulunur. “1962’nin Beğenilen Eserleri” soruşturma sonucunun verildiği sayıda, şiirde Attilâ İlhan’ın (*Belâ Çiçeği*), romanda Fakir Baykurt’un (*Yılanların Öcü*), öyküde Muzaffer Buyrukçu’nun (*Kuyularda*), tiyatrodan Necatî Cumalı’nın (*Nalınlar*), denemede Sabahattin Eyüboğlu’nun (*Mavi ve Kara*) birinciliği aldığı ilan edilmiştir. İlk defa bu sayıda Meral Divitçi’nin hazırladığı “Sanatçı Eşlerle Konuşmalar” başlığı altında Ayla ve Beklân Algan ile yapılan söyleşi yer almıştır. “Sahnelerimizden” bölümünde Üstün Akmen, Nihal Karamağralı’nın “Mirasçılar” adlı oyununu değerlendirirken, A. Neyzar Karahan “Sanatçılarla Konuşmalar” bölümünde Ayhan Kırdar ile söyleşmiştir. Çeyiz Sezen “Okuyanın Notları” bölümünde “Okuyanlar Gülüyor” başlığıyla dönemin “komik” addedilen edebiyat olaylarını anlatmıştır. “Bu Aydan Seçmeler”e yer verilmeyen dördüncü sayıda, dört genç şairin şiirlerine “Genç Değerler” bölümünde yer verilmiştir.

Beşinci sayı, Mayıs 1963

“Aydın Sanat Olayları” bölümünün yerini artık “Bu Sayıda” başlığıyla içindikiler bölümü almıştır. Şiir ağırlıklı bir sayı olan beşinci sayıda toplum eğitimi ve kültür üzerine denemeler, söyleşi, bir de öykü bulunur. “Kitaplar Arasında” bölümünde İlhan Geçer, Ayhan Kırdar’ın *Lo* adlı şiir kitabını değerlendirir. Ahmet Arman’ın “Haldun Taner’e 14 Soru” başlığıyla yaptığı söyleşinin yanında bu sayıda yeni bir soruşturma daha başlar. Bu sefer toplum hayatıyla doğrudan ilişkili soruşturmanın başlığı “Devrimler Yerine Oturmuş mudur? Evetse Niçin ve Nasıl? Hayırsa Neden?”dir. Öğrenci, subay, öğretmen ve yazardan aldıkları cevaplara dergide yer vermişlerdir. Üstün Akmen bu sayıda “Sahnelerimizden” bölümünde, Bedrettin Tuncel’in *Gelin* adını vererek Türkçeye çevirdiği, Emile Zola’nın *Therese Raquin* adlı romanından alınan, Marcelle Maurette’in sahneye uyguladığı piyes üzerine değerlendirmede bulunur. Derginin önemli bölümden biri olan “Sanatçılarla Konuşmalar”da bu sefer, bölümü hazırlayan A. Neyzar Karahan ile söyleşi yapılır. Karahan’ın şiire nasıl başladığı, şiir anlayışı üzerine sohbet edilir. Çeyiz Sezen, okuduğu kitaplar hakkında yazılar yazdığı “Okuyanın Notları” bölümünde, Sait Faik’ten, Abdülhak Şinasi Hisar’dan, Leyla Erbil’den söz eder. Her sayıda olduğu gibi bu sayının sonunda da dört şairin şiirine “Genç Değerler” bölümü altında yer verilir.

Altıncı sayı, Haziran 1963

“Bu Sayıda” başlığıyla içindikilerin verildiği altıncı sayı, giriş sayfasında verilen iki şiir ile başlar. Yine şiir ağırlıklı oluşturulan sayıda yirmi yedi şiir, deneme-değerlendirme yazıları ve bir de tiyatro çevirisi bulunur. Daha önceki sayılarda “Kitaplar Arasında” adıyla hazırlanan bölüm, bu sayıda “Kitaplar” adıyla çıkmış, Muzaffer Uyguner, Ercüment Uçarı’nın *Kuyuda Yusuf* adlı şiir kitabını değerlendirmiştir. “Sahnelerimizden” bölümüyse bu sayıda “Sahne Konuları” başlığıyla hazırlanmış, Üstün Akmen, “Trajedinin Sınırı” adlı yazısıyla trajedi hakkında bilgi vermiştir. Beşinci sayıda başlayan “Devrimler Yerine Oturmuş mudur? Evetse Niçin ve Nasıl? Hayırsa Neden?” başlıklı soruşturma, ülkenin çeşitli şehirlerinden katılan isimlerin verdiği cevaplarla bu sayıda da devam etmiştir. Yazının sonunda dergi bir paragrafla soruşturmanın sonucunu yazmıştır. A. Neyzar

Karahan “Sanatçılarla Konuşmalar” bölümünde Mehmet Kıyat ile söyleşi yaparak şairin şiir anlayışı üzerinde durmuştur. Derginin son sayfasında genç şairlerin şiirlerine yer verilmiştir.

Yedinci sayı, Temmuz 1963

Derginin yedinci sayısı, “Türk şiir ve musikisinin iki ölümsüz temsilcisinin değerli hatıralarına” denilerek Ahmet Haşim ve Tanburi Cemil Bey’e adanmıştır. Haşim’in “O Belde”, “Bir Yaz Gecesi Hatırası” gibi şiirlerine, “Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar”, “Münekkit” gibi yazılarına yer verilmiştir. Cinuçen Tanrıkorur, Kemal Niyazi Seyhun, Refik Fersan ve Necdet Yaşar ise, Tanburi Cemil Bey’in sanatı ve yaşadıkları hakkında yazılar kaleme almışlardır.

Sekizinci sayı, Ağustos 1963

“Bu Sayıda” bölümünün kapakta verildiği sekizinci sayı, “Doğan Kardeş Çocuk Romanı Armağanı” ve *Çağdaş* dergisinin düzenlediği “Küçük Öykü Yarışması” duyurularıyla başlar. Millî eğitim, medeniyetlerin yayılması, sanatın toplumda ve bireyde konumlanması üzerine yazılan denemelerin dışında sayıda daha çok şiir yer almıştır. Cinuçen Tanrıkorur, ilk defa bu sayıda yer alan “Yayınlar Arasında” bölümünde, Oktay Rifat’ın *Latin Ozanlarından Çeviriler* adlı kitabını eleştirir. Altıncı sayıya kadar A. Neyzar Karahan’ın hazırladığı “Sanatçılarla Konuşmalar” bölümü, bu sayıda Gürbüz Azak tarafından hazırlanır. Azak, bu konuşmada Gazeteciler Cemiyeti’nin verdiği “Yılın Gazetecisi” ödülünü alan Tahir Kutsi Makal ile röportaj türüne odaklanır. Çeyiz Sezen, “Okuyanın Notları” bölümünde “Takılma” başlığıyla Hasan Şimşek’i, Fazıl Hüsni’yü, Samim Kocagöz’ü ironik bir dille eleştirir. Üstün Akmen’in altıncı sayıda hazırladığı “Sahne Konuları” bu sayıda da devam etmiş, Akmen “Benim Ionesco’m” başlığıyla Ionesco hakkındaki düşüncelerini anlatmıştır. Genç şairlerin şiirlerine bu sayıda yer verilmemiştir.

Dokuzuncu sayı, Eylül 1963

“Bu Sayıda” bölümünün derginin kapağında yer aldığı dokuzuncu sayı çeşitli konular üzerine yazılan sanat yazılarından, şiirlerden ve bir öyküden oluşur. A. Neyzar Karahan’ın “Sanatçılarla Konuşmalar” bölümü, bu sayıda “Sanatçılarla

Başbaşa” başlığıyla çıkmış ve Karahan, Osman Bolulu ve şiir üzerine söyleşi yapmıştır. Çeyiz Sezen, “Okuyanın Notları” bölümünde, edebiyat dünyasındaki gelişmeleri eleştirel bir dille “Öyle Diyorlar” başlığında incelemiştir.

Onuncu sayı, Ekim 1963

Sayıda yer alanların kapakta yazdığı onuncu sayı, “Bakırköy Halkevi Şiir Yarışması” duyurusuyla başlar. Yarışmanın koşulları ve teknik şartları verildikten sonra ise, Yapı ve Kredi Bankası’nın hazırladığı Sanat ve Kültür Programı’nın halk türküleri üzerine yapacağı çalışma hakkında bilgi verilir. Derlemelere, sanatla ilgili denemelere, şiirlere ve bir öyküye yer verilen onuncu sayıda Hüseyin Cöntürk, “Kitaplar” bölümünde, Engin Ünsal ile Haluk Faruk’un ortaklaşa çıkardığı *Merhaba* adlı şiir kitabı üzerine değerlendirmede bulunur. Genç şairlerin şiirlerine bu sayıda da yer verilmezken son sayfada dergiye gelen kitapların isimleri verilir.

On birinci sayı, Kasım 1963

Dergide çalışmaları bulunan isimlerin kapakta yer aldığı on birinci sayı, ölüm yıl dönümü vesilesiyle Atatürk’e adanmıştır. Atatürk’ün eğitim ve edebiyat üzerine düşünceleri, ölümü ardından duyulan üzüntü, tarihteki yeri, sanata, sanatçıya bakış açısı yazılarla ve şiirlerle anlatılmıştır. Üstün Akmen hemen hemen her sayıda hazırladığı “Sahnelerimizden” bölümünde şehir tiyatrolarında oynanan “Yaldızlı Saat” oyununun eksikliklerinden bahsetmiştir. Bir röportaja, bir de öyküye yer verilen sayıda, Osman Türkay’ın Auden’den çevirdiği bir de şiir bulunmaktadır.

On ikinci sayı, Aralık 1963

Dergide yer alan isimlerin kapakta yazılı olduğu on ikinci sayıda, çeşitli kültür-sanat gelişmeleriyle ilgili yazılar, çeviri şiirler, çeviri makale ve derleme vardır. Sayıda “Çocuk Kitapları Haftası” vesilesiyle dönemin Millî Eğitim Bakanı Dr. İbrahim Ökten’in yaptığı açılış konuşması yer alır. Üstün Akmen, “Sahnelerimizden” bölümünde, şehir tiyatrolarında oynanan Serafina Delle Rose’un “Dövme Gül” adlı oyunu değerlendirir. Ahmet Kemal, “Kitaplar” bölümünde, *Aylak Adam*’ı kurgu, tema gibi çeşitli açılardan yorumlamıştır. Doğum yıl dönümü vesilesiyle Nazife Müren, Tevfik Fikret hakkında bir makale kaleme almıştır. Ercüment Uçar’ının

günlüğünden parçalara “Günlük” başlığıyla yer verilen sayıda, daha önce onuncu sayıda duyurulan “Bakırköy Halkevi Şiir Yarışması”nın sonuçları açıklanmıştır. Sonuca göre ilk üçe giren isimler şöyledir: Günel Altıntaş, Oben Güney, İsmet Özel.

On üçüncü sayı, Ocak 1964

“Bu Sayıda” bölümünün kapakta yer aldığı on üçüncü sayıda, uzun bir aradan sonra tekrar “Ayın Sanat Olayları” bölümü yer almış ve bölümde, bir önceki ay resim, sergi, tiyatro, şiir alanında meydana gelen gelişmeler verilmiştir. Sanata ve günlük hayata dair denemelerin, bir de öykünün bulunduğu sayıda, çeviri makale ve şiire de sayfa ayrılmıştır. Ercüment Uçar’ın bir önceki sayıda başlayan “Günlük” başlıklı yazısı, bu sayıda devam etmiştir. “Sahnelerimizden” bölümünde Üstün Akmen, Shakespeare’in *Othello* adlı yapıtının tiyatrodaki uyarlanışını eleştirmiştir. Mustafa Beşgen’e ait tek perdelik bir oyunun yer aldığı sayıda, Meral Divitçi’nin Ercüment Kalmık ile yaptığı bir de röportaj bulunmaktadır.

On dördüncü sayı, Şubat 1964

Dergide yer alan isimlerin kapakta yazdığı on dördüncü sayı, Jale Yılmazbaşar’ın hazırladığı “Sergilerden” bölümü ile başlar. Yılmazbaşar bu bölümde, Şehir Galerisi’nde, Türk-Alman Kültür Merkezi’nde ve Güzel Sanatlar Akademisi’nde bulunan sergilerden bahseder. Dergideki çalışmalara geçmeden önce, ocak ayının başlarında vefat eden Halide Edip Adıvar’ın ölümüne duydukları üzüntü dile getirilir, dergide Adıvar hakkında çeşitli yazılara yer verilir. Tahir Kutsi Makal’ın yakında çıkacak *Köprü* adlı kitabından bir bölümün verildiği sayıda, ağırlık yine şiirdedir. Üstüne Akmen “Sahnelerimizden” bölümünde, Üsküdar’da on iki genç tarafından kurulan Grup 6 hakkında bilgi verir. A. Neyzar Karahan “Dergilerden” bölümünde, *Evrin*, *Beşkaza*, *Çatı*, *Kök* ve *Elif* dergileri ile ilgili birer paragraflık tanıtıcı yazılar kaleme alır.

On beşinci sayı, Mart 1964

Otağ’ın son sayısı olan bu on beşinci sayıda, Emniyet Sandığı’nın yaptığı “Radyo Kültür Yayınları” için okurlardan yazı kabul edileceği duyurulmuş, yazıların nasıl olması gerektiğine dair şartlar açıklanmıştır. Çeşitli konularda denemelere, şiirlere

yer verilen sayıda bir öykü bir de röportaj bulunmaktadır. Ercüment Uçarı'nın "Günlük" bölümü burada da yer alırken son sayıda Üstün Akmen'in ismi görülmemektedir. "Sanatçılarla Başbaşa" bölümünde Osman Bolulu, Muazzez Menemencioğlu ile söyleşi yapmış, şiir üzerine konuşmuşlardır. "Kitaplar" bölümündeyse Kiremitçioğlu, Hasan Şimşek'in *Beyaza Duran* adlı şiir kitabını değerlendirmiştir.

2.6.2. Sayılarına göre dizin

Otağ, S.1, Ocak 1963

Öncül, T., "Şiir Alanındaki Duygusuzluk", s.4. (deneme)

Gündüz, M., "Değerler Önünde Körlüğümüz...", s.5, 19. (deneme)

Noyzar Karahan, A., "Mor Kısarak", s.5. (şiir)

Tanrıkörür, C., "Yeni Yıla Umut Dolu Hoşgeldinler...", s.6, 17. (deneme)

Layık, F., "Martıların ve Kişilerin Kaderi", s.6. (şiir)

Karadayı, İ. K., "Sanatçı Yurt Yönetiminde", s.7, 18. (deneme)

Yazgan, İ., "Aşk Delisi", s.7. (şiir)

Kürçer, A. N., "Eleştirmen Sorunu", s.8. (deneme)

Ayberkin, A., "İnançsal Gerçek", s.9. (şiir)

Satoğlu, Y., "Ya Bizim Gençlik", s.9-10. (deneme)

Haşmet, M., "Avda", s.10. (şiir)

Çatalkaya, D., "İstanbul", s.10. (şiir)

Bolulu, O., "Vakit Varken", s.11. (şiir)

Alain, "Sanatçının İşçiliği", çev. Asım Bezirci, s.11. (çeviri makale)

"Kitaplar Bölümü", haz. Osman Bolulu, s.12.

"Dergiler Bölümü", haz. A. Neyzar Karahan, s.13-14.

Erdönmez, M., "Yüzü Solgun Bir Soğuk", s.13. (şiir)

- Geçer, İ., “Yasak Aşk”, s.14. (şiir)
- İzmirli, M., “Ağlama N’olur”, s.15. (kitap tanıtım)
- Otağ Soruşturma, “1962’nin Beğenilen Eserleri”, s.16. (soruşturma)
- Akay, S., “Nerdesin Bahar”, s.18. (şiir)
- Kayganacı, C., “Yaşamayı Sevmek”, s.18. (şiir)
- Yalçındağ, Ö., “Gitmenin Böylesine Güzeli”, s.19. (şiir)
- Ozanoğlu G. N., “Taşralı”, s.19. (şiir)
- Steinbeck, J., “Nobel’e İtiraz Ediyorum”, çev. T. Kutsi Makal, s.20. (çeviri deneme)
- Yıldırım, M., “Niye Ağlarsın”, s.20. (şiir)
- Kahraman, İ., “Koy”, s.20. (şiir)
- “Şiir Deyince”, çev. Sadun Serçeli, s.21. (çeviri makale)
- Bachmann, I., “Raks”, çev. Yalçın Kaya Suner, s.21. (çeviri şiir)
- Watson, W., “Şarkı”, çev. Ersun Ezgimen, s.21. (çeviri şiir)
- Tagore, “Kader”, çev. Ersun Ezgimen, s.22. (çeviri şiir)
- Tagore, “Ellerin Değmesin Ellerim”, çev. Ersun Ezgimen, s.22. (çeviri şiir)
- Şenay, E., “Nar Çiçeklerinde Güneş Batıyor”, s.22. (düzyazı)
- Menemencioğlu, M., “Eksik”, s.23. (şiir)
- Akgün, N. U., “Yaşama Övgü”, s.23. (şiir)
- Bolulu, O., “Yaralı Adamlar”, s.23. (şiir)
- Süreya, C., “Kars”, s.23. (şiir)
- Otağ, S.2, Şubat 1963**
- Ayın Sanat Olayları, s.2.
- Otağ, “Çağa Açılan Pencere”, s.3, 20.
- Karadayı, İ. K., “Aşırmalar”, s.4. (deneme)

Haşmet, M., “Kırk Basamağı”, s.4. (şiiir)

“Kitaplar Arasında”, Geçer, İ., “Vapur Düdüükleri”, s.5, 8. (kitap tanıtımı)

Divitçi, C. M., “İtalyan Sanatçılar Operamızda – Salvatora Puma”, s.6. (söyleşi)

Alain, “Şiirde Ritim”, çev. Asım Bezirci, s.7-8. (çeviri makale)

Öncül, T., “Yıldönümü”, s.7. (şiiir)

Kürçer, A. N., “Bilinmez Sonuç”, s.8. (şiiir)

Dalyancı, B., “Eski Kadın”, s.8. (şiiir)

“Sanatçılarla Konuşmalar”, Karahan, A. N., “Arif Coşkun”, s.9-10. (söyleşi)

Coşkun, A., “Sevme Geceyi, Kanatlarında Katran”, s.9. (şiiir)

Karahan, A., “Oryantal Yalnızlık”, s.10. (şiiir)

“Eğitim”, Bolulu, O., “Silik Kadınların Kişiliiksiz Çocukları”, s.11. (deneme)

Yalkut, A., “Dimyat’a”, s.12. (şiiir)

Ayberkin, A., “Düşlü Soluk”, s.12. (şiiir)

Kayganacı, C., “Eyuhenya”, s.12. (şiiir)

Vakar, M., “Yırtık Yapraklarda Yaşamak”, s.13. (şiiir)

Tunç, R., “Tanrılaşmak İstiyorum”, s.13. (şiiir)

Sipahioğlu, A., “Gelincik”, s.13. (şiiir)

Gökler, T., “Ortaçağ”, s.13. (şiiir)

Marchi, L., “Ta Kuyulardan Bir Ses...”, çev. Cinuçen Tanrıkorur, s.14-18. (çeviri öykü)

Karaahmetoğlu, İ., “Sevda”, s.14. (şiiir)

Altıntaş, G., “...”, s.15. (şiiir-isimsiz)

Yıldırım, M., “Keloğlan”, s.16. (şiiir)

Akyıl, M., “Yeşilli Mavili”, s.17. (şiiir)

Teşekkür metni

“Resim”, Gündüz, M., “Sergiler Arasında”, s.19. (sergi tanıtım)

M.İ, “Aydın Fıkrası - İrşad-ul Gafilun”, s.20.

Otağ Soruşturma, “1962’nin Beğenilen Eserleri”, s.21.

Hesse, H., “Sisli Havalarda”, çev. Hasan Yaşar Betgen, s.22. (çeviri şiir)

Morgenstern, C., “İlk Kar”, çev. Muzaffer Uyguner, s.22. (çeviri şiir)

Lilioneron, D., “Mart”, çev. Muzaffer Uyguner, s.22. (çeviri şiir)

Bize Gelen Yayınlar

“Genç Değerler”, Atabaş, H., “Güçsüz Ses”, s.23. (şiir)

“Genç Değerler”, Veral, G., “Bir Sabah”, s.23. (şiir)

“Genç Değerler”, Oral, V., “Gece Yarısı Şarkısı”, s.23. (şiir)

“Genç Değerler”, Tıgılı, E., “Gece”, s.23. (şiir)

Otağ, “Müzik”, s.23. (haber yazısı)

“Bu Aydan Seçmeler”, Dağlarca, F. H., “Karanlık Memet’in Ölümü”, s.24. (şiir)

“Bu Aydan Seçmeler”, Özbek, H., “Gözler Orada Ağlıyordu”, s.24. (şiir)

“Bu Aydan Seçmeler”, Orta, M. N., “İlk Çağdan Bu Yana Gelen”, s.24. (şiir)

“Bu Aydan Seçmeler”, Cumalı, N., “Bil”, s.24. (şiir)

Otağ, S.3, Mart 1963

Aydın Sanat Olayları, s.2.

M.G., “Humanisme Bir İdeologie midir?”, s.3, 18. (makale)

Karahan, A. N., “Öldü Gitti Kasım”, s.4. (şiir)

“Batı Acunundan Notlar “, Türkay, O., “Çocuğa Verilen Önem”, s.4-5. (deneme)

Dil, Ş., “Aydınlık”, s.5. (şiir)

Tunç, R., “Sanat Eseri Karşısında Eleştirmenin Durumu”, s.6-7,15. (deneme)

Erol, T., “Kosova”, s.6. (şiir)

- Makal, T. K., “İç Göç Destanı”, s.7. (şiir)
- Geçer, İ., “Yokuş Aşağı”, s.8. (şiir)
- Suner, Y. K., “Acılara Twist”, s.8. (şiir)
- Öncül, T., “İnilemeyen Derinlikler”, s.8. (şiir)
- “Kitaplar Arasında”, Cöntürk, H., s.8-9. (kitap tanıtımı)
- Vakar, M., “Kuşkunun Bedeli”, s.9. (şiir)
- Ayberkin, A., “Seni Yaşayacağım”, s.9. (şiir)
- Minnetoğlu, İ., “Davut”, s.10. (eleştiri)
- Ergin, İ., “Ben Demek Şeytana Özge”, s.10. (şiir)
- Akay, S., “Köy Kadınına Mektup”, s.11. (mektup-eleştiri)
- Ergün, Y., “Madelina”, s.11. (şiir)
- Karadayı, İ. K., “Kötülükler-İyilikler”, s.12. (şiir)
- Otağ Soruşturma, “1962’nin Beğenilen Eserleri”, s.12-13.
- İzmirli, M., “Bağ Bozumu”, s.13. (şiir)
- Andersson, D., “Epilog”, çev. Muzaffer Uyguner, s.13. (çeviri şiir)
- Gündüz, M., “Dil Davamız”, s.14-15. (deneme)
- Özbek, H., “Sana Çağrı”, s.14. (şiir)
- Massingham, H. W., “Korkulu Düş”, çev. H. Şadan Gökova, s.15. (çeviri şiir)
- “Sanatçılarla Konuşmalar”, Karahan, A. N., “Ruşen Hakkı”, s.16-17. (röportaj)
- Hakkı, R., “Kıral Mezarlığı”, s.17. (şiir)
- Seidel, I., “Ayrı”, çev. Yalçın Kaya Suner, s.17. (çeviri şiir)
- Haşmet, M., “Tedirgin Biri”, s.18-19. (eleştiri)
- Mesrur, A., “Bu Durup Durup Öptüğüm Şeytan Sensin”, s.18. (şiir)
- Altıntaş, G., “...”, s.19. (şiir)

Şahin, H., “Bir Eksiklik Var”, s.19. (şiir)

“Okuyanın Notları”, Sezen, Ç., “Başlayalım mı?”, s.20. (deneme)

Dinçay, A., “Ötesi”, s.21. (şiir)

Şener, M. E., “Çay”, s.21. (şiir)

“Sahnelerimizden”, Akmen, Ü., “Übü”, s.21. (tiyatro değerlendirmesi)

“Genç Değerler”, Coşkun, Ö., “İkizleme”, s.22. (şiir)

“Genç Değerler”, Veral, G., “Kavak Türküsü”, s.22. (şiir)

“Genç Değerler”, Yönel, S., “Yoksullar”, s.22. (şiir)

“Genç Değerler”, Peker, G., “Yaklaşan”, s.22. (şiir)

Mevlana Bilim-Sanat Armağanı duyurusu

Otağ duyuru

“Bu Aydan Seçmeler”, Uğurlu, N., “Uyan”, s.24. (şiir)

“Bu Aydan Seçmeler”, Başçılar, S., “Şiir”, s.24. (şiir)

“Bu Aydan Seçmeler”, Güleç, A., “Rübai”, s.24. (şiir)

Otağ, S.4, Nisan 1963

Ayın Sanat Olayları, s.2.

Atok, O. K., “Günün Adamı, Yarının Adamı”, s.3, 23. (deneme)

Sarar, İ. A., “Toplumda Sanatçının Yeri”, s.4-5. (deneme)

Erdoğan, B. S., “Karanlıkta Açan Güller”, s.4. (şiir)

Türkay, O., “Sen Neredesin?”, s.5. (şiir)

Cumralı, C., “Şiirde Çağrışım Akımı”, s.6-8. (makale)

Minnetoğlu, İ., “Hey Köycülük”, s.7, 11. (deneme-eleştiri)

“Eğitim”, Yazgan, İ., “Ellerim”, s.7. (şiir)

Haşmet, M., “Kadife Us”, s.8. (şiir)

- Karaahmedoğlu, İ., “Öğretmen – Müfettiş”, s.8-9. (düzyazı)
- Erdönmez, M., “Kanat Sesi”, s.9. (şiir)
- Hazan, J., “Requem – III”, s.9. (şiir)
- Uyguner, M., “‘Birisi’ Üstüne”, s.10. (eleştiri)
- Karadayı, İ. K., “Onlar”, s.11. (şiir)
- Altıntaş, G., “...”, s.11. (şiir)
- Otağ Soruşturma, “1962’nin Beğenilen Eserleri Sonucu”, s. 12.(soruşturma)
- Otağ duyuru
- Ayberkin, A., “İslaksı Sen”, s.12. (şiir)
- “Sanatçı Eşlerle Konuşmalar”, Divitçi, M., “Ayla ve Beklân Algan”, s.13. (söyleşi)
- “Sahnelerimizden”, Akmen, Ü., “Mirasçılar”, s.14-15. (tiyatro değerlendirmesi)
- Poyraz, M., “Yahya’nın Başı”, s.14. (şiir)
- Göçmenoğlu, T., “Sinemada Plastik Materyel”, s.15. (makale)
- Peker, S. G., “Siz İttiğim”, s.15. (şiir)
- “Sanatçılarla Konuşmalar”, Karahan, N., “Ayhan Kırdar”, s.16-23. (röportaj)
- Kırdar, A., “Amore”, s.16. (şiir)
- “Okuyanın Notları”, Sezen, Ç., “Okuyanlar Gülüyor”, s.17. (deneme)
- Öncül, T., “Umutların Ölümü”, s.17. (şiir)
- Grant, E., “Aşk ve Zaman”, çev. Tülin Yurtbay, s.18-22. (çeviri öykü)
- Aygüven, N. N., “Işık”, s.19. (şiir)
- Dil, S., “Mozart’ın Uykusu”, s.19. (şiir)
- Çivi, L., “Sersefil Sokaklarda Bir Koşuştur Özlenen Senden Yana”, s.19. (şiir)
- Kürçer, A. N., “Böyle...”, s.20. (şiir)
- Akay, S., “Ağustos Öğlesi”, s.20. (şiir)

Yıldırım, M., “Seninle”, s.20. (şiiir)

Bize Gelen Yayınlar

Lâyık, F. “Bir Uçtan Bir Uca Anadolu”, s.23. (şiiir)

“Genç Değerler”, Candır, K., “Biz Tanrı Değildik”, s.24. (şiiir)

“Genç Değerler”, Dayantürk, T. F., “Bahar”, s.24. (şiiir)

“Genç Değerler”, Çakan, H., “İstek”, s.24. (şiiir)

“Genç Değerler”, Demirel, Ş., “Aç Yitik”, s.24. (şiiir)

Otağ, S.5, Mayıs 1963

Tanrıkorur, C., “Bilgi Nedir? Olgulaştıran Bilgiler Nasıl Elde Edilir?”, s.3-4. (makale)

Atok, O. K., “Toplum Eğitimi”, s.4-23. (deneme)

Türkay, O., “T. S. Eliot’a Göre Kültür”, s.5-6. (makale)

Haşmet, M., “Karanlık Evren”, s.5. (şiiir)

Yazgan, İ., “Düşler Güzel”, s.5. (şiiir)

Haushafer, A., “Anne”, çev. Yalçın Kaya Suner, s.6. (çeviri şiiir)

Karadayı, İ. K., “Güzel’e Sanat’a Sevi’ye”, s.7-23. (deneme)

Aygüven, N. N., “Karanlık”, s.7. (şiiir)

Uluırmak, Ü., “Nil’de İlk Nar Çiçeği”, s.7. (şiiir)

Öncül, T., “Düşünceler Düğümü”, s.7. (şiiir)

Sıtkı, Ş., “Teknik – Sanat”, s.8. (makale)

Satoğlu, Y., “Ölü Geceler”, s.8. (şiiir)

Vakar, M., “Dergi Sayfalarından Beklediklerimiz”, s.9, 24. (deneme-eleştiri)

Poyraz, M., “Baküs Granada Sokaklarında”, s.9. (şiiir)

“Kitaplar Arasında”, Geçer, İ., “Lo ve Umut Pembeleri”, s.10, 18. (kitap tanıtım)

Mesrur, A., “Bu Yedi Renge Küskün Baca”, s.10. (şiiir)

Arman, A., “Haldun Taner’e 14 Soru”, s.11. (söyleşi)

Minnetoğlu, İ., “İstanbul Akşamı”, s.11. (şiiir)

“Otağ Soruşturma”, “Devrimler Yerine Oturmuş mudur? Evetse Niçin ve Nasıl? Hayırsa Neden?”, s.12. (soruşturma)

Bolulu, O., “Noktalamasız Şiirler”, s.13. (deneme)

Praksilla, “Duyular Evreni”, çev. Feyyaz Kayacan, s.13. (çeviri şiiir)

Korinna, “Kendi Kendine”, çev. Feyyaz Kayacan, s.13. (çeviri şiiir)

..., “İlginç Bir Ozan”, s.14. (deneme-eleştiri)

Türkân Menteşe, “Sonnet”, s.14. (şiiir)

Tunç, R., “20. Yüzyılda Gerçek”, s.15. (deneme)

Johnson, T., “...”, çev. Muzaffer Uygurcu, s.15. (çeviri şiiir)

Çivi, L., “Fanuslarda Mutluluk”, s.15. (şiiir)

“Sahnelerimizden”, Akmen, Ü., “Gelin”, s.16. (tiyatro değerlendirme)

Divitçi, M., “Bahar Şarkısı”, s.16. (şiiir)

“Sanatçılarla Konuşmalar”, (...), “Abdullah Neyzer Karahan”, s.17. (söyleşi)

Güçlü, T., “Büyüyen Acı”, s.18. (şiiir)

Karahan, A. N., “Gecelerde”, s.18. (şiiir)

Kemal, A., “Çağrı”, s.18. (şiiir)

Duyuru

Erten, T., “Küçük Öykü: Kara Çizgi Tamam”, s.19. (öykü)

Kıyat, M., “Bir Yıldızlar Gözlerime Güler”, s.19. (şiiir)

“Okuyanın Notları”, Sezen, Ç., Bir Acıdan Ötekine”, s.20. (yazar değerlendirme-deneme)

Harputlu, K., “Çağları Yorduk”, s.20. (şiiir)

Kayganacı, C., “Tutsak”, s.20. (şiiir)

İzmirli, M., “O Sevi Denen!”, s.21-23. (deneme)

“Genç Değerler”, Atabaş, H., “Ölünmez”, s.24. (şiiir)

“Genç Değerler”, Çakan, H., “Seni Düşünürüm”, s.24. (şiiir)

“Genç Değerler”, Gürses, P. Y., “Düşlerimde Bir Umut Saklı”, s.24. (şiiir)

“Genç Değerler”, Üçken, A., “Sevmek Nedir”, s.24. (şiiir)

Otağ, S.6, Haziran 1963

Akay, S., “Çizgide”, s.2. (şiiir)

Mesrur, A., “N’oldu”, s.2. (şiiir)

Atok, O. K., “Koalisyonda Genel Politika”, s.3-4. (siyasi yazı)

Karadayı, İ. K., “Önce Hoşgörü”, s.4-16. (deneme)

Göçer, İ., “Göklerim Çiçeklendi”, s.4. (şiiir)

Kabaklı, A., “Tedirgin Dönüş”, s.5. (deneme)

Konaklı, A., “Uzak Düş”, s.5. (şiiir)

Şimşek, H., “Ataç’ın Güzel Dedikleri”, s.6. (derleme)

Karaahmedoğlu, İ., “Yalancı Ölçekler”, s.6. (şiiir)

Tanrıkorur, C., “Bir Münekkid’e”, s.7-8,21. (eleştiri)

Yazgan, İ., “Yitik Yaşantı”, s.7. (şiiir)

Akünel, S., “Kesik Sevilir Burukluğu”, s.8. (şiiir)

“Kitaplar”, Uyguner, M., “Kuyuda Yusuf”, s.9-11. (kitap eleştirisi)

Poyraz, M., “Baküs Granada Sokaklarında II”, s.9. (şiiir)

Kayganacı, C., “Gece Tünellerinde İnsan Kardeşlerim”, s.10. (şiiir)

Vakar, M., “Zor Yaşamaklar Denizi”, s.11. (şiiir)

“Sahne Konuları” Akmen, Ü., “Trajedinin Sınırı”, s.11. (tiyatro eleştirisi)

Otağ Soruşturma, “Devrimler Yerine Oturmuş mudur?”, s.12-13. (soruşturma)

Gülizar, J., “Değişim”, s.12. (şiir)

Ayberkin, A., “Şiir Gerçeğimiz”, s.14. (deneme)

Hakkı, R., “Denizin Götürdüğü”, s.14. (şiir)

Çumralı, C., “Körpe Gecelerin Kızı’na”, s.14. (şiir)

“Sanatçılarla Konuşmalar”, Karahan, A. N., “Mehmet Kıyat”, s.15-22. (röportaj)

Akyıl, M., “Anılar Parkı”, s.16. (şiir)

Şairlere Duyuru

Camus, A., “Yanlışlık”, çev. Ferit Edgü, s.17. (tiyatro çevirisi)

Kahraman, İ., “Gel”, s.17. (şiir)

Öncül, T., “Gizli Ağıt”, s.17. (şiir)

Harputlu, K., “Günler Geçerken”, s.18-21. (deneme)

Yönel, S., “Yitik Deniz”, s.18. (şiir)

Tıgılı, E., “Suçlu”, s.18. (şiir)

Yıldırım, M., “Bu Sabah”, s.19. (şiir)

Koçakoğlu, O., “Helen’in Aşk Dediği”, s.19. (şiir)

Pavese, C., “Damların Üstündeki Cennet”, çev. Gülşık Alkoç, s.19. (çeviri şiir)

Küşin, A., “Ben, Bu Kadın Değilim”, s.20. (şiir)

Erdinç, H., “Köylümün Kurtuluşu”, s.21. (şiir)

?, “Evrensel Yaşantı”, s.21. (deneme)

Arkadiyeviç, A., “Sükûti”, çev. C.T., s.22-23. (çeviri öykü)

“Genç Değerler”, Çakan, H., “Kıyı Meyhanesi”, s.24. (şiir)

“Genç Değerler”, Veral, G., “Sonbahar Türküsü”, s.24. (şiir)

“Genç Değerler”, Gök, N., “Umudum Sensin”, s.24. (şiir)

“Genç Değerler”, Coşkun, Ö., “Yaşantı Zorunluluğu”, s.24. (şiir)

“Genç Değerler”, Özen, Ş., “Mutlu Olacaktık”, s.24. (şiir)

Otağ, S.7, Temmuz 1963

Haşim, A., “O Belde”, s.3. (şiir)

Haşim, A., “Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar”, s.4-6. (makale)

Haşim, A., “Bir Yaz Gecesi Hatırası”, s.5. (şiir)

Haşim, A., “Mecmualar”, s.6-7. (makale)

Haşim, A., “Münekkit”, s.7. (makale)

Haşim, A., “Bahçe”, s.8. (şiir)

Haşim, A., “Dilenci Estetiği”, s.8. (makale)

Haşim, A., “Bir Zihniyet Farkı”, s.9. (makale)

Haşim, A., “Gelmeden Evvel”; “Geldin”; “Birlikte”, s.9. (şiir)

Haşim, A., “Profesör Aristokrasisi”, s.10, 22. (makale)

Haşim, A., “Bir Günün Sonunda Arzu”, s.10. (şiir)

Haşim, A., “Faust’un Mürekkep Lekeleri”, s.11. (makale)

Haşim, A., “Başım”, s.11. (şiir)

İzmirli, M., “Leylî Kadınlar”, s.12, 22-23. (deneme)

Haşim, A., “Parıltı”, s.12. (şiir)

Tanrıkörür, C., “Tanburî Cemil Bey: Ölümünün 47. Yıldönümünde – Türk Musikisinin Son Peygamberi”, s.13-17, 21. (makale)

Beyatlı, Y. K., “İtrî”, s.14. (şiir)

Şairlere Duyuru

Duyuru

Seyhun, K. N., “Bir Polemik Dolayisiyle”, s.17. (makale)

Fersan, R., “Bir Hatıra mı İstiyorsunuz?”, s.18,20. (makale)

Yaşar, N., “O Bir Musiki Filozofu, Ama Biz...”, s.19-20. (makale)

Otağ, S.8, Ağustos 1963

Doğan Kardeş Çocuk Romanı Armağanı Duyurusu, s.2.

Çağdaş Duyurusu,

Atok, O. K., “Millî Eğitim Konusunda Yenilik”, s.3-4. (makale)

Apak, R., “Avuntu”, s.4. (şiir)

Poyraz, M., “Passion ya da Tutkunun Ötesi”, s.4. (şiir)

Kabaklı, A., “Bir Medeniyetin Yayılması”, s.5-6. (makale)

Gülizar, J., “Bahar Çiçekleri – Isırgan Otları”, s.5. (şiir)

Kürçer, A. N., “Bugünkü Ben”, s.6. (şiir)

Türkay, O., “Tanrı Kızları IV”, s.7. (şiir)

Seyda, M., “Okumak”, s.7-8,14. (deneme)

Geçer, İ., “Tersine”, s.8. (şiir)

Karadayı, İ. K., “Evler Bahçeler ve Çocuklar”, s.8. (şiir)

İzmirli, M., “Abstre”, s.9. (şiir)

Akyıl, M., “Toplumcu Sanat Bireyci Sanat ve Okur”, s.9-10. (makale)

Kırdar, A., “Neden”; “Kapı”; “Çoban”; “Hokus Pokus”; “Masal”; “Tiren”; “Toprak”, s.10. (şiir)

“Yayınlar Arasında”, Tanrıkorur, “C., Oktay Rifat’a Saygılarımla”, s.11-12, 23. (kitap değerlendirme)

Vakar, M., “Kısa Dalga”, s.11. (şiir)

Erdem, K. A., “Mektup”, s.12. (şiir)

Necip Fazıl, “Ataç’ın Güzel Dedikleri”, s.13-14. (derleme)

Necip Fazıl, “Kaldırımlar”, der. Hasan Şimşek, s.15. (derleme)

Özerdim, S. N., “Trilobit Abdullahi”, s.15-16. (deneme)

“Sanatçılarla Konuşmalar”, Azak, G., “Tahir Kutsi Makal”, s.17-18. (röportaj)

Mesrur, A., “Gel Gitme”, s.18. (şiir)

Ayberkin, A., “Dinlemek”, s.18. (şiir)

Kiremitçioğlu, “Temmuz Ayından Kalan Şiirler”, s.19. (derleme)

Dickinson, E., “Çiçeğimin İçine Gizliyorum Kendimi”, çev. Jozef Hazan, s.19. (çeviri şiir)

“Okuyanın Notları”, Sezen, Ç., “Takılma”, s.20. (eleştiri)

Özbek, A. H., “Üç Ana Renk”, s.20. (şiir)

Suner, Y. K., “Yo – Yo”, s.20. (şiir)

Kutsi, T., “Dört Kültür Filmi”, s.21. (sinema yazısı)

“Sahne Konuları”, Akmen, Ü., “Benim Ionesco’m”, s.22. (tiyatro eleştirisi)

Hakkı, R., “Avare Düşünceler”, s.22. (şiir)

Akerman, T., “Eleni Papazın Kızı”, s.22. (şiir)

Gök, N., “Bana Beni Geri Ver”, s.22. (şiir)

Bolulu, O., “Taşın İyisi”, s.23. (şiir)

Dayantürk, T. F., “Daha İyi”, s.23. (şiir)

Otağ, S.9, Eylül 1963

Coşkun, K., “Panait Istrati’ye Mektup”, s.2. (mektup)

Akmen, Ü., “Gel-Git’li Gölge”, s.2. (şiir)

Düzeltilme

Akyıl, M., “Sanatçı ve Çevresi III: Sabırsız Gençlik”, s.3-4. (deneme)

Menemencioğlu, M., “Yağmurdan”, s.3. (şiir)

Koçu, R. E., “Şair Patrona Halil”, s.4, 22. (makale)

Karadayı, İ. K., “Patlıcan Fidelerine Muska”, s.5. (deneme)

Haşmet, M., “Yenileme”, s.5. (şiir)

- Sakman, Ü., “Karikatürsüz”, s.6. (deneme)
- Pound, E., “Bahçıvan”, çev. Jozef Hazan, s.6. (çeviri şiir)
- Şimşek, H., “Ataç’ın Güzel Dedikleri”, s.7-8. (derleme)
- Seyyit, M., “Sütüven”, s.8. (şiir)
- Ataç, N., “Yeni Bir Şair”, s.8,23. (makale)
- Uyguner, M., “Kartacadan Sana Geliyorum”, s.9. (deneme)
- Ozanoğlu, G. N., “Yaşayana”, s.10, 21-23. (deneme)
- Arman, A., “Bir Tanrı Öldü”, s.11-12, 20. (deneme)
- Şener, M. E., “Tuval”, s.11. (şiir)
- Ergün, Y., “Yorgun Çağ”, s.11. (şiir)
- Pektaş, İ. B., “Hariçten Gazel Okumak”, s.12. (şiir)
- Ayberkin, A., “Yitik Rastlantılar”, s.13. (şiir)
- Şatoğlu, Y., “Sana”, s.13. (şiir)
- Özbek, A. H., “Yirmiikinci Kapının Öyküsü”, s.13. (şiir)
- Vakar, M., “Bir Perdelik Tragedya”, s.13. (şiir)
- “Sanatçılarla Başbaşa”, Karahan, A. N., “Osman Bolulu”, s.14-15. (röportaj)
- Bolulu, O., “Aıza”, s.15. (şiir)
- Watkins, V., “Renklerin Müziği”, çev. Osman Türkay, s.16. (çeviri şiir)
- Öncül, T., “Yalnızlaştıkça”, s.16. (şiir)
- Aytöre, O. Ş., “Ya”, s.16. (şiir)
- Harputlu, K., “Be”, s.17-19. (öykü)
- Yıldırım, M., “Canevime Mektuplar”, s.17. (mektup)
- Ozanoğlu, G. N., “Can İçi Can Oğul”, s.19. (şiir)
- Mesrur, A., “Kader Denen”, s.19. (şiir)

“Okuyanın Notları”, Sezen, Ç., “Öyle Diyorlar”, s.20-21. (eleştiri)

Kıyat, M., “Bu Kentte Dışiler Yenilgi”, s.22. (şiir)

Otağ, S.10, Ekim 1963

Ödüllü şiir yarışması bilgilendirme, s.2.

Hal Türkülerimiz Armonize Ediliyor

Cogniet, R., “Sanat ve Uzun Ömür”, der. Ersin R. Alok, s.3-6. (derleme)

Braque, G., “Gece ve Gündüz’ünden Seçmeler”, çev. Zerrin Kehnemuni, s.7-8. (çeviri derleme)

Hazan, J., “Carl Sandburg Üstüne”, s.9-10, 23. (makale)

Okay, K., “Tan Vakti Başladı”, s.10. (şiir)

Akyıl, M., “Sanatçı ve Çevresi II”, s.11-12. (makale)

Karahan, S., “Özgür Pazartesilerimiz”, s.13. (şiir)

“Kitaplar”, Cöntürk, H., “Merhaba”, s.14-15. (kitap değerlendirme)

Akmen, Ü., “Fizikçiler”, s.16-17. (deneme)

Harputlu, K., “İssıza İnsan Yalnızlığımıza”, s.18. (şiir)

Vakar, M., “Korkunun Elleri Kısaç Mona Lisa”, s.19. (şiir)

Altıntaş, G., “Öykü”, s.20. (öykü)

Karadayı, İ. K., “Salıncak”, s.20. (şiir)

Ahmet Kemal, “Sanatçılardaki Sola Kayma Eğilimi ya da Çağımız Sanatçısı”, s.21. (makale)

Erdem, K. A., “Günlük”, s.22. (şiir)

“Bize Gelen Yayınlar”, s.23.

Otağ, S.11, Kasım 1963

İnan, A., “Atatürk’ün Millî Eğitim Üzerindeki Düşünceleri ve Edebiyat”, s.3-6. (makale)

Yazgan, İ., “Sen Ölemezsin ki”, s.5. (şiir)

Karadayı, İ. K., “Atatürk’ü Anmak da Atatürk’ü Anlamak da”, s.7-8. (makale)

Bolulu, O., “Yine Kahrolası Kasım”, s.8. (şiir)

Kahraman, İ., “Diyor ki”, s.8. (şiir)

Akyıl, M., “Tarih Işığında Atatürk”, s.9-10. (makale)

Kemal, A., “Atatürk ve Sanatçı”, s.11-12. (makale)

Pektaş, İ. B., “Hemen Değil”, s.12. (şiir)

Layık, F., “Szencil Sessizliğim”, s.12. (şiir)

Eyüboğlu, İ. Z., “Türkçenin Geleceği”, s.13-14. (makale)

Ayberkin, A., “Mektup”, s.13. (şiir)

Menemencioğlu, M., “Sesleniş”, s.14. (şiir)

Vakar, M., “Krallar Yalnız Ölür”, s.15. (şiir)

Makal, T. K., “Çekilmez”, s.16,23. (röportaj)

“Sahnelerimizden”, Akmen, Ü., “Yıldızlı Saat”, s.17,22. (tiyatro eleştirisi)

Çivi, L., “Yaprak Dökümü”, s.17. (şiir)

Akyıl, M., “Kırtasiyecilik ve Memurlar Dünyası”, s.18-19. (makale)

Meriç, T., “Yorgun Sevi”, s.18. (şiir)

Karahan, A. N., “Aşk Böceği”, s.19. (şiir)

Şahin, H., “Beni Bir Parça Daha”, s.19. (şiir)

İzmirli, M., “Aşk Mektupları”, s.20-22. (öykü)

Auden, W. H. “Adsız Yurttaş”, çev. Osman Türkay, s.23. (çeviri şiir)

Otağ, S.12, Aralık 1963

Akyıl, M., “Uyuşuk Aydınlar Sözde Aydınlar”, s.3-4. (deneme)

Duyuru

Eliot, T. S. “Marina”, çev. Osman Türkay, s.5. (çeviri şiir)

Türkeş, Ü., “Güç”, s.6. (deneme)

Uzcan, D., “Bu Korkaklığımız Dökülen”, s.7-8. (deneme)

Poyraz, M., “Arıyel’e”, s.7. (şiir)

Harputlu, K., “...”, s.9. (şiir)

Özsarı, G., “Düşlü Deyiş”, s.9. (şiir)

Millî Eğitim Bakanı Dr. İbrahim Öktem’in “Çocuk Kitapları Haftası” Münasebetiyle Yaptığı Açılış Konuşması, , s.10. (konuşma metni)

Hakkı, R., “Açık Kapı”, s.11. (şiir)

Howes, B., “Yaz Sarayında Bougainvillaea Bağı”, çev. Jozef Hazan, s.11. (çeviri şiir)

Uluırmak, Ü., “Bir Eldi, Bir Gözdü”, s.11. (şiir)

“Sahnelerimizden”, Akmen, Ü., “Dövme Gül”, s.12. (tiyatro eleştirisi)

Coşkun, K., “Örtük Kapılar Ardında”, s.13.

Ayberkin, A., “Kurşun Ağırlığı”, s.13. (şiir)

“Kitaplar”, Kemal, A., Aylak Adam”, s.13-14.

Schopenhauer, “Aşkın Metafiziği”, çev. Selahattin Hilav, s.15-16. (çeviri makale)

Müren, N., “Doğum Yıldönümünde Tefik Fikret”, s.17-18. (makale)

Şendil, S., “Hikâye-i İsmail”, s.17. (şiir)

Uçarı, E., “Günlük”, s.18.

?, “Barış Dünyasının Büyük Kaybı”, s.19-20. (derleme)

Mesrur, A., “Bir Yerde Çaresiz Bana Uyacaksınız”, s.20. (şiir)

Ayiter, D., “Minnacık Uç Parçası”; “Akşam Oluyor”, s.21. (şiir)

Bize Gelenler

Kaçar, A., “Olur”, s.22. (şiir)

Otağ, S.13, Ocak 1964

Ayın Sanat Olayları, s.2.

Duyuru

Karadayı, İ. K., “İnsan Olmak ya da Asalet Ne?”, s.3-4. (deneme)

Vakar, M., “Körük”, s.4. (şiir)

Raabe, P., “Alman Ekspresyonizmi”, çev. Sevgi Nutku, s.5. (çeviri makale)

Çelebioğlu, N., “Bu Kentte Yaşamak İstemiştik”, s.6. (şiir)

Olta, A., “Gölgeler”, s.6. (şiir)

Uçarı, E., “Günlük”, s.6 (günlük)

Harputlu, K., “İp”, s.7-9. (öykü)

Yazgan, İ., “Ölüm Kalım Savaşı”, s.8. (şiir)

Ayberkin, A., “Sayın ki Yaşamışım”, s.9. (şiir)

Poyraz, M., “Perdoname”, s.10. (şiir)

Arman, A., “...”, s.10. (şiir)

Kemal, A., “L. Pirandello’nun Tiyatrosu”, s.10-12, 14. (deneme)

Erdönmez, M., “Sürgün”, s.11. (şiir)

Aşut, A., “Savaş Sonu Tutsak Kampları I. Türküleri Severim”, s.11. (şiir)

Layık, F., “Gün Bitimi”, s.11. (şiir)

Türkay, O., “İkinci Doğuş”, s.12-13. (şiir)

Çallı, Y. S., “Ekmek Kırıntısı”, s.12-13. (deneme)

Sezer, S., “Çılgılık”, s.13. (şiir)

Haşmet, M., “Vuru”, s.15. (şiir)

“Sahnelerimizden”, Akmen, Ü., s.15. (tiyatro eleştirisi)

Karahan, A. N., “Mor Benekli Sultan”, s.16. (şiir)

Tamer, S., “Köyüm-Evim”, s.17-18. (deneme)

Dil, Ş., “Yıkı”, s.18. (şiir)

Tuncer, G., “Uzun Boyunlu Atlar”, s.18. (şiir)

İnanç, İ., “Sigara-Göz-Hayal”, s.18. (şiir)

Ya Hsüen, “Barda Öğle Sonu”, çev. Jozef Hazan, s.19. (çeviri şiir)

Beşgen, M., “Deniz Dibi Cinleri”, s.19-21. (oyun metni)

Divitçi, M., “Konuşma: Ercüment Kalmık”, s.21. (röportaj)

Aysen B., “63’ten Arda Kalan”, s. 22-23. (deneme)

Otağ, S.14, Şubat 1964

“Sergilerden”, Yılmabaşar, J., s.2.

Bir Mektup

Kaybettiğimiz – Halide Edip’in ölüm haberi

Duygulu, B., “Ölüm Çemberi”, s.4. (deneme)

Şener, M. E., “Kırbaç”, s.4. (şiir)

Güntürkün, N., “Halide Edip’in ‘Üç Doğulu’su”, s.5-8. (makale)

Uçar, E., “Kral ve Halk”, s.5. (şiir)

Karaday, İ. K., “Açıkgözler ve Gözükapalılık Üstüne”, s.6. (deneme)

Haşmet, M., “Yapıt”, s.7. (şiir)

Hakkı, R., “İstanbul’a Sığınmak”, s.8. (deneme)

Ölez, S. A., “Yokuşun Trenleri Uyumak ve Sandalda Üç Kız”, s.9. (şiir)

Makal, T. K., “Köprü”, s.10-11. (kitaptan parça)

Erdem, K. A., “Çocukluğumun Kızlarına Ağıt”, s.11. (şiir)

Karakoç, E., “Durakta Yazılan İkinci Şiir”, s.11. (şiir)

Dumur, G., “Suda Çizgiler”, çev. Fetih Demirci, s.12. (çeviri şiir)

Bilek, B., “Behiç Duygulu ile Konuşma: Sırtlan Bayırı’nda”, s.12-13. (röportaj)

Szu, F., “Limanda”, çev. Jozef Hazan, s.14. (çeviri şiir)
Dalyancı, B., “Dönem ve Şairler Sözlüğü”, s.14-15. (makale)
Coşkunay, H., “Bir Bilsen Sevmek Nasıldır?”, s.15. (şiir)
Ay, B., “Şiirimizde Diriliş”, s.16-17. (deneme)
Beşoklar, K. N., “Yasak Tutkum”, s.17. (şiir)
Tuncer, G., “Zaman Atları”, s.17. (şiir)
Beşgen, M., “Deniz Dibi Cinleri”, s.18-22. (oyun metni)
“Sahnelerimizden”, Akmen, Ü., “Grup 6”, s.18-19. (tiyatro eleştirisi)
“Dergilerden”, Karahan, A. N., s.22-23. (dergi tanıtımı)

Otağ, S.15, Mart 1964

Yarışma Duyurusu

Makal, M., “Gönülde Var, Elde Yok”, s.3-4. (deneme)
Martinson, H., “Çiftliğin Kızları”, çev. Muzaffer Uyguner, s.4-5. (çeviri şiir)
Uçar, E., “Günlük”, s.5. (günlük)
Türkeş, Ü., “Bilimin Erdemi”, s.6-8. (deneme)
Bolulu, O., “Beş Liralık Sultan”, s.7. (şiir)
Candır, Ş., “Bulanık Su”, s.8. (şiir)
Erten, T., “Deneme”, s.9.
Semercioğlu, Ü., “Uzanmak Öte”, s.9. (şiir)
Havalan, C., “Kaçamak!..”, s.10-11. (öykü)
Auden, W. H., “Ninni”, çev. Osman Türkay, s.12. (çeviri şiir)
Bolulu, O., “Sanatçılarla Başbaşa: Muazzez Menemencioglu”, s.13-16. (röportaj)
Coşkun, A., “İstanbul Hediyesi” s.14. (şiir)
Karahan, A. N., “İkinci Koro”, s.14. (şiir)

- Aşut, A., “Savaş Sonu Tutsak Kampları”, s.15. (şiir)
- Uluırmak, Ü., “Kaçış”, s.16. (şiir)
- Yönel, S., “Gezi Düşü”, s.16. (şiir)
- Layık, F., “Aşk Çemberinde Ölüm”, s.17. (şiir)
- Hayrioğlu, H., “Ölü Noktada Ünleşmek”, s.17. (şiir)
- “Kitaplar”, Kiremitçioğlu, “Beyaza Duran”, s.18-20. (kitap eleştirisi)
- Turan, Ü., “İzdüşümlerine Sıgmiyorum”, s.19. (şiir)
- Gündoğan, O., “Çağ Gözleri Saplanır Canıma”, s.20. (şiir)
- Tığlı, E., “Karanfil”, s.20. (şiir)
- Coşkun, Ö., “Kent’te Özgürlük”, s.20. (şiir)
- Hakkı, R., “Gölgeleri Kovalamak”, s.21. (deneme)
- Divitçi, N., “Mimoza”, s.22. (şiir)

SONUÇ

Türk edebiyatına -sayısı az da olsa- eserleriyle katkı sağladığını düşündüğüm Mübeccel İzmirli, değeri yeterince gün yüzünü çıkmamış yazarlarımızdandır. Yirmili yaşlara doğru edebiyata ilgisi artmaya başlayan Mübeccel İzmirli, sağlığıyla ve maddi koşullarıyla ilgili sıkıntılar yaşasa da edebiyattan kopmamıştır. Zaman zaman sessizlikleri olsa da öykü, şiir ve dergi yazılarıyla üretmeye devam etmiştir.

Kendini “hayal kırıklıklarının şairi” olarak tanımlayan İzmirli, şiirlerinde kadın duygularını, hüznünü, umudunu dile getirmek istemiştir. Kadının iç dünyasını göstermeye çalışan İzmirli, bunu yaparken tema olarak en çok aşktan yararlanmıştır. Aşkın verdiği mutluluk, hayata bağlayışı, kırgınlıkları, acıları onun beslendiği kaynaklar olmuştur. Kadının toplumda bir meta olarak gösterilmesini kendine mesele edinen İzmirli, zaman zaman şiirlerinde bunu slogan şeklinde değil, eleştirel bir üslûpla dile getirmiştir. Aynı eleştirel tavır, sınıfsal farklılıklardan doğan sıkıntılar içinde kullanmıştır. Geçmiş, İzmirli’nin şiirinin diğer önemli kaynağıdır. Bu geçmiş bazen bireysel yaşamıyla ilgili olabileceği gibi bazen sanat ve toplum tarihiyle ilgili de olabilmektedir.

Öykülerinde kadının toplumdaki yerine odaklanan, erkek düzenini eleştiren Mübeccel İzmirli 1950’li yılların “bohem yaşantı”sından etkilenmiştir. Dönemin bazı sanatçıları “varoluşçuluk” akımından etkilenmiş ve varoluşçuluğun etkilerini eserleriyle ortaya koymuşlardır. Varoluşçulukla birlikte beliren karamsarlık, zaman zaman İzmirli’nin öykülerinde de kendine yer bulmuştur. Yaşanan ekonomik sıkıntıların etkilerini öykülerinde dile getiren İzmirli, bunu kadınların yaşadığı problemler üzerinden irdelemiştir. Düşüncelerini daha iyi verebilmek için yenilik arayışına giren İzmirli, dönemindeki çoğu yazar gibi bilinç akışı, iç monolog tekniklerini denemiştir. Öykülerinin teması, kadın erkek ilişkileri üzerinedir. Kadınların karşı karşıya kaldığı sorunlar, kadının erkeğin gözünde cinsel bir obje olarak konumlanması, erkeğe duyulan sevginin hayal kırıklığıyla sonuçlanması gibi

durumlar sıklıkla işlediği meseleler arasında olmuştur. Dergilerde kalan dört öyküsü “Aşk Mektupları”, “Mermerde Unutulmuş Bir Ad”, “Ulak”, “Şahidin Gözleri”nde de kadının ön planda olduğu, duygu ve düşüncelerine yer verildiği öykülerindendir.

Mübeccel İzmirli’nin çocuklar için de iki çalışması bulunmaktadır. 1981 yılında yayımlanan ilk kitap *Mavi Çamlar Ülkesi*’nde çocuklara yardımlaşma, sevgi, sorumluluk gibi konularda mesaj vermek istemiştir. Bunu yaparken de herhangi bir canlıya benzemeyen cüceler, sihirli orman gibi gerçeküstü öğeler kullanarak çocukların ilgisini çekmeye çalışmıştır. Bunu yaparken yazar zaman zaman araya girerek efsanelere, batıl inançlara değil bilime değer vermenin gerekliliğini vurgulamıştır. Bir aşk hikâyesi üzerine kurulu 1983 yılında yayımlanan *Ay Kız ile Gün Oğlan*’da çocuklara sevginin ne büyük bir erdem olduğunu, türlü zorlukları aşmada insanlara yardım ettiğini, insanlar arasında ayırım yapmamanın gerekliliğini anlatmak istemiştir. İlk kitapta olduğu gibi burada da üzerinde ısrarla durduğu şey, sevgidir. Çocuklara, sevgiyle aşamayacakları zorluğun olmadığını söyler, sevgiyi kötülüklerin karşısında yıkıcı güç olarak benimsetir. Bu kitabında aynı zamanda sınıfsal farklılıkların olmaması gerektiği üzerine çocukları bilgilendirmeyi amaçlar.

Muhteşem ve Yalnız Bir Ağaç Kurdu, Mübeccel İzmirli’nin, yakın arkadaşı Atıf Özbilen ile yaptığı röportajdan yola çıkarak ortaya koyduğu çalışmasıdır. Kitapta İzmirli’nin yazdıklarından çok Özbilen’in kendisine röportajda verdiği cevaplar yer alır. Zaman zaman Özbilen hakkında düşündüklerini de söyleyen İzmirli, millî ve geleneksel sanat dalının ustası hakkında derli toplu bir çalışmanın edebiyat tarihinde yer almasını istemiş gibidir.

Hiçbir ideolojiye dayandırılmayan, tek amacının sanat ve edebiyata hizmet etmek olduğu söylenerek çıkan *Otağ* dergisi, kısa sürse de Mübeccel İzmirli’nin en çok emek verdiği işlerden biridir. Kuruculardan İsmet Yazgan, Mehmet Haşmet ve İsmet Kemal Karadayı İstanbul dışında olduklarından büyük yükü İzmirli taşımış, derginin tüm sorumluluğunu üstlenmiştir. Güncel edebi gelişmelere, sanatsal faaliyetlere, eğitimle ilgili yazılara yer verilen dergi, her ayın 15’inde 24 sayfa şeklinde çıkmıştır.

Edebi sahada varlığını daha çok 1960-1970 yılları arasında hissettiren Mübeccel İzmirli, çeşitli dergilerde kaleme aldığı yazılarla da Türk edebiyatında yerini almıştır.

Ataç, Otağ, Çatı, Varlık, Yelken, Yeni İnsan ve *Yeni Ufuklar* dergilerinde toplam 35 yazısı bulunan İzmirli'nin bu çalışmalarının neredeyse hepsi edebiyatla ilgilidir. “Sanatçılarla Konuşmalar” başlığıyla yaptığı röportaj serisi, bu yazıların büyük bir kısmını oluşturur. Aşk ve Bâbîâli üzerine yazdığı denemelerinin dışında kitap eleştirileri de kaleme almıştır. *Yelken* dergisinde sadece iki sayı görülse de “Kadınlık ve Kadın” başlıklı soruşturması oldukça dikkat çekicidir. Kadınların toplumsal hayattaki konumu üzerine yazarlara sorduğu sorular, İzmirli'nin kadın haklarını koruma meselesinde ne kadar cesur olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Çalışmamda Türk edebiyatında kenarda kalmış, üzerinde yeterince durulmamış bir isim olan Mübeccel İzmirli'yi edebi hayatı temel olmak üzere tüm yönleriyle tanıtmaya çalıştım. Daha önce hakkında etraflıca bir çalışma yapılmaması, kaynaklarda ismine çok az rastlanılması, dönemin ilgiye değer bir yazarı olduğunu düşündüğüm Mübeccel İzmirli'nin hayatı ve eserlerini araştırmaya sevk etti. Bu sebeple İzmirli hakkında ulaşabildiğim bütün bilgilere tezimde yer vererek Türk edebiyatında eksik gördüğüm bir noktayı kapatmaya çalıştım.

KAYNAKÇA

a. Süreli Yayınlar

- İzmirli, M. (1961). İyimser Açıdan. *Çağrı*, 42, 32.
- İzmirli, M. (1962). Yargılama. *Kıyı*, 7, 10.
- İzmirli, M. (1962). Kişiliklerimizde Ayrım. *Çatı*, 4, 8.
- İzmirli, M. (1962). Tellerde Titreşim. *Kıyı*, 8, 8.
- İzmirli, M. (1962). Adsız Yitik. *Kıyı*, 9, 10.
- İzmirli, M. (1962). Eksiketek Sorunu. *Varlık*, 581, 17.
- İzmirli, M. (1962). Üzümsuyu Masalı. *Varlık*, 588, 13.
- İzmirli, M. (1963). Kişiliklerimizde Ayrım. *Varlık*, 602, 17.
- İzmirli, M. (1963). Yazı. *Çatı*, 2, 6.
- İzmirli, M. (1963). Çöllerde. *Çatı*, 2, 12.
- İzmirli, M. (1963). Çöllerde. *İlgaz*, 18, 7.
- İzmirli, M. (1963). Kutsal Hüzün. *Varlık*, 593, 13.
- İzmirli, M. (1963). Biyografi. *Çatı*, 5, 13.
- İzmirli, M. (1963). Üzümsuyu Saltanatı. *Varlık*, 599, 14.
- İzmirli, M. (1963). Bilgehan. *İlgaz*, 25, 12.
- İzmirli, M. (1963). Tufandan Sonra. *Yelken*, 232, 21.
- Kutsi, T. (1963). Hayal Kırıklıklarının Gerçek Şairi. *Çatı*, 8, 10.
- Ayberkin, A. (1963). Gök Katında Kaza. *Çatı*, 10, 8.
- Şahin, K. (1963). Gök Katında Kaza ve Bağırıyorum. *Su*, 30, 14.
- Uyguner, M. (1964). Gök Katında Kaza. *Varlık*, 614, 14.

- Dizdaroğlu, H. (1967). Sabah Geçidi. *Türk Dili*, 191, 893-895.
- Körükçü, M. (1967). Sabah Geçidi. *Varlık*, 695, 13.
- Halıcı, M. (1967). Sabah Geçidi. *Çağrı*, 114, 24-6.
- Muhteremoğlu, A. (1968). Mübeccel İzmirli ile. *Varlık*, 709, 8-9.
- Muhteremoğlu, A. (1968). Mübeccel İzmirli İle. *Varlık*, 709, 8.
- Can, A. (1969). Karşılama. *Yelken*, 144, 2.
- Yelken* (1969), 148, 3.
- Özben, R. (1982). Mübeccel İzmirli Kazası. *Kıyı*, 14, 4.
- Gürpınar, M. (1982, Temmuz). Mübeccel İzmirli'nin Ardından. *Cumhuriyet*, s.5.
- Süreya, C. (1982). Mübeccel İzmirli. *Gösteri*, 22, 37.
- Hepçilingirler, F. (1983). Sabişi. *Kıyı*, 18, 19-26.
- Lekesiz, Ö. (1999). Mübeccel İzmirli'yi Aramak. *Hece*, 25, 73-76.
- Uğurlu, H. (2000). Mübeccel İzmirli. *Türk Dili Dergisi*, 80, 43.
- Feriha Aktan'a Mektup (2000, Eylül-Ekim). *Türk Dili Dergisi*, 80, 53.
- Karadayı, İ.K. (2000). 'Gök Katında Kaza'ya Uğrayan 'Bir Yaz Gecesi Rüyası' Gibidir Mübeccel 'Sabah Geçidi'nde. *Türk Dili Dergisi*, 80, 39.
- Tekkanat, Z. (2000). *Türk Dili Dergisi*, 80, 52.
- Erkekli, O.S. (2000). Mübeccel İzmirli Unutulmadı. *Türk Dili Dergisi*, 80, 46.
- Okay, A. (2000). Mübeccel İzmirli ve Şair Süleyman Okay. *Türk Dili Dergisi*, 80, 50.
- Meriçelli, A. (2000). Mübeccel İzmirli Üstüne. *Türk Dili Dergisi*, 80, 48.
- Aktan, F. (2000). Özledim Seni. *Türk Dili Dergisi*, 80, 54.

b. Kitaplar

- Varlık Yıllığı 1963* (1962). İstanbul: Varlık Yayınevi.
- İzmirli, M. (1963). *Gök Katında Kaza*. İstanbul: Otağ Yayını.

İzmirli, M. (1977). *Muhteşem ve Yalnız Bir Ağaç Kurdu*. İstanbul: Çeltüt Matbaacılık.

İzmirli, M. (1981). *Mavi Çamlar Ülkesi*. İstanbul: May Yayınları.

İzmirli, M. (1983). *Ay Kız ile Gün Oğlan*. İstanbul: Bilge Yayıncılık.

Muhteremoğlu Ilgaz, A. (1983). *Ölü Bir Kadın Yazar*. İstanbul: Yazko.

Dilçin, C. (1983). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi: Ölçüler, Uyak, Nazım Biçimleri, Söz Sanatları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Karadayı, İ.K. (1985). *Arınmalar*. Ankara: Yenigün Yayınları.

Hançerlioğlu, O. (1985). *Felsefe Ansiklopedisi – Kavramlar ve Akımlar* (Cilt 7). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Lekesiz, Ö. (2001). *Yeni Türk Edebiyatında Öykü 4*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi (2004). Cilt IV, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, s.254.

İzmirli, M. (2010). *Sabah Geçidi*. İstanbul: Notos Kitap.

Pala, İ. (2011). *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*. İstanbul: Kapı Yayınları.

Ağaoğlu, N. ve Saral Z. (2013). *Edebiyatımızda Kadın Yazarlar Sözlüğü*. Ankara: Phoenix Yayınevi.

Tosun, N. (2016). *Öykümüzün Sınır Taşları*. İstanbul: Dedalus.

Özata Dirlikyapan, J. (2017). *Kabuğunu Kıran Hikâye-Türk Öykücülüğünde 1950 Kuşağı*. İstanbul: Metis.

c. Kişisel Görüşme

Ilgaz, D. (29.06.2018). Kişisel görüşme. Düzce.

Lekesiz, Ö. (10.09.2018). Kişisel görüşme. İstanbul-Beyoğlu

Benden, F. (05.07.2018). Kişisel görüşme. İstanbul-Ataşehir

Hepçilingirler, F. (19.06.2018). Kişisel görüşme. İstanbul.

Altıntaş, G. (30.08.2018). Kişisel görüşme. İstanbul.

d. Tezler

Say, Ö. (1995). *1960-1980 Arası Türk Hikâyeciliğinde Yabancılaşma Kavramı*. (Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

İş, A.Ö. (2007). *Ferit Edgü ve Demir Özlü'nün Hikayelerinde Varoluşçu Öznellik*. (Yüksek Lisans Tezi). Boğaziçi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ar, B. (2011). *Afet Ilgaz'ın Hikâyeciliği*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kaya, H. (2016). *Ülkü Tamer Şiirinde Yapı ve İzlek*. (Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi. Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Sivas.

EKLER

EK-1: Fotoğraflar

1960'lı yıllarda Mübeccel İzmirli. (Kesilmiş bu fotoğrafta görünen erkeğin eski eşi olduğu düşünülüyor.)

Giyinip kuşanmayı seven Mübeccel İzmirli'nin dikkat çeken yanlarından biri, taktığı takılar olurmuş.

Ne zaman çekildiği bilinmeyen bir fotoğraf.

Bu fotoğraf, Mübeccel İzmirli'nin çok sevdiği Anadolu yakasından. Fotoğrafı çeken Adnan Özyalçınır. İzmirli bu fotoğraf için, "Hayatımın en güzel günlerinin geçtiği zamandı," dermiş.

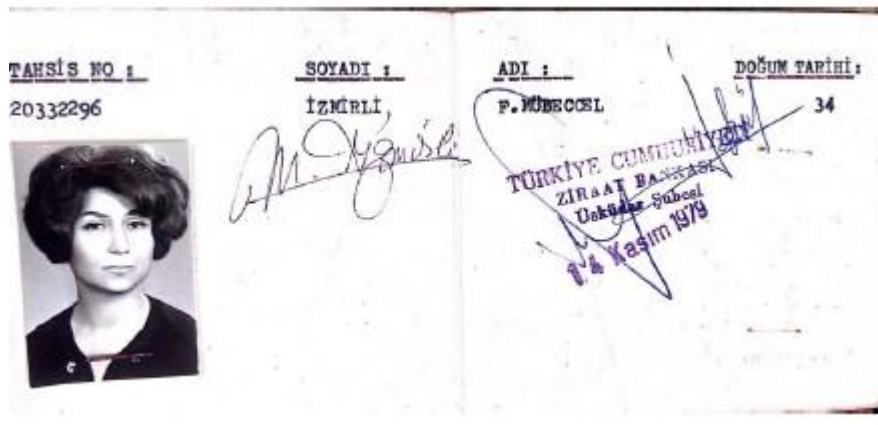

Vesikalık fotoğrafı.

RESİM SERGİSİ — Kadiri'nin Küçükçınar köyü halkından Ali Atmaca İstanbul Şehir Galerisinde resim sergisi açmıştır. Tarlada çalışmasından arta kalan zamanını resim yaparak değerlendiren Ali Atmaca'nın köy hayatının çeşitli sahnelerini konu edinen resimleri ilgi ve takdir görmüştür. Yukarıda Ali Atmaca resimleri hakkında şair - hikâyetçi Mübaccel İzmirli'ye bilgi verirken görülüyor.
(Foto: Son Havadis — Bahaddin ŞENOL)

Ali Atmaca'nın resim sergisinde çekilmiş bir fotoğraf. *Son Havadis* gazetesinden.

Mübaccel İzmirli'nin Ziraat Bankası'ndan aldığı emeklilik kartı.

İki yıl kadar evli kaldığı eşi ile.

Sevgili oldukları dönemlerde Adnan Özyalçınır sürekli İstanbul dışındadır. Bu zamanlarda, gördüğü değişik manzaraları çekerek İzmirli'ye gönderir. Karadağ'dan gönderdiği bir fotoğraf.

Bu fotoğraf da yine Adnan Özyalçiner'in gönderdiği fotoğraflardan biri. Arkasında şöyle bir not var:

51/XII/1964
Ahlat
h/5 Sevgili Mübecel,
Yeni yılını kutlar, esen-
likler dilerim.
"yat"
Foto: Özyalçiner - Bitlis'ten bir anıt.

Hastalığının ilerlemesiyle birlikte saçları dökülen Mübeccel İzmirli'nin peruk taktığı zamanlardan. Çok sevdiği takıları yine üzerinde.

1982 yılı. Ölümünden birkaç ay önce. Hastalık çok ilerlediği için İzmirli artık tedavisini yatılı görüyor. Hastaneye ziyaretine gelen arkadaşlarıyla belki de son fotoğrafını çekmiş. Yanında, çok sevdiği arkadaşı Feriha Aktan.

Kanlıca'da bulunan mezarlığından. Annesi Müşerref Hanım ile yan yanadır.

[illegible]

Sayin HOCMA,
(Member of the Board)

Sana b'rag gapir ve ofdatka tuzantku bir
hater vevayim:

Pörsanbe gecesini uşaklı bir kızı gördüm. Simdi hastalandığını, hergiz hastalardan şüphesiz derime, çok hoşuna... B. İsmen: ve ziyade bir geymeri de istemem. Kim, senin geymerini istemem... Burada yitirince bir kere daha yitiririm. Ne kadar yitiririm, he bir zamanı geçiremedim, biliseli durumda değildim çünkü. Şimdi de yok. Pörsanbe çıkanı anı, yitirince eume sileti anı geymeri için bitiriyordum, yası bitiriyordum; işin bitiriyordum da... Ama kurdumduym.

İki vinda biraz geçiyor. Nerede olduğunu fark
na varmam, bizi de alaya mial ediyor. Bir daha fazla
kafamdan çıkarda. Herhalde bu kadar uzun konuşmam. Bir
gala gelinez. Bir ayaracağım da. (Gözle duvarınama baktığı)
Herhalde, bilmemesi de daha fazla. Ama daha önce, gür
ayın derjelerini. Bana en postafisim. memnuniyetim. Bir
kara gün ayaracağım. (Tabi: derjeler kusura gelinez, gel
diken ve gelinez kudur.)

[illegible]

203

2/972

Günelcim.

Saat 3.30. Yolumun gereği. Sağlığımın iyi
olmadığını biliyorsun. Büyük bir çaba ile geçirdim. Bu
Beri büyük bir gıtmamla çıktım. Çünkü çok müstahkem.
Eğer erkeğin bilmeye hakkı yoktu. Güdünce
duydugum yafingliği taif edemeyişim. Güdün-
ce bir on daha önce de hissedim. Biri bu
Beri bütin geç yoradım, kim bilir... Balıca, -
bütin anlattım ki de dakt... Bütin sevgiler...
Deyo, benim dikkatle bütinim vardı ki, deyiş...
Bu anda yapacağım. Dene bu anda daha yoradım
günadığım da. Yolu bu geçişi bütinim.

Bütin erkeğin dikkatle, beşer vardı. Dene
bir güdünce anlattım. Daha erkeğin bütinim vardı
yordım. Bile bütinim. Dene bütinim, kalabilmek
bütinim. Herşey bütinim. Bütin bütin bütin
dine eder, bütin to yitir bütinim. Bütin bütinim
yoradım.

Bu bütinim, özellikle erkeğin bütinim
bütinim. Bütin bütinim. Bütin bütinim.
Bütin bütinim. Bütin bütinim. Bütin bütinim.

Sayın Hocam. (Mübeccel İzmirli)

Mübeccel İzmirli'nin 5.2.1972 yılında Günel Altıntaş'a yazdığı mektup.

2

kalktıkta, izte o merab elligün durumdaki gibi oluyor an-
ku. Çe öce kendilerle kalıyor. Buca becekler duy, ama
ögren; lara inancagın. Çiğyemün eürki.

İhtiyarlığı İpti senin gibi; senin gösterdiğin süp-
lerle öğüyorum. Bir fakta: Ötüm üstümüyor beşi.
Çalışmamakla, kendime baharmamakta kalıyorum
yalnız. Çe yafnıgca bir karkum var yapma sereceisi.
Pazaylık yuziraleş gıdudumun kılınması.

Değirmelerinin bir belümi ilir, kınaya ka-
tılınadan yine kendim ve talii yine senin g. l. dı-
nıyş karkagayım. Başka tür-lüti saklık ofis. ~~çünkü~~
Başladığın gibi üstüştür Günel Altıntaş! Karmak bir
yapal. Çe eürki. Nereye el alırsın, alırsın. Kalkmayı
Çiğyemün. Barmas, Günel Altıntaş'ın da kalkması, Gü-
nel'e verecek. Tuhaf bir cıkılta, bu gece buca her
zamanından lob marmam.

İnsanın yalınlığını düşünüyorum saatlerce.
Sizler uykusuzsınız ve kuşkusuz, etnin de etkiyle uy-
yuyorsunuz. Ya, sizler bile uyuyorsunuz. Hayretler içinde
marmak falkaları, kitapları, saklatıktı. Etkilerin ve
karaklığın yalınlığını duyuyorum. Bütün gece, her ka-
bimi; o ilet, o yalın yalınları içinde bile en iyi duy-
maya yap arılamaya kalıyor acımla bebem da tu

Mübeccel İzmirli'nin 5.2.1972 yılında Günel Altıntaş'a yazdığı mektubun devamı.

hem de. Kimbols'ı kaş saad'ın plab ediyorum. Saygı-
ları okuyorum. Kötü bir' ağızma kızı. Ve bir' itiraz
ta bütünüme: 10 yıldı, ilk kez bu ağızma, seni
kandım kadar ağızda. Dışarı seni keşfe taramış
mı sanıyorsun...

Sevgili'ni olmuyorum, olmuyacağım, yani...
sana aklı olmuyorum, yine en iyi sen bilirsün
Ama, bir' itiraz daha: Seni ~~o~~ bilim senmeye: 10
d'im, Mulla'ya da değeri bir' adamın evine. Yolu
hazır: güc, bu mektubu yazmaya girdim?.. Otu
yani bir' hıyaletle bozulsun en iyi...

İnsanlar... Zühtüleri: dilerken... Ruhu
yi dilerken... Sahadan bile olsa, sana satılır
ken... Göstermeye bir' bazarlamaydı. Yıgıncak
Hem de, incedi: bu fahrediyorum. Nefer, sayılsın
sın ki Sayıta! Ne kadar 'aklı', yani de
sue... de aklı olırken kulumayan bir' adamın...

"İnsanın sadece kadar yalaka dırması ve uyuma
ması... 11'ye 11'den fazla kadar hayli yatkınlar
(bana da ayle gelmişti) bir' adamın, oradan olmaktan
korkan oradan...

İnsan ki, 'yazan' kelimesi kadar sınırsız bir
bir' say, benim de yalı. Ve marabul'ün ki; "kudusu
taksim'et edilmey. İnsan, 'ağız' olmaktan bir' sayı

Mübeccel İzmirli'nin 5.2.1972 yılında Günel Altıntaş'a yazdığı mektubun devamı.

arda iktisadîde kılafına başladılar. Nereye gidebilir;
kiminle karşılaşabilirsin? Ue farkındayım ki, buhar bi-
le yapayabilmek bir tek sen varın.. Neye gittin?..

Aptalca bir mektup..

Dünysanın en büyük kurnazı..

Benden gelecek ihisalede gelecek ihtiyacı olan olacağı
zamanlarda bile sana yazmadığım halde..

Aptalca tereddüt etmem, ne olur da karşılaşacağım
ile bir yazı yaz, yitirip alar, güdermeyeceğim sana.

Ama, herman şimdi, gırtlakla postlayacağım.

Babamın bozguna koyarım, yarın ile postlayacağım.
Beykese, belki sen de seni gören eğleneceksin. Bize de
kalkarmadın seni alamayacağım. Omsu ile, kurnaz
belki. Her halükârda yazıyı bir okumanı işle istiyorum ki..

Hocacabı kucaklar, göğüsünden geçiren
Belki bir deliyimdir gelecek..

alt. j. m. s. l.

Saat: 5. 30

Mübeccel İzmirli'nin 5.2.1972 yılında Günel Altıntaş'a yazdığı mektubun sonu.

4-9-1973

Akçay

Milliyet
YAYINLARI

Camlıyol, 38
Eskişehir - Ankara
Akçay - Edirne

Sevgili Günel

Pek meraklı bir yoldan giden sen-
ra, eumartesi akşamı, namussuz otobüs
ailesi, bir yığın yatan atarab baba, Ak-
çay, Öreni fatan es geçip, gece yarısı
Edirne'nin ortasında bıraktılar. Yot bilmem,
ig bilmem, üstelik ödün biriyim. Gece
rekizden sonra, büyük zehinde bir dolmu-
sa bilmem. Üstelik Ören pek kuytuda, eapı
sade bir yedekmiş, gece vakti pansiyon
fatan da bulunmamış. Bizim sanabitarın
dairesi kendilerine ait, bilirsiniz. Yani her
kesin kendi evi var. Bunun üzerine herif-
terle korkuna bir karga koptu dramında.
Ben pek edepsiz bir kare olmuştum. Çare
yolu, Akçay'a gitmeye mecburum ama, ara-
laya birmekten korkuyordum. Neyse pek yakı-
naki, bekimle, 30 yaşlarında kadar efendi
görünüştü, hayırsız bir delikanlı çıktı da
otobüs yoldanından, Akçay'a gelebildim,
onuruma tutulmuş bir tahsiyle! Bu kez
de kafandan atabilirsin av. Gitmez bir sür-
tu. Eski pansiyonuma ye katam. Yemeğe ek

Mübeccel İzmirli'nin 4.9.1973 yılında Akçay'dan Günel Altıntaş'a yazdığı mektup.

ek öğlanta. Sonra epeyce bir mücadele.
Akla kararı verdim, başımdan atana ka-
dar.

Geçen yılki kadar hızlı gitmiyor ça-
lışamam. Bir yorgunluk, bezginlik, karamsar-
lık var. Ama kitabı bitürdüm etlette.
Yarın Özen'e, öbür gün de Ayvalığa ge-
ceceğim. Ayvalık pek güzelmiş. Bir de
orayı gözetim. Mektup yazar ve dergileri
gönderirken, garfin üstündeki adrese yolla.
Burada merkez. Neraya gitsem, elime
geer.

Biraz önce alınam yemeği için
sahite inmiştım. Restorana oturup etimi
behtemiye bağladım. Bir de baktım, ya-
nında bir hanımla Sabahattin Kudsî Akrol
geemiyor mu? Aptatlar gibi, bir resim, bir
sevinç kende. Adamla hiç tanışmamış olsaydı.
Merhabamış yola. Ama yabancısı yende, utke-
mi bulmuş gibi oldum birden. Ne tuhaf iş
bu. M. Sadık, ~~Mustafa~~ düzyazı bölümleri üzü-
verdi kafama. Hemen eşyaya paketimi boşalttım.
Kâğıdın beyaz yüzüne not ediverdim hepsini.
Sabahattin Bey gibi...

Mustafa'nın mektubunu mecburen sana
yolluyordum. Bu sürede karga ettiğimiz Edîl Bayın
savane, mektuplarımızı aşıyorlar, çünkü. Bir gah-
met, veriver. Dergilerle gözlemler, yazarlarından
öperim. ~~ettübeder~~

Mübeccel İzmirli'nin 4.9.1973 yılında Akçay'dan Günel Altıntaş'a yazdığı
mektubun sonu.

Farsçası :

elley her derimen ne eyleyir Terâbet
eyleyir neşatı Terki dinü edebet
hu hemki zîlhodî berârem nefes
elley her derimen budesem zîr sebebet

Türkçesi :

Ömer Hayyam:

Kanetme vîcer degerke dolmak dîleüm
Dinü edebî derûda kelmâk dîleüm
Sarkastîliğümmün budes bu anek sebebi
Bis an eyleyir bis nefes olmak dîleüm.

Ömürün güli eyletti ki bir gün solacak,
Her yaprağı gerre gerre toprak olacak..
Bir testi olursa toprağıın mey kayuruz
Anek o gamanlar yeriden can bulacak.

Ö. H.

Dünyada mısır salma an dünya yağınan
Süs keyfini her gün meyî dolur tasına
Ey testî! testi yap da an toprağıın
Elçileriden satma satır baskana

Ö. H.

Mübeccel İzmirli'nin şiir defterine not ettiği Ömer Hayyam şiirleri

OZAN TUTKUSU

Ben senin için.

Esserinde bir yıldız olmalıyım
Hayar, umutlucaz mairiyle
Ve gönüle, Halka, tutkula büyük
Dilekter geçmeli umutlarından
Dudaklarında dua olmalıyım..

Merengün kapalı gözlerinde
alluallu, sabaha inaran ben,
gökten inaydeten m. eleştiren
Yarınkara, yarınkara doluyum..

Sen göğün tasadufu göğünde
Tasavvut dığlara dolmuş Ozan
Düğleride doğurdu sarıya adanmış
Bekle, dur, kapama gözlerini !..
Sarıma bir gözegen, ruysalben
Dudaklarında baka üfleliğin
Düğlerinde biki sabah olurdun..

Ben senin inistisine doğmuş
Esserinde bir yıldız olmalıyım
Dilekter geçmeli umutlarından
Hayar, umutlucaz mairiyle
Dudaklarında dua olmalıyım..

Özmirli

Mübeccel İzmirli'nin yayımlanmamış şiirlerinden "Ozan Tutkusu".

VEFA BOZACISI

Bir pastahane vardı, hatırladım
Bulvarın Pasajına yakınında
Güneşli duya?...
Acemi tutkumuzu utarıdık da süzleniye
Aç ıstak duvarların gerisinde
Arkadaşlar dedik...

Ayıp gelirdi, gün gelirdi evi atlatmam,
Hı, sevdiğimin de oturdusunu bilmezlik ya
Pense limon esekleri
Ve pam ottından bir halkanın
Etilenmiş, karamatında düşüncesinde
Halkanın Öğrendim ^{hale} sevdiğini...
Akşam, pense bigotuş suladında saatlerin
Düşerek kararkılara
Eşimcekle kerkulardan
Sana affaharınmadık. dedim
İstemeye istemeye...

İkimiz de hüca kâtip
(Gari işi!), bir zamanlar
Hı, dolapta gizliydim ^{hale} imayî jak'a
Saat onyediden önce buraları duya...
Pense üstünde karkar bisikis

Mübeccel İzmirli'nin yayımlanmamış şiirlerinden "Vefa Bozacısı".

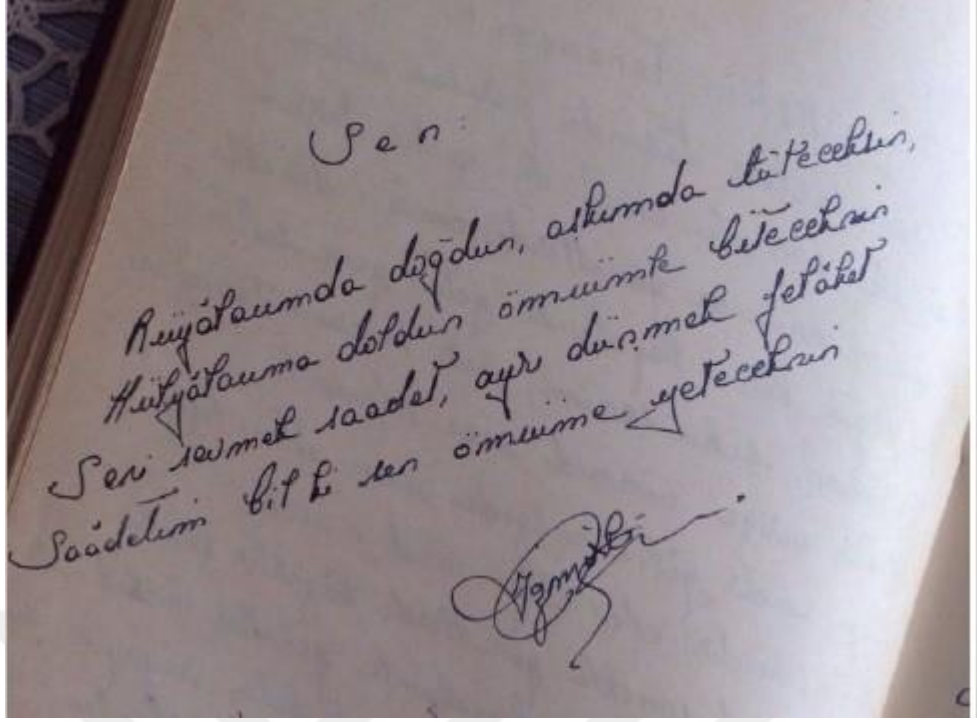
GÜZELLİK

Bir yerde kul..., bir yerde seytan,
Bir bilinmeyen sığıda belki Tanrı,
Bir yerde hem var eden
Ve hem var olan...

Ağır bir geçişten baya güllerle
Düser gammarca bir tür avamugdan
En topuk inançların dilinde kan ağlayacak
Erten bir yürek giti vurdurken,
Önemli değil arın
Ne sağı,
Ne yazamam,
Ne istem,
Ne kin,

Bir yerde kepi yatan...
Evranda en ufa gesecek yarılıglardır..
Öncez bir,
Ponraz yol
Hikâyesi est esk bir zamandan.....

Mübeccel İzmirli'nin yayımlanmamış şiirlerinden "Güzellik"

Mübeccel İzmirli'nin şiir defterine sayfa aralarına yazdığı dördlüklerden "Sen"

EK-3: Kitaplaşmamış öyküleri

AŞK MEKTUPLARI

“Tuhafliklarınıza devam ettiğiniz sürece bir düzen de kurulamayacak. Geldim, bekledim ve gidiyorum!”

Ve kaba, iri bir elin parmaklarından en irisinin enliğinde daracık, küçücük bir kâğıt parçası üzerine karalanmış satırların altında imza... Satırların üzerine, içeri birlikte girdikleri genç arkadaşıyla birlikte eğildiler. Kapının iki bıçak sırtı genişliğinde alt aralığından atılmıştı. Atan da bilmem kaç yıllık sevgilisi! Ya da bilmem kaç yıl sevdiğini, beklediğini sandığı adam. O, tuhafliklara devam edildiği sürece kurulamayacağı haber verilen düzeni bütün mevcut ve müstakbel tuhafliklara rağmen, her şeye rağmen kuracağını, kuracaklarını en iri iddialarla bilmem kaç yıl savunan kişi. Sonra da ihtar ve tekdir... Minik kâğıt parçasını bir daha okudu. Bir daha, bir daha. Ve birden tutulması imkânsız en içten, en doğal ve özgür kahkahalar fırladı dudaklarından. Eğile doğruyla gülmeye başladı. Durdu bir süre, içini dinledi. Bütün böyle durumlardaki o sessiz sarsıntı, o derin ve gizli yıkıntı mıdır yoksa dudaklarında gezinen, kahkahalarında o mu var acaba diye. İnsan belli bir ruh halini, hatta kendinden bile gizlemeye kalktığı zaman, hatta bilmeden, anlamadan da ekseriya böyle güler çünkü. Ama hayır değil. Fark edince tekrar gülümsedi. Bilinçli ve içten. Sonra da küçük parçalara ayırmaksızın bir kül tablasına bırakıverdi kâğıdı usulca. Üzerinde düşünülecek pek bir şey yoktu artık. Üzülecek hiç. Nasılsa daima böyle oluyordu bu işler. Sonunda insan kanıksıyor, artık o bitişlerden duyamaz olduğu, asla duyamayacağı üzüntülerini özlüyordu hatta. Bezginlik devresinde nasılsa ihtar ve tekdire benzer bahaneler oluyordu hep bu küçük kâğıtların söyledikleri. Ya da bıkkın ağızların, sinirli el kol hareketlerinin havaya bir çırpıda çiziverdiği gerçek hep böyle bir oyunun kaba taslak motiflerini veriyordu işte. Değişmeyen son daima böyle veriliyordu. Oysa bir de başlangıcı vardı bu işlerin. Kadınlar küçük ve ürkektiler, güçsüzdüler. Güvensiz ve kuşkulu oluyorlardı. İnanmak ve daima inanmak isteyecekleri için yıkılmamak, nereye gittiklerini önceden bilmek istiyorlardı. O zaman bu küçük kâğıt parçalarını atanlardan biri karşısına dikilip de: “Eeey sende, amma naz ettin be, acayıpliklerini çekecek halim olmadığı için gidiyorum işte...” diyemiyordu elbette. Ya ne diyordu peki? Haa,

sahi... Örneğin titrek duygulu bir sesle, soluk bir yüzle, hafif nemli gözler ya da kesik kopuk kelimeler hecelerle hep şöyle veriliyordu bütün o başlangıçlar.

“Seni benim kadar içine alan ve seni benim kadar asilce (sefilce değil) himaye eden olamayacaktır bu dünyada.”

“Yalnız değilsin, ben başucundayım, ben arkanda bir kaleyim daima. Seni manasızlıklarla üzmeyeceğim. Gönül dünyamda, yargı evimde seninle ölünceye kadar uğraşacağım. Müşkülli birlihte yeneceğiz er geç.”

“Ben seni seven bir insan olmuşluğum haricinde ayrıca seni asla kaderine bırakmayacak bir dostunum da yaşadığımca. Yaşamına gölge edecek her türlü halde yanında olacağım. Ve bu günden kestirilmesi mümkün olmayan ileriki münasebetlerimizde de bir şefkat meleği gibi daima ardında gezeceğimi yerleştir hafızana ve korkma dünyadan, insanlardan bu kadar korkma.”

Arada bir esip savrulan küçük büyük dargınlıklardan kırgınlıklardan sonra da yeniden alev alev dökülen, Tanrı selamı getiren yapraklarda denebiliyordu ki tekrar tekrar:

“Senin nazarında küçülmekten veya bir cismani varlık olarak yok olmaktan korkmuyorum yalnız hayal dünyanda kahrolmak kuşkusu eziyor beni.”

“(O GÜZEL ŞEY!) gerçekten güzel olduğu halde hoyrat ellerde yaprak yaprak solan o GÜZEL ŞEY! Beni o güzel şeyleri incittiğim için bağışla. Senin dünyanda elleri nasır tutmuş, yüreği katı bir bahçıvan gibi kalmak istemiyorum.”

Eveet... Böyle işte...

Sonra da bir gün “tuhaflıklarınıza devam ettiğiniz sürece... sürece... Ettiğiniz sürece...” Yüzünde en ufak bir acı kırışığı, dudaklarında minicik bir isyan kıpırtısı belirmeden ve hep öyle gülümseyerek, bu kez kendisine ihtar edilen tuhaflıkların kendince en büyüğünü, en münasebetsizini hatırladı birden. Adama bu satırları

yazdıran tuhaflığı. Öyle ya gerçekten de saygısız, can sıkıcı, mendebur tuhaf insanın biriydi belki de. Tam şu pencerenin dibine duvarın o içerlek köşesine birdenbire aptalca yıkılıvermişti. Düşecek ne vardı yani? Boş şişeler, teneke kutular üzerine büyük bir gürültüyle ve birdenbire. O halde ne kadar kaldığını tanrı bilir. Ötesinin berisinin yırtılıp kanadığını, kollarındaki bacaklarındaki koca koca bereleri (çırpınmış mıydı ne?) neden sonra akşam evinde soyunurken anneciği görmüştü de cebinde yemiş gibi taşıdığı tansiyon hapları bütün gece kâr etmemişti kadıncağıza. Çaresiz, acısı yokmuş gibi davranmak gerekiyordu. Ama kimbilir nerelere çarptığı başını yastıklara bırakamadan bütün gece dönüp dururken bile bile güya uyumuşlardı anneyle horul horul. Öteki zamanlarda hiç horlamadıklarını unutarak... Oysa bütün gece karanlığa bir kapı açılıyordu gözlerinin önünde. Tuhaflıkları sevmeyen, tuhaflıklardan kaçan adam bir kadınla beraber giriyordu kapıdan içeriye. Yanındaki kadının ilk sevgilisi olduğunu söylüyordu. Bütün hayatını kaplayan çocukluk aşkı ve arkadaşı olduğunu söylüyordu. En ufak bir tedirginliğe düşmeden... Yüzünde sinsi ve hain bir gülümseme ile. Rahat... Mutlu... Dişleri yosun tutmuş, başında besleme başörtüsü, diz kapaklarının üzerinden çorap lastikleri görünen o garip kadın bir acayip ve yalınca telaş içinde ve ağzında bir sakızı eksik o öyle evlere, öyle sokaklara özge konuşmasıyla atılıp adamın söylediklerini acele acele pekiştiriyordu! “Onyedı sene bu hanımefendicim, dile kolay. Çocuktum kanıma girdiğı zaman. Ah nasıl sevişiyorduk, nasıl inanıyorduk birbirimize. Sonra da en yakın arkadaşım... ah ah bilmezsiniz. Mutlu oldu mu sanki? Ne gezer...” Tam burada duruyor, çapkınca, anlamlı, güya şuh ve sitemli bir bakış fırlatıyor erkeğe, işte unutamadı beni hâlâ peşimde gibisinden. Durumun bütün gerçek dışı görüntüsüne rağmen, tıpatıp da gerçeğe uyar gibi kadının söyledikleri. Ya kendisi... Kendisi iyice şaşkın. İplik iplik bir bulantı geriyor. Yüz hatlarını, öğürecek. Boş ve anlamsız bakıyor, bu bir süre önce, âdeta hayatına zorla sokulan adamın yüzüne. O artistik duyguları, tanrısal heyecanları bir kalemin ucunda oya oya işleyen adam. Yaratıcı... Sanatkâr... Mısralarla ibadet eden, musiki ile dua söyleyen... Ve mektupları... O mektupları kimbilir nasıl bir şeye, neye inanarak yazabilen adam yüzüne büyülenmiş gibi dikilip kalan kaskatı bakışlar altında sadece hafif bir renk değişimi geçiriyor, odayı arşınıyor birkaç defa geniş adımlarla. Ve ancak son anda azıcık boğuk gibi, kısık gibi bir sesle: “Ne zamandır tanışmanızı istiyordum. Göresiniz diye getirdim,” diyor, gözlerini nedense hep duvarlarda, yazı masasında, kitap desteleri üstünde gezdire

gezdire bu defa kaçamak birkaç mimik değişik tokuşundan aralarında sessizce alınıp verilen mesajlardan sonra da kalkıp gidiyorlar. Yani düpedüz hocanın mavi boncuk hikâyesi söyleniyor. Giden kadın zihni evvel biraz belli: Bir hayli de pişkince. Büsbütün duygusuz dememek gerekirse, büyük felâketlere ve kaybolan çıkarlara ağlayabilecek kadar bir duygululuğu var gibi. Ne çeşit duygu ise bu... Onun için de mutlu tabii; zevkten uçuyor, bütün teni ile yaşayanların sevincinden. Hiçbir şeyin de farkında değil. Geride kalan tiksintiler içinde, kocaman dağınıklıklar içinde. Aldanmadan falan değil ama. Kimseler cesaret edememişti bugüne dek önünde böyle pis oyunlara da ondan kimseler. Adam gelecek tabii. Gece gelecek, biliyor hem de ertesi gün. Ve bilmem kaçınıcı, serüveninin. Bu odada kalan kadına ait olan kısmına, bu odada bıraktığı yerden başlamak üzere gene gelecek. Mavi boncuk hikâyesi... İşte tam bu sırada düşüyor kadın. Onlar çıkar çıkmaz... Bir şeylerin üstüne... Duvarın o içerlek köşesine... Birdenbire... Güm diye...

Oysa aynı şeyi mektuplarında tekrar tekrar denebiliyordu ki aynı zamanda:

“Gelişen olaylar şahsiyet, şeref, namus, hasletlerine dokunmadıkça!”

“İçtimai mevkilerimizle kabili telif olmayan bir hal zuhur etmedikçe!”

“Aramızda her şey değişir diyorsun. Belki her şey bitebilir de aramızda. Fakat şerefli ve asil sebeplerle bitmeli!”

“Hayatıma karışmak istidadı gösteren her çıkışı, içinde nin yaşadığı mert yüreğim nefretle karşılayacaktır. Verilmiş sözlerde namusunuzdan birer parça var sanıyorum ben!”

Gülümsüyor küçük kadın. Bütün yüzüne yayılıyor gülümsemesi! Mertlik!... Şeref!... Namus!... İçtimai mevkiler!... Namus... Şeref... Mevkiler... Mev... Eskiler alıyorum, şişeler alıyorum..... Tabak çanakla değişiyorum haydi... Akşam pazarı. Çürüğüne para yok, alan yok mu kalmasının!..... Tanı üç hafta önceki cumartesi pazarında çarşafı bir hatun tezgâha boca ediveriyordu ıspanakları ve avaz avaz bağırıyordu. “Hani tazeydi hepsi? Hani bugün koparıp yüklendindi küfelere?... Hani kokusu bile yeşil yeşil tütecekti? Hani?...” Bıçkın edasıyla gülümsüyor delikanlı: “Ne

yapalım hanım abla, zurnada peşref olmaz, ne çıkarsa bahtıma. Ne bilirim demedin ortalık yerindeki hikâyeyi... Yiyessin diye verdim... Almasaydın yani...”

Eveet... İşte tuhaflığın o yenip yutulamayan tarafı da burada ya zaten. Her şeye rağmen çürük ıspanakları ille de yutturma çabasına yutamama kararı... Beğenisi olan ve güç hazmeden bir mideye sahip olmak yani...

Bilmem kaç gün evvel boş şişeler, kenarı tırtıllı keskin teneke kutular üzerine devrildiği zaman bedeninden sessizce kopup yiten o isimsiz güzelliği, o rengi ve sese benzeyen GÜZELLİĞİ bilmem kaç gün sonra o hurda alet edevat arasına darmadağın serpilmiş buldu. Eğilip almak istedi; hayret... Duman gibi; soluk gibi bir şey olmuş, görünüyor ve gariptir ele gelmiyordu. Taşlara işlemişti; zemine yapışıp kalmıştı. Sanki. Ve o bin parça oluştan o kadar çirkin, öyle şekilsiz bir görüntüyü ki yerde ürperen elini yanmış gibi geri çekti çaresiz. Tuhaflıklarının en korkuncu, en affedilmez olanı işte: Odanın o köşesinde düşüp mozaiklere işleyen gerçeği bir daha ellerine alamayacak olmanın çaresizliği...

“Tuhaflıklarınıza devam ettiğiniz sürece...” Başını kaldırıp arkadaşına baktı. Sarışın, genç bir adam, pek güzel değil ama ölçülü, zarif. İçeride işleyen bir yönü var. Açık renk gözlerinde bembeyaz ve gizli bir alev, nasıl yandığı belirsiz. Gözlerinden yaş gelirken bir mutluluk kasırgası içinde o aleve bakıp heyecanlarla gülümserken, uzak mısralar dökülüyor kadının dudaklarından.

“Asfalt yolda yine gezinen çiftler var

Bizden gayrı

Yaşamak istiyorum

Ne dersin?”

Kimbilir ne uzun bir süreden sonra parmakları alev alev sebepsiz. “Gidelim” diye soruyor usulca. Adam hep o sessiz, ölçülü, içe bakan gözleriyle “evet” diyor, “gidelim... Nereye isterseniz. Siz nasıl isterseniz...” Kadın belki bilinçsizce belki dalgın mısraların ardını tamamlıyor rüyalı ve güzel:

“Bir çark dönüyor

Bir şey sürüklüyor peşi sıra uzaklara

Dost çağ!...

Bir şey getiriyor değirmen kanatlarında rüzgâr

U n u t k a n l ı k”

Pencereden görünen gökyüzü parçasında yarını hatırlatan, şiddetli sağanaklardan sonra beşinci mevsimi düşündüren bir aydınlanış. Hava kapalı oysa, aylardan sonbahar. Karşı duvara harikulâde bir dişi kedi atlıyor. Kediler için çıldırır. Ne yapmalı bilmem. Bu çırpınış hayra alamet değil. Göğsündeki bu delice özlem... Ne zaman bir bitişin siyahlığını tüketse ve ne zaman... Gözü aynaya ilişir ilişmez kıpkırmızı. Kız arkadaşları hayretle, yeminlerle haykırışırlardı; “Sen mutlu olduğun zaman...” Eli kapının tokmağında çıkıyorlar. Adamın koluna girmek istediği halde tutuyor kendini. Mutluluğunu belirtmeyi vardığı yere saklayacak. Mutluluğunu çünkü sessizce yaşamayı, usul usul tanımayı ve ihtiyatla kullanmayı öğreniyor insan.

Tam bu an kaşla göz arasında içeri dolan bir anlık rüzgârla kül tablasında kaba, iri bir elin parmaklarından, en irisinin enliliğinde gözükten daracık, küçücük kâğıt parçası bir hüznü varmış gibi inceden sallanıyor. Görüyor kadın bunu saygı duyuyor birden. Belki kendine, belki birkaç yıllık aldanışın güzelliğine ve nedense gülemiyor. Bakıyor sade, sessizce bir an ve anahtarı kilitte saygıyla çeviriyor.

MERMERDE UNUTULMUŞ BİR AD

Kertenkele, kaldırım kenarında bir tutam yeşillığe sürüklenip kaydı. Güneşi kuyruğunda titretti bir saniye. Yeşillik aralanıp sustu, yaşamayı gizledi, belki sevince yardım etti bilmeden. Ve soluk, Hâbil bakışlı çocuk, arana arana uzaklaştı. Ana caddeden taşıtlar, insanlar akıyordu. Tutunup dinlendim.

Yeni yıkanmış bir ucunda avlunun, serin ve beyaz taşlara eğilip bin yıllık bir uyurgezer gibi uykuda gezercesine... Evet, işte böyle dinlendim ve... gittiğimde bir gün hafifçe kamburu çıkmış, çukurlarında ıslak ıslak pırıldayan damarları kanlı o küçülmüş gözleriyle çini mavi gülümsemelerde günden güne yorulan, tükenen gözleriyle ihtiyarı artık... Yani onca gürültüyü dışarıdan karşılayıp bütün düzeni sağlayan ve (içerdekine, içerdekine), sahibine yardım tutkusundan gayri hiçbir sebeple orada bulunmayan o küçük ihtiyarı artık diye... düşününe düşününe böyle... Eski tahta sıralar bozulup kalkmış, duvarlar büsbütün örümcekli, sinekler insansızlıktan bekleme odasının boşluğunu bırakıp gitmiş olarak... İç tarafta doktor odasının kapısını karanlık ve sağır bir kilitte sonsuza değin kapanmış bulup... Belki de ta dışarıdan, girişte hemen, üç-dört basamakla çıkılan mermer avludan başlayarak o en içlere sona doğru uzanan, bakımsız, ama hep sevimli küçücük bölmeyi bütün bütün kilitlenmiş, unutulmuş... Kuşkulu bir sessizlik olacak umutsuzluk adına. Ve içinde belki de başka insanlarla yaşamaların daha daha başka aşklar, tutkularla, iyice değişik ülkelerin yer aldığı ayrı bir yer diye artık orasını... Belki de usta ve ünlü, hani o dünyanın özge biçim yaban ülkelerinde kaç öğrenim süresinden geçtikten sonra, bilmem hangi kurumların en parlak ödülleriyle erginliğini tamamlayıp, bilim yetisinden kuşkuya düşülemeyecek bir bilim adamı olarak pırıl pırıl kişiliği içinde yurda dönen genç ve yakışıklı, ama başka, o ötekenden iyice uzak ve başka biri, tepeden tırnağa yeni bir beyaz giysili dikile dikile karşımda... Sorduğum şeyi öğrenince, belki dünyanın en güzel ve sevimli, en de ama terbiyesiz gülümsemelerinden birinde şaşmalarla eğilip geçmişe değinen, geçmiş ve kapanmış ve unutulmuş bir çağ artığını soruşumdan gelen saygısızlığını koyuverecek ortaya. Doğrusu ya, bakarsanız ona, yetkinliğinden kuşkuya düşülebilecek bu işi bitmiş eskiyi saygıyla soruşuma yöneltilmiş bir küçümsemedir bu, kuşkusuz böyle. Usulca tükürecek miyim bilmem ama kesinlikle ardıma bakmadan kaçacağımı iyi biliyorum. Yani özetlersek, kentin yine onun gibi uzak ve unutulmuş bir köşesinde isimsiz, gösterişsiz, eski bir çatı altında yıllardır süregelen o en güzel oyunla, tekrarlanan o en olağanüstü öyküyle, yığınları durmadan etkilemiş sürekli bir uzun insanlık öğretisi de onunla birlikte böylece... Sonra insanlar, yani onun insanları yine hep, bir süre sonra yeni olanaklarla küçük umut kapıları ve yeni inançlar kendilerine... Evet amma... Bir şey yalnızca, bütün bu insanların alıştığı, onlar için nasıl da gerekli; bir daha hiçbir

zaman ve yerde bulunmayacak, hiç de unutulmayacak olan güzel şey işte böyle tükenip... tükenip...

Her zaman olduğunca daralmış yüreğimle odasından çıkıp kendimi sokaklara attığımda, dış kapının yan duvarına yaslanıp dinlenerek, orada dikdörtgen bir plak üstüne oyulmuş yazılara bakarken yalnız bunu düşünüyordum. Artık ne denli güçsüz ve ne denli az yaşayacak olduğunu belki... Ve o zaman küçük bir taş parçasının ucunda hayatı oynatan bir çocuğun ve kaldırım taşlarına sinmiş o bir tutam yeşilliğin yokluğundan gelecek şaşkınlığı da belki... Hani en güzel türküsünü güneş bazen ısınmış bir sürüngenin yemyeşil kuyruğunda söyler ya... Ve güneş, hep o güneştir ya hani, ama... ya kertenkele bulunmazsa bir gün?.. O kayıp kayıp giden şey...

Dokuları genişip çürümüş bir kar çukuruna öylece... (yüzükoyun): Kaba, kof bir kar çukuruna yüzükoyun öyle... Kıpırdamadan hiç, davranıp doğrulamadan... Ve hendek... O geniş, caddeyi andıran sokağın iki yanından dümdüz yukarılara, ötelere uzanıp giden kesintisiz, düzenli, upuzun çukurdu hendek. Dolmuş yani, kabarık kirli kirli billurlaşmış çürümüş kar, sonra da katılıp kalmış. Ama ilk günkü gibi, ilk gün yağdıgınca o denli soğuk. Ben sessizce yürür, kendi halimce böyle usul usul giderken, itilip vurulmuş gibi birden yüzükoyun... Ellerim, ayaklarım hanidir donmuş, kimbilir ne zamandan. Küçük bir, küçük önlüklü, çantalı, beyaz muşambası, beyaz çizimleri küçük küçük... Kanı yok, uçup gitmiş gibi kanı, akıp gitmiş bir yerlere çoktan. Bir gün önce sivri uçlu bir kesicinin mini mini bir laboratuvar aracının ağzında sızlayıp “çıt!” diye delindiğinde, kırmızı yerine krem rengi sarımtırak bir suydur parmak uçlarında biriken. “Olamaz, olmaz... Bir yanılma, bir gözlem eksikliği, bir yanlış saptama var,” diye bar bar bağırdı koca adam. Başka bir beyaz önlüklüydü gene. Herkeslerin korktuğu koca bir şey... Bir koskoca bölüm şefi hastalarevinin. Sıçrayıp yerinden, cin çarpığı küçük, solgun, çilli suratta, surattaki kestane ışıklara sinirli, şaşkın, cin çarpığı korkularla eğilen sesinin dikliğinde “Olamaz, yok hiç... kırmızı yuvarlar bitmiş, yok... Ayakta nasıl duruyor, ayakta nasıl duruyor?...” yankı.. yankı.. yankı... Ve köşedeki ürküntülü ezik kadına değin dikliği uzayan, özellikle ona değin uzanıp, belki salt kadına yönelen sesin sabırsız kükremesinde bir çeşit insansı gerilimler belki... “Alın çantasını, alın yakasını

önlüklerini üstünden. Kitabını, kalemini, defterini alın. Bir şey, hiçbir şey anlaşıldı mı?.. Anlamasın, bilmesin, öğrenmesin efendim... Ayırmasın bir şeyi ötekinden, bir şeyleri tanımasın. Hiç değilse yaşar, rahat yaşar bilmeden... Sonra da bir EV işte, KOCA... Sonra da bir kocaya gidiverir. Anlamamaya, öğrenmemeye alışmış olur zaten... Anlaşıldı mı efendim?.. Değil mi anladık?.. Anla... Aaaa...” Ve avaz, avaz, avaz... Sonra hendek... Ertesi günü hemen hendek... Uğuşup titreyen, ayakları durmadan sendeleyeyen devinimsiz bir çocuk bedeninde her şey oncacıktı ya, elbette ertesi günü yollarda hendek... Bir süre daha yakayı, önlüğü, çantayı, beyaz muşamba ve çizmeleri alamadılar. Daha bir süre de alamayacaklar. Kitapları ve defterleri de... Ve sabah akşam gidilen dokuları billurlaşıp çürümüş kaba, kof kar yığınlarıyla örtülü o uzun yolları da... Hendekleri bile...

Sonra... Renk renk motifleri geometrik biçimli ıslak yün kukuletanın dışında kalan küçücük yüzün çizgileri morarmaya vakit bulamadan balmumunda donmuş. İnlemek gibi bir şeydi, küçülen titreşimlerle ince ince kara düşen cılız, güçsüz, üşümüş hıçkırıklar. Yol ıssız, kimsesiz. Yarı yarıya buza gömülü yüzünü bir damlacık boşluğa kaydırıp doğrulamıyor. Neden sonra koltukaltlarından birileri... Ve kalçası yarı yarıya donduğundan ta evinin kapısına yarı kucakta... Ondan sonraki günler içinde de daha bir süre yollar... İnatla, tutup kimselerin “hayır?” diyemediği, tutup zincire vuramadığı, o hastalıklı hırçın direnişte yollar, yollar... Bir gün bitti ama. Onun işte, o tapınağa benzeyen evinin kapısından girip çıktığımız, çıkıp evimize döndüğümüz gün büsbütün bitti... Önlüğü, muşambayı, çizmeleri bütün bütün aldılar. Zaten kendi içimde ben kendi kendime çoktan tükenmiş olduğumdan, bu kez onlar iyice güçlenen dolu yürek korkularında, ana, büyükana korkularında direnir aldılar. Serpuşlu bir de küçük kasketti ki kendi lacivert, sırmaları sarı... Serpuşunu anneannem, bir kaşımın üstüne afillice yıkarak, alnımın yarısını örten perçemleri çapkın bir baş salıntısında yana itip, sabahları kurumla süzüle süzüle evden çıkışımı görmeyi bekleyedursun yıllar yılı, neyse...

Bu değil hani demek istediğim. Bütün bu söylediklerim önemli de değil üstelik. Bütün bunlar ama şimdi onunla öyle doğrudan ilintili ve onu belirtebilmede o denli sayılması gereken ayrıntılardır ki, bu yüzden üstlerinde duruyorum. O zamanlar, yani benim çocukluğumda, yine bu baktığı yerde mi bakardı hastalarına? Hep böyle bir

ufacık yaşlanmış adam mıydı? Yüzü böyle şimdiki gibi yaşanıp bitmiş çağların mutsuzluğunda, yaşanıp hiç bitmeyecek yarınların umudunu taşır da, dünyaya ve insanlara o değin uzakken, o değin dünyaya ve insanlara mı ait sayardı kendini bilmiyorum, hatırlayamıyorum daha doğrusu. Sadece o günlerden kalma, yine de yarım yüzyılı aşkın bir tarayan göz aydınlığında neşeli, devinimli, yüzünün gülümsemeler içinde, yaşamının kendisi gibi bir gençlik ve güzellikle yakından bağlantılı pek açık seçik bir anısı vardı gibime geliyor.

Muayeneden sonra ilk gün karşıma oturup yakından ve uzun süre yüzüme, uzun uzun gözümün bebeğine baktı, unutmuyorum. Pek tuhaf bir biçimde gözümün bebeğine. Sıkıldığını bu ara, sıkılırken de gülmeye çalıştığını çocuk yüreğimin keskin duyarlığında o marazi gözlem gücümle sezinliyordum pekâlâ. Sonra bir ara sanırım “BABA!” diye bir şey... Belli belirsiz geçilen bir şey iki kişi arasında... Hani anamın esmer ezintili ürkek sessizliğine eğilerek aranan... Oysa bu söz evimizde, benim yanımda hiç hiç... Benim yanımda edilmediğini de ben çok sonraları fark edip, sonradan kendim de sıkıntılı duyarlıklarda artık söylemek ve duymaklardan iyice kaçınır olmuş... Ama nerden bilsin adam? Kadının üstüme üstüme dikilen korkularının üstüne üstüne yürürcesine “Babanız?..” dedi tekrar. Sonra bir daha “Baba?..” dedi. “Babası?..” dedi. Her seferinde zayıflıyordu sözcüğün melodisi. Küçülüp sönüyordu. Sonunda sustu. Bir daha uzun süre bir şey sormadı. Biz de sustuk. Hiçbirimiz birbirimize bakmadık ve konuşmadık. Eğlenceli bir suskunluktan “Baba”dan gelme. “Babası?..” “Babanız?..” Hani nerde oluşu, yokluğu varlığı, şu’su bu’su babanın.. Denen nesnenin, şeyin... Kimse O... Yani nesi var, nesi yoksa görünür ve ortada olanın... Ve sonra da bir yığın ilaç, iğne... Yığın yığın, kutu kutu iğneler, ilaçlar... Doldurdu ezintili ürkekliğin kucağını. Ürkeklik bakım ücreti de olmadığını söylemişti sonradan. Hep böyle, hep... İstemedi, olmadı, durmadan verdi. Üstelik ona yakinken iyi oluyordum. Kalkıp dolaşabiliyor, bir şey yapamasam bile, iyi kötü insanlar arasına karışabiliyordum ilgisi üstümdeyken. Bundan fazlası zaten hiçbir zaman olmazdı, olmayacaktı. Özde bir şey bozuktan çünkü. Temelde bir şey eksik, yapının ilkel ve doğal oluşumunda, asıl asıl çekirdekte bir yanlışlık, bir uygunsuzluk olacaktı. Kırıklık belki de... Ve bu yüzden, hep böyle yarım yamalak gidecekti her şey, sonsuza değin... Ama O, her seferinde uzun uzun soluk çilli yüzüme, cin çarpığı kahverengi pırıltılarına öylece bakıp durmayı âdet haline

getirdi. Her seferinde de sıkıntılarla şakalaşıp, çocukça, birtakım beceriksiz güldürüler yapmaya çalıştığını görüyordum. Aslında bir şey aradığını, belki onu gördüğünü ve kesilmeksizin bende hep o şeyi inceleyip durduğunu nereden bilecektim. Sedimentasyon raporunun sonucuna inanmayarak laborantına hırçınlaşıp köpüren o dik sesli hastalarevi bakıcısının sinirliliğinde kaba saba bir duyarlık taşıyan klinik şefinin öğütlerine “hani şu KOCA’lı mocalı düzenlere” katılamayacak yabancı donmuş yanımın katılığından pul pul dökülen o serseri yabancılığı mı gözlüyor, ona mı böyle dört ucundan üzülüyordu kimbilir... O bana çünkü, yani parmak denli bir çocuğa “o biçim düzen”lerden söz etmenin gereksizliğinde, giderek ürkünçlüğünde, hiçbir zaman geleceğe uzanan bir şeylere dokunmadan bakmıştı. Kuşkusuz bende ki gelecek sorunu kendisini ilgilendiriyor, hem de korkutuyordu ama bunu bana getirmenin yararsızlığını bilmelerde susmayı deniyordu. Üstelik parmak çocuk da biliyor, görüyordu bunu. Çocuk her zaman, her şeylerin farkındaydı... Hem de bazı çocuklar “bütün kendilerinin dışındaki o şeyler”e karşın kendilerini bileni, kendileriyle gerçek ve derinden ilgileneni nasıl da iyi belliyor, belliyor, unutmuyorlardı...

Sonra bir gün yaşadığımız kentten çıkıp uzaklara gittik. Yeni kentler, yeni yerler gördük. Yıllarca yaşadık oralarda. Benim eski, beyaz, küçük adamımın; esmer yorgun, ürkek kadına bir gün sorduğu, o eskiden varlığı artık iyice bilinen “geçmiş baba” hiç yoktu. Hiçbir zaman da tutup zamanlar içinden geri gelmedi. Yalnız o sıra, geçici bir süre için çok çok, birçok paramız ve iyi günlerimiz oldu yeniden. Hiçbir sebeple sırmalı lacivert kasketlere, beyaz çizmelerle o günlere, o günlere bir daha dönemedimse de kalemimi, yalnızca bir onu bütün bütün almadılar benden. Onu nasılsa vermedim. Her zaman, yatıyordum ama, bir kalemin de ne onlara ne bana fazla bir ağırlığı dokunmuyor olacaktı ki, bıraktılar işte. Alyuvarların yokluğuna bir yerlerde yeni yeni yokluklar ekleniyordu. Hiç durmayan o yerel eksiliş öylece sürüp gidiyor ve defter-kitap düzenine bunun için dönülemiyordu da, yalnız bir paranın yokluğunu, işte nasılsa bir onun eksikliğini o sıra pek duymadığımızdan çilli yüzüme, kahverengi cücelere öyle yakından uzun uzun bakmasalar bile başka beyaz gömleklilere gidebiliyorduk. Bu durmaksızın insansız dünyaları, yalnızlığı, kuşkuyu, korkuları hatırlatan adamların önemi benim yaşamımda hiç bitmedi zaten. Ve bir gün geri döndük. Aradan yirmi yıl geçmişti. O çok paraların yeniden eksilip bittiği,

hiç olmadığı, sonra da dış ve içteki yoklukların en fazla yoğunlaştığı bir çağ geldi. Çocukluğumun küçük adamı da, anılarımın en hüzünlü yaprağından işte tam o sıra çıkıp bir gün, bir kutsal bölüm gibi (nas gibi... nas...) aklıma düştü. Ezikliği, yorgunluğu yıllarla artan o eski kadına da hatırlattım bunu. Onun da şimdi nasılsa göğüs boşluğunun bir yerlerinde yokluklar, yanlışlıklar çoğalmıştı. Çalışması aksıyordu oradaki küçük canlının. Yani, onu, ne olursa olsun bulmamız gerekiyordu bizim. Ama yaşıyor muydu, nerelerdeydi küçük beyaz adamımız kimbilir... Rastlasak bile, ille de beni tanımasını, tanıyarak incelemesini istiyordum tuhaf bir huysuzlukla. (Bunu neden istiyordum, bilmiyorum ama, kesinlikle böyleydi.) Sonra bulduk...

SAKAL... İnceden, düzenli kır bir sakal, ince gümüş pırıltılı... Küçülüp küçülüp ihtiyarlıktan minicik kalmış da yangını bitmemiş, hiç bitmeyecek yana yana çıldırmış bir baş gibi. Eğilir sadece önünde insan. İnsana verdiği bu. Kara gözleri acayip iki kor parçası gibi tutuşur yüzünde durur. Tanrı bilime ve o büyük kurtuluş gerçeğine kendini verdiği eskiden de söylenirdi ya, şimdi açık açık belli ki bu daha çok böyle olmuş. Kısaca söylenti olmaktan çıkmış da gerçeğin kendisi olmuş. İçsel, bedensel ve düşünsel kurtuluşuna insanın demek? Neden olmasın ama? Toplayabildiği değin çevresine onları, durmadan veriyorsa, ona gelenler hep bunu alarak gidiyorlarsa ondan, ötesi nedir ki? Yalınca ve kendinden kopa kopa durmadan harcanan, ama hizmetten yasaklandığı ya da büsbütün özgür bırakıldığı gün ölecek bir kul gibi. Para?.. Hani şu hasta bakım ücretiyse şimdi sadece beş lira. Benim çocukluğumda da, yani yirmi yıl öncesinde de yalnızca iki buçuk liraydı. Kentin sınırdışı bir yerlerinde, üst ucundan hemen evinin başlayıp bittiği avuç içi bir yer. Evi, salonu hepsi... Salon mu artık işte, ne dersiniz... Duvarları çıplak, soğuk tabanı, kabarmış bekleme tahtalarıyla bir salondan çok içinde dua edilen bir eski yapıya benzer. Havı dökülmüş tozsuz bir kilim ya da yıpranmış bir hasır atılıverse hani, öyle bir yerde bulurdunuz kendinizi. Kentin dört bucağında akın halinde geliyordu hastaları. Her kezinde de yalnız, para yerine bir önceki reçeteleriyle mi gidip görünüyorlardı yine eskiden olduğunca. Bunu bilmiyordum ama herhalde bir şeylerin çoktan değişmiş olması gerekirdi: Yani yirmi yıl önce her ne değin bu kural böyle idiyse de, altı üstüne gelen düzen koşulları, başka türlü, aksi halde yaşamasına, geçinmesine izin

vermezdi insanın. Hem ne değin dümdüz ve kendi halinde bir yaşama biçimi olursa olsun. Ama bunu daha sonra öğrenecektim.

Bu kez oraya ilk, hem de sonradan her gidişimde, soluk alışlarını pek soylu bir biçimde başka özlerle sürdüren bütün o sessiz insanların yüzündeki olağanüstü şeyden, hani heyecan mı, saygı mı işte neyse ondan, ondan, sürekli bir kurulukla boğazımda... Bir tuhaf yaklaşması, hastayla bir başka türden ilgi kurması olmuş, onda tümünden değişmişti ne varsa. İncele incele, sola sola, balmumu renginde saydam bir görünüşü, bir düş izlenimi haline gelmiş duyarlı ellerini hasta, yaralı, sakat organın üzerine değdirdiği zaman, parmaklarını derinin altındaki o kötü ruhu yakalamak istercesine hafif hafif oynattıkça uzak ve derin gerçek dışı bir sırrı yakalamak üzereymiş gibi, ibadet eder gibi bir kendinden geçişle gözlerini kapıyordu. Bunu gördüm, yemin ederim gördüm. Ve tuhaf bir şey oldu bu. Rastlanırsın gibi değil, korkulu bir şey... İliklerine değin donuyordu insan. Dikilip öylece kaldım. O zaman işte, ilk bunu gördüğüm anda da birdenbire yazmak geçti. Eskiden böyle gelmiyordu, eline böyle almıyordu insanı. Onun için de şaşırırmazdınız önünde. Şimdi kesinlikle anlatılmaz, hiçbir zaman bu dünyaya ait olmamış gibi, göğüs boşluğunu ötesel bir kuşkuyla çarptıran şey neydi, bilmiyorum ama gördüm. Beni bırakıp anneme döndüğünde, sırttan parmaklarını yürek çevresinde gezdirir, bir de üstten karaciğere dokunurken oldu. Keşke görmeseydim. Zaten bilemediğim bir rahatsızlıktı bu gelen her seferinde. Kendimi zor tutuyordum, ille boşanacağım. Hani aptalca bir şey, kızarak... Yüceyse yüce, büyükse büyük, başkaysa başka bir insanoğlu işte. Başkalık benden mi geliyordu ne?.. Saygıya değerdi; iyi, güzel... Ne olmalı ama o öteki kurt yeniği? Yoksa neden beni bu türde, bu değin etkilesin? Yalnızca eşyalarından, kapıdaki yoksul, o çokbilmişliği üstünden akan, ama yine de kendi halindeki ihtiyar kapıcısından, loş odasının karanlık duvarları üstünde hekimliğin kutsal yanına değinen tozlu, simgesel fotoğraf görüntülerinden, küçülüp yorulmuş, incelmış yüzünden onun ve beyaz elleri, ellerinin ağır, bilinçli kımıltılarından yüreğime geçen ne? Kötü müydü bilmem, değil belki. Ama iyi mi, onu da bilmiyorum. Sanırım fazla ağır. Aşırı iyi, doğru ve güzelden gelme o kötücül şey... Hani insanın yadsıdığı, alışık olmadığı, içten içe kendiyi uygun bulmadığından belki de, taşıyamayıp altında ezildiği gerçeklerin gerilimi. Yani bu tedirginlik ondandı, oydu. Ama öyle mi, bu mu hepsi? Geçmişten, çocukluğumun büyük yalnızlığından kalma, ta oralardan

araya sıkışıp gelme bir başka şey olamaz mı? Belki... Kimbilir, “Babanız?..” “Babası?..” sızlık mı, özlem mi ne?.. Belli belirsiz geçilen bir şey iki kişi arasında... Sıkıntılı suskunluklar... suskunluk... Nedir biriken, çoğalan, yönelen ona?.. HATIRLATAN?.. Bana neyi getiriyor? Yüzünün işte, ellerinin o halini gördüm ama o kendinden geçiş anında. Sonra henüz yazmayı düşünmeden, yazmaya karar vermeden önce bilinmez, ne oldu birdenbire. Çarpmış gibi, tokat yemiş gibi âdeta sarsılan, boğulan bir şey... Islaklık yana yana taşı. Gıcığa benzeyen o küçük ses parçasını tutamadan boğazımda düştü boşluğa, boşlukta küçük küçük parçalara bölündü. Ve mendilimi ağzıma götürüp iliştiğim sandalyenin üzerinde arkamı dönecekken gözlerini açtı. O... Bir daha fark ettim ne denli kopuk olduğunu dünyadan, her şeyden. Zorlanır gibi, başka bir yeri şaşarak dinlercesine bekledi, bekledi. Neden sonra bırakıp geldi. Tutuşmuş küçük kara gözleri, derin yüz çizgileri tıpkı eski günlerde olduğunca yakından ve uzun uzun öyle... İlk oluyordu bu kez yeniden. Soluğumu tutmuş bekliyordum. Sonra korkunç bir bellek ve toplanmış bir gözlem gücünün itişinde irkilip birdenbire, işaret parmağını burnumun, elmacık kemiklerimin üstünde artık çil olmaktan, sevimli, ince, küçük kumral noktalar olmaktan çıkıp, geniş parçalar halinde yayılan esmer, büyük lekelere değdirip buldu. Savrulan acı bir şeydi sağanak gibi. Kopuk kopuk, parça parça düşen bir şey çizgilerinde... Gözümün bebeğine hıçkırmakla gülmek arası tek tek ve yine o kahverengi ışıklara öyle eşine bağırarak “Çocuk!..” dedi. “Çocuk!.. Yaşadın!..” İpiri açılmıştı gözbebekleri. Ve o değin açılmaktan da ansızın çöker gibi duralayıp, “Bana geldin...” dedi. “Ne iyi, ağlıyorsun da...” Durdu. Ayakta kararsız, şaşırmış, “Sen küçükken de böyleydin ve hiç değişmedin...” dedi. Durdu yeniden. Başladı, durdu, başladı. Kendi kendiyile konuşa konuşa gerçeğe döner gibi, dönüp sonra arkasını koltuğa yürüdü. Elini masanın camında bir şeylere değdirdi farkına varmaksızın. Duvarın bir ucunda pencere niyetine gün görmeyen bir avluya açılmış sık parmaklıklı aralıktan pervaza düşen o bir damlacık gün ışığına gözlerini dikti. Ve oradan hep önüne bakarak öyle hüzünlü gülümsemelerde, “Bana geldin, iyi... Geldin gene... Ama bak, değişmezsen iyi olmayacaksın...” dedi. Bir gözkapağı seğiriyor, alt dudağı titriyordu. Ansızın geniş bir beden hareketiyle eğilip elini saçlarıma değdirdi; neden ağladığımı sordu. Hâlâ kendimi tutamadan, hiç de saklanma gereğini duymadan söyledim: Onda eskiden beri rastladığım, bu kez daha da yoğunlaşmış bulduğum şeyin beni durmadan böyle tedirgin etmiş olduğunu... Aslında buraya akıp

gitmiş çağların gerisinden bu sonraki, yani şimdiki dönüşümde, dışarıda kendilerini kendilerince o denli kesin umutlara bağlamış o yalın, saf inançlı insanları görür görmez bu badanasız duvarlar, loş atmosferle, onun ince gri tüylerle örtülü küçücük yüzüyle ilk karşılaşmamda işte böyle olduğumu anlatmaya çalıştım. Küçük, ince yüzden geçenleri hiçbir zaman kesinlikle belirtmeyeceğim. Bunun ne olduğunu ben kendim de ne o zaman, ne de daha sonraki zamanlar içinde çünkü seçemedim. Uzak, sanki ilk çağlardan kalma ve o gün bugün arayıp durmuş da hâlâ aranan bir şaşkın gülümseme hep. Değişmeyen ama, o eski gülümseme hep. Daldı... Sonra o şaşırtıcı güzellikte uzak ve yabancı gün ışığına yeniden dönüp, âdeta işitilir işitilmez, “Çocuk!..” dedi. “Bırak!. Nene gerek senin?.. O denli büyük işler yapmıyorum ben... İnsanlara kötülük etmeden yaşamak az şey değildir bu dünyada... Senin, hiç değilse yalnız bunu yapabildiğin iyi anlaşılıyor... Öyleyken, hâlâ neden şaşarsın başkalarına?...” Sonra, artık bu her şeyin sonuymuş gibi sustu. Yüzünde aziz resimlerindeki katlanışa benzer şey... Bir şey yüzünde İSA GİBİ... Havari... Ünü, inanmış insan topluluklarını bir başka yorumla etkilemiş nebi, bir ulu ermiş ya da öteki peygamberler içinde bize göre önce söz konusu edilecek bilgeliğin bir benzeri değil de, yalnızca İSA gibi... Ve sanki ben yaşamışım, o büyük gerçeğe çağdaşmışım da, İncil’in bu kutsanmış habercisini tanıyorum gibi, bu insanlar arasında yargılı gök elçisini anarak saygıyla, Onu, Ona benzetiyordum.

Gitmek iyiydi. Belki bir daha gelmeden... Bizi, her ikimizi mutluluğa, hem de daha çok mutsuzluğa iten bir şey bu denli ortadayken iyiydi gitmek. Bunu şimdi büyüdükten, şu yaşamın içinde şimdi ne tuhaf bir hüznle yaşıyordum. Çıkarken usulca oturduğu yerden kalkıp geldi, dokunmaktan korkuyor gibi elime delerek, “Sevindiğini, benim ondaki tedirginliğime karşın, onun da bende yıllar sonra (tam tasarladığım gibi hiç saklamadan) o eski huzursuzluğa yöneldiğini, bununla beraber, görmüş olmanın sevincinde bundan böyle, hem de sık sık yine görmek isteyeceğini” üst üste tekrarladı. “Sonsuza değin önce kendimle ilgilenmem, bütün koşullarda önce kendime dönmem gerektiğini” bir daha hatırlattı. Çıktık. Sinsi bir baş dönmesinde caddeye açılan dış kapıya kendimi attım. Artık yeni bir şey olmaz, bu garip havalı yere ve Ona ait hiçbir yeni şey beni bundan fazla şaşırtmaz zannediyordum. Orada, her zaman yaslanıp dinlendiğim duvarın taşları arasında o dikdörtgen çerçeveye gözüm bilmem kaçınıcı kez iliştiğinde, bir gün her şeyi bu görünümün dışında

bozulup bitmiş, değişmiş bulacağımı işte o zaman düşündüm. Yaslanıp uzun uzun düşündüm. Ve mermere oyulmuş her kara harfin de zamana yenilgin, zaman içinde toz toz, parça parça yok olup gideceğini, onun, sanki daha önceleri de hiç, hiç orada bulunmamış olduğunu yaşadım böyle, duydum...

Küçük bir çıtırtıyla geriye döndük o sıra. Kapıcı değil kendi... Ve elleri sözcükleri büyümüş sıkıntılarda “galiba yanlışlıkla bıraktınız” dedi. “Biliyorsunuz ki, bizde muayeneler her seferinde belli bir ücretin karşılığı değildir...” Bakıştık. Yeşil bir on liralıktı uzattığı. Yani her saniyesi altın bir çağ olan gündelik uğraşından, bizim ikimizin koparıp aldığımız zaman parçasıydı onun. Kırk beş dakika... Ve o günün takvim yapraklarında yeşil bir on liralığın değer ölçüsü ona göre ve yine onun kazanç cetvelinde 1965’i gösteriyordu. HÂLÂ... Uzanıp az önce masaya belki sahiden dalgınlıkla bıraktığım iki kişilik bakım ücretini geri aldım. Kaldırım kenarındaki bir tutam yeşilliğin üstünden atlayıp güneşe bastık, dolmuşa yürüdük. Yollara, insanlara... Belki bir çoğalmadan eksilmeye doğru... İNSAN KÖTÜYDÜ ÇÜNKÜ. Varlığın elyazısındaki o eski büyük sır, oluşundan bu yana çözülmemişti. Ve bütün bildiğimiz yolların sonunda hep bilinmeyen bir çıkmaza dönülüyordu...

ULAK

Başında defne dalları, belinde incir yaprakları, heybesinde som altın yay, gümüş oklar ve DÜNYA KADAR ESKİ BİR LİR’le elinde... Kocaman, uzun bir soluk gibi dünyamızın üzerinden usulca geçmiş olmalı... Şöyle üstten kuşbakışı bir taradıktan sonra, dolanıp çevrede bir yerlere gizlenmiş olmalıydı... Herhangi bir gece yarısı ya da bir sabah... Yavaştan öyle, yakınımızda bir yerlere... Usulca gelip yerleştiğini iyiden iyiye duydum, belki sezinledim. Besbelli vadesi gelmiş, en sultan çağı...

Onu yüzbeyüz tanıdığımı söyleyemem. Masal tacını, silahlarını, giysilerini (bir de o güzel gülümsemesi diyelim), hele o eski lirini hiç mi hiç görmemiştim. Benim dışımda bir başkasının görmüş olabileceğini de hiç sanmıyorum. Bununla birlikte hepimiz, biz insanlar yani, hepimiz; onu böyle bu kişiliği içinde dünya kurulumundan

bu yana iyice biliyor, tıpkı şimdi anlattığım gibi olduğuna yüzdeyüz inanıyorduk. Kimbilir nerden...

O sabah yine böyle uzak yollar, büyük zamanın ötesinden dönüp kara toprakta göz alabildiğine uzanan, gevşeyip top top kabartılmış ufak tepecikler ardında bir çiğdem soğanına ya da sımsıkı kapalı bir koncanın taçyaprakları gerisine gizlenmiş olabilirdi. Havada üç dört gün öncesinden patladı patlayacak bir sıkıntı büyümede. Yapışkan, vıcık vıcık ıslak bir el soluk almayı güçleştiriyor, eşyayı kirletiyordu. Dünyayı oksijensiz bir boşluğun sardığı söylenebilir. İnsanlar kararsız, gökyüzü dalgın, kediler ve kuşlar sinirli... Camın gerisinde bütün gece uyumadan fısıltıyı dinledim. Sonunda ses kesildi, yıldızlar soldu, inceden bir serinlik büyüye büyüye karanlığı doldurdu. Pencereyi aralık edip yorganı çektim. Olağanüstü bir başlangıçtı, dalmışım...

İşte o gece boyu, karanlığın bitimine dek, o beyaz aydınlık süresince avludaki küçük şeftali ağacı delirmiş olmalı. Tozpembe bir çılgnlıktı ve bir gece içinde... İtır kokularına karışa karışa odaya dolmuş, duvarlara yürümüş; yatağı, çarşafı ve bütün karanlığı boğmuş. Doğrulup yorganı attım. Çıplak ayak tahtalara bastım. Dizkapaklarımın bir karış yukarısında, derinin altında gerili kılcal damarların açık leylak rengine dönüşmüş bir tuhaflığı var gibi geldi... Derinin altında, öyle... Elimi kuvvette bastırıp uzun süre izledim. Yaşayan bir sıcaklıktı, durup durup tazelenen... Kıpırtılı ve nemli... Gecedden aralık bıraktığım camın önünde bir sürü tomurcukla, kabuğunun biçimi bozulmuş gebe dallardan birini kendime çekmek istediğim sıra, gözüm saksılığa ilişti bir an. Dayandığım pervazın iç yüzüne yerleştirilmiş, hanidir unutulmuş o küçük toprak saksıya... Dal kurtuldu elimden ve orada öylece kalakaldım. Oysa... onu bütün kış öldürmeye çalışmışım! Ve hayret, YAŞIYORDU...

Bir parmak boyu uzunlukta cılız, gösterişsiz, ne olduğu belirsiz bir şey, aylar önce pazardan tutup geldiğimde. Seyrek, koyu yeşil, kın biçimli yaprakları, görünüp kaybolma arası bocalayan minik, ince, beyaz çiçekleriyle acayip bir bitki. Aylarca üstüne titredim. Gübre, su, vitaminler... Yalnızca ışık yoktu. Güneş görmeyen, bütün gün gölgeler içinde dinlenen bir ev çünkü... Yani, yalnız bana göre... Bitkiler için değil... Üstelik mevsim bitimine yakın... En güzel yazlardan birinin sonu...

Bu güneşsiz ve ışıksız, konuşmasız evde, umudu denemeye çalışan tomurcuklanma bir süre sonra durdu. Koncaya benzer kabartılar, büyümeye hazırlandıkları yerde usulca sararıp, büzülüp, birer kahverengi ben gibi gövdeye yapışıp kaldılar. Sonraki günlerde de önce küçük yapraklı ince çiçekleri, ardından bütün yeşilliği dökülüp gitti. Ne ettimse yerine alıştırıp kurtaramadım. Yalnız direk gibi çıplak, ince uzun solucuna benzer gövde, inatçı bir tükenmez yeşilde almış başını gidiyor, durmamasıya uzuyordu. Çevresinde (can havliyle parmaklıklara sarıla sarıla) destek aradığı belli. Öyle umutsuz ama o kadar çirkin, anlamsız bir görünüşü vardı ki, alt ucu çiçek de olsa sinirime gitmeye başladı ve suyunu kestim. Hiçbir zaman güneşe varamayacağını iyice anladığımdan, bir an önce kuruyup gitmesini istiyordum.

İlk günler şaşalamış bir kararsızlık içinde beklemeye, sonra belli belirsiz küçülüp, kısılıp, incelmeye döndü. Erir gibi tükeniyordu. Parmaklıklardan çözüldü yer yer, kurudu koptu, bir karış kaldı saksısının içinde. Hiç su vermiyordum, hiç de vermeyecektim. Acayip bir öfke ve merakın elinde, her sabah uyanır uyanmaz pencereye koşup seyrediyordum. Toprağa düşeceği yahut orada, kökü üstünde öyle, kuruyup kalacağı günü bekliyordum. Aksine, boyu bir karışa indikten sonra iki üç günde bir gövdenin herhangi bir köşesinden ürkek, soluk yeşil, çelimsiz bir yaprak verip bekliyor, sonra bu küçücük ve henüz (farkındayım) canlı, yaşamaya dönük nesne, susuzluğa ve bırakılmışlığa ancak iki gün dayanabildikten sonra büzülüp, üçüncü sabah olduğu yere düşüyordu. Bu çekişme de böyle bitti ve artık bir gün yaprak vermedi. Gövdenin ölümüne kadar dayanan o parlak نفتi görünüşü, bir sabah saman sarısına dönüşmüş buldum. Akşamüstüne doğru kahveye çaldı, çabucak odunlaştı. Bütün kış boyunca izi bile kalmadı toprağın üstünde. Kaç kez o yırtıcı, küçücük dişi serçenin, bomboş çanağın kararlarına ilişip, şirret şirret toprağı harman ettiğini gördüm. Hiçbir umut yoktu yani, bitmişti.. Son soluğunda ama, öyle bir çirkinlik ki, ancak böyle bir bitişle rahatlayabilirdim. Baharla birlikte gölge seven, karanlığa dayanıklı yeni bir bitki dikmeye hazırlanıyordum. Sonra bu sabah... Varlığa ilişkin her nesnede sonsuza çizilmiş bir büyük soru işaretiydi biçimlenen artık... Yine o kın gibi, acı yeşil, parlak ve söğüt yaprağı iriliğinde keskin, sivri dil (gövdenin sürgünü belli), toprağı yırtıp dikilmiş, orada öyle bekliyordu; binlerce altın tozunun tutuştuğu yerde... Nasılsa, nereden düşmüşse düşmüş, bir tutam gün ışığı içinde binlerce altın tozu... Filiz rengi beyazımsı bir çift lahana kelebeğı, saksının

kenarında iç içe sürüyle daireler çize çize bir noktaya indi kalktı, indi kalktı, dikilip uzadı boynuzları karşılıklı... Titremeler içinde birbirlerine uzandılar... Sonra usulca havalandı biri.. Bekleyen öbürünün başı üstünde yarı sarhoş, yarı çılgın dönmeye başladı. Her dönüşte az daha alçalıyor, ötekiye dinliyordu... Yaklaştı, indi ve birdenbire düştü..... Sevgiden sımsıkı öyle..... Kilitlendiler... Bir süre doğada her şey onlarla birlikte susup yaşadı kıpırtısız... Ardından ak benekli, sülün gibi ince gri bir güvercin, karşı evin avluya bakan tahta saçakları altındaki kovuğuna sinmiş gözetleyen dışının çevresinde şarkılarla... bir kanadını sarkıtarak dönmeye başladı... Keskin, tiz bir çılgılık ötelere... Yakınmaya, türküyeye, iniltiyeye ve çağrıya benzer başka bir başka yabancı kuş sesi daha boşlukta dalgalanan... Serçeler o sıra koro halinde başladılar. Dallar, çiçekler, sonra hafif bir rüzgâr...

Yatağın kenarına oturmuş, halının ucunu itmiş, ayağımı özellikle muşambasız çıplak, soğuk tahtalara basmıştım. Dizkapaklarımın üstüne sıvalı geceliğin bir karış üstünde, gerili kılcal damarların erguvan soluğu bir kan rengine döner gibi... Yürüyen, tıtır tıtır genişleyen bir sıcaklık... HABERCİ'nin ölümsüz bilge elleri, yeni bir günün kullanılmamış güzelliğinde geziniyordu. Bir süre avuçlarımı tenime kapatıp dinledim. Çaydanlığı ateşe koydum sonra. İri bir maşrapayla, yaşama direncinin yüzüsuyu hürmetine saksıya, hani o eski çiçeğe bir yudum su taşıdım. Yüzümü yıkadım, pabuçlarımı giydim. Evreni bu sabah dışarıda mutlaka duymak gerek... Oysa gecelerin bitiminde çay içmeden iş göremem, davranıp düşünemem, sokaklara çıkamam. Hele bu bir tatil günü başlangıcı olursa... Yaşanmış bütün sabahlar içinde kanıksanmış en güzel güneşler, çiçekler, sesler arasında, ömrün herhangi bir yeri denebilecek, yaşamın herhangi bir noktası, bedenim bilmem nasıl bir köşesinde, şimdi böyle durup dururken konuşan neydi seçemiyorum. Ama orada, pencerenin dışındaki seslerde, sabahın içinde yani, seslenen biri var... Şöyle bir çıkıp dolansam bulunacak gibi... Çayı dönüp geldiğimde içerim nasılsa. Dönüp geldiğimde olur. Gaz ocağı bozuk hem. Ağırdan kaynar ve dönene dek taşmaz, içerim.

Kararsız yürüdüm...

Büyük deniz, yaşadığım kenti iki ayrı kara parçasına bölerdi. Bulunduğum kıyısında mevsimlere kokular, renkler, güzele doğru her şey yani, öte yakadan başkadır. Önce su duyulur, böcekler artar, insan görünür. Evlerin yüzünü ve bahçe duvarlarını

hanımeli, salkım cinsi bitkiler, sarı çardakgülleri örter. Saldırgan bir aşkla gözü dönmüş bir tutkuda yürür gider çiçek. Çocuk oyunlarına karışır. Esmer, yoğun bir sıvı olur, toza belenmiş ince tüylü yanaklarında. Sonra erkeklerin ellerine, açık bırakılmış göğüs düğmelerinden tüyleri görünen o sıcak korkulu yere, güzel ve kötü parlayan gözlerine gelir yerleşir. Ve... mahallenin temizlik amelesi köşeyi döner... Bir makinedir o... Elinde çalı süpürgesi, upuzun saplı faraşıyla kursağından çalışan, somon ekmekle karnından işletilen... Göğüs bağır yaz kış açık. Levent boyu, incecik kara bıyıkları, yangın gözleri, az güler, çok düşünür (düşündüğünü kimselerin bilmediği) bütün kara yağız erkekler gibi, bütün doğulular gibi müthiş güzel... Durup sabahın orta yerinde, olanca dikkatimle utanmadan baktım. Görmedi. Çağlarla büyümüş evrensel bir umutsuzluk anıtı halinde duvara dayanıp, bakışını pembe konağın haremlik panjurları gerisinde aralık bırakılan, öyle kasten aralık bırakılan perdelere dikmişti. Kalın kızıl saç örgüleri kınalı parmaklarına amaçsız dolanırdı küçük beslemenin orda... Gölgesi perdelere vurur, kaçamak ve ürkek... Bürümcük incedir çünkü duygular saydam... Gerçekler göktaşı ağırlığına deler geçer perdeleri... Kara yağız adamın (ki bir genç çöpçüdür o), kupkuru dudaklarına hasta bir soluk gibi, duyulur duyulmaz ve değdiği yeri yakan ince bir “off!” düşer hep... Günlerdir benden başka biri daha farkına varmış mıydı koca sokakta, kimbilir... Evler boyunca, evlerin birinde, deney görmüş eski bir “gök tayifesi” gibi kılıç kuşanıp, Kaf Dağları ötesinden haykıracak... Kaf dağları ötesinden tanrısal bildirinin tebliğine hazır:

“Heeey!.. Bir pula satarak velinimet korkusunu, basıp gitmek güzeldir, heeey!”

NASIL ANLATMALI BİLMEM... HAREMLİK ESKİLERİ, BULAŞIK KAPLARINI OTURUP BUNDAN BÖYLE KENDİLERİ YIKASINLAR... İNSAN ÇÜNKÜ, O GÜZEL ŞERBETİ DÜŞÜNDE BİLE İÇSE KULLUK BİTER... SEVDALIYSA KİŞİÖĞLU KULLUK BİTER... AMMA NASIL ANLATMALI, ANLATMASI NASIL ZOR..... BİR GÜN, BİR YOLU BULUNUR ELBET... BİR YANDA BİLİNCE, BİR YANDA İÇGÜDÜLERE BIRAKIP GEÇTİM...

Olağanüstü aşk dolu bir geceden sabaha taşan kadın kahkahaları saksılı balkonlarda... İpislak dudaklarıyla kalçasının kıvrımında ve aralık kirpiklerindeydi uzun saçlı yaratığın... Her yerde yani, yol boyları her şeyde varlığı belli... Gelip yerleştiği

belli... İncir yapraklarıyla elleri heybesinde... İyice duyuyor, yine de hâlâ bir türlü göremiyordum. Sonra sabahın bu saatinde yoksul, çok uzak bir evin güngörmüş mutfağında eski bir çay demlediler, bir cinsel dürtü gibi. Kokusu dünyayı tutarken burnumda tıttı. Yoruldum yahut belki uyanıverdim...

Tam o sıra işte...

Boylu boyunca yürüdüğüm caddenin bittiği yerden geri dönüp yolu yarılamiştım ki, yan sokakların birinden O... fırtına gibi çıktı. Kehribar gözleri, abanoz tüyleriyle sinirli, sıcak bir ağustos gecesine benzetebilirdiniz. O biçim tutuşan bakışında hızla yayılıp genişleyen bir yangın... Islak kırmızı dili bir deli tutkuda dışarı sarkmış tir tir titrer. Kurt-buldog karışımı ya da tipik bir buşman... Nefis bir av güzeli. Felaket bir yaratık... Durdu birden. İncecik ayak bilekleri üstünde yaylanıp gerildi. Tepeden tırnağa ürperdiğini duydum. Kararsız ve tutkulu, aynı zamanda ölçülü küçük adımlarla sağa sola şöyle bir gidip geldi. Havayı, toprağı, otları uzun uzun kokladı, güneşe baktı. Kuşkulu keskin bir dikkatle boşluğu dinledi. O güzel koyu pembe dilini ağzına çekti bir süre, yutkundu. Sabırsız hızlı solumalarla dışarı sarkıttı yeniden. Toprağı koklayıp alışık olduğu çok yakından bildik bir izi sürer gibi ileri atıldı. Yavaşlayıp hızlanarak, dura yürüye, araya dinleye koşmaya başladı. Adımlarımı ona uydurdum. Bir garip itilişle peşi sıra gidiyordum. Kaldırımın dönemece yakın noktasında birdenbire durdu. Hızla kendi çevresinde dönenmeye, sağa sola, en çok da önünde durduğumuz evin teras gibi yüksekçe bir set üstünde kurulmuş bahçesine çıkan merdivenlere doğru atılmaya başladı. Korkuya benzer bir kuşkuyla duraladım. Varlığın en sarhoş çağında ve böylesine güzel bir sabah içinde bile, hasta olabilirdi hayvan. Adımlarımı ağırlaştırıp geriye kaydım. Ürkütmemek, aynı zamanda durumu iyice ayırt edebilmek üzere yavaştan alıyordum. Uzaktan acılı bir görünüşü vardı. Yaklaştıkça çığlığa, kahrkahaya, hıçkırığa benzer kısa, keskin, anlaşılmaz tuhaf sesler çıkardığı duyuluyordu. Birkaç adım kala durdum. “Aşıboyalı” büyük beyaz köşkün sokak kapısı yanından beş attı mermer basamaklı merdivenle çıkılan aralığın hemen bitiminde yer almış ağır, geniş bir başka demir kapı, set üstündeki büyük bahçeye açılıyordu. Caddeye bakan yönü, yerden bir adam boyuna yakın yükseklikte demir parmaklıklarla çevriliydi. Ve oymalı kalın çubuklara geniş dalgalı, lekesiz kar gibi tüyleri; kapkara, kocaman, seveda dolu gözleriyle pırıl pırıl bir dişi bağlanmıştı. Bütün

o sıcak edepsizliğini ölçsüz bir ıstıraba dönüştüren isyanında zincirlerini deliler gibi şingirdatıp haykırıyor, bilinçsiz çırpınışlarla parmaklıklara vuruyordu kendini. İri çocuksu gözlerini yoldakine dikmişti. Bakışım, cadde ortasında ne yapacağını şaşırان abanoz renkli Herkül'e kaydı. Onu dehşetle izliyordum. O'ysa daha fazla beklemedi. Bir sıçrayışta sekiz on basamaklı mermer merdiveni aşır aralık duran geniş, ağır demir kapıya şimşek hızıyla saldırdı. Dişleriyle demiri delecek gibi dayandı. Ne yazık... Kapı aralık, ama yeterince değildi. Ve görünüşe bakılırsa, değil onun dayanmasıyla, hayli güçlü bir bileğin ağırlığı altında bile kolay kıpırdayacağı benzemiyordu. Ölçüyle, ustalıkla oturtulmuş bir yapıda... Kıl payı oynamadı nitekim. Bir daha yüklendi hayvan, olmadı. Bir daha... ve olmadı. Merdivenleri telaş içinde gerisin geri indi. Belki on sefer, baş döndürücü bir çabuklukla indi çıktı, indi çıktı. Tüy diplerinden boşanan ter üstüne yayılmış, ay ışığında tutuşan ebruli bir yaz gecesinin yıldız dolu şahane karanlığını yansıtır olmuştu. Korkunç bir çaresizlik içinde soluk soluğa bakıştılar. Üstteki kıyametleri koparıyor, dört dönüyordu zinciri çevresinde. Beriki başını dikti. Acı dolu kehribar gözlerini boşlukta rasgele bir noktaya çevirip uzun uzun uludu. Uzun ve kısık bir iniltiye döndü ses. Yavaşça bitti ve başını indirdi hayvan. Üç adım gerisinde duruyordum. Göz göze geldik. Gördüğüm, orada yaşadığım bozgunu mümkünü yok anlatamam. Merdivenleri nasıl çıktığımı, demir külçesine nasıl abandığımı iyice bilemiyorum. Kapı uğursuz gıcırtilarla ancak birkaç santim kaydı, ama yetti. Kısa ve keskin bir sevinç çılgılığı yükseldi, içerdeki iri kara gözlü, zincire vurulmuş yosmadan. Merdivenleri indim. Ötekinin esmer gölgesi, ok gibi eteklerime çarpıp yukarı fırladı. Amma, orada hızını alamamış gibi yaylanıp durdu birden. Dönüp baktı şaşkın şaşkın. Bir süre bakıştık. Usulca döndü sonra. Görülmemiş bir uysallık, yumuşaklık içinde salına salına indi. Kıpırmızı, kocaman dilinin ıslak sıcaklığını elimin üstünde duydum. Ayrı ayrı bütün kasları titreyen genç bedenini baldırıma yaslamıştı. Kirpikleri yarı örtük seveda dolu altın gözlerini gözlerime dikmiş, aralık duran ıslak ağzıyla bileğimi ince ince kavramaya çalışıyordu. Bir heyecan gösterisi mi, teşekkür mü, kimbilir ne... Kötü kötü vurmaya durdu yüreğim. Uslanmaz, tutuklu kör bir ozan yaşar, yumruk kadar o ince kan kutusunda.. Eski bir trubador... Serseri ve yorgun... “Dur!” dedim, “Dur!..” elimle göğsüne vurdum... Sonra başını avuçlarıma aldım ötekinin, bir süre yüzüme tutup terli burnunu öpe öpe... Sonra gevşettim ellerimi, kapıyı gösterdim. Fırladı kaydı aralıktan. Birbirlerine atıldılar. Müthiş bir karşılaşma... Başımı eğdim...

Böcekler, çocuk çığlıkları, yaprak ve dal hışırtıları, rüzgârdaki ince sesler, hepsi birden, hepsi birden, oktavı artmış son derece uyumlu bir cümbüşte... O zaman buldum... İşte o zaman yerini buldum, elimle koymuş gibi. Yukarıda, az üstümdeydi... Dağlar, denizler, ovalar aşır gelmiş, TUBA ağacının sürgünlerine oturmuştu. Başında defne dalları, belinde incir yaprakları, ayağında sandallar, “tırkeş”inde som altın yay, som altın yay gümüşten, bir oka uzandı...

BİR OMZUNDA DÜNYA KADAR ESKİ BİR LİR VARDI.

ŞAHİDİN GÖZLERİ

Adamın çığlığı, kızgın yaz öğlesinde uzun yankılar bıraktı. Yeni yıkanmış koridorun ağdalı sıcağında cıyak cıyak öttü. Bilinen hiçbir canlı yaratığın çığırışına benzemeyen o biçimsiz ulumayla sıcak ve sessizlik aynı anda bozulunca, karşı damın kiremitleri üstünde saatlerdir öpüşmekten usanmayan güvercinler deli gibi ayrıldılar. Bir kırkayak en yakın aralığa kaydı. Uzaklarda beklenmedik, sabırsız bir kahkaha ve de bir anlığına birdenbire esen yel, adamın çığlığıyla şingir şingir eğlendiler, hep bu anı bekler gibi. Bunların hepsini, ola ki can derdine düşmüş birinin çığırışından sanki çok önemli gibi (her nedense), daha önce gördüm... Yaşadım, duydum. En sonunda adamın boğazını sıkan eli... Ağır ağır yaklaşırken... PEN... ÇE!

Kopmuş kara-yeşil tırnaklı, yara izleri düğüm düğüm, binlerce kırışık, binlerce çatlakla; birike, birike, birike, birike milyon üstüne milyon kinle, ince-uzun, esmer bir el! Sinire kesmiş lacivert damarların, kol yenlerinde oluk oluk kaybolduğu müthiş bilek, bir genç okyılanı gibi fırlayıp boşluğu deldi. Ve pençe... Havada sallandı bir an. Bükülüp tek tek akrep kuyruğuna döndü parmak uçları. Sonra ötekinin kıpkırmızı, bumburuşuk, terden yol yol gırtlığına sarılıverdi. Boş noktada birden geçti: Efsane gibi bir hınç!..

İşte, buruşuk boynunun üstünde tombul, gergin yanakları yağdan yanan kırmızı şişko o sıra haykırdı. Bir biçimsiz ulumayla uzadı gitti çığlığı. Debelene debelene döşemeye çöktü. İkisinin dışında dört kişiydik içerde. Hep birlikte altı kişi.

Asker ocağında karavana düzülen salaş masalara benzer upuzun, çekmecesiz, eski masanın çevresinde, gazetenin onsekizotuz baskısına yetişmeye çabalayan dört “musahhih” bizler. Dizgi, baskı bölümünden gelen yazıların doğru yanlış, olumlu olumsuz; eksik fazla vb. yanlarını denetleme görevinde dört düzeltmen yani.

Biri tıp öğrencisi! Güneydoğulu bir şıh oğlu! Okula gidiş günleri, saatleri, mevsimi ve sömestr denen öğrenim süresi aralıklarıyla, bizler için bir büyük sır... Gerçekten de okula gidip gitmediği, sınav verip sınıf geçmesi ve de büyük şehrin tüketim düzeninde üç kuruşluk düzeltmen aylığıyla şaşırtıcı rahatlıklarda, hikmeti yalnız kendine malûm, serüven dolu hovardaca geçimiyle, bir garip güneydoğulu tıp öğrencisi!..

Esnedi birden gümbür gümbür. Çift sıralı altın ağzı, akşamdan kalma soğan, sarımsak, alkol kokan soluğu ve gramı gramına yüz yirmilik gövdesiyle, oturduğu yere yayılıp kalmış iri bir manda tersi. Bir gün önce memleketinden yollanan kaçak tütününü sanki o an bir şey olmamış, bundan sonra da dünyanın hiçbir yerinde hiçbir zaman acıya değer bir şey olmaz, olamazmış gibi, yumuşak boğumlu küt parmaklarında ustalıkla yuvarladı. Hayvansı bir tutkuyla içine çekti. Meraklı bir sirk ziyaretçisine ya da horoz dövüşüne hazırlanan ilkele benziyordu. Parlak, kanlı gözlerini boğuşanlara diktiğinde canı bir gülümseme, etli mor dudaklarında genişledi.

Orta yaşlı, servis şefi başdüzeltmen (hem de yakından yakına patronun akrabası), o her zamanki ne şiş yansın ne kebab havasında, şöyle gözlüklerinin üstünden, şıpınışi bir göz attı gürültüye. Çoook uzaklarda itfaiye sesi duymuş da, işine giden son otobüsü kaçıracağı için, burnunun dibinde genişleyen yangına başını döndüremeyecek bir yolcunun telaşıyla kafasını eğdi. Dikkati bir anlığına dağıldığı için kendini tutmasa küfredebilirdi.

Öğrenim süresini dilediği gibi kullanma özgürlüğüne sahip ÖZEL YÜKSEK TİCARETLİ’ye gelince... Tam o sıra iki elini bilinçsiz bir gizlenişle kulaklarına sımsıkı örtmekten başka çaresi yoktu! Ki o iki eli arada bir gerektikçe, yani birileri önünde, arada bir burnu yere degecek biçimlerde her iki büküm eğilmesi gerektikçe... birbirine sürtüp ovuşturmayı pek güzel becerdiğinden, şimdi dış dünya

ile küçücük hesapları arasına ansızın giriveren bu gereksiz çekişmenin yargı kapısını belki de farkına varmadan kapıyordu hızla. Kamburunu iyice çıkarıp, masayla yüzü arasında, 10 cm kalıncaya dek öne doğru eğilirken dehşetli gergindi. Yazıları, önündeki kolon tashihlerini yani, çok çok komik, çok acayip, çevresiyle ilgili başka hiçbir şeyi duymayacak bir tempoda olanca sesiyle gümbür gümbür okumaya durdu. “Ben görmedim!” gibisinden. “Ben bilmiyorum!.. Amanın bana ilişmeyin, duymadım ben... Birbirinizin gırtlığına oturun, deyyusoğlu deyyuslar da, bana bir şey sorayım demeyin. Bana dokunmayan yılan... yılan yılan yılan...” gibi sürüngenli korkularda.

Ve Diyojen ürküp böyle, o upuzun aydınlık gecelerde fenerini kaldırırken...

Dördüncü bendim. Yazıları ittim önümden. Hiç kırpmadan gözümü; yusuvarlak, dimdik öyle, iblis gibi baktım. Vurup öldürmesini düşünmedim genç adamın. Yazık olurdu yiğide. Bayıltıydı yalnız, yeter. Donuna işetsindi herifi. Aşağıdan, yukarıdan koyuversin kırçıl domuz. Eli yüzü kan ve sidik, rezil olsun eşşekoğlu.

Tükenmez kalemin ucunu hızla, masanın üstünde böceklerin oyduğu bir deliğe saplamışım.

O sırada kapılar çarptı. Gürültüler yükseldi. Koridorda paldır küldür ayak sesleri ve doluştular. Önde irikıyım delikanlı yardımcısı, arkasında ızbandut kapıcı, bir hışımla çullandılar. Daha sonra kahve ocağı, sekreterlik, teleks ve istihbarat. Duvara savruldu yoksul. Bir yere çarptı başını, kasketi yuvarlandı. Kısıvrak boynundan, kollarından kanırdılar. Bir tutam kan ve tükürük karışımı ağzının kıyısında. Hiçbir şey duymaksızın, bir şeyleri görüp anlamazmış gibi; kıvrıcık kirpikli, sürmeli, güzel kara gözlerini döşemede kıvranan çıyana dikmiş, dudağını kemiriyordu yalnız. Debelenmedi hiç. Şişkoyu kucaklayıp dışarıdan koşturulan bir koltuğa oturttular. Su verdiler. Sonra uzaklardan, üst katlarda bir yerden soylu, esnek adım sesleri... Yaklaştıkça duyulmayan sadece sezilen bir kedi yürüyüşünde fısır fısır büyüdü, sokuldu ve eşikte ağırlaşp durdu. Telaş içinde üstünü başını çekiştirdi millet. Saçını, yüz çizgilerini düzene koydu kimisi. Sonra patronun orta boylu, çok biçimli gövdesini gördük. Çok yakışıklı yüzü, yüzlerimizde tek tek gezindi. Başını hafifçe arkaya atmış, bir kaşını belli belirsiz yukarı kaldırmıştı. Badanacıyı sımsıkı

yakalayan genç irisiyle, ızbandut kapıcıdan başka, içerdeki cümle yaratık diz büküp el bağladılar. Masadaki üç ahbap çavuş da kalemleri lütfen bıraktı. Yalnız yüksek ticaretli uşak, patronun kapıda görünmesiyle kâğıtların üstüne az daha eğilmiş, o gülünç gürültüsünü biraz daha artırmıştı. Ta ki başdüzeltmen şefimiz! masanın öteki ucundan elini bir hışımla kâğıtların üstüne basıncaya kadar... Sustu böylece. Ve sonra hepsinin gözü yerde.

Bütün onca ayrıntıyı tek tek seçip anlatabildiğime göre, demek ki yalnızca ben... Evet, dirseklerim masanın üstünde, çenem avuçlarıma dayalı, ağzımda patladı patlayacak, şişip kalmış bir kahkaha, istifimi bozmadan yakışıklıya bakıyordum. Nitekim yüzünü tam öteye dönecekken durakladı birden. Bakışı her zaman bir maskeye benzer, güzel çizgilerinde en ufak bir kırışik oynamazken, her zaman öylesine edep, saygılı görünen o biçim sadık bir kulunda bu şimdiki acayip değişikliği şaşkın seyretti. Hatta çizgileri yumuşadı bile diyebilirim. Ola ki erkek boğazlaşmasından yüreği oynamış bir hatuna yürek verecek, sersem. Yerimde hiç kıpırdamadan oturup durduğumu görünce, besbelli dizlerimin bağı çözüldü sanmıştır. Her neyse işte.

Öylece baktı yani. Sonra salyası sümüşüne karışmış hırıl hırıl ağlayıp duran bunak herifi; saç baş dağınık, boyalı mintanı kol evinden boylu boyunca kopmuş, partial, yağız delikanlıyı ve bütün oradakileri tek tek süzdü, çevreyi inceledi. Bir iskemleye ilişirken sordu:

“Ne oluyor burada, kuzum? Bunca gürültüyü dinleyip halleden bir adamoğlu yok mu?”

Bol sümükle ağlayan idare amiri bozuntusu birden yüreklenmiş gibi makaraları bütün bütüne koyuverirken, “Bu teres!..” diye başladı, “...bu çarığı boklu hırt!..” Ve hızla silkindi genç boyacı. Gardiyanları aynı hızla kollarına asıldılar. Kol baş, omzun üstündeki son çürük dikişinden kopup kapıcının kalın, kıllı bileğine iniverdi. Bir ucu boşlukta sallandı. Adam elini silkeleyip, boyalı partial paçavrayı sahibinin bileğine dolamayı başardı. O sıra kaşlarını çatı patron. Kırmızı domuzu uyarmak ister gibi:

“Ağzını bozma ağabey!” dedi. “Hele bir yol dinleyelim. Bir suç varsa, suç kiminse, cezası da olur elbet.”

Ve kimseden ses çıkmıyordu! Bunun üzerine herkese tek tek sormaya başladı. Büyük Efendi! Çılgılığın duyulmasıyla birlikte içeri doluşanlar elbet bir şey bilmiyordu. İki gündür, yani şu yoksul, şu Tanrı’nın garibi ergen işe başladı başlayalı çenesi kapanmayan şişkonun, iplikçi karının gerisi gibi koridorlara taşan, aynı kat üstünde, bütün odaları taşınan biçimsiz küfürlerini, cıyak cıyak yırtınmasını pekâlâ hepsi de duydular, nedenini benden iyi biliyorlar amma... Bardağı taşıran damlaya gözleriyle tanık olmadıkları için (olsalar da hiç değişmez), bildikleri ya da tasarlayabildikleri kadarını taş çatlasa söylemezler. Nitekim gözler belerdi, dudaklar şaşkınlıkla saf saf büküldü. Başlarını iki yana çaresiz salladılar. Ve avuçlar yukarı doğru açılıverdi, suçsuz. Hiçbiri de bir şey bilmiyordu zavallıların!

Derken, görevine pek düşkün, haysiyetli masamıza yöneldi patron. Birer birer araştırdı; durdu, bekledi, baktı. Ne yazık... Ne şıh oğlu, ne öbür ödle, ne de kendi dünyasında evren yansa vız gelecek başdüzeltmen, bir şey görüp duymuştu. Karşılıklı üzüntüyle bakiştılar. Ticaret öğrencisi, ellerini sıkıntıyla ovuşturdu. Hızla birbirine sürtmeye başladı:

“Hıkkk! Valla... Ben görmedim... Okuldan geç geliyorum. Hıkkk, hıkkk, hıkk... Dalıvermişim yazılara... Yazılar pek yüklü bugün. Hayır, efem... Hiç görmedim. Hayır, abicim... hıkkk...”

Oysa o gün okula hiç gitmedi. Sabah beri her şeye tanıktı. Her şeyleri biliyordu. Ama teknik işlerde de yeteneği vardı. Hevesli ve tutkuluydu. Bütün servislere burnunu sokuyor, yetkililerin izine basıyor, gizli dostlukları istiyordu usuldan. Bir düzeltmen olarak kalmaya niyetli değildi. Teknik sekreterlikteydi gözü. Nitekim kendine özgü her yöntemi kullanarak sonradan oldu. Ama o gün ettiği kahpelikten hiçbir zaman utanmayacaktı.

İhtiyar şişko, haksız olduğu için ipe sapa gelmeyen bir savunma tutturdu yeniden:

“Dövdü beni...” diye bağııyordu. “...beni öldürüyordu. Gırtlığıma sarıldı, oğlum. Gebert şu hergeleyi. Vursunlar... Vurup öldürsünler dayaktan... Polis yok mu?..

Telefon edelim, alıp götürsünler bunu... Amanın, öldüm... Aaaayy, aay, aay, aay, boğuluyorum.”

Allaaah, diye yırtınıyor, asıl nedeni bir türlü söylemiyordu. Sonunda olabildiğince saygılı bir işaretle onu da susturdu patron.

Sıra suçlanana gelmişti. Adam ağzını açtı kapadı. Birkaç sefer açıp açıp sustu. Çevresinde bunca düşman, bunca büyük kent yabancılığı ve de üstüne üstlük o kopkoyu Doğulu lehçesiyle, ne kadar isterse istesin durumunu anlatamayacağından, bunu da çok iyi bildiğinden, her seferinde ağzını açıp açıp sustu. Elleri önünde, başı önünde, parmakları sıkıntıyla kıpır kıpır, çaresiz ve şaşkın:

“Kurban!..” dedi usulca. Yarım ve kırık dökük sözcükleri duyulur duyulmaz: “Kurban!.. Ne ettimse, bilmemişem... Düşünür düşünür bulamam. Üç günden bu yana, ille zabahdan bu yana... Gelir gelir dokunur, söğür... Aha, babucunun burnu ilen kıcıma, baldırıma, dineldikçe apışıma! uyluğuma vurur durur. Besbelli, bizi hepten davar sanır. Suçum ne ki, bi de bana... Aha, güzel yüzlü paşam! Kurban olam kibar begim! Ne ettimse de ki, bilem...”

Ve pembeye çalan dalga dalga ipince bir kırmızılık, usulca kaydı gitti bir yerlere patronun suratından. Dudağını ısırıp yere baktı adam. Anlamına, bilincine varmaksızın iki derin sıkıntı çizgisiydi kaşlarının ortasında; bakır utanç! Hemen toparlandı ama. Ve nasıl denk geldiğini anlamadan kapkaranlık bakiştık. Birden gördü sanki!

“Siz!” dedi sertçe. Hiç kuşkusuz, sıkıntının kaynağını “keşiften” gelen bir öfke biçimiyle alaylı ve çok sinirli: “Bari siz olsun, bir şeycikler görüp duymadınız mı? Bir lütfedip anlatsanız...”

Dirseklerimi masadan, çenemi avuçlarımdan çektim. Üzerine abandığım kurtlu tahtayı iteleyip kalktım. Ben de öyle dimdik baktım. Kendimi denetliyorum. Alçacık sözcüklerle... Uslu, sakın, sinirsiniz:

“Gördüm!” dedim. “Hepsini gördüm. Duydum hem de. Sonuna kadar izledim, konuşabilirim!”

Böyle derken ona değil, eşiğin dibinde, koridorun duvarına ustalıkla dayanıp sinmiş, olup biteni bir büyük beceri ve olana dikkatiyle izleyen KÜÇÜK OĞLANA, kahvecinin acayip torununa bakıyor; öte yandan, derin oyulmuş yuvalarında paslı birer temel çivisi gibi dönen gözbebeklerimin, devrilip göz çukurlarında kendi odak noktasına battığını acısından duyuyordum. Nasıl böyle yanıyordu gözbebeğim, hayret. Acının simgesi sanki. Derinden derine kıyımları denetleyen... Ki, işte ordaydı! İki adım ötemizde. Korkunç bir velet!

Yarı aralık kapıların eşikleri, yarı loş, sessiz koridorlar, hanidir bir kaçağın, bir ufacık gizlilikler hırsızının talanına uğruyordu. O küçük oğlandı besbelli. Ustalıkla izliyor. Hangi çağdan ama, bu kaçınıcı gelip gidişidir yeryüzüne? İn mi, cin mi, çocuk değil miydi yoksa? Neydi böyle beklediği?..

Dedesini onu bir yıl önce uzak bir dağ köyü olan doğulu ülkesinden tutmuş getirmiş. Altı yaşlarında olmalı şimdi. Çileği, portakalı bilmeyen çocuklardan. Kakao tozu koklamamış. Yine de sanki, yer ve devran yabancı bir Merihli bilge kişi. Sanırım bizimle zaman zaman eğleniyor bile.

Gündüzleri odanın en tenha saatini kollar, içeride bir başıma kaldığımı görünce, iri gözlerini devire devire kapıdan süzülür. Girer girmez otomatığı bir güzel kitler (ki kimseler bu güzel yalnızlığı bozmasın) ve yanıma sokulup, ufacık parmağını masaya serilmiş sayfa provalarında gezdirerek harflerin dilini çözmeye çalışır. Savaş yıllarındaydık. Okyanus ötesi, iki parçalı, kocaman bir kara kitlesi dışında, kan ve ölümün dört bucakta kol gezdiği günler... Aç, çıplak, evsiz, barksız, en onulmaz yerlerinden sakatlanmış bebeklerle, bırakılmış kadınların, baş sayfa haberlerinde iri puntolu jenosit şenliklerine renk kattığı bir çağ! Küçük oğlan, fotoğraflar arasında genellikle acıyı en iyi anlatan birine parmağını şıp diye basar ve birden dayak yemiş gibi alafa kesen gözlerini küstahça yüzüme dikip sayfadaki çocuk iskeletinin kendisine neden öyle baktığını sorardı.

Dış görünüşüyle değil, hayır. Görünmeyen bir yanıyla bir hilkat garibesi! Ürküyordum ondan.

Patronun sesi derinlerden yüze çıkıp uzun uzun yankılandı:

“Gördüm!” dedim yeniden. “Ben hepsini gördüm, duyum. Sonuna kadar izledim, Konuşabilirim.”

“Yaa!” diye karşıladi Efendimiz, bir kaşı yukarda ve iyice sinirli. “Demek gördünüz!.. Eh, öyleyse... anlatın da dinleyelim.”

Her nasılsa buradaki çalışma süremi dolduğunu, ansızın her şeylerin sonuna geldiğimi sezinleyiverdim. Suyum ısınmıştı. Göçebelik başlıyordu. Buradan da gidecektim. Kim bilir nerde, nasıl, ne zaman bir daha... Adaaam, sen de... Olsun varsın. Bir lokma ekmek için hiçbir zaman değmedi ki. Varsın, böyle olsun bu da. Ama... ya uzun sürerse yeni bir işe girmek?... Tuh, yahu... Mümkünü yok, bir yerlerde tutunamam ben. Hayvanın biriyim çünkü. Şu adam, az sonra sesindeki alay tonu yılan ışılgına dönüşmüş halde; “siz!” diyecekti yeniden, “siz birazdan... yok yok, bakiim; yarın olsun. Ama hayır; akşamüstüne doğru, şöyle odama kadar teşrif etseniz... Bakın, bu dedikleriniz çok önemli. Pek dikkatli birisiniz! Belki daha ayrıntılı konuşurduk, ha?..”

Ve YARIN, BİRAZDAN ya da AKŞAMÜSTÜNE DOĞRU tazminatlı, teşekkürlü bir sepet havasıydı söylenecek olan. Kesinlikle bu böyledir. Belki de doğrudan doğruya muhasebeye uğradıktan hemen sonra açık havaya çıkmam...

Bütün bunların yanında görünmez bir yazı gibi alnımızı dolanan ne kadar hinlik varsa, hepsi de en kısa sürede beş duygumun yanı sıra bilincimden süzülüp geçti. Hepsini yerli yerine oturtuktan sonra hınzır bir keyifle soluklanabildim. Madem kendi “anlat!” dedi, iyi öyleyse. İncisini ipe, kalınını çöpe ben de. Hiç değilse boşalır giderim. Kesinlikle bir süre hastalanmam. İyi ya, peki.

İyi, amma... neresinden başlamalı? Durup düşündüm bir an. Hangi marifetini anlatayım bu aygırın? Bir tek bugünküyle olmaz. Baştan almalı ve hiç eksik bırakmamalı? Nasıl bir yöntemle vermeli ki etkili olsun? Abartmayı istiyorum. Bire bin katmalıyım. Bunu bir kez yapabilirsem, (benim için dedikleri gibi) bir sefercik sahiden öfkeli, sinirli, kaprisli ve aşırı olabilsem, şu köpek şuradan bir kovulsa, bir daha ömrümce hastalanmam, biliyorum. Az önce hepimizin önünde geçen olayın bir nedeni yoktu çünkü. Namussuz herifin, böyle her üstü başı dökülene, gözünün feri

uçmuş, burun kanatları örümcek bağlamış; yokluktan, eksiklikten dili damağına dolaştıkça ister istemez aptallaşan tiplere bilenen bir kini vardı sadece. Yanı sıra nice hıyanet, çarpıklık, çürümüşlük varsa bunda:

Paydos saatlerine yakın akşamüstü karanlıklarını bekliyor; az ışıklı duvar gölgelerinde, kuşku dükkân girintilerinde çevre iş yerlerinin bu saatte yollara dökülen, parmağı kınalı, ökçesi yenik, üst üste sekiz on renkli giysileri içindeki incecik, yeşil yüzlü, örgülü saçları namus örtüsü poşulara gizlenmiş bir tutam kızlarını ve de erkenden kalınlaşıp kırışan yüzleri, sesleriyle şıpınışi kocayıveren sapsarı, ufacık oğlanları gözlüyordu, küt parmaklı arsız eli pantolon ceplerinde... Apış arasına doğru bir yığın bozukluğu şingır şingır sallarken! Para sesi, susturulmuş çocuk sesi ve ezanların Müslüman çağrısı gezinirdi ıssızlaşan yollarda.

Derken, kara saçları başının üstündeki kocaman topuzundan darmadağın çözülüp omzuna düşmüş o ürkek, karaca bakışlı, iki gözü iki çeşme kızcağızın, odasından yel yeperek kaçtığı günü düşündüm. Gazetede ki ilanı görmüş. Ben gösterdim üstelik. Komşu kızıydı ya hani... İş istemeye geldi. Güvenilir bir iş yeri! Ciddi, ünü yaygın yetkilileri dini bütün kişilerden... Gelenek ve göreneklere saygılı, örnek bir kurum! Telefon kullanacak. Müthiş bir aşama meslek hayatında! Çünkü daha önce tütün iplik, overlok tezgâhlarıydı. Sonra kasiyer... Balgamlı laborant... Oturaklı hastabakıcı... Bir baharatçıda gün boyu karabiber paketleri doldururdu. Akşam evine dönerken bindiği araçlarda saçları buram buram biber tüter, okul dönüşü delikanlı öğrenciler abartılmış şakalarla, garip sezgilerle, havadaki karabiber kokusunu şeytanca soluklayıp gülmekten kırılarak ayaklı buhurdanlığın yerini “keşfetmeye” çalıştıkça, bulunmamak için o sıkış sıkış karanlıkta düşmeyi göze alır, iki büklüm gövdesi eğilip doğrularak, ineceği durağa kadar yerlerde bir şey arardı; çorap lastiklerini, ayakkabı bağlarını didikleyle didikleyle gizlenme telaşında.

Olmadı, olmadı, yürümedi bir türlü. Tarifsiz genç, değişik, yabanıl güzelliği, o ürkmüş geyik havasında katıksız et namusuyla bağdaşmazdı elbet. Ana burası gazete. Örnek kurum! Toplumun nabzıdır! Güvenilir bir barınak. Ve günlerce geldi gitti. Kırçıl domuz haftalardır “bir sekreter” diye ortalığı birbirine katıyordu çünkü. Yine de kızı görünce ağırdan aldı. İlkten nedenini hiçbirimiz anlamadık. Zahir uygun bir sırayı, açmazını kollardı. Sonunda resmî bir tatil günü... (Gazeteler tatil günlerinde

de çalışır, bilirsiniz. Ama o günlerde ortalık genellikle sessiz, sakın, تنها olur; bunu bilmezsiniz belki!)

Yani işte... İhtiyar hesabını o güne yapmış. Deney için böyle bir tatil günü seçmiş. O gün düzeltme odasında yalnızım. Nöbetçiyim çünkü. Yardımcı arkadaşın işi çıkmış, gecikecek. Derken tutuk, bastırılan bir kadın çığlığı ve hızla çarpan bir kanadının öfkesiyle dışarı uğradım. Çarpıştık kızcağızla. İnsanın içini sızlatan ürkmüş geyik bakışını o zaman gördüm. Kocaman, kara gözlerinde tonlar ve tonlarla dinamiti yakmışlar. Yıldızlar gökyüzünden birer birer düşer gibi. Az sonra gökyüzünün bütün ışıkları sönecek, biliyorum. Milyonla böcek, cin, peri, ecinni tayfası, sürüngenler, ruh ve beden cümle yaratık, kıyamet kopmadan önce bir yuvaya kaçışıyor. Yüzü gözyaşlarından sırlıslam, düğmeleri kopuk, bir yanağı çürümüş. Ve ağır yumuşak topuzu dalga dalga omuzlarında. Güreşmişler, belli. Besbelli, biri saldırıp, darmadağın etmiş kızı. Yüzüme lanetle, şaşkınlıkla, dehşet içinde bir an bakıp merdivenlere koştu. Yitip gitti orada. Kendimi otuz yaşlarında genç bir arabulucuya, ilk işlerini çeviren bir çaça karıya benzettim. Kapının boşluğunda ondan en son kaybolan, belki bütün ömründe bir daha asla sahip olamayacağı dostluk inancıydı.

Ah, bu eşikler, bu yarı aralık kapılar, bu sessiz, yarı loş koridorlar...

Ordaydı biliyorum. Budak deliklerine, en ufak aralığa, bit kadar bir çivinin boşalmış yuvasına gizlenen “temaşa!”. Bıkıp usanmadan gözlüyor, inceliyordu, hınzır yumurcak!

Ve gitti kız. Koridorda birbiri ardından görünen başlar hâlâ aval aval ortalığı aranırken güldü biri. Bir başkası kaşlarını çatıp ortadan kayboldu. Döndüm, kapısını vurmadan girdim. Şimdiki gibi, koltuğa çökmüş terliyor; akıl almaz bir pislikle hırıl hırıl ağlıyordu. Saçlarının bittiği çizgiden, göğsündeki kırpapa kılların başladığı noktaya kadar yer yer kurumuş, zikzaklı, upuzun bir tırnak izi kan. Yırtmış geyik, belli. Yağmur gibi bozukluklar, gümüş liralara, birkaç büyükçe kâğıt para sağda, solda darmadağın. Ve nasıl fırlatılmışsa, düştüğü yerde öylece açılakalmış dolu bir cüzdan! Devrilmiş bir yemek tepsisi. Fincanlar, tabaklar, bulaşık kaplar... Konukseverliği tutmuş beyoğlunun. Eli açıklığı bir de, hayret! Önce yemek yedirmiş kıza. Sonra yoksulun gırtlığına komuş.

Karşıdan öyle baktım. Upuzun seyrettim. Doğrusu ya, arsızlık bu kadar olur. Cümle kurnazlığını takınıp toplanmaya çalışırken, handiyse ne idüğü belirsiz bir kahpenin saldırısına uğramış ihtiyarcık pozlarına bürünecek. Az daha dursam, o buram buram terleyip seğiren ayyaş suratını, önündeki esmer söğüt mermerinden kalemlige çarpa çarpa dağıtacağım. Korku, hile, tehdit, umut, rüşvet ve çaresizlik birbirine karışmış suratında. Olanca dikkatiyle bakıyor, yokluyor içimi. Susup saklar mıyım, konuşabilir miyim?..

Bir şey demedim. Kim bilir ne baktım yalnız. Döndüm, odama geldim. O günü izleyen zamanlar boyunca da “hanım kızı” olup çıktım. Etekliyor koridorlarda. Rastladıkça hatırımlı sual ediyor. “Bir müşkülüm” olup olmadığını soruyor. Öylece seyrediyorum, gık demeden. Öyle seyretmeye başladığım zaman kurtulabiliyorum ancak. Ancak o zaman bırakıp kaçmayı yeğliyor çünkü. O da, ben de başka bir şey yapamayız nasılsa. Ki bazı kurumların kilit noktaları, sadece kan kardeşleri ve en yakın akrabalar için düşünülmüştür. Akrabalarsa birbirine uyruk, hepsi birbiriyle bütün, düzenli, seçkin birer haydut ordusu, mekanik bir eşkıya sisteminin yedekteki en önemli parçalarıdır. Yani... Başdüzeltmen servis şefimizden sonra bu bunak da bir akraba!

O yüzden... şimdi çevremdeki bütün bu adamlar, bütün bu olaya benzer her şeyleri görüp duyan, kaçırmayan onca göz, onca kulak, beyin, dalak ve (yürek hariç) işkembe, unutulmuş görünen böyle nice hikâyeyi hiçbir zaman anmayacaklar.

Sözgelişi; önemli bir bölüğü satıştan gizlice alıkonup iadeye ayrılan ilk baskı gazetelerin, deponun arkasındaki alçak bodrum kapısından, düşük ücretlerle piyasaya, yani üleşen eller aracılığıyla tanıdık bayilere nasıl sürüldüğünü, kapı önlerinde buyruk bekleyen odacılar, temizlikçi kadınlar bile birbirine şaşkınlıkla fısıldarken, bizim dostlar bu çatı altında bu kadar garip bir olayın geçtiğini, pekâlâ geçebileceğini bir günden bir güne duymamışlardır. O yüzden, şu yoksul boyacının öyküsü de belki yarın sabaha dek unutulacak.

Ve tam yirmi gün öncesi, fedai yöntemiyle! tekme, yumruk sille küfür, kaldırırma fırlatılan yirmi iki pikajcıyı⁸⁷; yetmiş beşer, yüzer kaymelik haftalıkla evler bakan, yaşları on üç, on sekiz arasında değişen bütün o genç çocukları unutmayan, aramızda bilmiyorum, kaç kişi vardır.

Direnmeyi düşünmüşler. Grev gibi hani. Bir yandan da korkuyorlar. Nasıl yapılacağından haberleri yok. Bir örgüte bağlı, bir bilince sahip değiller. Çoğu kaçak işçi hatta. Sinirleri gergin elbet, sabırları bitmiş. Nice uzun bir zamandır istemeyi düşünmeden, akıl etmeden çalışmışlar. Zamdan, anlaşımadan kimse söz etmiyor.

“Etmeyin çocuklar, eylemeyin, böyle olmaz, sökmez burada; hem de bu yöntemle değil... Şunlar, şunlar, şunlar gerek! Şöyle tutmak gerek!..”

Anlatmaya çalıştıkça oyun sandılar, besbelli. Bir şey yapacakları yok gerçekten. Kararları yok bir kez. Bir de tabii, yürekleri... Küçük hepsi. Daha dünyada hiçbir şeyi öğrenmediler. Geçinmiyorlar yalnız. Sevdikleri kıza temiz pak gidememek, bir sinemaya götürememek, kırk yılda bir canlarının çektiğini iç rahatlığıyla yiyememek var. Genellikle evleri kalabalık olur. Kardeşler okur. Her zaman bir baba eksik ve sürekli bir hasta vardır. Onlar erkek! Aile reisi! Anaları salı, cuma pazarına çıkamaz, tencere kaynatamazsa onurları kırılıyor. Gazete okuyup radyoları dinliyorlar üstelik:

Direnme... Grev... Boykot... Mukavele... Yeşilli sarılı, binbir renkli iç yüzüyle sendikalar güvencesi... İş teminatı... Toplu sözleşmeler... Neler... Ve esperanto... esperanto konuşması ne kolay böyle...

Tuttular, haftalığı on lira, yirmi lira arasında değişen zam dilekleri için bir aracı gönderdiler, saldırgan akrabaya. Ses soluk çıkmadı. Bunlar da tam dokuz saat işbaşı yapmadılar. Denediler yani! Sokağın kapısında, pikaj-montaj atölyesinin açık pencerelerine bakan o karşı kaldırırma duvarın önüne dizildiler, bekliyorlar. Akşama doğru aklıktan yüzleri beyazlaştı. Nasıl davranılacağını bilemedikleri, anlatıldığı halde heyecandan akıl edemedikleri için bırakıp bir yere gidemiyor, içlerinden birini bakkala gönderemiyorlar. Telaştan belki, yanlarında bir şeyler

⁸⁷ Bir tür ofset işçiliği.

getirmeyi de unutmuşlar. İyice şaşkın, pişman, keyifleri kaçmış. Asıl büyük binada da içten içe kaynayan bilinmediği halde pekâlâ sezilen, insanı kuşkulara salan bir dümen hazırlanır gibi. Baktılar ki sonunda kimsenin ruhu duymuyor, ilk karanlıkla dağılıp gittiler evlerine. Ertesi sabah da hiçbir şey olmamış gibi, azıcık ürkek yalnız, çekingen, kuzu kuzu yerleştiler tezgâhlara. Arada bir kuşkuyla ortalığı dinliyorlar. Sanki suçlular...

Bir saat geçti, geçmedi. Bu kırmızı yağ tulumu, gırtlığında en yakası açılmadık küfürlerle, gerisinde çam yarması üç ızbandut çomarıyla kapıdan girdi. Ve tekme sille bir saldırı:

“İtoğlu itler! Aç köpekler sizi! Pabucu yarım, kenef süpürgecileri! Ulan, daha düne kadar soluğunuz kokardı be! O kadar mı ayağa düştük? Bacak kadar boklara mı kaldı bu işler?... Defolun ulan! Billâh boğarım, gebertirim, defol! Defool!.. Piçkurularını!..”

Küçük yaştakilerin yüzünde kan ve köpük birbirine karıştı. Büyüklerin saç başı, gömlek yakası, ucuz saat camlarıyla, boyun damarları öyle... Çil yavrusu gibi dağıldılar. Kadın personelden kendini tutamayıp ağlayanlar vardı. Ve nasıl olduysa, hemen o gün yenilendi kadro.

Polisten söz etmiyorum. Hepsi bildik, tanıdık dostlar!!! “Bacak kadar bokların, sidiklilerin” zırlıtısıyla mı uğraşacaklar? Ayıp, günah. İşi var adamların. Hele şu günlerde... Ki o işlerin iç yüzüne yalnız onlar, bir de rufailer karışır artık. Sonraki günlerde de arayıp soran olmadı elbet. Şikâyet falan duyulmadı. Sıyrıldık işten! Bununla birlikte, onca gürültü ve patırtının ardından, onca kan ve gözyaşına rağmen, bu olay da çoktan unutuldu şimdi.

Özellikle dinsel bir güldürü, bir acıklı güldürü havasında yaşanan ramazan akşamları, aaah!.. O, bütün günahlarımızdan sıyrıldığımız... Hayrı, sevapları, kefaretleriyle hidayete erişilen kutlu akşamlar... Ve bağışlayan Tanrı!

Servislerin kol işçisi kesiminde göksel oruç saatleri böyle yaşanırdı:

Merdiven altına kurulan dağıtım masasının başında, ucu iyice sivriltilmiş bir değnekle bu kır domuz bekler. Mürettiphane, aybiyem, kapıcılar, odacılar, meydancılar, çay ocağı, pikaj ve montaj toplulukları, ellerinde birer kırık çanakla, iftar dakikalarına yakın, sokağın ta öbür ucunda anca biten kuyruklara eklenip dikilir; en pişkinleri rahat olanları bile biraz gergin yaklaşır masaya. Elli gram ölçüsünde birer topak kuru peynir ve tam tamına yedi zeytindir... Ertesi akşam, o kangal kangal ve “bilmem ne oğlu” alâmetifarikalı, güzel kokulu sucuklardan değil de bağırsaktan, iç yağından, baş etinden kıyılıp yoğrulmuş, o biçim bibere batıp çıkmış, küçük küçük o kozalak sucuklardan, olmuşu olacağı yalnız birer tektir. Yanı başında tam tamına yedi zeytin. Daha ertesi akşam yine yedi zeytin ve tanesiz kokusuz, renksiz, nitelsiz, ne zamandan kaldığı, ne işe yarayacağı, nerden bulunup getirildiği belli olmayan yivşik bir tatlı suyu. Reçel mi ne, belki.

Dev gibi adamlar, tepesi atmış delikanlılar, günde on sefer acıktığını duyan sapsarı yüzlü çocuklar çekilmezler bir türlü. Gözleri yalnız zeytin çanağının üstündedir. Tuzludur ya... Yalnız ondan isterler. Biraz çokça, biraz cömert... Ve işte o zaman değnek iner. Bir kızılca kıyamettir kopar. Feryat figan, avaz avaz haykırır bu zebani:

“Ulan! Eşşekoğlu eşekler, imaret mi burası be?.. Nerden bulacağım, tonlarla zeytini ben?.. Nankör boklar! Bir ‘elhamdülillah, Allah razı olsun’ yok be. ‘Ömrüne bereket’ yok. Sade ver, sade ver. Hay, gırtlığınıza kor düşsün, emi! Zıkkımın kökünü yiyin, ziftin pekini tıkının. Allah belanızı versin. Ananızın karnından düştünüz düşeli doymaya alıştınız çünkü. Yıkılın ulan! Vallah, şimdi ineceğim. Yıkıl diyorum, yıkınıl!”

Azıcık deli yerine koymasalar, besbelli ellerinden kaza çıkar. İşlerini, hayatlarını yitirdikleriyle kalırlar. O yüzden çoğu aldırmaz. Tersine, deli etmek için üstüne üstüne giderler eğlenenin. Arada bir sinirlerinin zayıf, kafalarının bozuk anına rastlar. İşte o zaman kötü bakar gözleri. Ve o zaman arkada bekleyen iri yapılı, çomarlar, öne doğru sezdirmeden yürür!.. Bütün bunlar, erkekler arasında geçenlerdir. Bir de aybiyemci genç hanımlar var. Birçoğu daha kadın bile sayılmaz. Çocuksu genç kızlar hep. Sık sık ağlamaklı olur, iftarlıktan vazgeçerek çanaklarını doldurmadan servise döner, paralarını birbirine ekleyip bakkala koşarlar. Hiç sesleri çıkmaz yerken. Gülüşüp konuşmaz, birbirlerine bakmazlar. Gözlerinin altı ıslak,

mosmor çökmüş olur. Ki bütün bir günün yorgunluğuyla, dinsel açlık ve onurlarının unufak edilmesinden.

Sonra keyifli zamanında, servislerden azıcık eleştirici yüreğe sahip, haksever birileri: “Niye böyle yapıyorsun, Y... Efendi? Yakışmıyor sana, görmüş geçirmişliğine. Oruçlu insanlara sövülmez. Çocuk mu karşıdakiler? Alt tarafı yedi zeytin. Ne olur şunu on yapsan? Başka bir şey istedikleri yok ki,” diye takıldıkça, savunması ilginç olur:

“Ben doğrusu, bu zamanları anlayamıyorum, Yani, hâşâ huzurdan, bir söz edeceğim şimdi, tövbeler olsun. Fesleğen takar gibi... Bir de sigortası var bunların, yahu! Hani dolsuzken... Ne demek oluyor bu sigorta? Bir türlü biteceği yok. Ödemesi, ianesi... Yok, doktoru, ilacıydı; odun parası, izin parası, ikramiyeydi, tazminattı. Herifler neredeyse, ‘Yerlerimizi değişelim! Çekilin,’ diyecekler; ‘Yorulan biziz, onca emeği biz veriyoruz harçlığınızı da biz veririz, kazancı bölüşeceğiz... Lûtfu, inayeti, hediyesi bizden...’ Valla böyle diyecekler. Ne günlere kaldık birader. Yooook ama yok. Benden bu kadar. Yağma Hasan’ın böreği değil ki bu. On olmayacak, hiçbir zaman! Tam yedi zeytin. İşte o kadar. Beğenmeyen cebinden yer. ALIŞTIRMAYACAksiİN...”

Zamanla bu sözcük bir tuhaf espri, acayip bir nükte haline geldi bizim damın altında: ALIŞTIRMAYACAksiİN...

Millet yerli yersiz, sıralı sırasız, kimi de durup dururken, birbirine bu sözcükle takılıyor, tekerlemelerle yarı şaka, yarı kara mizah, dalgasını geçiyordu. Ve bilmeden, farkına varmaksızın, o en kutsal, en eski doğruyu davranışlarıyla kanıtlıyordu öteki ahmak:

Gerçekten de öyledir:

İnsanları kokmuş alışkanlıklarına, gereksiz rahatlıklarına, hiç değişmeyecek sandıkları yanlış ve namussuz inançlarına hiçbir zaman, hiçbir zaman BIRAKMAYACAksiİN!..

Sorsanız şimdi, ramazaniyyenin bu güzel nüktesini de her nasılsa birdenbire unutmuştur çevremdeki dostlar. **Ki umut adına bir tek kapıcının küçük oğlan var!** İşte orda! Yarı aralık kapıların ötesinde; sessiz, loş koridorlarda... İnceliyor, gözlüyor... Sınırları birbirinden bencil duvarlarla ayrılan her kara parçasında dünyaya gözlerini açan her yeni çocuk, bir süredir o küçük oğlanın gözleriyle bakıyordu çevresine. Bakıyor ve... görüyordu! Beklenebilir yani!

Kısaca; **Efendinin** ne ölçüde çatlak bir tohum olduğu, nasıl bir geçmişi ve Allahsız şecereyi süregeldiği, yaşama ve düşünme biçimiyle, yaptığı bütün işlerden, bakışından, gülüşünden, arada bir **insanı şaşırtan en insancıl davranışlarından** belliydi hatta. Şu eski ahşap yapının bilek gücü gerektiren her eksiğinde bulup kullanmak zorunda kaldığı ya da arada bir hamal camal konusunda başı dara düştüğünde, ama en çok da kapıya iş istemek üzere gelen amele takımına, devrilen her günle sanki, aldığı bütün kilolar ve ettiği her küfürle sivrilen bir kini vardı. Her zaman doymuş, rahat etmiş çünkü. Gövdesini saran bu kalın yağ katlarının ve eskimeyen “libasların” altında üşüdüğünü hatırlamıyor. Parayla hovardalık edebilmiş (onu aşkla hiçbir kadın sindiremez nasılsa). Ve boşalıp, **kadın** diye aldanmış, ebleh. Biraz da o yüzden kompleksleri, hüznüleri, tedirginlikleri yok. Dokunulmaz, harikulade yalnızlığı tanımıyor. Bu tür güzellikten habersiz. Korkulara, kuşkulara yabancı; bırakılmışlığa uzak. Hem de daha bir bebekken böyle duyup düşünmeye eğitildi, alıştı. Şimdi de öyle. Bu uçsuz, bucaksız, sınırsız rahatlığı; kendisi gibi duyup düşünen, davranan soydaşlarıyla bir arada yaşamaktan alıyor. Onlara dayanmaktan... Başka nasıl olabilir? Ve... “seviye farkı”ndan! İpsizlerle hırpaniler ona hiçbir şey yapmadıkları halde, yalnızca görünüşleriyle rahatını bozuyorlar. Durup dururken neden sinirlendiğini anlamıyor bile. Ve hiç de yaman bir cilasun olmadığı için, az denenen bir savaş yöntemine bütünüyle açık: Arkadan kuşatarak!

Yalçın bir hiyanet örneği!

Boyacının öyküsüye ne karmaşık, ne de uzun. İki gün önce alt katların badanası için tuttular yoksulu. On dört oda var. Bir o kadar sayıda da sofa, aralık, girdisi çıktısıyla... Sabah yediden akşam yediye. Ölçüleri alçak gönüllü. On beş lira alacak günde. Pazarlık bilmiyor, o kadar düşünüp isteyebildi. Ve bir haftada bitirecek. Orucu var yalnız. Beti benzi uçmuş. Ramazandayız ya! Bizim ihtiyar imansız “buna

iftar vermem,” diye tutturup çekişmeyi açtı. “Sokaktaki cümle aç doyuramam. Başımdaki yeter!” Yani, yiyip içmesi de on beş teklik gündeliğin içinde. “Etme, eyleme, günahdır,” dediler. Kestirip attı: “Yok!” Kimsenin de nasıl olsa bir üst kata duyuracak ne yüreği, ne de vakti var, umurlarda değil.

Akşam çevre dükkânların renk renk vitrinleri ve buram buram tüten tepsilerle, donanmış kokular ortalığı birbirine katarken, bizimki tek pidesi, on beş, yirmi taneli zeytin külâhıyla ortalıktan kayboluyor. Bir de tokgözlü, efendi ki, dayanılır gibi değil. Bakmıyor, görmüyor bile yiyip içen kalabalığı. Dalıyor yalnız. Lokmaları biraz zorla yutmaya çalışırken aynı yere bakıyor. İşte o zaman gözleri çok çok büyük sanki. Az sonra sindiği köşeden çıkıp fırçaları, malasıyla eğile doğruyla iş başına. Daha iki saati vardır. Karanlık bastığında, hatta gece sularında ancak gidebilecek. İyi işte, rahat verse ya ahlaksız. Ne gezer. Dikilmiş tepesine. Açılıyor çeneciği. Ki dayanabilirsen dayan. Bıkıp usanmadan; yorulup dinlenmeden; avaz avaz söylüyor. Yorgunluktan bir sandalyenin üstüne çöküyor. Derken sövgülere geçiyor birden. Yenir, yutulur, sindirilir şeyler değil.

“... hödük seni, seni aç köpek seni... Bunlar çarıklıdır, çocuklar! Erkânıharp bunlar! Beni kandıracak sözde. Bu mu ulan, sabahtan beri kışını karışlar gibi dönüp dönüp durduğun yer? Hay, ben senin eline, ayağına, üstüne, başına... sülaleni, yedi ceddini... Tabanı yarık, Şirvanlı kürt!..”

Ve hızını alamayıp oğlanın bitirdiği yerlere saldırıyor, bozmaya başlıyor. Boyayı iyi süremiyormuş duvarlara, bu ekmek düşmanı herif. Dalga geçiyormuş bizimle. Ya da “mahsus”, hayınlığından yapıyormuş. “Üstelik iki dakikada bir çömelip dinlenmesi var. Hastalıklı mı ne? Sünepe namussuz! Vallahi sıska bu herif. Hem sıska, hem hilekâr. Şimdi ayağının altına alacak!..”

Büyük bir şaşkınlıkla, başını ağır ağır döndürüyor genç boyacı. Ağır ağır, ürkek. Kocaman birer katran kazanına benzeyen gözlerinde dünyanın en yalnız bakışıdır yanan. Şahane ve kapkaranlık. Bulanık bir dikkatle yüzünü araştırıyor ihtiyarın. Kaçamak bize bakıyor. Bir çocuk gibi suçsuz. Saatler saati özene bezene boyadığı yerleri dönüp inceliyor sonra. Biz de bakıyoruz. Herifin, elindeki gazeteyi inadına savurup, ayakkabısının burnuyla vura vura çizip bozduğu yerlerin dışında tek bir

çizgi, tek bir kırıışık, azlık, çokluk yok. İcini çekiyor delikanlı. “La havle” çekiyor belki belli belirsiz, yere bakıyor. Direncine şaşıyoruz. Yine de “yahu, ne oluyor,” diyen, sorup anlamak isteyen, “dur!” demek, “yeter!” demek üzere içeriye bir giren yok. Gülüp geçiyor millet. Kazara yaklaşan olursa, dar dönüp sıvışıyor. Çok çok başını iki yana sallıyor biri. Tek elinin beş parmağını kulağının yakınında az aralayıp, bileğinden yanlara doğru döndürerek (bize ve delikanlıya) “kontak işte, aldırmayın” gibisinden bir işaret çaktıktan sonra hızla uzaklaşıyor. Bütün bütün şaşıyor oğlan. Ne bu işaretin anlamını, ne de olanları kavlıyor çünkü. Sinirlerim laçka. İki gündür her yarım saatte, çeyrekte bir tazelenen bu korkunç kıyameti değil duyup seyretmek, en ölü dokumda yaşıyorum açıkça. Mümkün değil, alışmam. Hem de niçin alışayım, ne zorum var, bilmem.

Sabahtan bu yana küfürlere el peşrevi de katıldı! Omzunu çekiştiriyor çocuğun durup durup. Kafasını dürtüklüyor. Çömeldiği yerde duvarın alt kısmına kenar çizgisi çekmeye çalışan zavallının gerisinden sessizce yanaşıp ansızın patlattığı bir narayla, pabucunun sivri burnunu alttan hızla indiriyor, apış arasına doğru... Canı yanıyor gencin! Yüzü kıpkırmızı bir acıda, sıkıntıyla elini arkasına götürüyor. Ve gitgide uzuyor bakışları, firavunun üstünde. Oysa yani o hayvansa, zevkten dört köse... Hınzır bir gülümseme bıyıkaltı, hinoğlu hin... Niye böyle yaptığını biliyorum, sapık namussuzun!..

Kaçıncı fasıldı, unuttum. Son vuruşta ince, duyulur duyulmaz bir inilti döküldü boyacının ağzından. Pabucun sivri burnu, besbelli orasında kötü bir yere geldi. İşte o zaman fırçası, malası, boya kutusu darmadağın ortalığa açıldı, kara yağız genç adamın. Ve aygırın çığılı, kızgın yaz öğlesinde upuzun yankılar bıraktı. Güvercinin o yüzden ürktü. Kara-yeşil tırnakları kopmuş, yara izleri düğüm düğüm, binlerce kırıışık, binlerce çatlakla... Birike, birike, birike, birike milyon üstüne milyon kinle ince-uzun, esmer bir el... Sinire kesmiş lacivert damarların kol yenlerinde oluk oluk kaybolduğu müthiş bilek, bir genç okyılanı gibi fırlayıp boşluğu deldi ve PENÇE! Sallandı havada bir an. Bükülüp tek tek akrep kuyruğuna döndü parmak uçları. Sonra ötekinin kıpkırmızı, bumburuşuk, terden yol yol gırtlığına sarılıverdi. Beş noktada birden geçti: Efsane gibi bir hınç! İşte, buruşuk boynunun üstünde tombul, gergin yanakları yağdan yanan kırmızı şişko o sıra haykırdı. Bir biçimsiz ulumayla uzadı

gitti ığlığı. Debelene, debelene düşmeye düştü. İkisinin dışında dört kişiydik içerde. Hep birlikte altı kişi. Yalnız ben gördüm!

.....

“Yaaa!.. Demek böyle! Bakın, bu anlattıklarınız çok önemli. Pek dikkatli birisiniz sizi! şöyle akşamüstüne doğru... Yok yok, biraz sonra, hatta hemen... Odama kadar gelseniz, nasıl olur? Belki başka işleri de konuşurduk... Anlatacak daha uzun şeyleriniz vardır, rahat... Ne dersiniz ha?”

Silkiniyorum. Uzak bir yoldan gelmiş gibiyim. Ayakta mı durdum hep? Gazete boşalmış, odalar boşalmış gibi. Servislerde ses seda yok. Başdzeltmen akraba, ürkmüş keçi suratı, özel yüksek ticaretli ve manda tersi şıh oğlu yok. Kaybolmuşlar. Bir yere sıvışmış millet. Odamız تنها.

Ve birden ayıldım. Hayır... Mümkün değil. Hepsini anlatmış olamam... Korkunç bir şey. Rezalet olur. Belki aklımdan geçirdim hepsini bir bir. Yeniden yaşadım. Gözlerimin önünden geldi geçti. Ondan bu kadar uzun sürdü. Yorgunluğum ondan. Ayakta mı durdum ne? Oturmamı söyleyecek elebi bir dost çıkmamış. Ben de akıl etmemişim. Hımmm! Patron, anlaşılan fazla nazik değil! Oturmamı söylemiş, oturarak anlatmamış hatırlatmamış! Amma, kimdi böyle bu konuşan? Ben miyim gerçekten?

Bir daha, bir daha, bir daha ayıldım. Gln durumdayız. Hâlâ tutsak gibi, kolları kanırtılmış bir durumda bekletilen ge boyacı, az sonra Tanrı'nın huzuruna çıkacakmış da ondan öyle şaşkın gibi panikler içinde; handiyse boşanacak. Kahvecinin ırağıyla ızbandut kapıcı ve her ikisinin yardımcısı dehşetle, şaşkınlıkla yüzüme bakıyorlar. Dişlerinin arasından, “orospu!” diye usulca fisıldıyor, gırtlacı sıkılan idare amiri ve hepimiz duyuyoruz. Patron odasına ağırırımış gibi yapıp herkesin içinde açıkça eğleniyor. Canıma okuyup defedecek. Taştı nk. Yani, hepsini anlatmış olmasam da anlattıklarımın yettiği belli.

“Haaa?..” diyor yeniden, “ne dersiniz? Gerisini yukarda tamamlasak? Doğrusu ilginçti! Kimseler konuşmuyor... Bir siz böyle... Biraz tuhaf gibi ama. Yok mu başka uyanık bir dostumuz? Başka, dikkatli, daha dikkatli bir arkadaş?..”

Hızla kaldırıyor başını. İçinden pazarlıklı hain gözleri meydan okur gibi, ilk kez hışımına dolanıyor ortalıkta. Ve bağıyor:

“Başka gören yok mu?..”

Yumuşak bir tıptırtı üstüne kapıya dönüyorum. Boyalı duvarlara dokunmadan, alçak kül sehpasının gerisinden bir kedi gibi tıpkı, kahvecinin o küçük, acayip torunu içeri süzülüyor. Gelip dikiliyor Efendinin karşısına. Düşünen, öfkeli bir adam örneği. Sesi kart, sözcükleri kalın, kinli ve şaşılacak ölçülerde soğukkanlı, ERKEK!

“Helbet ya” diyor, “ben de gördüm. Ben her zaman görüyom hem. Bu deyzem doğru diyo. Badanacı gabahatsız. Hemi de popomu cimcikliyo, yüzümü gözümü ısıryo bu gocaman herif! Get derim, annamaz; etme diyom, aldırmiyo. Durup durup bülüğüm saldırıyo bu gabak amca. Gısdırdıkça elleşir, para goyar ceplerime! İstemiyom parasını. Al babam, işte!..”

Hızla, patronun burnuna doğru uzatıveriyor küçücük yumruğunu, açıyor. Bir yığın beşlik, onluk, sapsarı bozuk para kayıyor avcunda. Pıtır pıtır yerlere dökülüyor. Oğlan bir daha daldırıyor cebine elini.

Kahveciye bakıyorum: Saçları dimdik. Çukurlarında gözleri döner gibi. Boyacının pıyır pıyır gömleğini bırakırken ayakta sallanıyor. Namussuz yumurcak. Demek böyle! İçinde saklamış bunca zaman, kimseye söylememiş. Sessizlikte kurşun gibi bir ağırlık var. Kırbaçlanan Senegalli tutsak, tükenen bir gerilla, yok edilen gazeteci, kıyılan bir profesör, afyonlu uykusunda bilenen bir Uzak Asyalı, uğultular, fısıltılar, fısıltılar ve soran, düşünen, iz üstünde araştıran milyonlarca küçük çocuk gözetliyor; hayır, bakıyor... Bizim cin çarpığı oğlanın gözlerinden. Ve yanan... PIRIL PIRIL MİNYATÜR BİR HANÇER!.. Onu, mini mini elleriyle sancılı, katil bir çağın üstündeki karanlığa indirirken görüyorum. "

“Aynıyla vaki.”

Birden kapıya atıyor kendini. Tabanları poposuna vura vura gidiyor.

.....

Büyük patron kalktı. Şiir dolu, incecik, zarif bir hareketle iki adım atıp eğildi. Karmakarışık yüzü. Alçak kül sehпасına üç kâğıt onluk bıraktı. Sonra on sakin sesiyle boyacıya işaret etti.

“Al bakalım, işin bitti. Bir daha da buralarda görünme, yallah.”

Gardiyanlara baktı, bırakın der gibi. Adamlar salıverdiler. Arkadan sendeleye sendeleye ihtiyar şişko yürüdü. Gözbebeklerime kısacık dokundu patron. Tıpkı bir yılan gibi gülümsedi, fısıltıyla:

“Odama buyurun, lütfen!”

Ve kayboldu eşikte.

Eşyalarımı toplamak üzere çekmeceye uzatırken kendimi tutamadım, bir başıma güldüm. Sessizlik alabildiğine genişliyordu. Karşılıklı kalıverdik genç adamlar, bakıştık. Yeni bir işe yerleştikten sonra, arada kimselere sezdirmeden gelip küçüğü yeniden görebileceğimi hüznle düşünürken rahatlatıverdim. Bu gurbetçi, garip, yaban Anadolu çocuklarının dayanılmaz bir duyarlıkları, tarifsiz bir direnişleri oluyor beklenmedik durumlarda. İçlerinin bütün yangını, cümle aşklar, borçlar, yiğitlikler, kahramanlık, coşku ve teşekkürler, işte o yüreği titreye titreye eğilen rüzgârlı başta, çatlak ve namuslu dudaklarda her hal. Yüzlerdeki sabırtası benzeri susmuş çizgilerde. Şimdi besbelli, elimi öpmek ister. İster de onu bile yapamaz. Yapamadı elbet. Büyük kentliyim ya, kadını ya ben!.. Tertemiz, boyalı, süslü! Olmaz belki! Ayıp kaçır! Ama orada, o beklediği yerde, tarih öncesi granit bir kurgan gibi, bir alçak kabartma, donmuş insan örneği gibi dikilip durması, benimle beraber olduğunu belirtmesi ayıp değil. Bunu yapabilir.

Öylece dönendi bir süre. Önüne baktı. Kasketini eze büze olduğu yerde kıvrandı. Ve bir adım atıp durdu. Hepsi o kadar... Kim bilir, nice uzun süre böyle bakıştık. Aylar, yıllar geçti belki... Darbeler, ihtilaller, yüz binlerce düzen... Çok sonra, salaş koridorda gittikçe uzaklaşan yemenilerinin tırıs tırıs sürüklenen yankısını duydum. Bu ses, içimde dünyasal bütün değerlerden birdenbire boşalan yeri, orada artık başka hiçbir şeye yer vermeyecek bir biçimde gittikçe büyüyüp genişleyerek doldurdu.

Çekmeceyi açtım, eşyayı topladım.

EK-4: Kitaplaşmamış şiirleri

İSTİFHAM

Ömrümce boşluk denen bir âdemle yaşadım

Usandım hep gayesiz bir hedefe gitmeden

Varlıklardan kaçardım, olmayanı aradım

Tükendim damla damla erimeden, bitmeden.

Güneşi, yıldızları ellerimde tutarken,

Kör kandil ışığının hasretiyle yanardım

Baharlar saçlarıma yaseminler takarken

Ben ümidi bir hazan bahçesinde arardım.

Yaylalarımda akan pınarları görmedim

Kurudu dudaklarım hızla sular içmeden

Yemyeşil vadilerde dinlenmeyi bilmeden

Yoruldum, seraplara kollarımı açmadan.

Bazen hiç görmediğim rüyaları sayıklar,

Bazen hakikatlere rüya deyip geçerdim.

Ben gül fidanlarında yalnız diken ayıklar

Dökülen kanlarımı kevser diye içerdim.

Dizlerimin dibinde bulduğumdan iğrenir,
Benim olan her şeyden uzaklara kaçırım.
Mutedil sevdaların karşısında direnir,
Memnu iptilalara ben kalbimi açardım.

Hâsılı anlamadım kendimi bir gün bile
İfratla tefrit oldum ben itidalden ırak,
Hasrettim hep yabancı bahçelerdeki güle
Anladım ki saadet sadece benden uzak.

TAKAS

Bir damla ateş verin gönlünüzden ellerime
Uzanmasın boşluklara ellerim
Önce verin...

Bir damla gözyaşından
Arkadaşlık ellerime...

Kilidi yosun tutmuş ağzınıza benim için
Bir kuşkulu gülümseme ilistirin
Sonra alın...

Gözlerim açılmasın boşluklara düğüm düğün
Sonra alın, sonra alın, uzattım
Belki yarım, biraz yoksun,
Delik deşik amma sıcak

Sevi taşan ellerimde yüreğim,
Varsın özlediğim aydınlıklar ışımasın
Önce verin... Sonra alın...

YILLARDAN SONRA

I

Ne istediğini bildiğim gözler
Şakaklar gümüş telli
Her sabah işime giden trende
Elleri yorgun beklemeler içinde
Bir adam... dalgın, sıkılğan...
İşini, adını, yüreğini bildiğim.
Kuşkusuz, hikâye başlayabilir
Bakışlar eşiğinde bir varmış bir yokmuş'un.

II

Ne istediğini bildiğim gözler
Yine o sevdiğim gümüş saçlar.
Bir ummadığım yol dönemecinde
Ağabey, diye çağırdığım
Yılların ardından gelen biri var.
Elma şekeri yediğim günlerin aşkı
Şaka değil,

Ne var ki roller değişmiş
Yorulmuşum
Anlamaz olmuşum söylediklerini...

Bunlar neredeydiler evvelce?
Niğdeye vardı yolumuz
Atımız Bor'un pazarında Üsküdarı geçti.
Aşk ısmarlama olmuyor, harcamışım
Seve yitire çocuksu dūřlerde.
Oysam, sevmeden edemem, gencim daha
Kadınca gūlmeyi unutmadım.
Hem herkesten gūzel yařadıęım tutkuları
Yine de isteğimce veremez oldum
Ve seęemiyorum istediklerimi gūnlūmce
şimdi başıboş yasaklarla özlediğim
Hangi uzak dal uçlarında sallanır, bilmem
Dileklerimce belki ykūlerde...
Ya āřıklar unuttu sevmeyi, Gōksel duygularca
Ya bende kalmadı artık o eski yūrek.
ağ boylarında habersiz yitirmişim
Toz pembe ırpıntıları, belli...
Bu telaş, bu heyecan, bu hazırlık,
Eski alışkanlık olsa gerek...

AYRI YOLLARDA

Düşlerini uzaklardan seziyorum
En yakın gerçeği bende görmüyorsun,
Anlamadan bakıyorsun güldüğüme, biliyorum
Ağladığım çok şeye gülüyorsun...
Ne kadar istedik bir gün ıslıl ıslıl
Bir masal başlasın yorgun ellerimizde
Oysa, güçsüzdü kararsız çırpınışın
Aydınlık sabahlara güvenmiyorsun
Ben, farkındayım nice mutlu olduğumu
Eriştikçe yıldızlara,
Sen, yüceltimin kutsal çağrısına
Kulak bile vermiyorsun
Çakılmış bozkırda heyecansız ayaklarım
Benim kuşkusuz ellerim tanrısal uzaklıkla
Arkadaşım! Seni, düşlerinden tanıyorum
Yaşamınca düşlerimde
Sen, oysaki sen,
En güzel mevsimlerinde bir payım var alınmamış
Geç erdi, gün kavuştu, fark etmiyorsun...
İyisin kuşkusuz, bilinçlisin, duyarlısın,
Belki birçok şeyi kadrince yaşıyorsun,
Ama yetersiz inançların, darmadağın
Özlemle yücelen isteklerin güzelliğine

Ve yoksun sevgilerin büyüklüğüne

İnanmıyorsun...

YANLIŞ HESAP

Şiirler anlatmamalı böylesini

Ozanlar söylememeli çağlardan

Âşıklar yaşamış olmamalıydı

Öykümüz bizim olmalıydı sadece

Evren de bizimle başlamalıydı

Düşündüğümüz diye öyle çıktı günlerin biri

Ozanlar söylememişti inandık

Yaşamamıştı bu türlüünü âşıklar

Avuçlarımızda fark ettik alın yazımızı

Büyüdü gözlerimiz korkudan

Oranlamadan yaşımızı adaşım

Bir birleşik hüznünde yitirdik aklımızı

Büyüklüğüne bir daha inandık ya inanmasına

Yazık ki tanrıca düşürülmüş hesaplar

Er-geç yarım koyacak öykümüzü

ABANT'TA AKŞAM

Başlıyor, gölgeler boyunca bir masal ikindisi
Yaprak yaprak, tohum çiçek, bulut bulut renk,
Bu sade umudu böyle anlatan yeşil değil
En öyküsel yeşilin duasını nakış nakış
Dallar, sayısız ürperişle söylüyor hevenk
hevenk...

Sonra kuytularda ince, esrik türkülerin
Bir en bilinmedik dilde göksel çağrışımı
Duyulmamış ezgilerde belki bir siren ağlıyor
Gölgeler öyle tanrısal, öyle büyük, öyle derin,
Bir nilüfer akşamı Abant'ta böyle başlıyor...
Gece dağlarda şarkılar söylenmede hâlâ
Çağ çağ, şiir şiir, yine erkekçe naralar
Çam dallarında erce yankılar Köroğlu'nda...
Bir ince hayal gölgelerde, Elif... belki "ineden!"
Nal seslerince "Hey!.. Hey!.." bekliyor gibi, dağ
yollarından...

TEDİRGİN ÖVGÜ

Uludağ konuklarına!

Bu kez
Şeftali bağlarında şarkılar yarım, ezik,

Ölen şi'rimde yeşil bir zaman öyküsü
Çekirge kursağında dut dalınca mutluluk
Diken durdu kestane bahçeleri...
Soğuk ellerim bu kez
Düş'üm geceden gece
Us'um dağınık
Tedirgin gönlümde ipek saltanatı...
Ne Osman türbesinde tarih dinleri bu kez
Ne Eski Cami Avlusu'nda Tanpınar'ca akşamı
Şadırvan susuz!
Ağır... güverin dilinde sebil duaları!
Nerde mutluluk?
Bir eski sancı gibi
Kimbilir, hangi yıkıntı ertesinde her ciğer
İhtiyar, akça kar akşamında büyür, Tanrılaşır,
Yaşamak özlemi taşıırken dorukta rüyaları
Öldürür dudaklarda her sevinmeyi
Bu!..
Bu insan hüznü yüklü SAYRILAR EVİ!..
Bu esmer gölgeli çam türkülerinde
Bu nefli reçine mutluluğunda dinlenen
Bu Uzak ve Eski Beldeden Cüda Kalan...
Bu yalan! Bu gerçek! Bu umut evi!..
Ne Osman türbesinde tarih dinlerim bu kez

Ne Eski Cami Avlusu'nda Tanpınar'lı akşamı

Şeftali bağlarında şarkılar yarım, ezik,

Tedirgin gönlümde ipek saltanatı

Bir yol, gelin

Bu kez yeşile özge bir gözle bakın

Bu kez, yeşili yorgun bir Bursa hatırlatın

Selam edin gülmeden, hüznlerle bilin

Bu karlı

Bu kırk mevsimli uzak, öyküsel dağın

Geceyi ürperişle bekleyen canları var

Uludağ hastalarını hatırlayın

İnsanca, yürek gibi

Ve şimdi... bir acı türkü yerine haydi söyleyin

Mutluluk nerede?

UZUN GECE

Unutulmuş bir aydınlık parçasıydı

Gün boyları

İstenmeyen bir serüven peşinde geldik

Neler umduk?. Niçin sevdik

Bu çiçeksiz mevsimleri değişmeyen bahçelerde

Sabahlardan ya neydi beklenenler?..

Usul... İnce güzellikler

Düşer, mevsimlere yorgun ellerimizden

Yedi kollu devler gibi gün sonlarında geceler

Sanki neden?.. Sanki neden?..

Sanki neden bir sürü hiç

Bize kalan dolunca sevgilerden?..

Unuttuğumuz bir zaman parçasıydı

Yaşam boyu

Göktanrının savı neydi, sevi dilince özlenen

Ey, her yerde var olduğu söylenen duy!

Dinle bizi!

Eğil biraz yer katına büyüksen...

Kuşkumuz yok, en saklıca duaların gerçeğisin

Amma neden?.. Amma neden?..

Amma neden duymuyorsun

İnandığımız en ulu gerçeksen?..

Unutulmuş bir büyük sır parçasıydı

Var oluşun

Kimbilir dönüş nerden o yolculukta?

Bizi şaşkınlıklar öldürecek gene bir gün

Öyle genciz, öyle güzel, öyle mutsuz

Hiç yok yere

Çıplak dal uçlarına takılmış inancımız, kör-

körüne

Bir bahar istiyoruz

Bir bahar istiyoruz ki hakkımız, en hakkımız

Bir bahar istiyoruz: Adandığımız.

.....

.....

.....

Bitsin bu karnaval, indirilsin bu maskeler

Çözölsün prangalı aldanişlarımız, yeter

Mevsimler getirilsin özlennn iklimlerden

Bize insanca uzatılsın yaşamamız

Bize... Yalan yanlış verilmesin sabah

KESİN

Kuşların göç mevsiminde yokluğu güzel

Doğanın sevgi çağında yeşermesi

Kınalar yakılmalı umuda el el

Umudu kalmamış hasta ölmeli...

Dualar, inanmak özlemince güzel

Bin güzellik, bir aşka yetmemeli

Susmalı hünersiz dilde bütün şarkılar

Aşklar bile mevsiminde bitmeli...

DOKUSU

Gölgelerden bir ince tüy dalgalanır
Karanlığa... en inceden, gürültüsüz
Bin heyecan ürperişinde şarkılar, akçıl
Yükselir notalardan rüya dolu gam
Klavyelerde parmaklar şaşkın...

Çocuksu bir bakışın gerçeğinde sır
Ansızın ve saygılarla yaşanır,
Sessizce hazırlanır öykülere zaman
Tedirgin yürek çırpıntılarında
En açık yalanlara aldanılır.

Özlemse maviler akşam saatlerinde
Dinlenir mavi gözbebeklerinde yorgun
Yaşamayı aşk gibi bir şey sarar,
İnsanız... Bütün inançların bittiği yerde
Bir ince gözyaşı pırıltısı var...

ABANT AKŞAMINDA SEN

Gölgeler indi gökten ince... saydam
Şekiller çevremde rüyaya döndü
İncecik gül yapraklarında tüyce
Gölgeler geçti kimsesiz yollardan

Yollarda bir hayal ağladı ince...

Anılar uzak çağlar ardında değil
Büyüyen özlemle her dalda bir renk
Müjdeler var şimdi yalnızlığında
Seni yetirdiğim akşamda buldum
Akşamla ne kadar yaklaştın bana.

Anladım, senden özge mutluluğum yok.
Senden uzaklarda ben, ben değilim
Her güzelliğe kin duymada kalbim
BİR YORGUN KAÇIŞ BU, SEN HAKLIY-
MIŞSIN
BEN SENİNLE KADIN, SEN'LE ŞAİRİM

Şarkılar sustu dudaklarda yer yer
Ne dostum ne arkadaşım var şimdi
Ne de kalbimde bir yol heyecanı
Bitmiş özlemlerimde tüm hevesler
Bende... BİR GERİYE DÖNÜŞ VAR GİBİ...

UYANAN KADIN İÇİN

Afet'e

Besbelli, uzaklardan geliyorsun

Zaman gibi

İpek ve baharat yollarından geçerek

Sonsuz çingiraklı deve yükü kervanların

Kuş sütü ve Uzak Doğu incileri

Tütsüler

Yedi iklimli cevahir nöbetinde, yalnız

Saldırgan çepeçevren

Kırk harami orduları at binmiş

Kirman kuşanmış

Çıplak, zırhsız bir gecedir bedeninin...

Yine de sen

Taş baltandan Kaleşnikof bir namluya

Zalim necef pırıltılı

Kıvrık ucu

Gümüşlü bir Karadeniz hançerine

Eğilip

Beş bin yıllık Amazon görkemiyle

Geliyorsun sakın... rahat...

Kuşanıp dipten doruğa silahlarını.

Gelişin en yumuşak rüzgârından belli
Ve ardında rüzgârını bırakıp gidiyorsun
Sorunlar, çiçekler, kitaplar ordusunun
Solumak güçleniyor
Uyanıp kış uykusundan
Çılgınlarla ansızın
Dirilişi başlatıyor eşya ve doğa
Narların sevda ile çatladığı bahçelerde
Gizemli fısıltılar
Tropik gülüşünün
Uzak çoban ateşleri tutuşuyor
Ansızın ve ansızın
Dallar bilinçle eğiliyor birbirine
Yapraklar, tohumlar, özsular birbirine
Eğilip fısıldıyor
Çağın prangalı efsanesini.
İşte tam o sırada
Ayak sesin iyice duyulurken o sırada
Börtü böcek konuşuyor:
“Güzel Türkmen ısıltılı gözleri ve
Bilge yüzü
İmzasız bir Asyalı yontucudan
Tarihsiz bir Doğulu tanrıçadır”
Diye, anlatıyor seni

Sımsıkı indirilmiş gecenin perdeleri
Işıyor bir yalımla
Umulmadık bir ucundan
Geliyorsun, anlıyorum
Gelişin işte böyle rüzgârından belli...

Günün hangi saatiyse
Saatin herhangi bir ânı
Sütçüler, boyacı çocuklar, odun taşıyıcıları
Mevsim ve umut satıcıları
Hani o çok güzel bakımlı bahçelerin
Şalvar, kasket, kazma kürek
Ve hep yabancı dilden konuşan
Güllere ve mermer fiskiyeli havuzlara dokunmadan
İşler gören yabani ot yolucuları
Sürücü Çingeneler
Gebe ve çıplak kediler
Geceyse, karanlığın bir yerinde
Bir ucunda kaldırımın kör kurşuna
Tükenmiş iki büklüm, kimsesiz bir asker
En “meçhul anıt”ıyla düşlerinin
Elleri umut nasırı
Gözleri aç, yoksul, kırgın
Çatlak ve kanayan yürekleri ılıman

Bölük bölük, akın akın
Birlikte geliyorlar yamacında yürüyerek
Kocaman bir çekişmeden
Boş ambar dipsiz kile
Zamanı sürüyerek
Ve zamanı güderek yürümeyi seninle
Seninle öğrenerek
Yokuşları düzleyip geliyorlar.
Sesten hızlı, ışıktan pırıltılı,
Savaşlardan, çocuklardan gürültülü
Sıkışık saniyelerle
Heybende zaman boyutu
Ve çığlık çığlık saçların
Erken uyanık sokaklarla
Mevsimler bir elinde, öbüründe mevsimsizlik
Sonsuz çöller, uzaysı iklimlerin
Türküleri, kokularla
Uğurlayıp hepsini birer birer
Geliyorsun
Unutulmak dökülüyor bin yıllardan
Ve bin yerinden yırtılıyor
Bin yılların gündemdeki sansürü
Böylece en telaşlı coşkuların

Dürüm dürüm açılıyor
Nurtopu mevsimlerden
Katmerli bir demet leylak iriliğinde
Katmerli bir demet Leyla
İri... kızıl... bir top alev çiçeği...
Ki sevgisiz akşamların esininden doğma
Gündüze ve geleceği yürüyen koşar adım
Çok sağlıklı tohumların
En sağlıklı yumurtayla flörtünden doğma.

Vakit doldu
Hadi git şimdi artık
Git ve uzun süre üzerime gelme
Savaşlara, çocuklara, kitaplara git
Sorunlara, erkeklere ve kendine

Ey evreni direncinde bozup bozup kuran
Yeniden kuran ve kurcalayan kadın!
Yürü! Usanıp yorulmadan kuşluklara
Sonsuz cücelerin ülkesinden
Yürü, gizini bulduğun aydınlığa
Bana gelme!
Ki yokluğunda dilim, aklım, gücüm yeniden
Dönüp yeniden bana gelsin

Yerleşsin kafatasıma ve hücrelerime.

ÖZGEÇMİŞ

1989 yılında İstanbul’da doğdum. 2005 yılında Otakçılar Lisesi’nden mezun oldum. 2012 yılında İstanbul Aydın Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü tam burslu olarak kazandım. Bir yıl burada okuduktan sonra Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne geçiş yaptım ve 2016 yılında mezun oldum. Aynı yıl, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Programı’nda yüksek lisans yapmaya hak kazandım.